

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
„COSTIN C. KIRIȚESCU“

Vol. 214-217/2006

Colecția
BIBLIOTECA ECONOMICĂ

Seria
***Probleme
economice***

**ELEMENTE
DEFINITORII
ALE
PLANULUI NAȚIONAL
DE DEZVOLTARE
2007-2013**

Colectiv de autori

ISBN 973-7885-04-X

Centrul de Informare și Documentare Economică

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
CENTRUL DE ECONOMIA INDUSTRIEI ȘI SERVICIILOR

ELEMENTE DEFINITORII ALE PLANULUI NAȚIONAL DE DEZVOLTARE 2007-2013

Centrul de Informare și Documentare Economică
București, 2006

Volumul de față prezintă tema
"Elemente definitorii ale planului național de dezvoltare 2007-2013"
în cadrul
Programului Național de Cercetare CERES
Proiectul prioritar - PP 14
"Elaborarea analizelor macroeconomice și a analizelor economico-sociale
sectoriale pentru fundamentarea planului național de dezvoltare (PND)
2007-2013"
Coordonator:
Centrul de Economia Industrii și Serviciilor al Academiei Române

PROBLEME ECONOMICE
Săptămânal economic al Institutului Național de Cercetări Economice
Centrul de Economia Industrii și Serviciilor
- colegiul editorial -

dr. Marina BĂDILEANU
prof. univ. dr. Constantin BĂRBULESCU
dr. Marius BULEARCĂ
ec. Vasile DAN
dr. Daniel FISTUNG
conf. dr. Nicoleta HORNIANSCHI
dr. Mihai Sabin MUSCALU
dr. Ștefan RĂGĂLIE
prof. univ. dr. Corneliu RUSSU
Mariana VANIA

Editat de CENTRUL DE INFORMARE ȘI DOCUMENTARE ECONOMICĂ
REDACTOR-ȘEF: VALERIU IOAN-FRANC
SECRETAR GENERAL DE REDACȚIE: AIDA SARCHIZIAN

REDACTOR: ANCA CODIRLĂ
MACHETARE ȘI TEHNOREDACTARE: MIHAELA PINTICĂ
COPERTA COLECȚIEI: NICOLAE LOGIN
CIDE/PROBLÈME: Pro_ceis(...)

Redacția și administrația: București, Calea 13 Septembrie nr. 13, sectorul 5,
cod poștal 050711, telefon: 0040-21-318.24.38, telefax: 0040-21-318.24.32
Adresa poștală: București 5, căsuța poștală 5-72

Materialele cuprinse în acest buletin pot fi reproduse numai cu aprobarea
conducerii Institutului Național de Cercetări Economice.

Volumele seriei pot fi identificate și comandate fie în colecție anuală, respectiv ISSN 1222-5401,
fie pe fiecare titlu în parte, respectiv pe ISBN alocat fiecărui volum.

Pentru volumul de față: ISBN 973-7885-04-X

CUPRINS

Introducere	7
Capitolul 1	
PRIORITĂȚI ALE DEZVOLTĂRII INDUSTRIEI PRELUCRĂTOARE PENTRU PERIOADA 2007-2013	11
Anexa 1. Indicatori de analiză și evaluare a competitivității	28
Capitolul 2	
DIRECȚII STRATEGICE DE EVOLUȚIE A INDUSTRIEI ȘI A SECTOARELOR INDUSTRIALE.....	36
2.1. Repere.....	36
2.2. Scenarii privind evoluția posibilă a nivelului unor indicatori relevanți pe ansamblul industriei și pe sectoarele acesteia, la orizontul anului 2013.....	39
2.2.1. <i>Probleme generale</i>	39
2.2.2. <i>Evoluții recente ale țărilor UE</i>	40
2.2.3. <i>Cadrul macroeconomic și evoluția industrială</i>	42
2.2.4. <i>Structura producției industriale pe ramuri ale industriei, la orizontul anului 2013</i>	47
Anexa 2. Producția industrială, pe activități, în anii 1998-2003	49
Anexa 3. Structura producției industriale pe activități, în anii 1998-2003 (%)	51
Anexa 4. Indicii producției industriale, pe activități, în perioada 2000-2003	53
Anexa 5. Indicii producției industriale pe activități, în anii 2004-2007	54
Anexa 6. Producția industrială - total exclusiv activități ale acesteia - în anii 2000, 2003 și 2007	55
Anexa 7. Producția industrială - total exclusiv ramuri ale industriei	57
Anexa 8. Producția industrială - total exclusiv ramuri ale industriei	59
Anexa 9. Producția industrială - total exclusiv ramuri ale industriei	61

Capitolul 3

DIRECȚII DE ACȚIUNE ȘI MĂSURI NECESARE APLICĂRII CU SUCCES A POLITICILOR VIZÂND CREȘTEREA COMPETITIVITĂȚII INDUSTRIALE.....	63
--	-----------

Capitolul 4

DEZVOLTAREA INFRASTRUCTURII CALITĂȚII ȘI STIMULAREA APLICĂRII LEGISLAȚIEI ARMONIZATE ÎN DOMENIILE REGLEMENTATE.....	70
--	-----------

Capitolul 5

DEZVOLTAREA CAPACITĂȚII DE ECOLOGIZARE A PRODUSELOR ȘI A PROCESELOR DE FABRICAȚIE	74
--	-----------

Capitolul 6

CREȘTEREA COMPETITIVITĂȚII ÎN SECTORUL ÎNTREPRINDERILOR MICI ȘI MIJLOCII	82
---	-----------

Capitolul 7

PARTICIPAREA INVESTIȚIILOR STRĂINE LA DEZVOLTAREA ECHILIBRATĂ, SOCIOECONOMICĂ A TUTUROR REGIUNILOR ȚĂRII	89
---	-----------

Capitolul 8

IMPORTANȚA DEZVOLTĂRII URBANE ȘI ROLUL PROGRAMELOR DE DEZVOLTARE URBANĂ ÎN CONTEXTUL VIITOAREI POLITICI REGIONALE A UE, DUPĂ ANUL 2006	95
8.1. Obiective.....	99
8.2. Identificarea priorităților naționale de dezvoltare pentru perioada 2007-2013.....	104
8.3. Stabilirea obiectivelor pentru realizarea acestor priorități și cuantificarea indicatorilor pentru monitorizarea lor.....	107

Capitolul 9

DEZVOLTAREA ȘI MODERNIZAREA INFRASTRUCTURII DE TRANSPORT	111
9.1. Obiective strategice.....	113
9.1.1. Creșterea gradului de accesibilitate a României și integrarea economiei naționale în economia globală.....	114
9.1.2. Asigurarea intermodalității.....	117
9.1.3. Îmbunătățirea calității și eficienței serviciilor	118
9.1.4. Asigurarea unei dezvoltări durabile a sectorului transporturi.....	121

Capitolul 10**AGRICULTURA, DEZVOLTAREA RURALĂ ȘI PESCUITUL.....124**

- 10.1. Îmbunătățirea calității vieții în zonele rurale prin diversificarea economiei rurale.....128
- 10.2. Dezvoltarea economică durabilă a fermelor și a exploatașilor forestiere129
- 10.3. Creșterea competitivității sectoarelor agricol și forestier și adaptarea ofertei la cerințele pieței131
- 10.4. Promovarea inițiativelor locale prin încurajarea acțiunilor de tip “LEADER+”.....134
- 10.5. Asigurarea pescuitului durabil și dezvoltarea acvaculturii134

Capitolul 11**PROTEJAREA ȘI ÎMBUNĂTĂȚIREA CALITĂȚII MEDIULUI137****Capitolul 12****RESURSELE UMANE164****Capitolul 13****PRIORITĂȚI DE DEZVOLTARE ÎN DOMENIUL SĂNĂTĂȚII184****Bibliografie187**

Introducere

Activitatea economică a României s-a înscris, în ultimii ani, într-o evoluție descendentă, determinată de inconsecvența politicilor macroeconomice, de menținerea arieratelor în economie, precum și de lipsa de fermitate în încercarea de eliminare a întreprinderilor neperformante din economie și de restructurare a întreprinderilor mari din sectorul public și a regiilor autonome.

Măsurile de politică macroeconomică întreprinse în anul 2000, în conformitate cu Strategia națională de dezvoltare economică a României pe termen mediu, au stopat declinul economic și au asigurat o creștere a produsului intern brut, în condițiile revigorării procesului investițional și a exportului. Astfel, anul 2000 a reprezentat anul începerii revigorării economiei românești, confirmând înscrierea economiei pe traiectoria creșterii economice, ilustrând totodată capacitatea sa de a înregistra niveluri ridicate de creștere, care să permită apropierea țării noastre de țările comunitare. Totuși, procesul de reformă nu a avut consistența dorită, ceea ce a determinat persistența unor dezechilibre macroeconomice reflectate în evoluția structurală a unor indicatori și, mai ales, în evoluția eficienței la nivel macroeconomic.

În anii 2001-2002, economia a înregistrat o combinație de creștere economică puternică, dezinflație și scădere a deficitului contului curent, cu caracteristici care îi conferă sustenabilitate pe termen mediu. Nivelurile cantitative, dar mai ales schimbările calitative din economie - rezultat direct al reformei - ilustrează faptul că s-au înregistrat progrese deosebite pe linia creării unei economii de piață funcționale. Realizările sunt cu atât mai semnificative cu cât ele au fost obținute într-un context extern mai puțin favorabil.

În sinteză, principalele progrese în direcția îndeplinirii criteriilor economice de aderare au fost următoarele:

- stabilizarea macroeconomică și amplificarea creșterii economice, în vederea îmbunătățirii convergenței cu nivelul de dezvoltare a statelor membre UE; nivelul creșterii economice a fost, din anul 2001 și până în prezent, printre cele mai ridicate din țările candidate;
- pe baza rezultatelor economice, agențiile de *rating* au redus riscul de țară pentru România, ceea ce a permis accesul pe piețele externe de capital în condiții favorabile de dobândă. Cele mai mari agenții internaționale de *rating* - Fitch IBCA, Standard and Poors și Moody's Investors Service - au actualizat de trei ori în sens pozitiv *rating*-ul acordat României, sub aspectul aprecierilor legate de condițiile de investire în România;
- realizarea sustenabilității contului curent prin reducerea în anul 2002 a deficitului, ca urmare a dinamicii superioare a exportului de bunuri și

servicii în raport cu importurile; finanțarea deficitului de cont curent s-a realizat în cea mai mare parte din investiții directe și de portofoliu;

- îmbunătățirea economisirii interne și creșterea pronunțată a investițiilor, ceea ce ilustrează, între altele, atingerea stabilității macroeconomice;
- îmbunătățirea sustenabilității finanțelor publice, caracterizată prin controlul strict al deficitului bugetar și îmbunătățirea gradului de colectare; politica fiscală a sprijinit reducerea deficitelor;
- reducerea pronunțată a inflației, anul 2002 fiind primul an în care *mix*-ul coerent și echilibrat de politici macroeconomice aduce nivelul înregistrat al inflației sub ținta programată;
- continuarea accelerată a reformelor structurale, respectiv a privatizării și a restructurării, ajungându-se ca, pentru prima dată după 60 de ani, sectorul privat să devină preponderent în structura capitalului social;
- îmbunătățirea semnificativă a mediului de afaceri, perfecționarea legislației privind falimentul și implementarea acesteia;
- în anul 2002, creșterea productivității, la care se adaugă o creștere moderată a salariilor la nivelul întregii economii, a menținut competitivitatea în ciuda aprecierii monedei naționale;
- întărirea disciplinei salariale, cu precădere în sectorul de stat, ilustrată de majorarea salariului real în perioada 2001-2002 sub nivelul creșterii economice, dar și de evitarea potențialelor derapaje cauzate de majorarea salariului minim în economie (această majorare nu s-a reflectat în creșterea inflației și nici în depășirea nivelurilor prognozate ale câștigurilor salariale);
- dezvoltarea sectorului financiar și facilitarea accesului IMM-urilor la finanțare, ilustrată prin creșterea ponderii creditului pe termen mediu și lung în total credite de la 29,1% în anul 2001, la 33,8% în anul 2002 prin constituirea fondului de garantare a creditelor IMM-urilor și printr-o politică activă a dobânzilor.

Ținând seama de evaluările și criteriile UE cu privire la afirmarea unei economii de piață funcționale, principalul obiectiv al politicilor macroeconomice pentru perioada 2001-2005, stabilit prin Programul economic de preaderare, a fost identificat ca fiind stabilizarea economiei și așezarea ei pe o traiectorie de creștere durabilă, cu scopul final de creștere a standardului de viață și de reducere, în continuare, a decalajului care separă România de standardele medii ale Uniunii Europene. Creșterea economică va asigura în același timp condiții favorabile pentru accelerarea reformei structurale a economiei și a privatizării, prin reducerea costurilor sociale antrenate de aceste procese.

Estimările privind evoluția viitoare a economiei românești au ținut seama de o serie de ipoteze care decurg din Programul de guvernare 2001-2004:

- relansarea cererii interne, fără a se neglija rolul cererii externe;
- îmbunătățirea sensibilă a raportului dintre componentele cererii interne, în favoarea acumulării;

- politica veniturilor care susține procesul de dezinflație;
- revigorarea producției interne - industrie, construcții - în cadrul căreia se detașează industria prelucrătoare;
- modificarea structurii exporturilor românești în favoarea produselor de prelucrare superioară;
- reducerea graduală a ratei inflației;
- îmbunătățirea utilizării resurselor de muncă;
- îmbunătățirea stabilității sistemului financiar și bancar și finalizarea reformei sistemului fiscal;
- dezvoltarea unui mediu de afaceri funcțional și atractiv;
- reducerea arieratelor financiare și dezvoltarea unei politici bugetare relaxate.

Opțiunile strategice care stau la baza configurării politicii macroeconomice pentru perioada următoare sunt următoarele:

- asigurarea creșterii economice;
- realizarea unei macrostabilizări consolidate prin asigurarea unor progrese semnificative în cadrul reformei structurale și în domeniul disciplinei financiare;
- îmbunătățirea substanțială a mediului de afaceri pe baza asigurării unui cadru economico-financiar și legal corespunzător;
- accelerarea și aprofundarea în mod coerent a reformei fiscale - prin reducerea gradului de fiscalitate, îmbunătățirea controlului cheltuielilor bugetare, sporirea eficienței colectării impozitelor și taxelor;
- accelerarea procesului de privatizare și restructurare, pe baza principiului "privatizare pentru relansare", astfel încât transferul de proprietate să se concretizeze în capitalizare, modernizare, investiții;
- promovarea unor politici coerente, compatibile cu cele ale Uniunii Europene vizând:
 - restructurarea selectivă a economiei;
 - dezvoltarea și modernizarea infrastructurii fizice, științifice și sociale;
 - revitalizarea industriilor cu potențial competitiv;
 - construirea unei agriculturi în concordanță cu potențialul natural, economic și uman de care dispune România;
 - sprijinirea activităților bazate pe tehnologia informației;
 - dezvoltarea turismului;
 - diversificarea sectorului terțiar, astfel încât, în momentul aderării, România să fie capabilă să facă față presiunilor concurențiale din cadrul UE.

În consecință, opțiunile strategice care stau la baza politicii macroeconomice pentru perioada 2003-2006 și în continuare se concretizează pe următoarele **ținte prioritare**:

- asigurarea continuității și sustenabilității procesului de creștere economică;
- finalizarea procesului de privatizare și restructurare a societăților comerciale;
- atragerea unui volum sporit de investiții străine directe;
- modernizarea structurală a economiei prin dezvoltarea ramurilor și subramurilor industriale competitive și purtătoare de progres tehnic;
- îmbunătățirea competitivității și a flexibilității economiei în raport cu cererea internă și externă, prin dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii, îmbunătățirea mediului concurențial și a climatului de afaceri, intensificarea procesului investițional, promovarea investițiilor străine directe și de portofoliu;
- promovarea mobilității forței de muncă;
- stimularea exporturilor și realizarea importurilor la niveluri care să asigure o contribuție pozitivă a sectorului extern la creșterea economică, îmbunătățirea structurii și diversificarea regională a exporturilor;
- îmbunătățirea performanțelor macroeconomice și a eficienței; creșterea gradului de profitabilitate; diminuarea substanțială a arieratelor; creșterea productivității muncii; reducerea stocurilor;
- accelerarea și aprofundarea în mod coerent a reformei fiscale;
- promovarea unor politici coerente, compatibile cu mecanismele Uniunii Europene, creându-se astfel condițiile ca, la momentul aderării, România să fie capabilă să facă față presiunilor concurențiale din cadrul UE.

Evaluarea stării actuale economice și sociale a domeniilor și sectoarelor de activitate, coroborată cu analiza SWOT a acestora, precum și observațiile făcute de beneficiar (ministrul Finanțelor) la studiile efectuate în cele două etape anterioare, au dus la identificarea elementelor definitorii ale PND 2007-2013. Prioritățile naționale de dezvoltare pentru perioada 2007-2013, obiectivele pentru realizarea acestora, precum și indicatorii pentru monitorizarea lor sunt prezentați în acest studiu, diferențiat pe fiecare prioritate și domeniu de activitate în parte.

Capitolul 1

PRIORITĂȚI ALE DEZVOLTĂRII INDUSTRIEI PRELUCRĂTOARE PENTRU PERIOADA 2007-2013

Corneliu RUSSU,
Nicoleta HORNIANSCHI

Participarea eficientă a României la fluxurile comerciale internaționale și îndeplinirea condițiilor de integrare în Uniunea Europeană depind, în măsură hotărâtoare, de îmbunătățirea eficienței producției și comerțului, acesta constituind obiectivul clar exprimat al politicii industriale și cea mai imperativă sarcină ce stă în fața industriei românești.

România a realizat progrese notabile în direcția ajustării structurale a activității industriale, dar o serie de deficiențe majore persistă, determinând și explicând competitivitatea în general precară a unei bune părți a produselor și sectoarelor industriale, consecință nemijlocită a desfășurării în perioada 1990-1999 a procesului de reformă fără o direcție precisă și fără repere sigure de referință și priorități judicios stabilite.

Documentul oficial de politică industrială a României adoptat în anul 2002 oferă repere pentru depășirea întârzierilor și deficiențelor menționate.

În lumina reperelor definite în documentul oficial de politică industrială a României, aprobat prin HG nr. 657/2002, precum și a concluziilor rezultate din analiza efectuată cu privire la situația actuală a industriei în ansamblu și a sectoarelor industriale, se pot identifica principalele coordonate pe care trebuie să se înscrie în viitor politica industrială practică de Executiv pentru creșterea competitivității economice și dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere.

Schița Planului național de dezvoltare pentru perioada 2007-2013 prevede o serie de priorități strategice, între care prioritatea numărul 1 este: creșterea competitivității economice și dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere.

Pentru industria prelucrătoare, obiectivul strategic definit este "creșterea productivității, a competitivității industriale și crearea condițiilor favorabile activităților industriale, concomitent cu respectarea cerințelor de mediu ale Uniunii Europene", pentru realizarea acestuia fiind definite direcții generale de acțiune, în privința cărora facem considerațiile și propunem măsurile prezentate în continuare.

DIRECȚIA GENERALĂ 1: CREȘTEREA PRODUCTIVITĂȚII,
A COMPETITIVITĂȚII INDUSTRIALE ȘI CREAREA
CONDIȚIILOR FAVORABILE ACTIVITĂȚILOR INDUSTRIALE

Este o realitate conturată de concluziile a numeroase studii și analize efectuate după anul 1990 de organisme guvernamentale, institute de cercetări, firme de consultanță prestigioase pe plan internațional, potrivit cărora produsele și sectoarele industriale românești prezintă un nivel în general redus de competitivitate, ilustrat sintetic de evoluția nefavorabilă a valorii adăugate brute în industrie care s-a situat permanent după anul 1995 sub cea a producției industriale, semnificând realizarea unui consum de resurse superior valorii nou create.

Concluziile finale rezultate din cele ale unor cercetări de referință pe tema competitivității produselor și sectoarelor industriale românești, pot fi sintetizate astfel:

- principalii factori care determină nivelul competitivității - costul și calitatea produselor - sunt, în cadrul produselor industriale românești, grevați de situația existentă în cea mai mare parte a unităților industriale: acestea, în majoritate, dispun de forță de muncă de calificare corespunzătoare, dar sunt supraîncadrate cu personal și au un capital tehnic uzat moral în bună parte și puțin flexibil, ceea ce determină un nivel modest al productivității totale a factorilor, cu efecte nefavorabile asupra competitivității;
- industria românească prezintă o distribuție inegală a avantajelor comparative între industriile capital-intensive și cele muncă-intensive, în sensul că are o poziționare favorabilă în schimburile comerciale externe în industriile mari consumatoare de forță de muncă și o poziționare defavorabilă în industriile determinate tehnologic. Absența specializării tehnologice a producției și exportului românesc rezultă, de exemplu, din statisticile OCDE, care atestă că România se situează, în ceea ce privește ratele de acoperire comercială pentru industriile înalt și mediu tehnologice, sensibil în urma nu numai a celor mai puțin dezvoltate țări din Uniunea Europeană (Grecia, Portugalia, Spania) dar și a celor mai avansate dintre țările candidate (Republica Cehă, Polonia, Ungaria);
- avantajele competitive în producție și export ale unor sectoare ale industriei prelucrătoare rezidă deci în costurile scăzute ale muncii, produsele rezultate fiind, firesc, de joasă tehnicitate, unele material-intensive și energo-intensive, cu valoare adăugată mică. În aceste condiții, structura exporturilor industriei românești spre țările Uniunii Europene continuă să păstreze modelul urmat în regimul economiei centralizate și să fie similară celei a exporturilor țărilor în curs de dezvoltare bogate în resurse naturale;
- exporturile românești spre țările Uniunii Europene corespund, în proporție de circa 60%, sectoarelor care sunt muncă-intensive în aceste țări, comerțul exterior românesc prezentând astfel un raport de acoperire pozitiv pentru mărfurile care sunt muncă-intensive în Uniunea Europeană și un raport de acoperire negativ pentru mărfurile intensive pe planurile cercetării & dezvoltării, al folosirii mâinii de lucru de înaltă calificare și al capitalului;

- valorificarea adecvată a avantajelor competitive existente și potențiale pe care le prezintă industria românească poate fi asigurată prin îmbunătățirea semnificativă a productivității factorilor și prin utilizarea abilă a instrumentelor stimulative pentru formarea progresivă a unei oferte de export care să cuprindă, în proporție din ce în ce mai mare, produse de tehnicitate medie și înaltă. O soluție în acest sens poate fi aceea a adâncirii complementarității producției industriale în raporturile România - Uniunea Europeană și a extinderii acesteia în direcția sectoarelor de tehnicitate medie și înaltă, prin stimularea investițiilor directe ale firmelor și întreprinzătorilor comunitari în economia românească și a legăturilor de parteneriat între unități productive românești și unități din Uniunea Europeană.

În lumina premiselor prezentate - care definesc în mod sintetic starea actuală a industriei prelucrătoare românești pe planul productivității și competitivității, a obiectivului declarat al politicii industriale și a priorităților urmărite prin Planul național de dezvoltare 2007-2013 -, considerăm că principalele coordonate pe care trebuie să se înscrie eforturile viitoare sunt detaliate în continuare.

A. Adoptarea unui *mix* de politică industrială precumpănitor orizontală, neutrală, dar și cu o componentă verticală, selectivă

Aceasta este o problemă nodală în definirea politicii industriale, întrucât o asemenea abordare semnifică prezența în politica respectivă a unor orientări sectoriale (sectoare sensibile), pe activități (cercetare & dezvoltare, formarea personalului, export) și regionale, îmbinate cu orientări neutrale, de tip suportiv, care presupun intervenție guvernamentală limitată.

Pe măsura creșterii funcționalității, a consolidării cadrului instituțional și a mecanismelor pieței, accentul se va deplasa treptat spre dimensiunea neutrală, cea activă rămânând funcțională doar pentru sectoare și probleme speciale, corespunzător tendinței generale de limitare progresivă a implicării statului în economie.

Experiența mondială a demonstrat că, în unele cazuri, ritmul ajustărilor industriale pozitive crește semnificativ dacă resursele sunt alocate preferențial, judicios, spre sectoarele și firmele care prezintă avantaje comparative certe, iar în alte cazuri țințirea selectivă a sectoarelor și firmelor industriale a dus la rezultate îndoielnice sau chiar dezastruoase.

Coreea de Sud și Japonia sunt cele mai frecvent citate cazuri de aplicare pe termen lung a unor politici industriale active, selective, care au determinat ritmuri înalte de creștere economică, spre deosebire de alte țări care au urmat politici bazate pe substituirea importurilor. Reușitele cele două țări sunt explicate prin faptul că, în ciuda alocării selective de resurse, presiunile concurențiale s-au menținut, în Japonia prin organizarea de "conferințe" între firme și între sectoare, iar în Coreea de Sud prin efectul ratelor preferențiale ale dobânzilor și prețurilor la bunurile importate asupra succesului exporturilor; de altfel, după o lungă perioadă în care au pus accentul pe substituirea intensivă a importurilor, cele două țări au deplasat centrul de greutate al politicilor lor industriale spre liberalizarea politicilor comerciale. Prin politica macroeconomică inflația a fost ținută sub control, rata

reală de schimb a monedei naționale s-a apreciat în puține situații când situația a fost rapid corectată, ceea ce a permis producătorilor să se concentreze asupra creșterii competitivității fără să fie stânjeniți de schimbări frecvente ale prețurilor relative ale factorilor de producție și ale costurilor de producție¹.

Exemplul celor două țări este ilustrativ pentru faptul că aplicarea unei politici industriale cu o accentuată dimensiune activă, abil definită și consonantă cu politicile macroeconomice, poate determina ajustări structurale accelerate și totodată poate duce la creșteri substanțiale ale competitivității industriale.

Armonizarea menționată este însă combătută de unii specialiști de recunoscută autoritate. Încă din 1945, de exemplu, F.A. Hayek pune la îndoială faptul că autoritățile guvernamentale care practică politica "țintirii selective" a sectoarelor industriale pot fi mai bine informate și pot avea o privire mai bună de ansamblu a problemelor decât firmele care acționează individual². A. Alam consideră, de asemenea, că practicarea unei politici industriale selective nu poate substitui cu succes funcția esențială a mecanismelor de piață în alocarea și utilizarea eficientă a resurselor, și că nu este posibilă abordarea concomitentă neutrală și selectivă a sectoarelor industriale întrucât intervențiile în favoarea unor sectoare discriminează practic restul economiei³. La aceste argumente l-am adăuga pe cel decurgând din experiența țării noastre, potrivit căruia intervențiile guvernamentale din perioada 1990-1999 nu au produs efecte salutare asupra structurii ofertei firmelor și sectoarelor industriale, ci au susținut mai degrabă sectoare și firme ineficiente, contribuind astfel la întârzierea ajustărilor structurale ale ofertei de produse industriale.

Cunoscând aceste considerente și evidențe empirice care constituie argumente atât pro cât și contra adoptării unei politici industriale care să cuprindă cele două dimensiuni menționate, apreciem că, în situația specifică actuală a economiei și industriei românești, o asemenea abordare este de natură să asigure definirea direcțiilor strategice de creștere a competitivității și de modernizare a industriei, pe de o parte, și apărarea intereselor economiei naționale în procesul globalizării piețelor, pe de altă parte.

Politica industrială a României este concordantă cu principiile, orientările și instrumentele de lucru ale Uniunii Europene cu privire la această politică, punând în mod corect accentul pe utilizarea instrumentelor specifice economiei de piață și considerând că apelarea la forțele pieței presupune disciplina strictă a tuturor agenților economici și nu duce la îmbunătățirea performanțelor în sectoarele ale căror piețe specifice sunt deficitare și unde nu există instituții adecvate de sprijin sau, dacă există, își îndeplinesc deficitar funcțiile specifice. Politica preconizată prin documentul menționat mai sus nu implică însă eliminarea intervențiilor guvernamentale, justificate în cazurile de eșec al piețelor și atunci când soarta unor sectoare sensibile, de interes strategic, este amenințată.

¹ **H. Pack.** *Industrial Policy: Growth Elixir or Poison?*, World Bank Research Observer, Vol. 15, No. 1/2000.

² **F. A. Hayek.** *The Use of Knowledge in Society*, American Economic Review, Vol. 35, 1945, pp. 519-530.

³ **A. Alam.** *The New Trade Theory and Its Relevance for Developing Countries*, The World Bank, 1994.

B. Valorificarea adecvată a avantajelor de locație

În contextul actual al globalizării, al adâncirii dependențelor dintre economiile țărilor lumii, capacitatea economiilor naționale deschise larg spre competiția mondială de a atrage resursele cu mobilitate internațională și de a atinge niveluri superioare ale producției și ale investițiilor autohtone și străine depinde, în măsură apreciabilă, de avantajele de locație pe care le prezintă. Principalii factori care determină existența avantajelor de locație oferite investitorilor sunt:

- calitatea și disponibilitatea pe întreg teritoriul național a infrastructurilor publice;
- abilitatea de a inova produse și procese, de a le dezvolta potrivit cerințelor pieței interne și ale piețelor internaționale;
- existența forței de muncă de calificare corespunzătoare și cu costuri nu foarte ridicate, a unui *know-how* tehnologic;
- flexibilitatea piețelor, capacitatea acestora de a se adapta rapid și eficace la modificările structurale ale cererii și ofertei;
- existența unui cadru juridic permisiv, corect și stabil;
- nivelul redus al impozitării.

P. Krugman oferă argumente solide în favoarea dezvoltării și consolidării avantajelor de locație ale unei țări¹. Potrivit acestui autor, nu țările sunt competitori pe piețele internaționale, ci firmele; țările însă pot concura pentru atragerea factorilor cu mobilitate internațională - capitalul și forța de muncă calificată - în scopul integrării și valorificării acestora în procesul dezvoltării lor economice.

Dintre factorii determinanți ai avantajelor de locație menționați mai sus, cei mai mulți se referă la mediul de afaceri definit, în funcție de natura factorilor, drept prietenos, de calitate, atractiv, sau, dimpotrivă, neatractiv și chiar ostil.

Intensificarea eforturilor de îmbunătățire substanțială a infrastructurilor (de transporturi, energetică, de comunicații, de servicii publice), asigurarea stabilității și coerenței cadrului legislativ și reglementativ care interesează investitorii străini, investiția masivă în programe de formare și perfecționare profesională adaptate cerințelor actuale și de perspectivă de pe piața muncii, amplificarea și valorificarea adecvată a potențialului inovativ la nivelul universităților, al unităților de cercetare & dezvoltare și al firmelor sunt, de asemenea, modalități eficace de valorificare adecvată a avantajelor de locație.

Pași semnificativi s-au făcut în aceste direcții în ultimii 4-5 ani, dar eforturile se cer amplificate în continuare. Alocarea resurselor financiare (din fonduri ale Uniunii Europene, cofinanțarea fondurilor UE de la buget, alte fonduri publice decât cele de cofinanțare, fonduri private și împrumuturi de la instituțiile financiare internaționale) pentru realizarea priorităților Planului național de dezvoltare, în perioada 2004-2006, cu precădere spre îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurilor de transport și asigurarea protecției mediului (83,6% din totalul fondurilor în 2004,

¹ P. Krugman. *International Competitiveness: A Dangerous Obsession*, Foreign Affairs, Vol. 73, 1994.

86,0% în 2005 și 86,5% în 2006), dovedește că îmbunătățirii unuia dintre factorii determinanți ai avantajelor de locație i se va acorda o atenție cu totul deosebită; îmbunătățirea acestui factor, care este și cea mai costisitoare, trebuie conjugată însă adecvat cu ameliorarea și consolidarea celorlalți factori menționați.

În privința creării unui mediu de afaceri favorabil, permisiv și atractiv, România trebuie să facă pași importanți pentru îmbunătățirea climatului existent, atragerea mai intensă a investitorilor străini și stimularea celor autohtoni.

Într-adevăr, potrivit Studiului privind mediul de afaceri și performanța întreprinderii (BEEPS), efectuat pentru Raportul asupra tranziției pe anul 1999 al Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare și în colaborare cu Banca Mondială, România are, comparativ cu celelalte țări aflate în tranziție, unul dintre mediile de afaceri cele mai puțin favorizante, situându-se, din acest punct de vedere, pe penultimul loc, înaintea Albaniei. Studiul s-a bazat pe răspunsurile a peste 2000 de companii (publice, private și nou intrate pe piață) din 20 de țări aflate în tranziție (din România au fost cuprinse în eșantion 125 de companii).

În ordinea descrescătoare a intensității restricțiilor, studiul ajunge la concluzia că, pentru toate țările în tranziție, ierarhia restricțiilor este următoarea: impozitarea, taxarea și cadrul juridic - 10; inflația - 9; finanțarea activității - 8; instabilitatea politică - 8; cursul de schimb - 7; practicile anticoncurențiale - 6; corupția - 6; sistemul judiciar - 5; infrastructura fizică - 5; criminalitatea de stradă, hoția, dezordinea - 4; crima organizată, mafia - 4.

Pentru România, indicele agregat al calității climatului de afaceri înregistrează, potrivit studiului menționat, valori sensibil inferioare celor din celelalte țări în tranziție, prezentate în tabelul nr. 1.

Tabelul nr. 1

Nivelul indicelui agregat al calității climatului de afaceri din România comparativ cu alte țări în tranziție

	Indicele agregat	Micro-guvernanta	Macro-guvernanta	Infrastructura fizică	Infrastructura instituțională
România	1,01	0,45	0,60	1,49	1,48
Media Europa Centrală*	1,74	0,94	1,63	2,16	1,95
Media Europa de Est**	1,37	0,74	1,38	1,81	1,53
Media CSI	1,32	0,69	0,89	1,88	1,67

Notă: * Republica Cehă, Ungaria, Polonia, Slovacia, Slovenia, Estonia, Letonia, Lituania.

** Albania, Bosnia, Bulgaria, Croația, Macedonia, România.

Sursa: BEEPS. Factorii considerați importanți pentru caracterizarea calității climatului de afaceri au fost ierarhizați de respondenți pe o scară de la 0 - obstacol major, la 3 - absența oricărui obstacol.

Concluziile BEEPS indică faptul că cele mai mari dificultăți existente în mediul de afaceri din România țin, precumpănitor, de guvernanta de la nivel micro și macroeconomic și, mai puțin, de infrastructura fizică și de cea instituțională.

Această realitate este confirmată, de altfel, și de Carta Albă elaborată, la sfârșitul anului 1999, de Consiliul Investitorilor Străini, potrivit căreia principalele obstacole cu care se confruntă investitorii în țara noastră sunt:

- cadrul juridic instabil și incoerent;
- neclarificarea drepturilor de proprietate;
- sistemul contabil;
- sistemul de impozite și taxe;
- sistemul bancar;
- sistemul de plăți;
- piețele de capital;
- infrastructura fizică.

C. Dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere

Restructurările profunde și de amploare pe care le presupune creșterea competitivității economiei românești nu pot fi realizate cu succes fără dezvoltarea intensă a economiei bazate pe cunoaștere, materializată prin creșterea investițiilor intangibile în cercetare & dezvoltare și în îmbunătățirea calitativă semnificativă a capitalului uman.

C.1. Creșterea contribuției CDI la creșterea productivității și îmbunătățirea competitivității industriale

În dezacord cu tendințele manifestate intens în economia mondială, după anul 1989 potențialul inovativ național al României a scăzut îngrijorător, realitate atestată de înrăutățirea nivelului unor indicatori relevanți, reducere determinată de atenția insuficientă acordată de autoritățile publice sistemului CDI. În condițiile în care România are ca obiectiv dezvoltarea economică accelerată și integrarea în structurile Uniunii Europene, politica științei și tehnologiei trebuie orientată astfel încât să asigure creșterea apreciabilă a contribuției domeniului la dezvoltarea de ansamblu a țării, precum și îndeplinirea de către România a condițiilor de aderare la Uniune.

În acest sens, Programul de guvernare pentru perioada 2001-2004 a stabilit următoarele priorități ale CDI¹:

- definirea domeniilor strategice și finanțarea cu prioritate a cercetării științifice din aceste domenii;
- diversificarea surselor de finanțare;
- valorificarea superioară a rezultatelor cercetării și a invențiilor românești;
- adaptarea sistemului național de CDI la cerințele integrării în Uniunea Europeană;
- îmbunătățirea infrastructurii fizice a unităților de cercetare științifică;
- intensificarea legăturilor cercetare - industrie;
- aplicarea unui sistem îmbunătățit de pregătire și stimulare a specialiștilor

¹ Vezi "Monitorul oficial al României", nr. 700/28 decembrie 2000.

din sector, în vederea creșterii atractivității acestuia pe piața muncii;

- crearea cadrului legislativ necesar funcționării eficiente și dezvoltării sistemului național de CDI.

Pe fondul acestor priorități astfel definite, începând din anul 2001 stabilirea obiectivelor și priorităților sistemului național de CDI se face în strânsă legătură cu perspectivele integrării României în Uniunea Europeană, urmărind sporirea contribuției țării noastre în cadrul spațiului european al cercetării (SEC) prin:

- dezvoltarea suportului legislativ, instituțional și financiar pentru asigurarea participării cercetătorilor români la programele cadru ale Uniunii Europene;
- pregătirea generală a sistemului CDI în vederea integrării în SEC;
- corelarea programelor naționale de cercetare;
- dezvoltarea rețelelor de centre de excelență;
- realizarea unor mari proiecte de cercetare orientată.

Pe fondul acestor repere de referință, considerăm că orientarea politicii naționale în domeniul CDI trebuie să se înscrie în continuare pe următoarele coordonate:

- a) Alocarea unei cote mai substanțiale din PIB activităților de CDI, în primul rând pentru îmbunătățirea infrastructurii fizice și a calității resurselor umane de care dispun aceste activități

În condițiile scăderii continue în ultimii ani a investițiilor în aceste activități, ceea ce a determinat uzura avansată fizică și morală a dotării majorității covârșitoare a unităților de cercetare & dezvoltare, este greu de presupus că se vor putea realiza cercetări competitive pe plan european și parteneriate cu unități de profil similar din cadrul Uniunii Europene, care să permită accesul cercetătorilor români la programele comunitare. Reamintim că România înregistrează una dintre cele mai mici ponderi ale cheltuielilor totale de cercetare & dezvoltare în PIB - 0,39% în 2001, după ce se înregistrase 0,68% în 1995, față de media UE în anul 2000 de 1,90% (Germania - 2,46%, Franța - 2,15%, Marea Britanie 1,84%, Spania - 0,90 etc.) și față de alte țări în tranziție (în 1998, Republica Cehă - 1,27%, Federația Rusă - 0,93%, Slovacia - 0,86%, Polonia - 0,73%, Bulgaria - 0,59%).

De altfel, și Raportul anual pe anul 2003 al Comisiei Europene privind progresul României spre integrare¹, consemnează acest fapt și subliniază că procentul trebuie crescut considerabil în scopul atingerii în anul 2010 a țintei de 3% din PIB, stabilită de către Consiliul European de la Barcelona.

Creșterea semnificativă a ponderii în PIB a cheltuielilor totale alocate cercetării & dezvoltării, pentru apropierea de nivelul celorlalte țări în tranziție și al țărilor comunitare, se va asigura nu prin sporirea contribuției fondurilor publice (a cărei pondere a scăzut de la 54,9% în 1996 la 43,0% în 2001, înscriindu-se în tendința firească consemnată în țările dezvoltate), ci prin mărirea contribuției agenților economici, altor surse - învățământ, asociații profesionale nelucrative,

¹ **Commission of the European Communities. 2003 Regular Report on Romania's progress towards accession**, Bruxelles, November 2003, Chapter 17 / Science and research, p. 88.

surse proprii -, precum și a fondurilor din străinătate, ale căror ponderi s-au amplificat în perioada menționată.

Cheltuielile consacrate activităților de cercetare & dezvoltare vor fi orientate prioritar spre dezvoltarea unor centre cu dotări și condiții de lucru moderne, sprijinirea accesului cercetătorilor români la facilitățile de cercetare din cadrul Uniunii Europene, dezvoltarea infrastructurii informatice și de comunicații din unitățile de cercetare & dezvoltare, dezvoltarea rețelei naționale de calculatoare pentru cercetare și învățământ și conectarea acestora la rețelele naționale corespunzătoare ale țărilor comunitare.

- b) Stimularea formării și dezvoltării centrelor de excelență, asigurarea în domenii economice de importanță a surselor interne de expertiză științifică și tehnologică de nivel înalt

Această coordonată presupune identificarea unităților de cercetare & dezvoltare performante, în vederea îmbunătățirii modului de alocare a fondurilor publice consacrate sectorului, realizată prin evaluarea și acreditarea periodică și sistematică, pe baza sistemului european de criterii de evaluare, a tuturor unităților de cercetare & dezvoltare. Aprecierea pe baze riguroase a calității activității și a rezultatelor acestor unități se face la nivel național de către un organism specializat de evaluare instituțională, care contribuie atât la stabilirea priorităților în domeniile performante de cercetare & dezvoltare, cât și la îmbunătățirea alocării pentru aceste domenii a fondurilor publice.

Este necesară, de asemenea, dezvoltarea activităților de cercetare & dezvoltare în sistem rețea, în care să fie integrate unități din țările comunitare și din țările candidate, ceea ce va contribui la dobândirea expertizei științifice și tehnologice de nivel înalt în domeniile economice importante.

- c) Dezvoltarea resurselor umane din domeniul CDI potrivit modelului european de cariere științifice

Potențialul uman de cercetare al României, exprimat prin numărul de cercetători/1000 locuitori, este mult mai scăzut în comparație cu țările Uniunii Europene și cu majoritatea țărilor în tranziție (numărul de cercetători/1000 persoane ocupate: România - 2,8; UE - 5,3). Stoparea exodului de cercetători valoroși, în cadrul căruia o pondere importantă o au tinerii, către alte locuri de muncă mai atractive din țară și din străinătate, nu este posibilă decât prin măsuri adecvate de îmbunătățire a condițiilor de muncă în unitățile de profil, aplicarea unui sistem atractiv de retribuție și asigurarea unor perspective de dezvoltare profesională și de carieră stimulativă.

- d) Intensificarea cercetării de firmă și valorificarea superioară a rezultatelor cercetărilor în producția industrială

Absența activității de C & D și a funcției de C & D în cea mai mare parte a unităților productive reduce drastic potențialul de inovare al acestora și întârzie restructurarea și modernizarea echipamentelor lor de producție și a proceselor tehnologice.

Importanța deosebită a cercetării de firmă este subliniată de faptul că evaluarea periodică a performanțelor inovative ale firmelor europene, efectuată pe bază de cercetări statistice selective (Community Innovation Survey), folosește doi indicatori relevanți - ponderea firmelor cu activitate de C & D și ponderea firmelor în care produsele noi și îmbunătățite au o contribuție substanțială în cifra de afaceri și în export.

Analiza ponderii întreprinderilor din România cu activitate proprie de cercetare & dezvoltare în anul 2001 relevă că doar 5,2% din totalul întreprinderilor din industria prelucrătoare desfășurau o asemenea activitate (comparativ cu 10,1% în 1999 și 7,4% în 2000), cea mai mare parte a acestora fiind din sectoare tradiționale - mașini și aparate electrice (26,7%), mijloace de transport rutier (23,1%), mașini și echipamente (20,2%), chimie și fibre sintetice și artificiale (19,1%), prelucrarea țiteiului, cocsificarea cărbunelui și tratarea combustibililor nucleari (7,7%); în unele sectoare de medie și înaltă tehnologie, ponderea întreprinderilor cu activitate de creație proprie a fost, în anul menționat, mai ridicată decât media pe industria prelucrătoare (echipamente, aparate radio, televiziune și comunicații - 25,0%, aparatură și instrumente medicale, optică și ceasornicărie - 16,1%), deși și acestea au înregistrat un recul față de anii precedenți. În industria prelucrătoare, ponderea întreprinderilor cu produse și tehnologii noi și modernizate a fost mai redusă decât cea a întreprinderilor cu activitate proprie de C & D: astfel, în același an de referință, doar 150 de întreprinderi, adică 0,35% din numărul de întreprinderi active din industria prelucrătoare, aveau în producție produse și tehnologii noi și modernizate (în anul 2000, ponderea acestora a fost de 0,47%).

e) Intensificarea participării cercetătorilor români
la programele-cadru ale Uniunii Europene

Documentele Uniunii Europene consacrate politicii în domeniul științei și tehnologiei acreditează ideea că, în prezent, succesul în activitatea de cercetare este condiționat de stabilirea relațiilor de parteneriat și de colaborare științifică între unități și cercetători din diferite țări, de angajarea în proiecte internaționale de anvergură.

Deși contribuția financiară a României la bugetul Programului-cadru V al Uniunii Europene a fost "semnificativă pentru o țară cu resurse limitate" (45,6 milioane de euro în perioada 1999-2002), participarea ei la acest program "nu a fost deplin satisfăcătoare și nu a permis comunității științifice să culeagă toate beneficiile din program", așa cum consemnează Raportul de țară pe anul 2003 amintit mai sus. Într-adevăr, cercetătorii români au înregistrat o rată scăzută de acceptare a proiectelor propuse pentru finanțare în cadrul programelor europene de CDI - 18,8% în anul 2001, comparativ cu Republica Cehă - 29,4%, Ungaria - 25,9%, Polonia - 22,1%, Bulgaria - 21,6%, și mult mai scăzută în raport cu alte țări dezvoltate din afara Uniunii Europene (Elveția - 40,5%, Norvegia - 38,9%)¹.

¹ **Steliana Sandu.** *Integrarea cercetării - dezvoltării și inovării din România în Spațiul European al Cercetării. Fundamente strategice*, Colecția: Biblioteca economică, Seria Probleme economice, Vol. 27/2002, Academia Română, Institutul Național de Cercetări Economice, Centrul de Informare și Documentare Economică, București, 2002, p. 22.

Raportul indică și principalele căi prin care se poate asigura îmbunătățirea substanțială a participării cercetătorilor români la programele-cadru comunitare:

- îmbunătățirea calității infrastructurii tehnice a unităților de cercetare, îndeosebi a celor mai performante;
- intensificarea cooperării dintre unitățile de cercetare, universități și întreprinderi;
- intensificarea diseminării informațiilor și a activităților de asistență pentru participanții la proiecte, cu ajutorul rețelei Punctelor Naționale de Contact constituită în acest scop.

C.2. Modernizarea sistemului educațional ca pilon esențial al dezvoltării societății cunoașterii

În prezent, toate țările lumii, în primul rând cele mai dezvoltate, parcurg un proces istoric de trecere de la civilizația de tip industrial la cea postindustrială, intensivă din punct de vedere informațional și al cunoașterii.

În raport cu noile tendințe ale civilizației, cu provocările reprezentate de accelerarea fără precedent a progresului științific și tehnologic și de fenomenul globalizării, modelele tradiționale de educație și pregătire, care sunt prezente încă în România pe scară largă, se dovedesc inadecvate, rămânerea în urmă pe acest plan constituind una dintre explicațiile nivelului redus de competitivitate al economiei românești. Într-adevăr, în condițiile extinderii concurenței la scară mondială, abilitățile specializate devin esențiale pentru a asigura avantaje competitive și succes în confruntările de pe piețele internaționale. Pregătirea specializată va trebui, astfel, să devină unul dintre pilonii sistemului național de educație, în care legătura strânsă dintre unitățile de învățământ și cele industriale va asigura un schimb permanent de informații cu privire la nevoile specifice.

Trăsăturile sistemului educațional românesc din perioada conducerii centralizate a societății și economiei (centralizarea excesivă, lipsa interdisciplinarității, extinderea excesivă a instruirii colective, egalitarismul, raportarea la standarde de performanță locale sau naționale, axarea pe conceptul depășit de “dezvoltare profesională extensivă”, expunerea la presiunile corupției) s-au menținut până la mijlocul deceniului precedent. Reforma sistemului de educație românesc, care cuprinde pregătirea, formarea și perfecționarea resurselor umane, a început să se realizeze în profunzime în anul 1997, fiind orientată spre asigurarea răspunsurilor la provocările generate de “societatea cuaternară” sau “societatea informațională”, în care fluxul real de bunuri și servicii este înlocuit de fluxul informațional specific “economiei virtuale”. Principalele provocări specifice societății cunoașterii, în care formarea și perfecționarea continuă a resurselor umane devine factorul decisiv al progresului pe termen lung al societății omenești, sunt:

- impactul noilor tehnologii ale cunoașterii și comunicațiilor;
- globalizarea, văzută, îndeosebi, ca interdependență economică, tehnologică și culturală;
- cerința promovării educației globale (curricule flexibile și inovative, învățământ interactiv, mobilitatea accentuată a participanților la procesul de

învățământ) ca instrument pentru promovarea globalizării și ca efect al acesteia;

- îmbunătățirea calității procesului de învățământ prin adoptarea standardelor educaționale comune pentru diferite profesii, asigurarea procedurilor adecvate pentru îmbunătățirea calității instituțiilor și programelor educaționale recunoscute la nivel național.

Reforma sistemului educațional, care trebuie să fie sistemică, rapidă și cuprinzătoare, s-a desfășurat pe coordonatele stabilite prin Legea nr. 84/1995 a educației, modificată apoi sub forma Legii nr. 151/1999, Legea nr. 128/1997 privind statutul personalului didactic, precum și a altor legi, ordonanțe și decizii guvernamentale vizând accelerarea procesului de reformă.

Adâncirea specializării, ca o cerință *sine qua non* a creșterii eficienței și competitivității, presupune înscrierea procesului de educație pe următoarele coordonate:

- asigurarea unui adevărat parteneriat social, în fapt o strânsă colaborare între unitățile angajatoare, persoanele angajate și stat, pentru stabilirea în permanență a abilităților cerute pe piața muncii care trebuie însușite, a aptitudinilor necesare în perspectivă care se cer dezvoltate, precum și a modalităților cele mai eficace de realizare a proceselor de educație;
- îmbunătățirea sistemului de acordare a diplomelor de studiu în scopul creșterii flexibilității forței de muncă și a eficienței alocative a pieței muncii;
- extinderea cofinanțării programelor de educație - de către stat, firme și persoane -, date fiind costul continuu crescând al acestor programe și incapacitatea statului de a le suporta exclusiv;
- controlul permanent pe parcursul proceselor de instruire al “câștigului” de abilități și aptitudini profesionale al fiecărui individ, pentru a se stabili eficiența acestor procese și măsura în care orientarea și conținutul lor răspund cerințelor reale ale activității productive;
- descentralizarea proceselor decizionale în ceea ce privește orientarea și conținutul serviciilor educaționale și stimularea activității furnizorilor privați de asemenea servicii, cu condiția monitorizării de către organismele specializate ale statului a prestației și performanțelor lor;
- extinderea semnificativă a formării și perfecționării resurselor umane în cadrul firmelor, ceea ce va asigura conectarea mai bună a conținutului programelor la nevoile dinamice de creștere a competitivității firmelor respective și posibilitatea de participare a mai multor persoane la procesul de instruire.

D. Creșterea competitivității prin modernizarea producției și a produselor industriale

D.1. Valorificarea superioară a capitalului național de resurse naturale

Unul dintre obiectivele derivate ale politicii industriale adoptate în anul 2002 prevede valorificarea avantajelor comparative și competitive determinate de

existența unor resurse interne naturale și a unui nivel corespunzător de calificare, experiență și tradiție a forței de muncă în sectoarele de extracție și valorificare a acestor resurse, ceea ce presupune exploatarea judicioasă și prelucrarea avansată a materiilor prime corespunzătoare.

În condițiile în care resursele naturale exploatabile ale României au perioade de epuizare de 173 de ani în cazul huilei (la nivelul producției din anul 2001), de 66 de ani în cazul lignitului (la același nivel de producție), de 16 ani în cazul țițeiului (la nivelul de producție de 6 milioane de tone anual; dacă se are în vedere un declin natural de 5%, perioada s-ar putea extinde la circa 25 de ani), de 16 ani în cazul gazelor naturale (la nivelul producției din anul 2002 de 12,6 miliarde Nmc; la un declin natural anual de 6%, perioada s-ar putea extinde la 20-25 de ani), de 1663 de ani în cazul sării, în care volumul de lemn recoltat a fost, în anul 2001, de 13,41 milioane de metri cubi, corespunzător capacității de regenerare a pădurilor etc., este firesc ca această înzestrare cu factori naturali să fie valorificată cât mai bine sub formă atât de agenți purtători de energie care să asigure o parte a consumului de resurse energetice, cât și de produse industriale cu prelucrare avansată și valoare adăugată ridicată.

În **extracția cărbunelui**, este necesară menținerea în perioada următoare a producției la un nivel aproximativ constant, creșterea ponderii sortimentelor de ulei superior în producția totală de ulei netă, concentrarea exploatarei în carierele de lignit și în exploatarea subterană la care se înregistrează productivități ridicate, precum și realizarea unor sisteme integrate de extracție a cărbunelui și de producere a energiei electrice și termice (complexe mine & centrale termoelectrice).

În **extracția țițeiului** nivelul actual al producției poate fi menținut prin punerea în exploatare a noi rezerve pe platforma continentală a Mării Negre, modernizarea echipamentelor de extracție existente și re tehnologizarea proceselor în zonele cu productivități reduse. Piața produselor petroliere este deschisă, în sensul că funcționează în regim concurențial (10 rafinării, din care șapte privatizate, unele cu capital străin), ceea ce reprezintă o premisă favorizantă pentru creșterea gradului de valorificare a materiei prime.

În **extracția gazelor naturale** nivelul actual al producției poate înregistra o ușoară creștere, prin intensificarea activității de exploatare, iar capacitatea de înmagazinare trebuie să se tripleze din motive de securitate a sistemului energetic național și a alimentării populației. O direcție strategică de urmat este diversificarea surselor de aprovizionare cu gaze naturale a țării, în care sens sistemul de transport național se va interconecta cu sistemele din Ungaria și Bulgaria și se va construi un terminal de gaze lichefiate la Marea Neagră; implicit, va crește capacitatea de tranzitare a gazelor pe teritoriul țării.

În **extracția minereurilor neferoase**, tendința de scădere a conținutului de substanță utilă se menține, putând fi însă contracarată de modernizarea proceselor tehnologice și a instalațiilor. Metalurgia neferoasă trebuie să facă față creșterii semnificative a cererii de neferoase, fapt ce a impus restructurarea sectorului, privatizarea majorității unităților de profil și restructurarea și modernizarea întreprin-

derilor care aparțineau sectorului de stat (cele producătoare de aluminiu și de aliaje de aluminiu). Producțiile de cupru, zinc, aluminiu și laminate din aluminiu pot înregistra în viitor creșteri semnificative, asigurate de creșterile de capacități și de producție preconizate de firmele private și de rentabilizarea celorlalte întreprinderi. Pentru valorificarea superioară a resurselor sunt însă necesare modernizarea în continuare a proceselor tehnologice și a instalațiilor, intensificarea cercetării & dezvoltării și finalizarea programelor de ecologizare a activității productive.

Extracția minereurilor pentru industria materialelor de construcții, a sticlei și ceramicii de uz gospodăresc dispune de o bază importantă de resurse indigene, exploatată de peste 900 de întreprinderi, cea mai mare parte privatizate. Investițiile susținute făcute în industria respectivă și avantajele competitive pe care le are (materii prime indigene, forță de muncă calificată, tradiție) îi asigură bune perspective de dezvoltare și de creștere a competitivității prin orientarea spre produse de prelucrare superioară (îndeosebi obiecte sanitare de finisaj superior, plăci pentru pereți și pardoseli, produse din gips-carton, cimenturi superioare, sticlă tehnică, fibre de sticlă, articole superioare de sticlă menajeră și de ceramică de uz gospodăresc și decorativă, sticlărie de ambalaj superușoară). Deși energointensive, produsele menționate sunt eficiente din punct de vedere economic, înregistrând, cele mai multe, o rată a rentabilității de peste 20%.

În **industria de exploatare a lemnului**, fondul forestier apreciabil al țării (6,3 milioane de hectare) oferă o bază prețioasă pentru industria de prelucrare a lemnului și pentru cea de mobilă. Alinierea României după anul 1990 la sistemul european de determinare a volumului maxim anual de masă lemnoasă ce poate fi exploatată a provocat reducerea semnificativă a acestui volum. Sectorul este privatizat practic integral, unitățile de exploatare sunt dispersate pe întreg teritoriul țării, forța de muncă este cu tradiție și bine calificată, acestea constituind avantaje competitive care au fost valorificate adecvat de industria de prelucrare și de cea de mobilă. Totuși, exportul masiv din ultimii ani de produse cu nivel foarte redus de prelucrare (bușteni, cherestea) a redus sensibil eficiența schimburilor comerciale externe ale sectorului, intense de altfel, fapt ce impune luarea unor măsuri hotărâte de creștere puternică a nivelului de valorificare a masei lemnoase prin produse care valorifică superior masa lemnoasă, la nivel de circa 500 de euro/mc.

D.2. Adâncirea prelucrării materiilor prime

Această direcție vizează toate sectoarele industriei prelucrătoare, în cadrul cărora firmele trebuie să orienteze progresiv producția spre produse cu un grad superior de prelucrare, cu valoare adăugată în creștere, competitive pe piața internă și pe piețele externe prin calitate și preț. Analiza aprofundată la nivelul fiecărei firme a nomenclatorului de produse (ce se produce?), a nivelului tehnologiilor folosite (cum se produce?) și a modului de comercializare a produselor (cum se vinde?) va indica zonele în care trebuie acționat pentru înlăturarea deficiențelor și valorificarea superioară a materiilor prime și va determina specializarea progresivă a firmelor pe segmente de piață din ce în ce mai exigente.

La nivelul sectoarelor industriei prelucrătoare, înscrierea pe această direcție semnifică, de regulă, eliminarea tehnologiilor și produselor necompetitive, orienta-

rea spre produse cu nivel superior de prelucrare, la nivelul standardelor UE și modernizarea tehnologiilor existente. În unele sectoare, produse cu nivel superior de prelucrare, care urmează să constituie obiectul schimbării nomenclatoarelor de fabricație și al specializării viitoare a firmelor, ar fi următoarele:

- în industria siderurgică - oțeluri înalt aliate și inoxidabile, produse acoperite, table electrotehnice;
- în metalurgia neferoasă - cupru electrotehnic, laminate de aluminiu și de aliaje de aluminiu;
- în industria petrochimică - benzine fără plumb și benzine reformate, motorine și uleiuri de motor ecologic, produse aromatice rezultate din adâncirea gradului de prelucrare;
- în industria de textile - confecții și în cea de pielărie - încălțăminte - confecții din bumbac, lână și mătase cu grad de complexitate mare a prelucrării, care încorporează design original, încălțăminte cu fețe din piele naturală, confecții din piele și blană, piei prelucrate de calitate superioară etc.

D.3. Modernizarea sectoarelor bazate parțial pe importuri de materii prime ce se prelucreează în țară și ale căror produse se exportă

Sectoarele industriale a căror bază de materii prime este asigurată, în măsură mai mare sau mai redusă, din import, se vor confrunta, în proporții sporite, cu cerința imperioasă a ridicării nivelului calitativ al produselor lor și a reducerii semnificative a costurilor de fabricație, pilonii de susținere a creșterii competitivității firmelor din aceste sectoare și, implicit, a capacității lor de a-și acoperi importurile prin exporturi.

În această categorie de sectoare se înscrie, de exemplu, industria de prelucrare a țițeiului, care are tradiție îndelungată și renume consolidat pe piețele internaționale (exporturile realizate în anul 2000, de exemplu, au reprezentat circa 6,8% din totalul exporturilor industriale), dispune de capacități mari de producție suficient de flexibile (unele rafinării au construcție modulară), de forță de muncă experimentată și se confruntă cu o cerere crescândă de produse specifice pe piața internă (consumul anual de produse petroliere în România este de circa 0,5 tone, mult sub nivelul înregistrat în țările comunitare; totodată, trebuie luată în considerare și cerința creșterii stocurilor minime de produse petroliere și de țiței în scopul prevenirii dificultăților în aprovizionare, rezultată din alinierea la normele Uniunii Europene). Prin creșterea preconizată a importului de țiței din zona Mării Caspice, cantitatea de materie primă supusă prelucrării va crește semnificativ, estimările fixând-o la circa 14 milioane de tone/an la sfârșitul anului 2004.

În scopul creșterii semnificative a competitivității produselor oferite pe piața internă și pe cele internaționale, este necesară: modernizarea capacităților de producție pentru creșterea eficienței prelucrării și reducerea consumurilor proprii ale rafinăriilor; alinierea calității produselor petroliere la normele Uniunii Europene; extinderea utilizării tehnologiilor nepoluante; exploatarea nișelor existente pe piața europeană de către rafinăriile mici.

Două subsectoare care se înscriu, de asemenea, în această categorie sunt cel al produselor din bumbac, în cadrul sectorului textile-confecții, și cel al pielăriei, în cadrul sectorului pielărie-încălțăminte. Dependența acestor subsectoare de importul de materii prime diferă semnificativ - a primului este aproape totală, a celui de al doilea mult mai redusă. Valorificarea superioară a importurilor de materii prime ale acestor două subsectoare este realizabilă prin acțiuni concentrate în următoarele direcții:

- restructurarea și re tehnologizarea capacităților de producție din sectoarele primare (filaturi și țesătorii de bumbac, respectiv tăbăcării, la acestea din urmă inclusiv extinderea tehnologiilor nepoluante);
- reducerea capacităților de producție în tăbăcării;
- intensificarea puternică a activității de cercetare-creație-proiectare de întreprindere;
- sprijinirea întreprinderilor mici și mijlocii de profil cu servicii de consultanță de marketing, pentru identificarea nișelor de piețe externe.

Efectul măsurilor de creștere a competitivității preconizate la acest punct, precum și la alte direcții de acțiune propuse, poate fi analizat și evaluat folosind o gamă largă de indicatori, prezentați în anexa 1, prin prisma cărora se apreciază competitivitatea la nivel național, de sector, de firmă și de grupă de produse.

E. Amplificarea și consolidarea parteneriatului public-privat, întărirea rolului patronatelor în aplicarea politicii industriale

Această coordonată semnifică faptul că, în definirea și aplicarea cu succes a politicii industriale, autoritățile publice împart cu sectorul privat responsabilități importante.

În condițiile în care, în economia românească, ponderea sectorului privat în formarea PIB este de peste 65%, iar în activitatea industrială de peste 56%, rolul patronatelor devine esențial în implementarea cu succes a programelor de ajustare structurală și de relansare industrială.

Guvernul și asociațiile patronale trebuie să coopereze intens pentru a asigura creșterea rolului asociațiilor industriale din sectorul privat în câteva domenii-cheie ale creșterii competitivității industriale, printre care:

- efectuarea analizelor punctuale (produse, servicii, firme) de competitivitate, inclusiv de tip *benchmarking*;
- difuzarea celor mai bune practici interne și internaționale, bazată pe cazuri ilustrative (referitoare la firme, inovări de produs sau de proces de succes) în domeniul aplicării metodelor și tehnicilor de management și marketing, planificării strategice, managementului calității, organizării activității productive și de comercializare etc.;
- crearea de noi centre de asistență tehnică și extinderea activității celor existente, în vederea sprijinirii eforturilor inovatoare ale întreprinderilor și ale acțiunilor acestora de creștere a competitivității;
- crearea și dezvoltarea unor centre de productivitate în cadrul sectoarelor

industriale, orientate spre clienți;

- asigurarea difuzării largi a informațiilor permanent actualizate despre nivelul și structura cererii și ofertei de pe piețele specifice, parametrii constructivi și funcționali ai celor mai bune produse comercializate pe aceste piețe, tendințele manifestate la nivel mondial, european și național în privința calității și prețului produselor, posibilitățile de colaborare și cooperare cu firme de profil similar din țară și străinătate etc.

Asocierile din industrie pot oferi, cu sprijin guvernamental, în strânsă legătură cu autoritățile publice de specialitate și apelând la expertiza cadrelor universitare și de cercetare, servicii necesare întreprinzătorilor autohtoni și străini printre care:

- asistență în negocierea contractelor cu investitorii străini și cu furnizorii de echipamente, în realizarea alianțelor strategice și crearea *holding*-urilor;
- consultanță pentru estimarea costurilor investițiilor, identificarea surselor de finanțare a acestora și a celor mai eficace căi de acces la sursele respective;
- furnizarea de informații privind produsele (tendințele pieței interne și internaționale, ale prețurilor, ale cerințelor de calitate).

La rândul lor, autoritățile publice trebuie să-și extindă sprijinul acordat asocierilor din industrie și producătorilor prin următoarele forme:

- încurajarea dezvoltării și modernizării capacităților de producție prin achiziționarea de echipamente și tehnologii performante;
- stimularea transferului și a însușirii de *know-how* managerial, de marketing, financiar și de gestiune de către producători;
- difuzarea de informații pertinente despre contractele guvernamentale internaționale încheiate sau în curs de negociere, achizițiile publice, proiectele majore de investiții în infrastructură etc.;
- extinderea acordării, în comun cu asocierile din industrie, de premii de excelență firmelor care se dovedesc înalt competitive pe baza valorificării eficiente a potențialului lor inovațional.

Anexa 1

Indicatori de analiză și evaluare a competitivității

A. La nivel național

- PIB
- PIB / locuitor
- Rata de creștere a PIB / locuitor
- Valoarea producției industriale / locuitor
- Rata de creștere a producției industriale / locuitor
- Ponderea valorii producției sectoarelor industriale bazate pe cunoaștere în valoarea totală a producției industriale
- PIB / lucrător
- Rata de creștere a PIB / lucrător
- PIB / oră lucrată
- Valoarea producției industriale / lucrător
- Rata de creștere a valorii producției industriale / lucrător
- Rata de ocupare a forței de muncă
- Rata de ocupare a forței de muncă pentru bărbați și femei
- Rata de ocupare a forței de muncă în industrie
- Evoluția ratei de ocupare a forței de muncă în industrie
- Structura ocupării forței de muncă pe sectoare industriale
- Valoarea exportului industriei
- Ponderea exportului industriei în valoarea totală a producției industriale
- Structura exportului pe produse
- Structura exportului pe zone geografice
- Structura exportului pe țări
- Ponderea exportului produselor de medie și înaltă prelucrare
- Ponderea exportului de produse de înaltă intensitate tehnologică
- Valoarea importului industriei
- Structura importului pe produse
- Structura importului pe zone geografice
- Structura importului pe țări
- Rata de penetrare a importului

-
- Ponderea importului în PIB
 - Ponderea importului de produse de medie și înaltă prelucrare
 - Ponderea exportului în volumul total al comerțului exterior
 - Ponderea importului în volumul total al comerțului exterior
 - Rata de acoperire a importului prin export (valoarea exportului / valoarea importului)
 - Soldul balanței comerciale
 - Indicele de specializare a exportului
 - Indicele de specializare a producției
 - Coeficientul Gröbel
 - Structura valorii producției industriale pe sectoare
 - Ponderea valorii serviciilor în PIB
 - Ponderea valorii serviciilor bazate pe cunoaștere în PIB
 - Ponderea valorii serviciilor bazate pe cunoaștere în valoarea totală a serviciilor
 - Ponderea deficitului bugetului public general consolidat în PIB (%)
 - Rata anuală a inflației
 - Cursul de schimb mediu anual al valutei naționale în raport cu alte valute
 - Soldul contului curent (% din PIB)
 - Ponderea economisirii interne în PIB
 - Ponderea investițiilor în PIB
 - Ponderea datoriei externe în PIB
 - Ponderea sectorului privat în formarea PIB
 - Investițiile străine directe (miliarde USD)
 - Cheltuielile guvernamentale de investiții
 - Cheltuielile guvernamentale pentru cercetare & dezvoltare / lucrător
 - Indicele prețurilor de consum
 - Indicele tarifelor la utilitățile publice (energie electrică, energie termică)
 - Indicele prețurilor la combustibili (gaze, benzină, motorină)
 - Ponderea populației active ocupate în sectorul privat
 - Ponderea populației active ocupate în agricultură
 - Ponderea populației active ocupate în sectorul privat din agricultură
 - Ponderea populației active ocupate în servicii
 - Ponderea populației active ocupate în sectorul privat din servicii
 - Ponderea populației active ocupate în servicii publice (total, din care: de sănătate, de învățământ, de administrație publică)
 - Rata șomajului (total, din care: bărbați, femei)

- Eficiența utilizării resurselor energetice
- Gradul de utilizare a resurselor de energie
- Numărul de cereri de brevete în țară
- Numărul de brevete acordate în țară
- Numărul de cereri de brevete ale rezidenților români în străinătate
- Numărul de brevete acordate rezidenților români în străinătate
- Numărul de brevete aplicate în țară
- Numărul de brevete ale rezidenților români aplicate în străinătate
- Valoarea vânzărilor de brevete și licențe
- Ponderea cifrei de afaceri a firmelor cu activitate proprie de cercetare & dezvoltare în cifra de afaceri totală a firmelor
- Ponderea cheltuielilor cu cercetarea & dezvoltarea în totalul cheltuielilor
- Ponderea cheltuielilor cu cercetarea & dezvoltarea în cifra de afaceri totală
- Ponderea valorii produselor noi în valoarea totală a producției vândute
- Ponderea valorii producției realizată cu tehnologii noi în valoarea totală a producției vândute
- Numărul studiilor publicate în comun de către universități și firme
- Numărul contractelor de cercetare & dezvoltare încheiate de firme cu unități de cercetare & dezvoltare
- Valoarea contractelor de cercetare & dezvoltare încheiate de firme cu unități de cercetare & dezvoltare
- Ponderea investițiilor străine directe în tehnologii în volumul total al investițiilor străine directe
- Ponderea timpului de asistență tehnică acordată / primită pentru produsele de înaltă intensitate tehnologică în timpul total de asistență tehnică acordată / primită
- Ponderea cheltuielilor de cercetare & dezvoltare efectuate de firmele străine în cheltuielile de cercetare & dezvoltare totale
- Numărul de alianțe tehnologice internaționale între firme
- Rata intrărilor de firme noi în sectoarele de înaltă intensitate tehnologică
- Rata ieșirilor de firme din sectoarele de înaltă intensitate tehnologică
- Rata de creștere a cifrei de afaceri a firmelor din sectoarele de medie / înaltă intensitate tehnologică
- Ponderea întreprinzătorilor dispuși să-și asume riscuri tehnologice în numărul total al întreprinzătorilor
- Ponderea capitalului de risc în capitalul total

- Datoria publică
- Datoria externă
- Balanța de cont curent
- Rezerva monetară a băncii centrale
- Distribuția masei monetare

B. La nivel de sector

- Valoarea producției industriale a sectorului / locuitor
- Cifra de afaceri
- Rata profitului
- Valoarea producției industriale a sectorului / lucrător și pe oră lucrată
- Rata de creștere a producției industriale a sectorului / lucrător
- Rata de ocupare a forței de muncă în sector
- Evoluția ratei de ocupare a forței de muncă în sector
- Exportul sectorului
- Rata anuală de creștere / scădere a exportului sectorului
- Structura exportului sectorului pe produse
- Structura exportului sectorului pe zone geografice
- Structura exportului sectorului pe țări
- Ponderea valorii exportului de produse de medie / înaltă intensitate al sectorului în valoarea totală a exportului sectorului
- Indicele de specializare a exportului sectorului
- Indicele de specializare a producției sectorului
- Importul sectorului
- Structura importului sectorului pe produse
- Structura importului sectorului pe zone geografice
- Structura importului sectorului pe țări
- Ponderea valorii importului sectorului de produse de medie și înaltă prelucrare în valoarea totală a importului sectorului
- Rata de penetrare a importului sectorului
- Rata anuală de creștere / scădere a importului sectorului
- Soldul balanței comerciale a sectorului
- Rata de acoperire a importului sectorului prin exportul sectorului (valoarea exportului sectorului / valoarea importului sectorului)
- Coeficientul Grubel determinat pentru sector
- Raportul de protejare a sectorului în relațiile cu Uniunea Europeană

- Raportul de protejare a sectorului în relațiile cu țările din afara Uniunii Europene
- Investițiile străine directe în sector
- Rata de creștere / scădere a numărului de salariați din sector
- Volumul acumulărilor de deșeuri în sector
- Producția fizică de produse poluante nedegradabile a sectorului
- Numărul de cereri de brevete în țară care privesc sectorul
- Numărul de brevete acordate în țară care privesc sectorul
- Numărul de cereri de brevete ale rezidenților români în străinătate care privesc sectorul
- Numărul de brevete acordat în străinătate rezidenților români, care privesc sectorul
- Numărul de brevete aplicate în țară care privesc sectorul
- Numărul de brevete acordate rezidenților români aplicate în străinătate, care privesc sectorul
- Ponderea cifrei de activitate a firmelor din sector cu activitate proprie de cercetare & dezvoltare în cifra de afaceri totală a firmelor din sector
- Ponderea cheltuielilor efectuate în sector pentru cercetare & dezvoltare în cheltuielile totale ale firmelor din sector
- Ponderea cheltuielilor efectuate în sector pentru cercetare & dezvoltare în cifra de afaceri totală a sectorului
- Ponderea cheltuielilor efectuate în sector pentru cercetare & dezvoltare în cifra de afaceri totală a sectorului comparativ cu ponderea medie a cheltuielilor pentru cercetare & dezvoltare la nivelul industriei prelucrătoare în cifra de afaceri totală a acestuia
- Numărul de tehnologii noi aplicate în sector în cursul anului
- Ponderea valorii produselor noi realizate în sector în valoarea totală a producției vândute la nivelul sectorului
- Ponderea valorii producției realizată cu tehnologii noi în cadrul sectorului în valoarea totală a producției vândute la nivelul acestuia
- Ponderea exportului de produse de înaltă intensitate tehnologică în valoarea totală a producției sectorului
- Valoarea vânzărilor de brevete și licențe specifice profilului sectorului
- Numărul de studii din profilul sectorului publicate în comun de către universități și firme
- Numărul contractelor de cercetare & dezvoltare încheiate de firme din sector cu universități și unități de cercetare & dezvoltare
- Valoarea contractelor de cercetare & dezvoltare încheiate de firme din sector cu universități și unități de cercetare & dezvoltare

-
- Ponderea investițiilor străine directe în tehnologii efectuate în unitățile din sector
 - Ponderea timpului de asistență tehnică acordată / primită firmelor / de către firmele din sector pentru produsele de înaltă intensitate tehnologică în timpul total de asistență tehnică acordată / primită
 - Ponderea cheltuielilor de cercetare & dezvoltare efectuate de firmele străine în totalul cheltuielilor de cercetare & dezvoltare ale sectorului
 - Numărul de alianțe tehnologice internaționale încheiate de firme din sector
 - Rata intrărilor de firme în sectoarele de înaltă intensitate tehnologică
 - Rata ieșirilor de firme din sectoarele de înaltă intensitate tehnologică
 - Rata de creștere a cifrei de afaceri a firmelor din sectoarele de medie / înaltă intensitate tehnologică
 - Ponderea întreprinzătorilor dispuși să-și asume un risc tehnologic în numărul total al întreprinzătorilor din sector
 - Ponderea capitalului de risc în capitalul total al întreprinderilor din sector
 - Indicele numărului de salariați din sector
 - Fluctuația personalului din sector
 - Structura forței de muncă din sector pe grupe de vârstă
 - Structura forței de muncă din sector pe niveluri de instruire
 - Raportul cheltuieli salariale / venituri în sector
 - Intensitatea muncii (cheltuieli salariale / capital) în sector
 - Câștigul salarial mediu net lunar în sector
 - Intensitatea capitalului (capital / cheltuieli salariale) în sector
 - Investiția specifică (volumul investițiilor / valoarea producției) în sector
 - Gradul de utilizare a capacităților de producție din sector
 - Consumurile specifice medii la nivelul sectorului de energie electrică, gaze, apă etc.
 - Nivelul mediu al tehnologiilor utilizate în cadrul sectorului
 - Numărul de întreprinderi din sector care au introdus sistemul modern de control al proceselor tehnologice
 - Timpul mediu necesar adaptării producției la cerințele pieței în întreprinderile din sector
 - Ponderea numărului întreprinderilor din sector care au adoptat sistemul TQM și de certificare a calității, în numărul total de întreprinderi din sector
 - Nivelul mediu de informatizare a activității în întreprinderile din sector
 - Gradul de ecologizare a producției întreprinderilor din sector

- Performanțele economico-financiare ale întreprinderilor din sector
- Valoarea reclamațiilor de calitate adresate întreprinderilor din sector și numărul soluționărilor acestora

C. La nivel de firmă

- Cifra de afaceri a firmei
- Rata profitului firmei
- Cifra de afaceri / lucrător și oră lucrată în firmă
- Exportul firmei
- Ponderea exportului firmei în valoarea producției acesteia
- Structura exportului firmei pe produse
- Structura exportului firmei pe zone geografice
- Structura exportului firmei pe țări
- Ponderea valorii exportului firmei de produse de medie și înaltă prelucrare în valoarea totală a exportului firmei
- Valoarea importului firmei
- Structura importului firmei pe produse
- Structura importului firmei pe zone geografice
- Structura importului firmei pe țări
- Soldul balanței comerciale a firmei
- Ponderea valorii importului de produse de medie și înaltă prelucrare în valoarea totală a importului firmei
- Indicele de specializare a exportului firmei
- Rata de acoperire a importului firmei prin exportul acesteia
- Indicele de specializare a producției firmei
- Gradul de utilizare a capacităților de producție ale firmei
- Ponderea valorii producției firmei de medie și înaltă prelucrare
- Ponderea valorii producției firmei în valoarea totală a producției sectoarelor bazate pe cunoaștere
- Investiția specifică la nivelul firmei (volumul investițiilor / valoarea producției)
- Investițiile străine directe în firmă
- Investițiile străine directe în firmă / capitalul firmei
- Consumurile specifice medii de energie electric, gaze, apă etc. ale firmei
- Indicele numărului de angajați ai firmei
- Fluctuația personalului firmei
- Structura personalului firmei pe grupe de vârstă

-
- Structura personalului firmei pe niveluri de instruire
 - Intensitatea muncii la nivelul firmei (cheltuielile salariale / capital)
 - Intensitatea capitalului la nivelul firmei (capitalul / cheltuielile salariale)
 - Câștigul salarial mediu net lunar în firmă
 - Nivelul mediu al tehnologiilor uzate în cadrul firmei
 - Lichiditatea firmei (generală, redusă, imediată)
 - Gradul de îndatorare a firmei (datorii / capitalul propriu)
 - Ponderea cheltuielilor cu activitatea de marketing în cheltuielile totale ale firmei
 - Ponderea cheltuielilor cu formarea și perfecționarea personalului în cheltuielile totale ale firmei
 - Viteza de rotație a activelor circulante ale firmei
 - Viteza de rotație a stocurilor firmei
 - Perioada medie de recuperare a creanțelor firmei
 - Durata medie de plată a datoriilor de către firmă
 - Numărul de clienți ai firmei
 - Numărul comenzilor primite de firmă în cursul unui an
 - Valoarea comenzilor primite de firmă în cursul unui an
 - Valoarea comenzilor neonorate la termen de către firmă
 - Numărul reclamațiilor primite de firmă de la clienți
 - Valoarea reclamațiilor primite de firmă de la clienți
 - Numărul comenzilor respinse de clienții firmei în perioada de garanție
 - Numărul de furnizori ai firmei pentru produsele principale folosite de aceasta
 - Rata absenteismului în firmă
 - Numărul accidentelor de muncă produse în cadrul firmei în cursul unei perioade

Capitolul 2

DIRECȚII STRATEGICE DE EVOLUȚIE A INDUSTRIEI ȘI A SECTOARELOR INDUSTRIALE

Corneliu RUSSU,
Marin COMȘA

Conturarea direcțiilor strategice de reindustrializare a României este un demers complex și dificil, cu multiple determinări, a cărui rațiune fundamentală este aceea a prefigurării condițiilor necesare realizării obiectivului esențial al creșterii competitivității industriale în contextul globalizării economiei mondiale. Această rațiune semnifică, pe de o parte, prevederea unei evoluții a activității industriale marcată de o dinamică superioară a valorii adăugate în raport cu cea a producției industriale, iar pe de altă parte, luarea în considerare a intereselor economiei naționale care suferă ajustări structurale profunde, menite să o modernizeze și să o apropie de modelul statelor dezvoltate, dar care, în același timp, îi sporește vulnerabilitatea în confruntarea de pe piața internațională.

2.1. Repere

Prefigurarea coordonatelor politicii industriale a României este facilitată de existența unor **prevederi programatice** conținute în:

- Strategia națională de dezvoltare economică a României pe termen mediu, martie 2000, îndeosebi Capitolul IV - Politicile de ajustare structurală și de dezvoltare a economiei;
- Strategia națională de dezvoltare durabilă a României (2000-2020);
- Programul național de aderare a României la Uniunea Europeană;
- Programul național pentru dezvoltarea regională a țării;
- Politica industrială a României, adoptată prin HG nr. 657/2002;
- Directiva Consiliului Europei no. 96/413 EC din 25 iunie 1996 privind implementarea Programului de acțiune al Comunității pentru întărirea competitivității industriei europene;
- Calendarul de reforme stabilit de Consiliul European de la Lisabona (2000);

- Contribuția Comisiei Europene la Consiliul European de la Stockholm (2001);
- Comunicarea Comisiei Europene la Consiliul European de la Barcelona, privind aplicarea strategiei de la Lisabona (2002);
- Rapoartele anuale ale Comisiei Europene privind progresele României pe calea integrării, pe anii 2001, 2002 și 2003.

Din aceste documente programatice se pot identifica principalele cerințe cărora trebuie să le răspundă politica industrială a României și, implicit, evoluția industriei și a sectoarelor industriale.

- Îmbunătățirea structurii industriale, atât la nivelul industriei în ansamblu cât și la cel al sectoarelor industriale, în vederea creșterii competitivității lor și a valorificării superioare a avantajelor competitive existente și potențiale.
- Compatibilizarea structurilor intrasectoriale cu cele existente și de perspectivă în țările Uniunii Europene.
- Stimularea proceselor de restructurare a agenților economici, în vederea creșterii capacității lor de a acoperi cererea internă și de a îmbunătăți semnificativ structura și eficiența bunurilor și a serviciilor exportate.
- Edificarea unei industrii sănătoase prin încurajarea competiției corecte și efective între firme și dezvoltarea unui mediu favorabil pentru afaceri și pentru antreprenoriat, ceea ce semnifică dezvoltarea intensivă a întreprinderilor mici și mijlocii ca un sector puternic al economiei, expunerea marilor firme la rigorile pieței, reducerea semnificativă a ajutoarelor de stat și direcționarea mai bună a acestora către măsuri orizontale, îmbunătățirea și simplificarea sistemului reglementativ, îndeosebi a regimului de impozite și taxe pentru firme.
- Promovarea alianțelor strategice, a *holding*-urilor și a grupurilor de companii în scopul creșterii capacității operatorilor economici de a înfrunța cu succes presiunile concurenței internaționale, în contextul procesului de globalizare.
- Sprijinirea pe termen lung a investițiilor în infrastructuri și oameni, îndeosebi în regiunile cele mai puțin dezvoltate și dezvoltarea societății bazate pe cunoaștere.
- Creșterea puternică a potențialului național de cercetare & dezvoltare, inovare și difuzare tehnologică, inclusiv a celui la nivel microeconomic; asigurarea condițiilor necesare creșterii investițiilor în cercetare & dezvoltare și inovare din surse private, care trebuie să meargă conjugat cu ridicarea nivelului finanțării publice a cercetării științifice, dezvoltării tehnologice și inovării în ariile prioritare.
- Modernizarea sistemului de educație și de instruire profesională, în concordanță cu tendințele emergente din Uniunea Europeană (asigurarea

condițiilor legale și practice reclamate de creșterea mobilității persoanelor implicate în activitățile de educație, cercetare și inovare; dezvoltarea rețelei de centre de excelență în educație; creșterea dimensiunii naționale a învățării permanente prin stabilirea unor standarde de calitate minimă în educație și instruire, acordarea de titluri, certificate și diplome compatibile cu cele recunoscute în Uniunea Europeană, extinderea învățământului de la distanță, dezvoltarea tehnologiei informației și a mijloacelor moderne de comunicație, instruirea profesională continuă etc.); creșterea sensibilității sistemului de educație la nevoile dinamice ale economiei.

- Asigurarea condițiilor pentru creșterea și îmbunătățirea efectivă a guvernantei corporatiste.
- Crearea unui mediu de afaceri favorabil pe baza unui cadru legal stabil și coerent, capabil să asigure definirea clară și respectarea strictă a drepturilor de proprietate, întărirea acțiunii legii, desfășurarea corectă a competiției pe piață.
- Corelarea judicioasă a politicilor strâns legate de politica industrială - politica concurenței, politica comercială, politica în domeniul cercetării & dezvoltării și inovării, politica de dezvoltare a întreprinderilor mici și mijlocii, politica de dezvoltare regională, politica privind protecția mediului, politica în domeniul educației; creșterea coeziunii obiectivelor urmărite pe planurile economic, social și ecologic, impactul general și coerența politicilor urmate pe aceste planuri fiind evaluate în raport cu obiective stabilite pe termen lung.

Reluând ideea subliniată anterior, modalitatea de abordare și de angajare pe aceste direcții majore trebuie să fie una precumpănitor orizontală, care să prevadă măsuri neutrale și acțiuni destinate să stimuleze investițiile intangibile și spiritul de întreprenoriat, în scopul intensificării proceselor de ajustări structurale și de modernizare a activității industriale. Prevalența abordării orizontale nu exclude recursul la politici verticale sau sectoriale. Apelarea la asemenea politici trebuie însă simțitor restrânsă doar la cazurile speciale în care interesul național pentru perspectivele anumitor sectoare sau firme industriale sau problemele sociale grave joacă un rol cu totul deosebit.

Trecerea de la abordarea verticală, sectorială, care a precumpănit după anul 1990 în măsurile și acțiunile specifice de ajustare structurală a industriei românești, la abordarea orizontală, pe care trebuie să se axeze politica industrială, este considerabil înlesnită de continuarea în ritm accelerat a proceselor de privatizare, care constituie unul dintre pilonii principali ai reformei economice din țara noastră și una dintre coordonatele esențiale ale politicii industriale a tuturor țărilor candidate la integrarea în Uniunea Europeană.

2.2. Scenarii privind evoluția posibilă a nivelului unor indicatori relevanți pe ansamblul industriei și pe sectoarele acesteia, la orizontul anului 2013

2.2.1. Probleme generale

Elaborarea unor scenarii posibile de evoluție a industriei românești în perspectivă medie și lungă, acum, în pragul integrării în UE, constituie un demers nu numai complex și dificil, dar chiar temerar.

Multitudinea factorilor, unii greu de cuantificat, sensul și intensitatea în/cu care ei vor influența evoluția viitoare a economiei și industriei românești constituie tot atâtea obstacole pentru elaborarea unor previziuni cu grad ridicat de certitudine.

Utilizarea unor modele econometrice este nerecomandată, dacă avem în vedere că o serie unitară de date privind evoluția principalilor indicatori economici este disponibilă numai pentru perioada 1998-2003.

Totodată, apreciem că noile orientări privind evoluția viitoare a economiei românești nu sunt finalizate, strategia actualului guvern pentru etapa preaderării urmând a fi cunoscută.

În aceste condiții, scenariile prezentate în continuare au la bază orientări din documente oficiale și studii elaborate la nivel național până în anul 2004. Un loc important în fundamentarea scenariilor îl ocupă, așa cum se va arăta în continuare, comparațiile internaționale.

Dintre documentele oficiale menționăm:

- HG nr. 657/2002 privind strategia industrială;
- Strategia națională de dezvoltare economică a României pe termen mediu (2001-2004);
- Planul național de dezvoltare 2004-2006.

Alte studii care au stat la baza fundamentării scenariilor sunt:

- Strategia națională pentru dezvoltare durabilă, elaborată în anul 1999 sub egida Academiei Române;
- Politica industrială a României din perspectiva aderării la UE, studiu elaborat de Institutul European din România în anul 2003.

Au fost avute în vedere și o serie de analize prospective ale Comisiei Naționale de Prognoză.

Datele pentru perioada statistică sunt cele oficiale, respectiv din Anuarul statistic al României, 2004, elaborat de Institutul Național de Statistică.

Pentru comparații internaționale s-au utilizat datele existente în sistemul EUROSTAT.

Indicatorii valorici pentru România sunt analizați în prețuri curente și în prețurile anului 2000, pentru perioada de prognoză utilizându-se numai prețuri constante, respectiv cele ale anului 2000.

2.2.2. Evoluții recente ale țărilor UE

Cunoașterea nivelului de dezvoltare ale țărilor în rândul cărora urmează să se integreze economia românească constituie o necesitate, mai ales pentru elaborarea prognozelor. Obiectivul privind reducerea decalajelor impune identificarea tendințelor care se manifestă la nivelul UE și în cadrul fiecărei țări membre, precum și a impactului pe care integrarea a avut-o asupra țărilor recent admise.

Indicatorul de referință pentru caracterizarea nivelului de dezvoltare al ansamblului țărilor UE-15 - produsul intern brut pe locuitor la paritatea puterii de cumpărare - a evoluat astfel (tabelul nr. 1):

Tabelul nr. 1

Creșterea PIB / locuitor (PPS) la nivelul UE-15, în anii 2002-2005

	2002	2003 ¹	2004 ²	2005 ²
UE-15 (\$PPC-loc.)	24040	24360	25690	27160
Creștere anuală (%)	-	1,33	5,5	5,7

Notă: 1 - estimări; 2 - prognoze.

Sursa: EUROSTAT Yearbook 2004, p. 118.

Evoluția indicatorului menționat pentru zona UE-25 se prezintă astfel (tabelul nr. 2):

Tabelul nr. 2

Creșterea PIB / locuitor (PPS) la nivelul UE-25, în anii 2002-2005

	2002	2003 ¹	2004 ²	2005 ²
UE-25 (\$PPC/loc.)	21990	22280	23160	24120
Creștere anuală (%)	-	1,32	3,95	4,15

Notă: 1 - estimări; 2 - prognoze.

Sursa: EUROSTAT Yearbook 2004, p. 118.

Având în vedere evoluțiile anterioare, conjunctura internațională și faptul că, recent, Banca Centrală Europeană a modificat în minus estimările de creștere economică în zona euro, pentru anul 2005, considerăm că prognozele pentru 2004 și 2005 sunt superoptimiste. Apreciem ca mult mai realiste nivelurile din studiul "Globalization and Linkages. Macrostructural Changes and Opportunities", Richardson P. editor, OCDE/GD/97/147, Economic Department Working Paper No. 181, p. 66, respectiv cele de 24900 \$ PPC/loc. în anul 2002, de 28450 \$ PPC/loc. pentru anul 2010 și de 32370 \$ PPC/loc. în anul 2020.

Într-un studiu recent (septembrie 2004), Fondul Monetar Internațional ia în considerare o scădere a PIB/loc. în zona euro cu 0,2% în anul 2003 față de anul 2002 și estimează o creștere cu 1,9% în anii 2004 și 2005.

În ultimul studiu al Comisiei Europene "Economic Forecasts, Autumn, 2004", sunt menționate (p. 118) creșteri ale PIB/loc. De 0,6% și 0,2% în 2002 și 2003 (față de anul precedent) în zona UE-15 și de 0,8% și 0,5% în aceiași ani, în zona UE-25. În aceeași sursă, indicii anuali de creștere a PIB/loc. În perioada 2004-2005 sunt de cca 2% în zona UE-15 și de cca 2,5% în zona UE-25.

Programul internațional de comparații privind produsul intern brut pe locuitor la paritatea puterii de cumpărare menționează, pentru anul 2002, următoarele valori ale indicatorului respectiv pentru țările UE și României (tabelul nr. 3).

Tabelul nr. 3

PIB / locuitor (PPS) în țările comunitare și în România, în anul 2002

Austria	26690	Cehia	14880
Belgia	25620	Cipru	18470
Danemarca	27020	Estonia	9660
Finlanda	24480	Letonia	8380
Franța	25160	Lituania	9410
Germania	23960	Malta	16610
Grecia	17040	Polonia	10030
Irlanda	30180	Slovacia	11330
Luxemburg	45630	Slovenia	16600
Norvegia	32800	Ungaria	12840
Olanda	26810		
Portugalia	17050	România	6390
Regatul Unit	25830		
Spania	20710		
Suedia	25150		

Sursa: EUROSTAT Yearbook 2004.

În anul 2003, conform EUROSTAT, produsul intern brut pe locuitor al țărilor recent admise în UE, față de media UE-15, reprezenta între 38,8% (Letonia) și 76,3% (Cipru).

Pornind de la valorile certe ale indicatorului (cele pentru anul 2002), în ipoteza că ritmul mediu anual de creștere la nivelul UE-25 ar fi de 2,5%, iar la nivelul României de 5%, țara noastră ar atinge media UE-25 în cca 51 de ani.

Dacă ritmul mediu de creștere la nivel UE-25, pentru indicatorul amintit, ar fi de 1%, iar pentru România de 6%, nivelul ar fi atins în cca 21 de ani.

Aceste scurte analize evidențiază decalajele existente și eforturile deosebite care trebuie depuse pentru recuperarea distanței față de țările dezvoltate.

Dacă avem în vedere și faptul că în perioada 1996-2002 ritmul mediu anual de creștere a PIB în țările UE-15 a fost cuprins între 1,4% (Germania) și 8,7%

(Irlanda), iar pentru țările recent admise între 1,6% (Cehia) și 5,8% (Letonia), în timp ce pentru România nivelul indicatorului (ritmul mediu a fost de 0,6%), problema reducerii decalajelor rămâne una cel puțin delicată și foarte complexă.

Pentru fundamentarea scenariilor de evoluție viitoare a ansamblului industriei, a fost analizată contribuția acesteia la crearea produsului intern brut, atât în țările UE-15 cât și în țările recent admise în UE. Pentru anul 2002 contribuția industriei la formarea PIB a fost următoarea (tabelul nr. 4):

Tabelul nr. 4

**Ponderea industriei în PIB în anul 2002, în țările comunitare
și în cele admise în UE în anul 2004 (%)**

Austria	30,5	Cehia	40,0
Belgia	26,8	Cipru	-
Danemarca	25,3	Estonia	28,7
Finlanda	32,8	Letonia	24,9
Franța	24,8	Lituania	31,5
Germania	29,1	Malta	25,5
Grecia	21,4	Polonia	31,4
Irlanda	41,4	Slovacia	31,8
Luxemburg	27,7	Slovenia	36,3
Norvegia	17,0	Ungaria	31,3
Olanda	26,0		
Portugalia	28,7		
Regatul Unit	26,5		
Spania	28,7		
Suedia	28,1		

Sursa: EUROSTAT Yearbook 2004.

Se constată importanța acestei ramuri, mai ridicată în rândul țărilor recent admise.

2.2.3. Cadrul macroeconomic și evoluția industrială

Anul 2000 a marcat în România reluarea *trend*-ului ascendent de creștere economică, după trei ani de regres. Procesul de creștere a fost continuat până în anul 2004 și apreciem că el poate continua și în următorii ani.

Sintetic, creșterea economică, ilustrată prin indicii produsului intern brut, precum și contribuția industriei la crearea PIB se prezintă în tabelul nr. 5.

Pentru perioada 2001-2003, ritmul mediu de creștere a produsului intern brut depășește 5%, iar cel al valorii adăugate brute din industrie este de peste 4,5%.

Tabelul nr. 5**Indicii PIB și a VAB din industrie în România, în anii 1998-2003**

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
PRODUSUL INTERN BRUT						
(mld. lei, prețuri curente)	373798.2	545738.2	803773.1	1167687.0	1514750.9	1903353.9
din care:						
VAB din industrie (mld. lei, prețuri curente)	98212.8	135343.8	219479.7	323046.8	426098.2	518924.9
Contribuția industriei la crearea PIB (%)	26.3	24.8	27.3	27.7	28.1	27.3
INDICII PIB						
1998=100,0	100.0	98.8	101.0	106.8	112.2	118.0
2000=100,0			100.0	105.7	111.1	116.9
an / an (%)		98.8	102.1	105.7	105.1	105.2
INDICII VAB DIN INDUSTRIE						
1998=100,0	100.0	98.5	104.3	108.9	114.5	119.5
2000=100,0			100.0	104.4	109.7	114.6
an / an (%)		98.5	105.9	104.4	105.1	104.4

Sursa: Institutul Național de Statistică, *Anuarul statistic al României, 2004.*

Contribuția industriei la crearea PIB - peste 27% după anul 2000 - este sub nivelul înregistrat în majoritatea țărilor recent admise în UE.

Un alt indicator analizat, ținând seama de necesitățile studiului, îl constituie producția industrială - pe total și pe ramuri industriale. În anexa 2 se prezintă structura producției industriale, iar în anexa 3 indicii producției industriale, pentru ultimii ani, conform Anuarului statistic al României. A fost analizat, în primul rând, raportul dintre valoarea adăugată brută și producția industrială, pe total ramură.

Evoluția acestui parametru în perioada 1998-2003 a fost următoarea (tabelul nr. 6):

Tabelul nr. 6**Raportul VAB din industrie / producția industrială totală în România, în anii 1998-2003**

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Raportul VAB din industrie / Producția industrială totală (%)	37,64	34,45	34,73	33,43	33,12	32,94

Sursa: Institutul Național de Statistică, *Anuarul statistic al României, 2004.*

Pentru perioada 2004-2007 sunt avute în vedere, ca variantă de bază, evoluțiile conturate în Planul național de dezvoltare pentru perioada 2004-2006 și în lucrări de fundamentare a strategiei economice până în anul 2008 ale Comisiei Naționale de Prognoză.

Pentru PIB și VAB din industrie, precum și pentru producția industrială, evoluțiile sunt înscrise în tabelul nr. 7.

Tabelul nr. 7

**Indicii creșterii PIB, a VAB din industrie și a producției industriale
în România, în anii 2004-2007**

	2004	2005	2006	2007	Ritmul mediu 2001-2007
PRODUSUL INTERN BRUT					
- an / an (%) -	108.3	106.0	106.1	106.3	
- 2000 = 100,0 -	126.6	134.2	142.3	151.3	6.1
VAB din industrie					
- an / an (%) -	106.3	105.7	105.6	105.5	
- 2000 = 100,0 -	121.8	128.7	135.9	143.4	5.3
Producția industrială					
- an / an (%) -	104.6	105.0	105.1	105.2	
- 2000 = 100,0 -	121.9	128.0	134.5	141.5	5.1

Sursa: estimări Comisia Națională de Prognoză, 2004.

Datele de mai sus reflectă o scădere a contribuției industriei la crearea PIB (dinamica PIB > dinamica VAB din industrie) de la 27,3% în anul 2000 la 25,9% în anul 2007, concomitent cu o creștere a ponderii VAB din industrie în producția industrială (de la 34,7% în anul 2000 la 35,2% în anul 2007, după ce în anul 2003 scăzuse la 32,97%).

Indicii producției industriale pe subramuri ale industriei pentru perioada 2004-2007 se prezintă în anexa 4.

Nivelul producției industriale în prețurile anului 2000, corespunzător evoluțiilor arătate mai sus, se prezintă în anexa 5.

Pentru perioada 2008-2013 sunt avute în vedere trei scenarii posibile de evoluție:

- primul scenariu - **pesimist** - corespunde unei evoluții mai lente până în anul 2010, determinată de neadmiterea României în UE în anul 2007, cu implicații negative asupra economiei;
- al doilea scenariu - **de bază** - are în vedere admiterea în UE în anul 2007, dar cu efecte favorabile asupra dezvoltării economice în a doua jumătate a perioadei de prognoză (după anul 2010);
- al treilea scenariu - **optimist** - presupune integrarea în UE în anul 2007 și o manifestare imediată a efectelor benefice asupra economiei și societății românești.

Corespunzător primului scenariu se are în vedere scăderea contribuției industriei la crearea PIB până în anul 2013. În celelalte două scenarii, ponderea VAB din industrie în PIB va spori, diferențiat pe scenariile respective și pe sub-perioade.

La fundamentarea ritmurilor pe total industrie și ramurile acesteia s-au avut în vedere analizele SWOT pe ansamblul economiei (vezi: Planul național de

dezvoltare a României în perioada 2004-2006) și pe ramuri ale industriei (vezi: Direcții strategice de reindustrializare în principalele sectoare ale economiei și la nivelul regiunilor în perspectiva aderării la Uniunea Europeană).

În aceste ipoteze, evoluțiile PIB se prezintă astfel (tabelul nr. 8):

Tabelul nr. 8

Evoluțiile previzionate ale PIB în România, în trei variante, în anii 2000-2013

	2000	2003	2007	2010	2013	Ritmul mediu 2001- 2013
PRODUSUL INTERN BRUT						
- mld. lei, prețuri 2000	803773.1	938807.0	1216108.7			
- dinamica 2000 = 100,0	100.0	116.8	151.3			
- ritm mediu 2001 - an curent		5.3	6.1			
• Varianta pesimistă						5.59
- mld. lei, prețuri 2000				1387782.1	1629702.0	
- dinamica 2000 = 100,0				172.7	202.8	
- ritm mediu 2007 - an curent				4.5	5.0	
• Varianta de bază						6.28
- mld. lei, prețuri 2000				1428005.2	1774475.6	
- dinamica 2000 = 100,0				177.7	220.8	
- ritm mediu 2007 - an curent				5.5	6.5	
• Varianta optimistă						6.74
- mld. lei, prețuri 2000				1477289.6	1876822.4	
- dinamica 2000 = 100,0				183.8	233.5	
- ritm mediu 2007 - an curent				6.7	7.5	

Sursa: estimări CEIS.

Așa cum s-a menționat anterior, evoluțiile VAB din industrie sunt diferite de la o variantă la alta, *trend*-urile avute în vedere pe total ramură fiind următoarele (tabelul nr. 9):

Tabelul nr. 9

Evoluția previzionată a VAB în industria românească, în trei variante, în anii 2000-2013

	2000	2003	2007	2010	2013	Ritmul mediu 2001- 2013
VAB din industrie						
- mld. lei, prețuri 2000	219479.7	251523.7	314718.5			
- dinamica 2000 = 100,0	100.0	114.6	143.4			
- ritm mediu 2001 - an curent		4.6	5.3			
- contribuția industriei la crearea PIB (%)	27.3	27.3	25.9			
• Varianta pesimistă						5.03
- mld. lei, prețuri 2000				358047.8	415574.0	

	2000	2003	2007	2010	2013	Ritmul mediu 2001- 2013
- dinamica 2000 = 100,0				163.1	189.3	
- ritm mediu 2007 - an curent				4.4	4.7	
- contribuția industriei la crearea PIB (%)				25.8	25.5	
• Varianta de bază						6.07
- mld. lei, prețuri 2000				371281.3	472010.5	
- dinamica 2000 = 100,0				169.2	215.1	
- ritm mediu 2007 - an curent				5.7	7.0	
- contribuția industriei la crearea PIB (%)				26.0	26.6	
• Varianta optimistă						6.80
- mld. lei, prețuri 2000				391481.8	516126.2	
- dinamica 2000 = 100,0				178.4	235.2	
- ritm mediu 2007 - an curent				7.5	8.6	
- contribuția industriei la crearea PIB (%)				26.5	27.5	

Sursa: estimări CEIS.

Un alt parametru analizat pe perioada statistică și simulat pentru scenariile prospective îl constituie raportul dintre valoarea adăugată brută din industrie și producția industrială, având ca obiectiv un *trend* ascendent al nivelului acestuia. Evoluțiile sunt corelate cu caracteristicile specifice fiecărui scenariu.

Au fost luate în considerare următoarele valori ale parametrului (tabelul nr. 10):

Tabelul nr. 10

**Evoluția previzionată a valorii producției industriale în România,
în trei variante, în anii 2000-2013**

	2000	2003	2007	2010	2013	Ritmul mediu 2001- 2013
PRODUCȚIA INDUSTRIALĂ						
- mld. lei, prețuri 2000	632031.7	736316.9	894137.3			
- dinamica 2000 = 100,0	100.0	116.5	141.5			
- ritm mediu 2001 - an curent		5.2	5.1			
- VAB industrie / Prod. ind.	34.73	34.16	35.20			
• Varianta pesimistă						4.74
- mld. lei, prețuri 2000				1008585.3	1154372.2	
- dinamica 2000 = 100,0				159.6	182.6	
- ritm mediu 2007 - an curent				4.1	4.3	
- VAB industrie / Prod. ind.				35.5	36.0	
• Varianta de bază						5.55
- mld. lei, prețuri 2000				1038549.2	1275704.1	
- dinamica 2000 = 100,0				164.3	201.8	

	2000	2003	2007	2010	2013	Ritmul mediu 2001- 2013
- ritm mediu 2007 - an curent				5.1	6.1	
- VAB industrie / Prod. ind.				35.8	37.0	
• Varianta optimistă						5.95
- mld. lei, prețuri 2000				1072552.8	1340587.4	
- dinamica 2000 = 100,0				169.7	212.1	
- ritm mediu 2007 - an curent				6.3	7.0	
- VAB industrie / Prod. ind.				36.5	38.5	

Sursa: estimări CEIS.

2.2.4. Structura producției industriale pe ramuri ale industriei, la orizontul anului 2013

Pentru perioada statistică luată în considerare, structura producției industriale pe ramuri se prezintă, așa cum s-a menționat anterior, în anexele 1 (valori absolute) și 2 (procentual).

Pe baza indicilor anuali ai perioadei 2004-2007 prezentați în anexa 4, a rezultat structura pentru anul 2007 (vezi anexa 6), comună celor trei scenarii enunțate.

Pentru perioada 2007-2013 s-a avut în vedere gruparea ramurilor industriale pe trei categorii: cu strategii defensive (cu ritmuri sub ritmul pe ansamblul industriei), cu strategii neutre (cu ritmuri în apropierea mediei pe total industrie) și cu strategii ofensive (cu ritmuri superioare mediei), diferențiate pe cele trei scenarii, în funcție de ipotezele care au stat la baza acestora.

Vectorii de structură simulați pentru anii 2010 și 2013, precum și rezultatele obținute sunt prezentate în anexa 7 (scenariul pesimist), anexa 8 (scenariul de bază) și, respectiv, anexa 9 (scenariul optimist).

Existența unor ritmuri mult superioare mediei pe ansamblul industriei considerăm că nu trebuie să surprindă, având în vedere starea actuală a economiei românești și obiectivul privind reducerea decalajelor prin valorificarea superioară a avantajelor competitive și a oportunităților existente. Totodată, ritmurile mari sunt favorizate și de nivelul redus al producției unor ramuri, aceste ritmuri concretizându-se în sporuri absolute reduse.

Scenariile prezentate vor fi îmbunătățite pe baza sugestiilor specialiștilor și pe măsură ce vor fi disponibile informații privind strategia dezvoltării viitoare a economiei românești.

Pe baza scenariilor privind evoluția producției industriale pot fi determinate variante posibile de evoluție a principalelor resurse umane și investiționale.

□

Trecerea în revistă a perspectivelor de dezvoltare a industriilor analizate și a direcțiilor majore de acțiune pentru valorificarea oportunităților existente sau care

vor fi create pentru asigurarea dezvoltării, a evidențiat existența unor direcții exclusive pe care trebuie să se înscrie eforturile viitoare de modernizare a activității industriale și de creștere semnificativă a competitivității acesteia, și anume:

- consolidarea și dezvoltarea structurilor competitive și potențial competitive, creșterea capacității concurențiale a acestora;
- continuarea în ritm accelerat a procesului de privatizare în industriile și sectoarele care prezintă o pondere încă ridicată a capitalului social aflat în proprietate publică;
- sporirea puternică a contribuției cercetării & dezvoltării și inovării la îmbunătățirea tehnologiilor și creșterea performanțelor produselor;
- atragerea în alianțe economice a unor parteneri strategici, cu tradiție în domeniu și cu poziție consolidată pe piață, capabili să efectueze investiții substanțiale și să asigure un transfer de *know-how* tehnologic, de gestiune și managerial, indispensabil revitalizării și dezvoltării accelerate a unităților productive;
- specializarea progresivă a producției pe grupe de produse, produse și sortimente de produse pentru care există cerere intensă pe piață, actuală și previzibilă sau pentru care s-au identificat nișe ce pot fi acoperite în mod profitabil.

Pentru toate industriile trecute în revistă, ca și pentru celelalte care nu au fost menționate mai sus, cuvântul hotărâtor în ceea ce privește viitorul lor îl va avea, neîndoielnic, piața, cu fluctuațiile ei de prețuri și de conjuncturi, cu oportunitățile pe care le oferă, dar și cu amenințările pe care le prezintă. Valorificarea eficientă a acestor oportunități și evitarea amenințărilor potențiale depind, în ultimă instanță, de capacitatea firmelor de a-și dezvolta competențe distincte și avantaje competitive, într-un cuvânt de a fi capabile să înfrunte concurența în intensificare continuă pe piața internă și pe piețele internaționale. Prin măsuri adecvate de politică industrială, statul poate să amplifice această capacitate în industriile în care există avantaje competitive certe și potențiale, precum și în cele care prezintă un interes strategic deosebit.

Anexa 2

Producția industrială, pe activități, în anii 1998-2003

- miliarde lei, prețuri curente -

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Total, din care:	260899,3	392877,6	632031,7	966445,0	1286425,9	1578363,4
Industrie extractivă	17765,1	20686,4	35651,1	55403,4	67806,6	77035,8
<i>din aceasta:</i>						
Extracția și prepararea cărbonului	3815,2	5273,2	8843,8	12440,9	15434,4	17400,2
Extracția hidrocarburilor și servicii anexe	11610,1	12339,4	22427,0	36633,3	44729,0	50618,9
Alte activități extractive ¹⁾	2339,8	3073,8	4380,3	6329,2	7643,2	9016,7
Industrie prelucrătoare	205444,8	292302,1	501553,9	769938,6	1001578,7	1235124,4
<i>din aceasta:</i>						
Alimentară și băuturi	47619,2	54501,1	101548,8	137801,7	165701,5	205892,1
Produse din tutun	3932,1	6912,3	9294,5	15543,6	18236,9	24877,8
Produse textile	6310,0	8792,8	13578,8	20132,0	25227,4	34161,3
Articole de îmbrăcăminte	8400,6	13855,5	20776,1	34848,2	55168,9	66529,3
Pielărie și încălțăminte	3560,3	5256,8	8347,0	13506,5	20780,0	26914,2
Prelucrarea lemnului și a produ- selor din lemn (exclusiv mobilă)	5105,3	10046,5	16090,6	23827,0	33131,8	42866,7
Celuloză, hârtie și produse din hârtie	2534,9	4177,2	7728,8	10124,6	14221,8	17068,4
Edituri, poligrafie și reproduce- rea pe suport a înregistrărilor	3844,5	6067,4	8332,6	12283,5	17456,3	22364,4
Prelucrarea țițeiului, cocsificarea cărbonului și tratarea combustibililor nucleari	16367,7	31245,4	63565,1	104647,4	142517,4	159463,7
Substanțe și produse chimice	15140,6	22852,2	44057,0	61325,5	70426,8	87319,8
Produse din cauciuc și mase plastice	4446,3	7003,6	10497,2	16510,1	23555,9	35314,9
Fabricarea materialelor de construcții și alte produse din minerale nemetalice	9845,7	13601,6	20714,3	31440,3	39886,6	48592,8
Metalurgie	25367,5	35270,3	72322,0	128119,1	152542,3	171807,2
Construcții metalice și produse din metal	8187,9	10784,2	16024,7	24066,2	33711,7	46795,8
Mașini și echipamente (exclusiv echipamente electrice și optice)	11386,8	14970,3	22701,2	35338,0	45988,4	54688,3
Mijloace ale tehnicii de calcul și de birou	994,1	1005,6	1326,3	2334,4	1967,7	3807,4
Mașini și aparate electrice	5930,7	7983,6	11953,4	18265,2	26266,4	33314,4
Echipamente, aparate de radio, televiziune și comunicații	2434,8	3038,3	4370,9	5411,9	6538,3	8306,4

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și ceasornicărie	925,4	1582,1	2828,3	4602,0	6077,3	8098,2
Mijloace de transport rutier	10288,6	13899,9	15577,5	24679,0	36549,2	48095,9
Mijloace de transport neincluse la cele rutiere	5488,5	8606,0	11727,6	18577,8	24264,4	32531,0
Mobilier și alte activități industriale neclasificate în altă parte	6444,9	9320,9	14308,0	22083,2	34051,1	41161,6
Recuperarea deșeurilor	888,4	1528,5	3883,2	4471,4	7310,6	15152,8
Energie electrică și termică, gaze și apă	37689,4	79889,1	94826,7	141103,0	217040,6	266203,2
<i>din aceasta:</i>						
Producția, transportul și distribuția de energie electrică și termică, gaze și apă caldă	33934,6	75186,9	88271,2	133481,4	207562,2	256782,9
Captarea, tratarea și distribuția apei	3754,8	4702,2	6555,5	7621,6	9478,4	9420,3

Notă: ¹⁾ inclusiv "Extracția și prepararea minereurilor radioactive" și "Extracția și prepararea minereurilor metalifere".

Anexa 3

Structura producției industriale pe activități, în anii 1998-2003 (%)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Total, din care:	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Industrie extractivă	6,81	5,27	5,64	5,73	5,27	4,88
<i>din aceasta:</i>						
Extracția și prepararea cărbunelui	1,46	1,34	1,40	1,29	1,20	1,10
Extracția hidrocarburilor și servicii anexe	4,45	3,14	3,55	3,79	3,48	3,21
Alte activități extractive ¹⁾	0,90	0,78	0,69	0,65	0,59	0,57
Industrie prelucrătoare	78,74	74,40	79,36	79,67	77,86	78,25
<i>din aceasta:</i>						
Alimentară și băuturi	18,25	13,87	16,07	14,26	12,88	13,04
Produse din tutun	1,51	1,76	1,47	1,61	1,42	1,58
Produse textile	2,42	2,24	2,15	2,08	1,96	2,16
Articole de îmbrăcăminte	3,22	3,53	3,29	3,61	4,29	4,22
Pielărie și încălțăminte	1,36	1,34	1,32	1,40	1,62	1,71
Prelucrarea lemnului și a produselor din lemn (exclusiv mobilă)	1,96	2,56	2,55	2,47	2,58	2,72
Celuloză, hârtie și produse din hârtie	0,97	1,06	1,22	1,05	1,11	1,08
Edituri, poligrafie și reproducerea pe suporti a înregistrărilor	1,47	1,54	1,32	1,27	1,36	1,42
Prelucrarea țițeiului, cocsificarea cărbunelui și tratarea combustibililor nucleari	6,27	7,95	10,06	10,83	11,08	10,10
Substanțe și produse chimice	5,80	5,82	6,97	6,35	5,47	5,53
Produse din cauciuc și mase plastice	1,70	1,78	1,66	1,71	1,83	2,24
Fabricarea materialelor de construcții și alte produse din minerale nemetalice	3,77	3,46	3,28	3,25	3,10	3,08
Metalurgie	9,72	8,98	11,44	13,26	11,86	10,89
Construcții metalice și produse din metal	3,14	2,74	2,54	2,49	2,62	2,96
Mașini și echipamente (exclusiv echipamente electrice și optice)	4,36	3,81	3,59	3,66	3,57	3,46
Mijloace ale tehnicii de calcul și de birou	0,38	0,26	0,21	0,24	0,15	0,24
Mașini și aparate electrice	2,27	2,03	1,89	1,89	2,04	2,11
Echipamente, aparate de radio, televiziune și comunicații	0,93	0,77	0,69	0,56	0,51	0,53
Aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și ceasornicărie	0,35	0,40	0,45	0,48	0,47	0,51
Mijloace de transport rutier	3,94	3,54	2,46	2,55	2,84	3,05
Mijloace de transport neincluse la cele rutiere	2,10	2,19	1,86	1,92	1,89	2,06
Mobilier și alte activități industriale neclasificate în altă parte	2,47	2,37	2,26	2,28	2,65	2,61
Recuperarea deșeurilor	0,34	0,39	0,61	0,46	0,57	0,96

	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Energie electrică și termică, gaze și apă	14,45	20,33	15,00	14,60	16,87	16,87
<i>din aceasta:</i>						
Producția, transportul și distribuția de energie electrică și termică, gaze și apă caldă	13,01	19,14	13,97	13,81	16,13	16,27
Captarea, tratarea și distribuția apei	1,44	1,20	1,04	0,79	0,74	0,60

Notă: ¹⁾ inclusiv "Extracția și prepararea minereurilor radioactive" și "Extracția și prepararea minereurilor metalifere".

Anexa 4

Indicii producției industriale, pe activități, în perioada 2000-2003

	2000 = 100,00			Ritm mediu 2001-2003
	2001	2002	2003	
Total	108,3	113,0	116,5	5,22
Industrie extractivă	105,3	99,6	99,2	-0,27
Extracția și prepararea cărbunelui	111,0	102,7	107,4	2,41
Extracția hidrocarburilor și servicii anexe	103,0	95,3	89,3	-3,70
Extracția și prepararea min. metalifere	116,9	115,9	120,6	6,44
Alte activități extractive	93,9	106,9	124,6	7,61
Industrie prelucrătoare	109,8	116,9	121,1	6,59
Alimentară și băuturi	120,1	134,7	141,6	12,29
Produse din tutun	124,3	111,6	105,9	1,93
Produse textile	101,2	104,5	146,5	13,57
Articole de îmbrăcăminte	117,4	122,4	123,9	7,40
Pielărie și încălțăminte	104,5	109,2	112,6	4,03
Prelucrarea lemnului și a produselor din lemn (exclusiv mobilă)	85,3	78,0	85,1	-5,24
Celuloză, hârtie și produse din hârtie	110,9	122,2	122,0	6,85
Prelucrarea țițeiului, cocsificarea cărbunelui și tratarea combustibililor nucleari	109,1	125,9	113,7	4,37
Substanțe și produse chimice	91,2	93,6	99,0	-0,33
Produse din cauciuc și mase plastice	116,0	125,8	162,6	17,59
Fabricarea materialelor de construcții și alte produse din minerale nemetalice	101,8	105,4	105,0	1,64
Metalurgie	113,1	137,7	111,4	3,66
Construcții metalice și produse din metal	98,4	99,0	97,1	-0,98
Mașini și echipamente (exclusiv echipamente electrice și optice)	116,1	115,7	106,8	2,22
Mașini și aparate electrice	113,0	118,0	129,2	8,91
Echipamente, aparate de radio, TV și com.	110,3	98,4	114,1	4,49
Aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și ceasornicărie	123,9	126,8	151,0	14,73
Mijloace de transport rutier	92,3	102,7	119,7	6,18
Mijloace de transport neincluse la rutiere	98,9	94,0	112,2	3,91
Mobilier și alte activități industriale neclasif.	109,9	126,5	131,6	9,59
Energie electrică și termică, gaze și apa	97,1	93,8	95,4	-1,56
Producția, transportul și distribuția de energie electrică și termică, gaze și apă caldă	103,0	103,5	108,5	2,76

Sursa: INS, Anuarul statistic al României, 2004; calcule proprii.

Anexa 5

Indicii producției industriale pe activități, în anii 2004-2007

	Indici anuali (%)				2007/2000	Ritm mediu
	2004	2005	2006	2007	-% -	2001-2007
Total	104,6	105,0	105,1	105,2	141,5	5,08
Industrie extractivă	101,2	100,9	99,9	99,8	101,0	0,14
Extracția și prepararea cărbunelui	100,0	99,5	99,4	99,3	105,5	0,76
Extracția hidrocarburilor și servicii anexe	102,8	101,3	100,1	100,0	93,1	-1,02
Industrie prelucrătoare	105,3	105,7	105,9	105,9	151,2	6,08
Alimentară și băuturi	101,8	106,0	106,4	106,8	173,6	8,20
Produse textile	99,5	98,0	99,0	99,3	140,4	4,97
Articole de îmbrăcăminte	101,8	98,0	99,0	99,5	121,8	2,85
Pielărie și încălțăminte	102,0	100,0	100,3	100,7	116,0	2,14
Prelucrarea lemnului și a produselor din lemn (exclusiv mobilă)	120,0	110,0	108,0	108,0	131,0	3,94
Celuloză, hârtie și produse din hârtie	100,0	102,0	102,6	103,0	131,5	3,99
Prelucrarea țițeiului, cocsificarea cărbunelui și tratarea combustibililor nucleari	101,0	110,0	107,0	107,0	144,6	5,41
Substanțe și produse chimice	115,0	106,0	105,6	105,5	134,4	4,32
Produse din cauciuc și mase plastice	113,0	108,5	106,8	106,5	226,8	12,41
Fabricarea materialelor de construcții și alte produse din minerale nemetalice	111,0	106,0	106,0	105,4	138,0	4,71
Metalurgie	112,0	113,0	115,0	110,0	178,3	8,62
Construcții metalice și produse din metal	101,6	102,0	102,6	103,0	106,3	0,88
Mașini și echipamente (exclusiv echipamente electrice și optice)	105,0	105,8	106,0	106,2	133,6	4,22
Mașini și aparate electrice	110,0	106,4	106,8	107,0	172,8	8,13
Echipamente, aparate de radio, TV și com.	109,0	108,0	108,5	109,0	158,9	6,83
Aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și ceasornicărie	98,0	100,0	101,0	101,6	151,9	6,15
Mijloace de transport rutier	120,0	109,5	107,5	107,0	180,9	8,84
Mijloace de transport neincluse la rutiere	98,0	104,0	104,3	105,0	125,2	3,27
Mobilier și alte activități industriale neclasif.	106,0	107,0	107,0	107,0	170,9	7,96
Energie electrică și termică, gaze și apă	100,6	101,0	101,8	102,0	100,7	0,09

Sursa: INS, Anuarul statistic al României, 2004; calcule proprii.

Anexa 6

Producția industrială - total exclusiv activități ale acesteia - în anii 2000, 2003 și 2007

- prețurile anului 2000 -

	2000		2003			2007			Ritm mediu 2001- 2007
	mld. lei	-% -	Ritm mediu		-% -	Ritm mediu		-% -	
			2001- 2003	mld. lei		2004- 2007	mld. lei		
Total, din care:	632031,7	100,00	5,22	736316,9	100,00	4,97	894137,3	100,00	5,08
Industrie extractivă	35651,1	5,64	-0,27	35365,9	4,80	0,45	36004,1	4,03	0,14
din aceasta:									
Extracția și prepararea cărbunelui	8843,8	1,40	2,41	9498,2	1,29	-0,45	9328,3	1,04	0,76
Extracția hidrocarburilor și servicii anexe	22427,0	3,55	-3,70	20027,3	2,72	1,04	20876,6	2,33	-1,02
Alte activități extractive ¹⁾	4380,3	0,69	10,06	5840,3	0,79	-0,18	5799,3	0,65	4,09
Industrie prelucrătoare	501553,9	79,36	6,59	607381,8	82,49	5,70	758153,3	84,79	6,08
din aceasta:									
Alimentară și băuturi	101548,8	16,07	12,29	143793,1	19,53	5,23	176321,2	19,72	8,20
Produse din tutun	9294,5	1,47	1,93	9842,9	1,34	1,50	10446,9	1,17	1,68
Produse textile	13578,8	2,15	13,57	19892,9	2,70	-1,05	19069,2	2,13	4,97
Articole de îmbrăcăminte	20776,1	3,29	7,40	25741,6	3,50	-0,43	25296,9	2,83	2,85
Pielărie și încălțăminte	8347,0	1,32	4,03	9398,7	1,28	0,75	9682,8	1,08	2,14
Prelucrarea lemnului și a produselor din lemn (exclusiv mobilă)	16090,6	2,55	-5,24	13693,1	1,86	11,39	21082,6	2,36	3,94
Celuloză, hârtie și produse din hârtie	7728,8	1,22	6,85	9429,1	1,28	1,89	10163,8	1,14	3,99
Edituri, poligrafie și reproducerea pe suporturi a înregistrărilor	8332,6	1,32	5,50	9784,5	1,33	3,5	11227,9	1,26	4,35
Prelucrarea țițeiului, coci- ficarea cărbunelui și trata- rea combustibililor nucleari	63565,1	10,06	4,37	72273,5	9,82	6,20	91930,8	10,28	5,41
Substanțe și produse chimice	44057,0	6,97	-0,33	43616,4	5,92	7,95	59233,9	6,62	4,32
Produse din cauciuc și mase plastice	10497,2	1,66	17,59	17068,4	2,32	8,67	23802,5	2,66	12,41
Fabricarea materialelor de construcții și alte produse din minerale nemetalice	20714,3	3,28	1,64	21750,0	2,95	7,08	28591,4	3,20	4,71
Metalurgie	72322,0	11,44	3,66	80566,7	10,94	12,49	128986,0	14,43	8,62
Construcții metalice și produse din metal	16024,7	2,54	-0,98	15560,0	2,11	2,30	17040,7	1,91	0,88
Mașini și echipamente (exclusiv echipamente electrice și optice)	22701,2	3,59	2,22	24244,9	3,29	5,75	30319,7	3,39	4,22
Mașini și aparate electrice	11953,4	1,89	8,91	15443,8	2,10	7,54	20655,9	2,31	8,13

	2000		2003			2007			Ritm
			Ritm mediu			Ritm mediu			mediu
	mld. lei	-% -	2001- 2003	mld. lei	-% -	2004- 2007	mld. lei	-% -	2001- 2007
Echipamente, aparate de radio, televiziune și comunicații	4370,9	0,69	4,49	4987,2	0,68	8,62	6943,3	0,78	6,83
Aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și ceasornicărie	2828,3	0,45	14,73	4270,7	0,58	0,14	4294,8	0,48	6,15
Mijloace de transport rutier	15577,5	2,46	6,18	18646,3	2,53	10,88	28182,5	3,15	8,84
Mijloace de transport neincluse la cele rutiere	11727,6	1,86	3,91	13158,4	1,79	2,79	14687,1	1,64	3,27
Mobilier și alte activități industriale neclasificate în altă parte	14308,0	2,26	9,59	18829,3	2,56	6,75	24450,7	2,73	7,96
Energie electrică și termică, gaze și apă	94826,7	15,00	-1,56	90464,7	12,29	1,35	95443,5	10,67	0,09

Notă: ¹⁾ neînchiderile structurale la nivelul anului 2003 reprezintă 0,42% din producția industrială totală.

Sursa: INS, Anuarul statistic al României, 2004; lucrări ale CNP; estimări proprii.

Anexa 7

Producția industrială - total exclusiv ramuri ale industriei

SCENARIUL PESIMIST										
	(prețurile anului 2000)									
	2000		2007		2010		2013		RITMURI MEDII	
									2001-2007	2008-2013
	mld. lei	-% -	mld. lei	-% -	mld. lei	-% -	mld. lei	-% -	(%)	(%)
Total, din care:	632031,7	100,00	894137,3	100,0	1008585,3	100,00	1154372,2	100,00	5,08	4,35
Industrie extractivă	35651,1	5,64	36004,1	4,03	37821,9	3,75	37517,1	3,25	0,14	0,69
<i>din aceasta:</i>										
Extracția și prepararea cărbunelui	8843,8	1,40	9328,3	1,04	10085,9	1,00	9812,2	0,85	0,76	0,85
Extracția hidrocarburilor și servicii anexe	22427,0	3,55	20876,6	2,33	21684,6	2,15	21933,1	1,90	-1,02	0,83
Alte activități extractive ¹⁾	4380,3	0,69	5799,3	0,65	6051,5	0,60	5771,9	0,50	4,09	-0,08
Industrie prelucrătoare	501553,9	79,36	758153,3	84,79	871417,7	86,40	1009498,5	87,45	6,08	4,89
<i>din aceasta:</i>										
Alimentară și băuturi	101548,8	16,07	176321,2	19,72	199195,6	19,75	228565,7	19,80	8,20	4,42
Produse din tutun	9294,5	1,47	10446,9	1,17	11598,7	1,15	11543,7	1,00	1,68	1,68
Produse textile	13578,8	2,15	19069,2	2,13	21684,6	2,15	25396,2	2,20	4,97	4,89
Articole de îmbrăcăminte	20776,1	3,29	25296,9	2,83	28744,7	2,85	33476,8	2,90	2,85	4,78
Pielărie și încălțăminte	8347,0	1,32	9682,8	1,08	10590,1	1,05	11543,7	1,00	2,14	2,97
Prelucrarea lemnului și a produselor din lemn (exclusiv mobilă)	16090,6	2,55	21082,6	2,36	24206,0	2,40	28282,1	2,45	3,94	5,02
Celuloză, hârtie și produse din hârtie	7728,8	1,22	10163,8	1,14	11598,7	1,15	13852,5	1,20	3,99	5,30
Edituri, poligrafie și reproducerea pe suporturi a înregistrărilor	8332,6	1,32	11227,9	1,26	12607,3	1,25	15006,8	1,30	4,35	4,95
Prelucrarea țiteiului, cocsificarea cărbunelui și tratarea combustibililor nucleari	63565,1	10,06	91930,8	10,28	103884,3	10,30	119477,5	10,35	5,41	4,47
Substanțe și produse chimice	44057,0	6,97	59233,9	6,62	67575,2	6,70	78497,3	6,80	4,32	4,80
Produse din cauciuc și mase plastice	10497,2	1,66	23802,5	2,66	27231,8	2,70	31745,2	2,75	12,41	4,92

SCENARIUL PESIMIST										
	(prețurile anului 2000)									
	2000		2007		2010		2013		RITMURI MEDII	
									2001-2007	2008-2013
	mld. lei	-% -	mld. lei	-% -	mld. lei	-% -	mld. lei	-% -	(%)	(%)
tice										
Fabricarea materialelor de construcții și alte produse din minerale nemetalice	20714,3	3,28	28591,4	3,20	32779,0	3,25	38094,3	3,30	4,71	4,90
Metalurgie	72322,0	11,44	128986,0	14,43	146244,9	14,50	169115,5	14,65	8,62	4,62
Construcții metalice și produse din metal	16024,7	2,54	17040,7	1,91	19667,4	1,95	23087,4	2,00	0,88	5,19
Mașini și echipamente (exclusiv echipamente electrice și optice)	22701,2	3,59	30319,7	3,39	35300,5	3,50	41557,4	3,60	4,22	5,40
Mașini și aparate electrice	11953,4	1,89	20655,9	2,31	23903,5	2,37	27704,9	2,40	8,13	5,02
Echipamente, aparate de radio, televiziune și comunicații	4370,9	0,69	6943,3	0,78	8068,7	0,80	9812,2	0,85	6,83	5,93
Aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și ceasornicărie	2828,3	0,45	4294,8	0,48	5042,9	0,50	6349,0	0,55	6,15	6,73
Mijloace de transport rutier	15577,5	2,46	28182,5	3,15	32779,0	3,25	39248,7	3,40	8,84	5,68
Mijloace de transport neincluse la cele rutiere	11727,6	1,86	14687,1	1,64	17145,9	1,70	20778,7	1,80	3,27	5,95
Mobilier și alte activități industriale neclasificate în altă parte	14308,0	2,26	24450,7	2,73	29249,0	2,90	34631,2	3,00	7,96	5,97
Energie electrică și termică, gaze și apă	94826,7	15,00	95443,5	10,67	99345,6	9,85	107356,6	9,30	0,09	1,98

Anexa 8

Producția industrială - total exclusiv ramuri ale industriei

SCENARIUL DE BAZĂ										
	(prețurile anului 2000)								RITMURI MEDII	
	2000		2007		2010		2013		2001-2007	2008-2013
	mld. lei	-% -	mld. lei	-% -	mld. lei	-% -	mld. lei	-% -	(%)	(%)
Total, din care:	632031,7	100,00	894137,3	100,0	1038549,2	100,00	1275704,1	100,00	5,08	6,10
Industrie extractivă	35651,1	5,64	36004,1	4,03	37387,8	3,60	39546,8	3,10	0,14	1,58
<i>din aceasta:</i>										
Extracția și prepararea cărbunelui	8843,8	1,40	9328,3	1,04	9346,9	0,90	9822,9	0,77	0,76	0,86
Extracția hidrocarburilor și servicii anexe	22427,0	3,55	20876,6	2,33	21290,3	2,05	22962,7	1,80	-1,02	1,60
Alte activități extractive ¹⁾	4380,3	0,69	5799,3	0,65	6750,6	0,65	6761,2	0,53	4,09	2,59
Industrie prelucrătoare	501553,9	79,36	758153,3	84,79	899902,9	86,65	1118154,7	87,65	6,08	6,69
<i>din aceasta:</i>										
Alimentară și băuturi	101548,8	16,07	176321,2	19,72	205632,7	19,80	254503,0	19,95	8,20	6,31
Produse din tutun	9294,5	1,47	10446,9	1,17	11424,0	1,10	12757,0	1,00	1,68	3,39
Produse textile	13578,8	2,15	19069,2	2,13	22848,1	2,20	29979,0	2,35	4,97	7,83
Articole de îmbrăcăminte	20776,1	3,29	25296,9	2,83	30637,2	2,95	39546,8	3,10	2,85	7,73
Pielărie și încălțăminte	8347,0	1,32	9682,8	1,08	10385,5	1,00	14670,6	1,15	2,14	7,17
Prelucrarea lemnului și a produselor din lemn (exclusiv mobilă)	16090,6	2,55	21082,6	2,36	23886,6	2,30	28703,3	2,25	3,94	5,28
Celuloză, hârtie și produse din hârtie	7728,8	1,22	10163,8	1,14	10385,5	1,00	12757,0	1,00	3,99	3,86
Edituri, poligrafie și reproducerea pe suporturi a înregistrărilor	8332,6	1,32	11227,9	1,26	12462,6	1,20	15946,3	1,25	4,35	6,02
Prelucrarea țițeiului, cocsificarea cărbunelui și tratarea combustibililor nucleari	63565,1	10,06	91930,8	10,28	105932,0	10,20	128846,1	10,10	5,41	5,79
Substanțe și produse chimice	44057,0	6,97	59233,9	6,62	68025,0	6,55	81645,1	6,40	4,32	5,49
Produse din cauciuc și mase plastice	10497,2	1,66	23802,5	2,66	25963,7	2,50	30616,9	2,40	12,41	4,29
Fabricarea materialelor de construcții și alte produse din minerale nemetalice	20714,3	3,28	28591,4	3,20	33752,8	3,25	39546,8	3,10	4,71	5,56
Metalurgie	72322,0	11,44	128986,0	14,43	149031,8	14,35	182425,7	14,30	8,62	5,95
Construcții metalice și produse din metal	16024,7	2,54	17040,7	1,91	19732,4	1,90	23600,5	1,85	0,88	5,58

SCENARIUL DE BAZĂ

	(prețurile anului 2000)								RITMURI MEDII	
	2000		2007		2010		2013		2001- 2007	2008- 2013
	mld. lei	-% -	mld. lei	-% -	mld. lei	-% -	mld. lei	-% -	(%)	(%)
Mașini și echipamente (exclusiv echipamente electrice și optice)	22701,2	3,59	30319,7	3,39	37907,0	3,65	49752,5	3,90	4,22	8,60
Mașini și aparate electrice	11953,4	1,89	20655,9	2,31	25963,7	2,50	35719,7	2,80	8,13	9,56
Echipamente, aparate de radio, televiziune și comunicații	4370,9	0,69	6943,3	0,78	9346,9	0,90	12757,0	1,00	6,83	10,67
Aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și ceasornicărie	2828,3	0,45	4294,8	0,48	6231,3	0,60	9567,8	0,75	6,15	14,28
Mijloace de transport rutier	15577,5	2,46	28182,5	3,15	34791,4	3,35	44649,6	3,50	8,84	7,97
Mijloace de transport neincluse la cele rutiere	11727,6	1,86	14687,1	1,64	19213,2	1,85	25514,1	2,00	3,27	9,64
Mobilier și alte activități industriale neclasificate în altă parte	14308,0	2,26	24450,7	2,73	33233,6	3,20	42736,1	3,35	7,96	9,75
Energie electrică și termică, gaze și apă	94826,7	15,00	95443,5	10,67	101258,5	9,75	118002,6	9,25	0,09	3,60

Anexa 9

Producția industrială - total exclusiv ramuri ale industriei

SCENARIUL OPTIMIST	(prețurile anului 2000)									
									RITMURI MEDII	
	2000		2007		2010		2013		2001-2007	2008-2013
	mld.lei	-% -	mld.lei	-% -	mld.lei	-% -	mld.lei	-% -	(%)	(%)
Total, din care:	632031,7	100,00	894137,3	100,0	1072552,8	100,00	1340587,4	100,00	5,08	6,98
Industrie extractivă	35651,1	5,64	36004,1	4,03	34858,0	3,25	38206,7	2,85	0,14	0,99
din aceasta:										
Extracția și prepararea cărbunelui	8843,8	1,40	9328,3	1,04	8580,4	0,80	9384,1	0,70	0,76	0,10
Extracția hidrocarburilor și servicii anexe	22427,0	3,55	20876,6	2,33	21451,1	2,00	22790,0	1,70	-1,02	1,47
Alte activități extractive ¹⁾	4380,3	0,69	5799,3	0,65	4826,5	0,45	6032,6	0,45	4,09	0,66
Industrie prelucrătoare	501553,9	79,36	758153,3	84,79	933120,9	87,00	1188430,8	88,65	6,08	7,78
din aceasta:										
Alimentară și băuturi	101548,8	16,07	176321,2	19,72	216655,7	20,20	281523,4	21,00	8,20	8,11
Produse din tutun	9294,5	1,47	10446,9	1,17	10725,5	1,00	11395,0	0,85	1,68	1,46
Produse textile	13578,8	2,15	19069,2	2,13	24668,7	2,30	33514,7	2,50	4,97	9,85
Articole de îmbrăcăminte	20776,1	3,29	25296,9	2,83	33785,4	3,15	43569,1	3,25	2,85	9,48
Pielărie și încălțăminte	8347,0	1,32	9682,8	1,08	11798,1	1,10	16757,3	1,25	2,14	9,57
Prelucrarea lemnului și a produselor din lemn (exclusiv mobilă)	16090,6	2,55	21082,6	2,36	23596,2	2,20	28152,3	2,10	3,94	4,94
Celuloză, hârtie și produse din hârtie	7728,8	1,22	10163,8	1,14	11798,1	1,10	14076,2	1,05	3,99	5,58
Edituri, poligrafie și reproducerea pe supoți a înregistrărilor	8332,6	1,32	11227,9	1,26	13943,2	1,30	18768,2	1,40	4,35	8,94
Prelucrarea țițeiului, cocsificarea cărbunelui și tratarea combustibililor nucleari	63565,1	10,06	91930,8	10,28	105646,4	9,85	128026,1	9,55	5,41	5,68
Substanțe și produse chimice	44057,0	6,97	59233,9	6,62	69715,9	6,50	85127,3	6,35	4,32	6,23
Produse din cauciuc și mase plastice	10497,2	1,66	23802,5	2,66	29495,2	2,75	38206,7	2,85	12,41	8,21
Fabricarea materialelor de construcții și alte produse din minerale nemetalice	20714,3	3,28	28591,4	3,20	33249,1	3,10	40217,6	3,00	4,71	5,85
Metalurgie	72322,0	11,44	128986,0	14,43	150157,4	14,00	180979,3	13,50	8,62	5,81
Construcții metalice și produse din metal	16024,7	2,54	17040,7	1,91	18769,7	1,75	20108,8	1,50	0,88	2,80
Mașini și echipamente (exclusiv echipamente	22701,2	3,59	30319,7	3,39	39148,2	3,65	52282,9	3,90	4,22	9,51

SCENARIUL OPTIMIST										
	(prețurile anului 2000)								RITMURI MEDII	
	2000		2007		2010		2013		2001- 2007	2008- 2013
	mld.lei	-% -	mld.lei	-% -	mld.lei	-% -	mld.lei	-% -	(%)	(%)
electrice și optice)										
Mașini și aparate electrice	11953,4	1,89	20655,9	2,31	27886,4	2,60	40217,6	3,00	8,13	11,75
Echipamente, aparate de radio, televiziune și comunicații	4370,9	0,69	6943,3	0,78	9653,0	0,90	14746,5	1,10	6,83	13,38
Aparatură și instrumente medicale, de precizie, optice și ceasornicărie	2828,3	0,45	4294,8	0,48	6435,3	0,60	10054,4	0,75	6,15	15,23
Mijloace de transport rutier	15577,5	2,46	28182,5	3,15	37539,3	3,50	50272,0	3,75	8,84	10,13
Mijloace de transport neincluse la cele rutiere	11727,6	1,86	14687,1	1,64	21451,1	2,00	30163,2	2,25	3,27	12,74
Mobilier și alte activități industriale neclasificate în altă parte	14308,0	2,26	24450,7	2,73	35930,5	3,35	48931,4	3,65	7,96	12,26
Energie electrică și termică, gaze și apă	94826,7	15,00	95443,5	10,67	104573,9	9,75	113949,9	8,50	0,09	3,00

Capitolul 3

DIRECȚII DE ACȚIUNE ȘI MĂSURI NECESARE APLICĂRII CU SUCCES A POLITICILOR VIZÂND CREȘTEREA COMPETITIVITĂȚII INDUSTRIALE

Corneliu RUSSU,
Nicoleta HORNIANSCHI

Transpunerea în fapt a politicii industriale, orientată și detaliată astfel încât să asigure dezvoltarea durabilă a industriei românești și înscrierea acesteia pe traiectoria unei evoluții moderne, în acord cu tendințele afirmate în țările dezvoltate și cu cerințele integrării României în Uniunea Europeană, fac necesară intensificarea eforturilor în câteva direcții prioritare și aplicarea unui set de măsuri conjugate - dintre care o parte se regăsesc în anexele la Strategia națională de dezvoltare economică pe termen mediu a României și în Planul de acțiune anexă la documentul programatic privind politica industrială, aprobat prin HG nr. 657/2002, iar o parte sunt propunerile noastre -, care pot fi sistematizate pe domeniile politicilor complementare politicii industriale de ansamblu.

a. Consolidarea cadrului instituțional și a celui legislativ privitor la activitatea economică:

- inițierea unei ample campanii la nivelul Parlamentului și a organelor administrației publice centrale pentru asigurarea unității cadrului legislativ, a corelării legilor, hotărârilor și ordonanțelor guvernamentale, a înlăturării contradicțiilor, confuziilor și ambiguităților pe care le prezintă acestea;
- instituirea sistemului de audieri publice pentru inițiativele legislative;
- modernizarea Codului comercial român, compatibilizarea acestuia cu reglementările în domeniu ale Uniunii Europene și ale țărilor comunitare;
- elaborarea și aplicarea fermă a:
 - Legii contractelor economice;
 - legislației integrale privind concurența neloială;
- adoptarea Directivei Uniunii Europene privind întârzierea plăților;

- asigurarea protecției creditelor;
- informarea corectă și protecția consumatorului;
- elaborarea Codului de conduită a operatorilor economici;
- întărirea guvernantei corporative asupra activității unităților industriale;
- înființarea tribunalelor comerciale specializate în rezolvarea actelor și faptelor de comerț;
- crearea de sectoare comerciale distincte în administrațiile financiare locale;
- elaborarea și promulgarea urgentă a legilor sau îmbunătățirea celor existente privind protecția patrimoniului național, combaterea crimei organizate, protejarea consumatorului împotriva activităților comerciale ilicite, intensificarea cooperării specifice interinstituționale în domeniul combaterii corupției economice și a criminalității organizate;
- întărirea rolului organizațiilor patronale în stabilirea coordonatelor dezvoltării economice și intensificarea eforturilor agenților economici pentru îmbunătățirea calității activității lor prin:
 - unificarea organizațiilor patronale în scopul creșterii forței lor de negociere cu organismele guvernamentale;
 - implicarea profundă a organizațiilor patronale în definirea politicilor publice (industrială, agricolă, comercială, a cercetării & dezvoltării și inovării, a dezvoltării regionale, a dezvoltării sectorului IMM, a protecției mediului etc.), astfel încât să se asigure armonizarea mai bună a strategiilor de firmă cu orientările și măsurile specifice politicilor respective;
 - dezvoltarea rețelelor proprii de centre de informare și consultanță ale diferitelor organizații patronale care să sprijine, alături de cele din rețeaua camerelor de comerț și industrie națională și județene, agenții economici afiliați în ceea ce privește identificarea oportunităților de afaceri, accesul la sursele de finanțare, organizarea de programe specifice la cerere de formare și perfecționare a cadrelor, obținerea de consultanță de specialitate pe probleme manageriale, de marketing, de gestiune a afacerilor, de legislație etc.;
- crearea de direcții specializate ale Ministerului Economiei și Comerțului la nivelul județelor, după modelul direcțiilor generale agricole și comerciale județene, care să urmărească dezvoltarea industrială la nivelul regiunilor de dezvoltare, al județelor și al localităților, să asigure colectarea informațiilor privind această dezvoltare, să sprijine agenții economici din zonă pentru obținerea de servicii specializate de consultanță, a accesului la informații privind oportunitățile de afaceri și la sursele de finanțare, să stimuleze relațiile de cooperare în producție și comercializare între întreprinderi, să contribuie la extinderea relațiilor de subcontractare de capacitate sau de specialitate între IMM și marile întreprinderi etc.

b. Valorificarea superioară a avantajelor de locație, dezvoltarea și consolidarea mediului de afaceri atractiv:

- întărirea capacității de aplicare efectivă a legii și de control a autorităților de supraveghere a concurenței și a modului de perfectare și de desfășurare a tranzacțiilor comerciale;
- întărirea rolului Consiliului Concurenței în asigurarea respectării principiilor de transparență a afacerilor, nediscriminare și concurență loială;
- îmbunătățirea tratamentului fiscal stimulat pentru investiții prin reglementări favorabile privitoare la amortizări și rezerve, recunoașterea cheltuielilor de afaceri etc.;
- simplificarea procedurilor de autorizare a investițiilor, stabilirea de standarde detaliate de mediu, asigurarea transparenței depline a licitațiilor pentru efectuarea lucrărilor de investiții;
- întărirea disciplinei financiare la nivelul agenților economici prin măsuri ferme de asigurare a respectării de către aceștia a obligațiilor contractuale, a plății datoriilor către bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale și creditori, în general a achitării tuturor obligațiilor de plată;
- intensificarea creditării activităților industriale pe baza planurilor de afaceri prezentate de către agenții economici.

c. Intensificarea relațiilor comerciale externe:

- inițierea unor scheme simplificate privind beneficierea de către exportatori de rambursarea indexată cu rata inflației a eventualelor taxe vamale de import sau alte taxe percepute de către stat și înglobate în produsele industriale exportate;
- standardizarea și protecția pieței interne prin adoptarea Legii responsabilității producătorilor și a importatorilor și alinierea integrală la directivele care concretizează noua abordare a Uniunii Europene în acest domeniu;
- simplificarea procedurilor vamale, elaborarea unui ghid vamal detaliat și larg accesibil, instituirea sistemelor de acordare a asistenței specializate pentru practici vamale;
- intensificarea prospectării pieței externe în scopul identificării investitorilor strategici interesați să-și plaseze capitaluri în industria românească, prin implicarea directă în această acțiune a reprezentanțelor în străinătate ale Ministerului Afacerilor Externe;
- eliminarea taxelor vamale care generează efectul de “subvenție inversă” sau de “protecție negativă”, așa cum este cazul existenței taxei de import la unele substanțe active pentru industria de medicamente sau la bumbac, reprezentând un cost suplimentar pentru producătorii autohtoni, fără a exista o taxă de import echivalentă pentru produsele finite din aceeași categorie;
- eliminarea “subvenționării inverse”, creată prin acordarea facilităților de export de materii prime (exemplul exportului de bușteni) fără acordarea

de facilități similare pentru exportul de produse finite din aceeași categorie;

- inițierea unui amplu program de instruire a agenților economici privind procedurile instituite de Organizația Mondială a Comerțului și de Uniunea Europeană referitoare la respectarea regulilor concurenței, salvagardarea, practicile antidumping, restricțiile temporare;
- abandonarea practicilor de acordare pe parcursul anului de scutiri de taxe vamale de import și de reduceri ale acestora;
- reducerea graduală a taxelor vamale la produsele industriale în cadrul negocierilor comerciale multilaterale din Organizația Mondială a Comerțului, ținând seama de nivelul consolidat al acestor taxe în Uniunea Europeană.

d. Creșterea potențialului de cercetare & dezvoltare și inovare:

- aplicarea integrală a mecanismelor de orientare și finanțare a activității de cercetare științifică existente în Uniunea Europeană (fond de risc pentru aplicarea rezultatelor cercetării științifice, fond de garantare a participării la licitații a unităților de cercetare & dezvoltare etc.);
- dezvoltarea capacității de difuzare și absorbție a rezultatelor cercetărilor prin aplicarea programelor existente - RELANSIN, CALIST, INFRAS - în cadrul Programului național de cercetare, dezvoltare și inovare;
- intensificarea încheierii de acorduri în cadrul programelor de cooperare internațională, cu prioritate în țările Uniunii Europene, vizând, îndeosebi, complementaritatea cu industria europeană, pentru intensificarea transferului de tehnologii noi și crearea premiselor necesare valorificării avantajelor competitive potențiale ale unor sectoare industriale;
- îmbunătățirea funcționării Comitetului Interministerial de coordonare a realizării Programului național de cercetare, dezvoltare și inovare, astfel încât să asigure participarea eficace a României la Programul-cadru 6 al Uniunii Europene.

e. Dezvoltarea echilibrată a activității industriale în profil regional:

- întărirea rolului organizațiilor patronale și al asociațiilor profesionale ca parteneri ai organelor administrației publice în gestionarea fondurilor de dezvoltare regională și în promovarea actelor de comerț;
- îmbunătățirea regimului frontierelor în sensul stimulării cooperării interinstituționale la frontiere, valorificarea superioară a sprijinului acordat de Uniunea Europeană pentru modernizarea frontierelor de est și de nord ale României;
- dezvoltarea capacității administrative la nivel regional de elaborare și aplicare a proiectelor și programelor de dezvoltare regională, prin organizarea de cursuri de formare și perfecționare profesională a specialiștilor din acest domeniu;
- armonizarea cadrului legal, administrativ și bugetar național la nivelul

regiunilor de dezvoltare cu cel al Uniunii Europene, în vederea creării și utilizării eficiente a fondurilor de tip structural;

- stimularea cooperării transfrontaliere prin dezvoltarea infrastructurilor regionale și locale de transport, de sprijin al afacerilor, de sprijin al turismului, reabilitarea siturilor industriale degradate;
- concentrarea investițiilor publice în resurse umane și în infrastructură, în vederea dezvoltării de noi poli urbani de creștere economică și a reducerii costurilor de derulare a afacerilor în zonele periferice;
- continuarea privatizării activităților de furnizare a serviciilor publice, stimularea construcției de infrastructuri moderne, a creării de parcuri industriale și a unei rețele largi de centre de informare și asistență pentru solicitanții de servicii;
- stabilirea de programe care să aibă ca obiectiv ancorarea funcțiilor urbane principale - politică, financiară, administrativă, economică și culturală - în diferite centre urbane.

f. Dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii:

- aplicarea integrală a prevederilor Legii nr. 133/1999, îndeosebi a celor privind stimularea întreprinzătorilor privați pentru crearea și dezvoltarea IMM;
- înființarea unei bănci specializate pentru IMM, care să asigure finanțarea investițiilor și a exporturilor efectuate de acestea;
- sprijinirea zonelor defavorizate care au probleme economice și sociale grave prin stimularea dezvoltării în cadrul acestora a IMM pe baza investițiilor directe productive și a asigurării de servicii specializate pentru această categorie de întreprinderi;
- asistarea de către instituții (universități, institute de cercetări) a centrelor de consultanță, de formare și perfecționare profesională și de informare dedicate IMM, pentru creșterea nivelului de pregătire managerială, de marketing, financiară și informatică a întreprinzătorilor;
- extinderea sistemelor moderne de finanțare a IMM - *leasing*, *factoring*, investiții de capital-risc etc.;
- facilitarea accesului IMM la finanțare prin: acordarea de credite pe termen lung, capital-risc și *leasing*; inițierea de linii de creditare cu rate ale dobânzii bonificate; crearea de scheme de microcreditare nonprofit; înființarea de unități financiare nebancare autorizate să acorde credite IMM; înființarea de societăți cu capital-risc;
- facilitarea prin programe cu finanțare publică a accesului IMM la achiziționarea de noi tehnologii, la inovări, precum și a introducerii de către acestea a sistemelor de asigurare a calității și de management al calității totale;
- aplicarea strictă a prevederilor Legii nr. 133/1999 privitoare la accesul nediscriminatoriu al IMM la resursele de materii prime și materiale și la

cele financiare gestionate de către stat, la spații de producție (terenuri, clădiri, căi de acces), inclusiv prin inițiative realizate în parteneriat sectorul de stat - sectorul privat, cum sunt incubatoarele de afaceri, centrele de afaceri, centrele de inovare;

- crearea în cadrul localităților de zone de dezvoltare economică delimitate clar în care se pot implementa IMM, centre de afaceri, parcuri industriale, parcuri tehnologice etc.;
- stimularea prin mecanisme adecvate specificului fiecărui sector industrial a subcontractării de către IMM a comenzilor de la marile întreprinderi industriale;
- sprijinirea participării IMM la licitații de contracte de achiziții publice, prin asigurarea de consultanță, de garanții pentru participare și pentru bună execuție;
- instituirea unor mecanisme pentru implicarea reprezentanților comunității de afaceri în elaborarea, aplicarea și supravegherea aplicării proiectelor de dezvoltare a zonelor defavorizate.

g. Dezvoltarea parcurilor industriale

Dezvoltarea parcurilor industriale și a parcurilor științifice și tehnologice, identificată ca fiind **DIRECȚIA GENERALĂ 4**, reprezintă o modalitate eficace de îmbunătățire a infrastructurii de afaceri, prin activitatea lor putându-se asigura intensificarea și modernizarea activității industriale, creșterea capabilităților resurselor umane implicate și, ca o consecință firească, sporirea competitivității. Avându-se în vedere experiența pozitivă rezultată din funcționarea acestor forme în țările europene, HG nr. 65/2001 a asigurat condițiile pentru promovarea ei, oferind stimulente investitorilor interesați de crearea și dezvoltarea unei asemenea forme de organizare prin care se urmărește: dezvoltarea industriilor de înaltă tehnologie, cu aport substanțial al cercetării & dezvoltării; crearea de noi locuri de muncă; îmbunătățirea competitivității produselor, creșterea exporturilor; îmbunătățirea abilităților profesionale ale angajaților; oferirea de avantaje de locație pentru atragerea și găzduirea investițiilor străine.

Programul elaborat de Guvern pentru dezvoltarea parcurilor industriale în perioada 2002-2005, în valoare de 583 de miliarde de lei, este gestionat, începând din iulie 2003, de către Ministerul Administrației și Internelor, fiind aprobate două proiecte. De asemenea, Uniunea Europeană, în colaborare cu Guvernul României, finanțează nouă proiecte de parcuri industriale și două proiecte pentru zone industriale, alte șase proiecte urmând a fi luate în considerare. Beneficiarii acestor proiecte, în principal municipalitățile și consiliile județene, oferă locația de amplasare a parcurilor.

La nivel național s-au inițiat circa 50 de proiecte de parcuri industriale, circa 16 fiind în funcțiune. Sectorul public - consilii județene sau consilii locale -, a inițiat 35 de proiecte, iar sectorul privat - 13. Distribuția pe regiuni a acestor proiecte se prezintă astfel: 9 în Regiunea Vest, câte 8 în Regiunile Nord-Est și Sud Muntenia, 7 în Regiunea București, 6 în Regiunea Nord-Vest, 5 în Regiunea Centru, 4 în

Regiunea Sud-Est și 1 proiect în Regiunea Sud-Vest. Bună parte din proiecte, cu excepția celor din București și a șase din Regiunea Sud Muntenia, se găsesc în faza de planificare sau de construcție.

Analiza modului în care a decurs până acum alocarea de fonduri pentru parcuri industriale a dus la concluzia că nu vor putea fi utilizate mai mult de jumătate din fonduri, ceea ce face necesar ca fondurile neconsumate să poată fi utilizate pentru sprijinirea unor parcuri industriale cu probleme.

Experiența dobândită până în prezent în crearea și dezvoltarea parcurilor industriale a evidențiat câteva aspecte relevante:

- i. oferta de spații pentru amenajarea parcurilor este foarte limitată (de ordinul sutelor de ha de situri amenajate disponibile pentru ocuparea imediată de către investitori, comparativ cu spațiile de mii de ha dezvoltate în acest scop în Republica Cehă, Polonia și Ungaria;
- ii. prețurile de închiriere a spațiilor (pe mp. și lună) variază în limite extrem de largi;
- iii. calitatea spațiilor oferite (dotări, locație, design) este, de cele mai multe ori, necorespunzătoare, multe dintre acestea fiind potrivite doar pentru producția industrială de bază și pentru depozitare;
- iv. numeroase proiecte de parcuri nu s-au bazat pe analiza temeinică a cererii;
- v. localizarea parcurilor s-a făcut, de cele mai multe ori, în funcție de locațiile disponibile și nu de considerente de eficiență;
- vi. există o vădită lipsă de experiență în managementul parcurilor;
- vii. parcurile din sectorul public au resurse proprii foarte limitate, depinzând de granturi guvernamentale, fonduri din partea autorităților locale, precum și de plăți în avans ale investitorilor;
- viii. este necesară intensificarea dialogului între Agenția Română pentru Investiții Străine (ARIS) și conducerea parcurilor, pentru cunoașterea în detaliu a cerințelor reciproce;
- ix. investițiile efectuate până acum în parcurile industriale nu au produs rezultatele așteptate, din cauza dificultăților existente - lipsa experienței manageriale, instruirea insuficientă a forței de muncă, dificultăți de finanțare.

Dificultățile menționate constituie tot atâtea direcții de acțiune pentru remedierea deficiențelor care încă grevează funcționarea parcurilor industriale și le împiedică să contribuie substanțial la relansarea activității industriale în regiunile în care sunt amplasate.

Capitolul 4

DEZVOLTAREA INFRASTRUCTURII CALITĂȚII ȘI STIMULAREA APLICĂRII LEGISLAȚIEI ARMONIZATE ÎN DOMENIILE REGLEMENTATE

Corneliu RUSSU,
Cristian SIMA

Potrivit standardului european EN ISO 9000:2000, sistemul calității reprezintă “un sistem de management prin care se orientează și se controlează o organizație în ceea ce privește calitatea”.

Introducerea la nivelul firmelor a unui asemenea sistem implică adoptarea unei politici la nivel european/național care să exprime “intențiile și direcția generală a Comunității Europene (a unei țări sau a economiei/industriei naționale) cu privire la calitate, așa cum sunt exprimate oficial de Comisia Europeană (de Guvern)”. Aplicarea acestei politici a determinat crearea la nivel comunitar, între anii 1985-2000, a unui mediu omogen, transparent și credibil care, în ansamblu, a fost definit drept Casa Europeană a Calității, a cărei structură de rezistență comportă două categorii de piloni:

- instituționali: standardizare, testare și certificare; metrologie și acreditare;
- manageriali: managementul calității (în întreprinderi și în toate organismele publice și private).

Modelul Casei Europene a Calității implică, ca o premisă a aplicării cu succes a politicii naționale în domeniul calității, crearea cadrului legislativ și instituțional adecvat.

Directivile noii abordări (*New Approach Directives*), adoptate în 1985, prevăd armonizarea totală a reglementărilor naționale cu privire la aceleași interes public. Abordarea globală (*Global Approach*) privind testarea și certificarea, adoptată în 1989, completează Noua Abordare, cele două fiind expresia politicii Uniunii Europene în materie de evaluare a conformității. Cele două abordări asigură promovarea unui mediu tehnic omogen, transparent și credibil în care autoritățile publice, agenții economici și consumatorii pot avea încredere, adică descriu, potrivit Rapoartelor seriei calității și cu Politica europeană de promovare a calității (Bruxelles, 1995-1998) ambele elaborate de Direcția Generală 3 Industrie a Comisiei Europene, “un cadru în care excelența afacerilor și competitivitatea europeană pot fi dezvoltate și consolidate”.

În lumina prevederilor acestor abordări, pentru ansamblul activităților economice și al produselor rezultate din acestea, în vederea comercializării lor pe piața comunitară, trebuie demonstrată conformitatea acestora cu prevederile directivelor și reglementărilor tehnice stabilite la nivelul Uniunii Europene.

DIRECȚIA GENERALĂ 2: Dezvoltarea infrastructurii calității și stimularea aplicării legislației armonizate în domeniile reglementate

Potrivit Rezoluției Consiliului privind evaluarea globală a conformității, din 29 decembrie 1989, publicată în JO 90/C10/01, aceste directive și reglementări tehnice privesc, în esență:

- modulele și procedurile de evaluare a conformității, potrivit abordării globale;
- marcajul de conformitate EC;
- organismele notificate;
- acordurile de recunoaștere reciprocă MRA;
- acordurile europene de evaluare a conformității ECAA;
- bunele practici de laborator GPL.

Domeniul reglementat acoperă produsele/serviciile care, pentru a putea fi comercializate pentru prima oară pe piața unică europeană, nu trebuie să fie conforme cu anumite directive sau reglementări tehnice, dar, pentru a fi acceptate mai bine pe piața europeană și internațională, trebuie să fie conforme cu anumite standarde voluntare de genul standarde de produs/serviciu, standarde de metodă de testare, standarde de proces, standarde terminologice etc.

Infrastructura de evaluare a conformității cuprinde toate organismele care realizează testări, calibrări, certificarea produselor, certificarea sistemelor de management al calității, certificarea personalului de specialitate, certificarea sistemelor de management al mediului și activități de inspecție. Această infrastructură, împreună cu cele de standardizare și de metrologie, precum și cu cele de consultanță și de instruire-educație din domeniul managementului calității, formează infrastructura sistemului calității din fiecare țară.

România, în calitate de țară candidată la integrare care și-a asumat obligația însușirii *acquis*-ului comunitar, are sarcina să implementeze politicile ce decurg din prevederile Capitolului 1 al Acordului de negociere: Libera circulație a bunurilor, ceea ce presupune următoarele priorități majore ce trebuie urmărite în cadrul acțiunilor desfășurate în continuare în domeniul promovării infrastructurii calității și stimulării aplicării legislației armonizate în domeniile reglementate:

- transpunerea integrală a reglementărilor, directivelor, standardelor și practicilor specifice sistemului calității din Uniunea Europeană (cadrul instituțional, standarde, norme și reglementări tehnice);
- dezvoltarea și consolidarea capacității instituționale și administrative a organizațiilor publice și private de aplicare a *acquis*-ului comunitar, de explicare a acestuia, de instruire corespunzătoare a personalului specia-

lizat însărcinat cu aplicarea lui, de diseminare a informațiilor specifice, de ofertă de servicii specializate, de colectare a reacțiilor cumpărătorilor și de luare a măsurilor preventive și corective care se impun;

- stabilirea și aplicarea politicii naționale în domeniul calității, care să fie puternic sprijinită de autoritățile publice și să asigure creșterea competitivității și a încrederii în produsele/serviciile românești, precum și să stimuleze formarea unei “culturi” moderne a tuturor factorilor responsabili din domeniul respectiv;
- stabilirea și aplicarea unor politici specifice în domeniul calității pentru fiecare sector de activitate, în funcție de particularitățile acestuia și de starea concretă a elementelor sistemului de calitate care îi este propriu.

Pe linia acestor priorități, după anul 1990 în România au fost făcuți pași semnificativi pe plan legislativ, instituțional și tehnic spre crearea sistemului național în domeniul calității. În continuarea acestor pași, este necesară concentrarea eforturilor pe prioritățile menționate, ceea ce presupune o serie de acțiuni consecutive care, în viziunea noastră, ar trebui să urmărească scopurile și obiectivele prezentate mai jos.

- Dezvoltarea și consolidarea capacității Ministerului Economiei și Comerțului de actualizare și aplicare a politicii industriale al cărei obiectiv esențial declarat este acela de creștere a competitivității, întărire a capacității de ajustare a economiei țării la cerințele piețelor internaționale, în condițiile globalizării economiei mondiale (documentul “Politica industrială a României”, adoptat prin HG nr. 657/2002).
- Inițierea de către Ministerul Economiei și Comerțului, împreună cu alte ministere cu responsabilități pe linia calității produselor, serviciilor și proceselor, cu Camera de Comerț și Industrie a României, rețeaua națională de acreditare din România - RENAR, Biroul Român de Metrologie Legală, Agenția de Standardizare din România, a unui program național de informare detaliată cu privire la cerințele și implicațiile aplicării *acquis*-ului comunitar asupra creșterii competitivității produselor/serviciilor românești și liberei circulații a acestora în cadrul pieței unice europene. Diseminarea informațiilor se va face prin rețeaua rețelei naționale a Camerei de Comerț și Industrie a României.
- Inițierea de către Ministerul Economiei și Comerțului, în colaborare cu alte ministere interesate și cu Agenția Națională pentru Protecția Consumatorilor - ANPC, a elaborării legii privind supravegherea pieței, prin care să se definească precis rolul și responsabilitățile organismelor implicate în acest domeniu și să se instituie un mecanism eficace de cooperare și asistență tehnică reciprocă.
- Crearea și consolidarea, pe baza parteneriatului public-privat, a unui sistem de acces la expertiză (*coaching shared system*), prin care să se faciliteze apelarea de către agenții economici a serviciilor profesionale de consultanță în vederea creșterii capacității lor de a face față cu succes presiunilor concurențiale.

-
- Creșterea numărului organismelor acreditate de certificare a sistemelor de management al calității prin crearea de organisme noi specializate în domenii care fie sunt acoperite doar parțial, fie sunt neacoperite (de exemplu, organisme acreditate de certificare a serviciilor, de certificare a sistemelor de management al mediului, de certificare a sistemelor de management al securității - muncii, informațiilor, alimentelor, sănătății publice etc. -, de certificare a personalului etc.).
 - Specializarea mai accentuată a organismelor acreditate de certificare a sistemelor de management al calității prin îngustarea domeniului lor de competență, ceea ce va asigura premisele indispensabile sporirii expertizei și a gradului lor de exigență.
 - Intensificarea participării Rețelei Naționale de Acreditare din România - RENAR, la sesiunile comitetelor tehnice internaționale (IAF, ILAC, Eurolab, Eurochem) și crearea de comitete sectoriale ale acesteia în ariile reglementate, în scopul dezvoltării și detalierii adecvate a procedurilor de acreditare.
 - Intensificarea difuzării de către Asociația de Standardizare din România - ASRO, a informațiilor privind standardele și reglementările tehnice, precum și a colectării, identificării și diseminării informațiilor privind standardele europene armonizate, standardele internaționale și documentele referitoare la standarde.
 - Asigurarea finanțării bugetare a Biroului Român de Metrologie Legală - BRML pentru desfășurarea unor activități de interes național - păstrarea și dezvoltarea sistemului național de etaloane fizice și asigurarea trasabilității acestora față de etaloanele internaționale, inspecția și controlul metrologic legal.
 - Întărirea legăturilor dintre Autoritatea Națională pentru Protecția Consumatorilor - ANPC și organizațiile neguvernamentale pentru protecția consumatorilor, în scopul realizării unor acțiuni în comun de informare, conștientizare și educare a consumatorilor.
 - Elaborarea pe o largă bază participativă a politicii naționale de promovare a calității, care să urmărească următoarele obiective principale: definirea și aplicarea politicii de aplicare sectorială a standardelor naționale, aliniate la directivele noii abordări; adoptarea directivelor noii abordări ca legi naționale; stabilirea și aplicarea politicilor sectoriale de educare a consumatorilor; definirea și determinarea periodică a nivelului indicatorului de satisfacție a consumatorilor români, după modelul indicelui de satisfacție a consumatorilor europeni (*European Customer Satisfaction Index*).

Capitolul 5

DEZVOLTAREA CAPACITĂȚII DE ECOLOGIZARE A PRODUSELOR ȘI A PROCESELOR DE FABRICAȚIE

Corneliu RUSSU,
Marius BULEARCĂ

În condițiile intensificării concurenței pe piețele internaționale, accentuată de fenomenul globalizării, capacitatea firmelor de a realiza produse/servicii ecologice și de a utiliza tehnologii “curate”, nepoluante, a devenit o armă strategică redutabilă, care le conferă un avantaj competitiv apreciabil.

Potrivit concluziilor Raportului anual al Comisiei Europene pe anul 2004 privind progresul României pe calea integrării, problema protecției mediului în România este una dintre cele mai preocupante, în ciuda progreselor evidente făcute în direcția transpunerii *acquis*-ului comunitar de mediu în legislația românească și a implementării noilor prevederi. Accidentul ecologic de la Baia Mare din anul 2000, ca și alte accidente de dimensiuni mai reduse, care s-au produs ulterior, capacitatea administrativă redusă din sectorul protecției mediului, precum și cerința imperioasă a creșterii substanțiale a resurselor financiare alocate acestui sector¹ sunt principalele manifestări ale realității că în România problemele de mediu se numără printre cele mai dificile atât din punctul de vedere al intereselor strict naționale (asigurarea sănătății populației, protejarea ambientului), cât și din cel al cerințelor integrării în Uniunea Europeană (alinieră legislativă și faptică la prevederile și standardele tehnice comunitare în materie de protecție a mediului).

Pentru activitatea industrială, trei directive de mediu ale Uniunii Europene prezintă o importanță deosebită:

- Directiva LCP 88/609 privind centralele mari de ardere din sectorul energetic;
- Directiva IPPC 96/61 privind prevenirea și controlul poluării industriale în activitățile listate în anexa 1 (industriile energetice, centralele electrice,

¹ Un studiu finanțat de Uniunea Europeană concluzionează că sunt necesare investiții de peste 20 de miliarde de euro pentru însușirea integrală și aplicarea corespunzătoare a legislației de mediu în România. Vezi studiul “Compliance Costing for Approximation of EU Environmental Legislation in the CEEC”, April 1997, p. 91.

rafinăriile de petrol; extragerea, producerea și procesarea metalelor feroase și neferoase; industria minereilor, fabrici de ciment, fabrici de sticlă; industria chimică, organică și anorganică; managementul deșeurilor, gropi de gunoarie, incineratoare; alte activități ca producerea de hârtie, tăbăcărie, abatoare, obținerea produselor alimentare, cele din unitățile zootehnice intensive și în care se utilizează solvenți organici);

- Directiva Seveso II 96/82/EC privind protecția împotriva accidentelor cauzate de substanțe periculoase.

DIRECȚIA GENERALĂ 3: Dezvoltarea capacității de ecologizare a produselor și a proceselor de fabricație

Potrivit concluziilor unui studiu elaborat de specialiști români în colaborare cu experți ai Uniunii Europene¹, costurile anuale de conformare la prevederile *acquis*-ului comunitar în materie de protecție a mediului ar fi, pentru cele mai poluante sectoare industriale (extracția minieră, industria energetică, industria siderurgică, industria chimică și petrochimică, industria materialelor de construcții), de 545-747 de milioane de euro, din care:

- circa 48 de milioane de euro pentru industria extractivă a cărbunelui;
- 64-192 de milioane de euro pentru industria energetică;
- 202-260 de milioane de euro în cazul industriei siderurgice;
- circa 185 de milioane de euro pentru industria chimică și petrochimică;
- 32-49 de milioane de euro pentru industria materialelor de construcții.

O imagine clară asupra dimensiunilor efortului investițional apreciabil pe care îl reprezintă costurile conformării la *acquis*-ul comunitar numai în domeniul protecției mediului se poate forma dacă raportăm aceste costuri la cele efectuate în industriile respective în anul 2000 pentru domeniul respectiv (investiții și costurile de operare și întreținere); nivelurile acestui raport pentru cele cinci industrii menționate sunt următoarele:

- industria extractivă a cărbunelui - 12,1;
- industria energetică - 2,7-8,2;
- industria siderurgică - 7,3-9,4;
- industria chimică și petrochimică - 4,2;
- industria materialelor de construcții - 3,4-5,2, ceea ce face ca pe ansamblul celor cinci industrii costurile de conformare să fie de 4,9-6,7 ori mai mari decât cheltuielile de protecția mediului efectuate de acestea în anul 2000.

Obiectivele ambițioase pe care trebuie să le atingă România în domeniul

¹ Manoleli, D., Platon, V., Stănescu, Rodica, Prisecaru, P., Georgescu, L., Tilly, J. (expert UE). *Impactul implementării unor directive ale UE privind protecția mediului în anumite sectoare industriale din România*, Pre-Accession Impact Studies, Institutul European din România, București, 2003.

protecției mediului pentru a se alinia la exigențele comunitare presupun, în industriile cu potențial mare de poluare menționate, măsuri ample concertate, înscrise în strategii sectoriale pe termen lung elaborate într-o concepție unitară și urmate consecvent.

a) În extracția cărbunelui

- Îmbunătățirea semnificativă a managementului minelor de stat în ceea ce privește prevenirea poluării mediului și a accidentelor, ceea ce semnifică, în primul rând, însușirea unei noi concepții privind obligațiile poluatorului și adoptarea unor noi strategii care să reflecte atitudinea managerială responsabilă în raport cu dimensiunea ecologică importantă a managementului firmei. Problemele mari de mediu care există în sectorul miner sunt cauzate nu de lipsa legislației, a reglementărilor și standardelor specifice, ci de implementarea deficitară a acestora.
- Creșterea capacității de implementare a legislației în unitățile miniere, precum și a celei de monitorizare a emisiilor poluante de către inspectoratele locale, care este profund deficitară datorită lipsei echipamentelor adecvate și a resurselor financiare.
- Îmbunătățirea managementului de mediu prin luarea în considerare și însușirea celor mai bune tehnologii disponibile de prevenire a poluării mediului și de înlăturare a efectelor accidentelor ecologice (*best available technologies* - BAT), adoptarea sistemelor moderne de management de mediu și a managementului riscurilor (privind, de exemplu, rezistența și stabilitatea digurilor).
- Întărirea managementului de mediu prin efectuarea de evaluări de impact sau de audit de mediu la toate minele care au rămas în funcțiune (numeroase mine monitorizează poluarea aerului și a apei și stabilitatea iazurilor de decantare, dar cele mai multe mine nu supraveghează atent iazurile).
- Implicarea mai puternică a autorităților publice locale în stabilirea priorităților pe plan local și regional în domeniul protecției mediului, în asigurarea unui management eficient al deșeurilor (sectorul extractiv al cărbunelui produce lunar circa 12 milioane de metri cubi de deșeuri și reziduuri), în introducerea accelerată în unitățile miniere a managementului de mediu.
- Închiderea în continuare a unui mare număr de mine nerentabile în ritm accelerat și la costuri acceptabile, în ciuda experienței reduse în domeniu, potrivit procesului de restructurare a industriei extractive a cărbunelui lansat în anul 1999 cu sprijinul financiar al Băncii Mondiale. Organul specializat creat în acest scop - Agenția Națională pentru Dezvoltarea și Reconstrucția Zonelor Miniere - are ca sarcină principală coordonarea acțiunilor de închidere fizică a minelor, reabilitarea ecologică a zonelor miniere și gestionarea rațională a fondurilor alocate atât de către Guvern, cât și de alte organisme internaționale. În procesul de închidere a minelor este implicată și Agenția Națională de Protecția Mediului.
- Aplicarea fermă a măsurilor ce rezultă din concluziile Studiului de

evaluare ecologică sectorială, elaborat pe baza colaborării cu Banca Mondială, privind identificarea și descrierea surselor de poluare existente și potențiale, precum și a parametrilor acestora, urmărindu-se: evacuările de ape din minele active sau abandonate cu indicarea debitelor; emanațiile de metan; praful provenit din manipularea și depozitarea cărbunilor; depozitarea sterilului de cărbune - tipuri, cantități, suprafață acoperită, potențialul de infiltrare prin roci a apelor acide; deversările din bazinele de sedimentare; alte surse de contaminare, cum ar fi scurgerile accidentale de petrol sau combustibili lichizi.

- Continuarea luării măsurilor de conformare la cerințele de mediu, rezultate din programele de reabilitare elaborate de întreprinderile miniere și de Agențiile Regionale de Protecție a Mediului, privind:
 - indicarea zonelor miniere cărora trebuie să li se acorde o mai mare atenție sau prioritate în viitor deoarece prezintă un grad ridicat de pericol pentru sănătatea oamenilor, sau care afectează ecosisteme valoroase;
 - evaluarea raportului costuri/avantaje ale diferitelor opțiuni de reabilitare a terenurilor;
 - evaluarea ansamblului de sarcini privind reabilitarea terenurilor afectate de lucrările miniere în curs de închidere;
 - estimarea costurilor totale prevăzute reabilitarea mediului în cadrul programelor de închidere a minelor;
 - identificarea zonelor unde se impune elaborarea și aplicarea unor studii de mediu detaliate.
- Extinderea utilizării tehnologiei de producere a cărbunelui curat în vederea reducerii emisiilor de noxe (CO, SO₂, NO_x) ce se produc la arderea cărbunilor.

b) În industria energetică

- Respectarea, în condițiile integrării din punct de vedere energetic a României în structurile Uniunii Europene, a condițiilor stabilite prin Tratatul cartei energiei și Protocolul pentru eficiența energetică, pe lângă îndeplinirea cerințelor impuse de legislația existentă în capitolul "Controlul poluării industriale și managementul riscurilor"; acestea stabilesc condițiile de cooperare în domeniul energiei și conțin ca principale prevederi promovarea stabilirii prețurilor energiei pe baza principiilor economiei de piață, reflectarea în prețuri a costurilor și beneficiilor de mediu pe întreg ciclul energetic, promovarea eficienței energetice, utilizarea combustibililor curați și a resurselor regenerabile de energie.
- Organizarea sectorului energetic în conformitate cu structurile internaționale (separarea subsectorului de producere a energiei de cel de transport și de cel de distribuție a energiei, demonopolizare, privatizarea unităților de producere și a celor de distribuție a energiei).
- Respectarea normelor și practicilor comunitare de protecție a mediului,

alocarea de resurse financiare și stimularea investițiilor pentru reducerea impactului generării și utilizării energiei asupra mediului.

- Promovarea tehnologiilor de producere a energiei, eficiente și cu efecte reduse asupra mediului.
- Folosirea unor instrumente fiscale adecvate pentru stimularea economisirii energiei, pentru asigurarea plății datoriilor financiare ale consumatorilor, pentru atragerea investitorilor, aplicarea unor sisteme moderne de tarificare a consumului de energie (diferențierea tarifelor în funcție de calitatea energiei și de perioada de consum).
- Intensificarea activității de cercetare-dezvoltare pentru asimilarea de tehnologii noi, ecologice, de producere a energiei, pentru crearea de aplicații informatice privind optimizarea fluxurilor energetice, controlul consumurilor etc.).
- Promovarea unor acțiuni în vederea creșterii eficienței energetice la consumatori - contorizarea consumatorilor, izolarea termică a clădirilor etc.
- Stimularea creșterii competiției pe piața internă a energiei.

c) În industria siderurgică

Scăderea producției de oțel și, mai ales, restructurarea producției a condus la luarea unor măsuri de închidere a unor capacități de producție. Efectul acestor închideri de capacități a fost reducerea poluării în zonele respective. Astfel:

- Metoda integrată de producere a oțelului a rămas numai la combinatul ISPAT Galați. Uzinele de cocsificare, instalațiile de sintetizare și furnalele au fost închise la Hunedoara și la Reșița. Același lucru s-a întâmplat cu cuptoarele Siemens Martin de la Hunedoara și Reșița. Aceasta a dus la dispariția unora dintre cele mai importante surse de poluare.
- Uzinele integrate de la Hunedoara și Reșița au fost transformate, trecând la elaborarea oțelului în cuptoare electrice pentru produse lungi; se manifestă tendința de generalizare a procesului de turnare continuă și de specializare a laminoarelor.

Sub directa supraveghere a MAPM au fost făcute permanent măsurători pentru stabilirea nivelului de poluare atât în uzinele siderurgice cât și în zonele limitrofe acestora.

În prezent, condițiile de evaluare a poluanților sunt stabilite de reglementări și standarde emise de Ministerul Apelor și Protecției Mediului aliniate la standardele UE. Astfel, pentru apele uzate, măsurarea noxelor se face după Legea nr. 8/1974 și standardul de calitate STAS 4708/1988. La acestea se adaugă HG nr. 861/1993 și HG nr. 138/1994, hotărâri ce aliniază legislația internă la cea a UE și se referă la limitele privind consumurile de apă din sursele naturale și contravenții în cazul depășirii acestora și a cantității de noxe evacuate.

Reglementări asemănătoare găsim și în cazul prafului în suspensie a emanațiilor de gaze etc.

Cu toate acestea, în vederea evitării poluării, trebuie luate măsuri de ordin tehnic și tehnologic care constau în:

- îmbunătățirea funcționării filtrelor pentru desprăfuirea gazelor arse în procesele de elaborare a oțelului;
- îmbunătățirea modalității de colectare a gazelor arse;
- respectarea tehnologiilor de preparare, tratare, aliere etc. a oțelului și fontei;
- înlocuirea tehnologiilor poluante învechite cu cele mai puțin poluante care duc, implicit, și la reducerea consumurilor energetice și de materii prime (continuarea implementării turnării continue, precum și aplicării procedeelor speciale de turnare adaptate tipului de metal ce se dorește a fi obținut);
- reducerea consumului de apă și scăderea cantității de ape uzate deversate;
- tratarea apelor uzate înaintea deversării acestora în iazurile de decantare;
- reducerea nivelului de zgomot în imediata apropiere a combinatelor prin folosirea unor tehnologii adecvate de protecție (folosirea ecranelor antizgomot etc.);
- amenajarea unor halde nepoluante ce nu permit infiltrări de apă în pânza freatică, antrenări de praf sau emisii de gaze toxice;
- re folosirea deșeurilor în construcții sau pentru amenajarea de drumuri (zgura și refractarele).

Conformarea la cerințele de protecție a mediului a impus angajarea unor importante investiții. Valoarea investițiilor depășește 50 de milioane de dolari, iar măsurile vizează:

- reducerea emisiilor poluante în atmosferă sau la suprafața apei;
- economia de energie;
- economia de materii prime;
- reducerea consumului de materiale refractare;
- îmbunătățirea fluxului tehnologic.

Pentru ca siderurgia românească să se adapteze la cerințele UE trebuie să fie eficientă din punct de vedere economic și să răspundă cerințelor de mediu. Satisfacerea acestor necesități reclamă investiții importante, ce implică atât statul cât și firmele ce au cumpărat o serie de combinate siderurgice.

d) În industria chimică și petrochimică

Unele dintre măsurile necesare alinierii la noile cerințe de calitate au fost sau sunt în curs de realizare prin transformarea unora dintre instalațiile neutilizate existente în rafinării. În acest sens, la PETROBRAZI a fost realizată o instalație de MTBE prin modificarea unei instalații de hidrogenare nefolosită, iar la ARPECHIM

s-a transformat instalația refolosită de fracționare a gazelor tot în instalație de MTBE.

Pentru îmbunătățirea calității benzinelor, principalele măsuri vizează:

- mărirea producției de MTBE și producerea de TAME, ETBE și/sau metoxilați în fracția ușoară a benzinei de cracare catalitică;
- producerea de alchilat pe instalația existentă la PETROTEL;
- producerea de izomerizate folosind fracția C_5 - C_6 și rafinate de benzină de la extracția de aromatice la PETROBRAZI și PETROMIDIA;
- introducerea unui reactor suplimentar cu catalizator zeolitic modificat în instalațiile de reformare catalitică, care să ducă la creșterea cifrei octanice;
- separarea fracției de benzină supusă reformării, în fracție incluzând în reactor suplimentar, și supunerea fracției C_{7+} reformării; aceste măsuri vor duce la obținerea de benzine cu conținut minim de benzen, răspunzând cererilor exprimate în viitor pe piața europeană etc.

În ceea ce privește măsurile pentru îmbunătățirea calității motorinelor, aceste acțiuni se referă la:

- re tehnologizarea unor instalații din rafinării prin modificarea sistemului catalitic și al parametrilor de reacție pentru realizarea motorinelor cu max. 0,05% sulf;
- re tehnologizarea unor instalații existente pentru hidrogenarea motorinelor de cocsare în amestec cu motorine primare, pentru a le aduce la calitatea produselor comerciale competitive (cifră octanică 46-48);
- tehnologizarea și introducerea procesului de hidrozonorizare în sistemul catalitic al unor instalații existente pentru a capta temperatura de congelare și filtrabilitate (-15°C), chiar la nivelul scoaterii petrolului component pentru a-l utiliza la obținerea de combustibil reactor.

Pentru îmbunătățirea calității combustibililor grei, principalele măsuri au în vedere:

- hidrodeshulfurarea distilatelor în vid în vederea creșterii performanțelor instalațiilor de cracare catalitică;
- dezvoltarea unor tehnologii de fabricare a aglutinaților pentru cocsificarea cărbunilor care va scădea aportul componentelor grele în totalul producției de păcuri combustibile.

În ceea ce privește îmbunătățirea calității uleiurilor lubrifiante, principalele măsuri urmăresc:

- re tehnologizarea instalației de hidrofinare prin introducerea unui reactor separat de hidrofinare în scopul scăderii punctului de congelare a uleiurilor sub valoarea de -10°C ;
- construirea unei instalații de hidrotratate pentru uleiuri albe și parafină în vederea eliminării gudroanelor acide și reducerea corespunzătoare a poluării etc.

Programul de reorientare a activității în domeniul prevenirii poluării și încadrarea în normele de calitate în sectorul de rafinare a petrolului necesită cca 150 de milioane de dolari.

Referitor la materiile prime petrochimice, principalele acțiuni vizează:

- îmbunătățirea calității și diversificarea sortimentală a producției la instalațiile de negru de fum (ARPECHIM);
- re tehnologizarea fazei de uscare și realizarea unei instalații de brichetare cianură de sodiu pentru 5000 tone/an;
- modernizarea secției de granulare, ambalare și peletizare în instalația de anhidridă ftalică (SOLVENTUL);
- re tehnologizarea instalațiilor de DMT, în scopul îmbunătățirii calității produselor finite;
- sistematizarea și optimizarea rețelelor de distribuție a energiei termice, modernizarea cuptoarelor tehnologice, instalarea de recuperatoare de căldură, înlocuirea ejectoarelor cu abur cu pompe de vid (aceste măsuri duc la economii substanțiale: 18500 tcc/an - la ARPECHIM; 12000 tcc/an - la CAROM).

Programul de reorientare a activității în domeniul prevenirii poluării mediului și de încadrare în normele de calitate în sectorul de petrochimie necesită cca 75 de milioane de dolari.

Capitolul 6

CREȘTEREA COMPETITIVITĂȚII ÎN SECTORUL ÎNTREPRINDERILOR MICI ȘI MIJLOCII

Vasile DAN,
Ruxanda ISAIC-MANIU,
Mariana VANIA

Țara noastră, la fel ca și țările Uniunii Europene se confruntă cu ample transformări cauzate de mondializare și de provocările inerente unei noi economii bazate pe cunoaștere. În acest context, obiectivul strategic fixat pentru UE de Consiliul de la Lisabona, de a deveni economia cunoașterii cea mai competitivă și cea mai dinamică din lume, capabilă să asigure o creștere economică durabilă însoțită de o îmbunătățire cantitativă și calitativă a utilizării forței de muncă și de o mai mare coeziune socială, este deosebit de actual pentru țara noastră și, în special, pentru sectorul IMM care, în noua economie, va asigura crearea în mare măsură de locuri de muncă prin întreprinderi dinamice, inovante caracterizate printr-un nivel ridicat al spiritului de întreprinzător.

Integrarea țării noastre în piața internă a UE în anul 2007 face imperios necesar ca întreprinderile românești să fie în măsură să acționeze într-un mediu economic puternic concurențial, să înfrunte firme de prestigiu pe baza dobândirii de noi avantaje competitive care să le permită să fructifice oportunitățile oferite de o piață uriașă. Este de semnalat faptul că multe IMM-uri românești nu sunt suficient de competitive pentru a se impune pe piața UE. În acest context, o importanță deosebită o prezintă creșterea competitivității IMM-urilor, fiind necesară adoptarea unor măsuri necesare în vederea realizării următoarelor obiective:

- I. întărirea competitivității IMM-urilor;
- II. dezvoltarea spiritului de întreprinzător și îmbunătățirea performanțelor manageriale;
- III. îmbunătățirea mediului financiar, facilitarea accesului la finanțare.

O politică bine fundamentată privind întreprinderile constituie un element esențial al asigurării dezvoltării durabile, al integrării cu succes pe piața UE, firmele românești trebuind să răspundă unor noi cerințe. În acest sens este necesar să fie adoptate măsuri care:

- să permită creșterea numărului de *start-up*-uri și a șanselor de supraviețuire și de dezvoltare a noilor întreprinderi;

- să încurajeze asumarea riscului de către întreprinderi;
- să dezvolte capacitatea de inovare;
- să permită diversificarea surselor de finanțare.

Într-o lume aflată în mutație rapidă, creșterea competitivității IMM-urilor și a capacității acestora de a face față cerințelor economiei bazate pe cunoaștere, precum și a constrângerilor pieței externe, constituie factori esențiali ai asigurării succesului pe piață, mai ales în condițiile integrării în UE. În acest context, având în vedere concluziile rezultate din analiza SWOT efectuată, precum și prevederile programului plurianual a UE pentru întreprinderi și spiritul de întreprinzător pe perioada 2001-2005, considerăm că, în vederea sporirii rolului sectorului IMM în economie, trebuie să se acționeze pentru realizarea obiectivelor prezentate în continuare, prin adoptarea de măsuri corespunzătoare.

I. Întărirea competitivității IMM-urilor

Într-o economie tot mai internaționalizată și bazată în tot mai măsură pe cunoaștere, competitivitatea devine din ce în ce mai mult un imperativ, mai ales în condițiile în care țara noastră se va integra complet în piața internă a UE la orizontul anului 2007. În prezent, marea majoritate a întreprinderilor românești nu sunt capabile să facă față unei puternice presiuni concurențiale, competitivitatea acestora fiind diminuată în condițiile dificultăților existente în ceea ce privește promovarea inovării și ale neadaptării la standardele europene de calitate.

O tendință contemporană a dezvoltării economice o constituie amplificarea activităților tehnologiei informației (TI), integrarea tot mai mult a economiilor în societatea informațională, utilizarea în tot mai mare măsură a TI, realizarea unor frecvente schimbări de date rapide și eficiente între producători, clienți, bănci, unități de cercetare-dezvoltare.

Creșterea competitivității IMM-urilor presupune promovarea inovării, singura modalitate prin care acestea pot să răspundă tot mai eficient cerințelor pieței și să pătrundă pe noi nișe/segmente de piață. Accelerarea transferului de tehnologie, aplicarea standardelor de calitate, a managementului calității, a protecției mediului, precum și a tehnologiei informației, sunt tot atâtea cerințe la care trebuie să răspundă IMM-urile pentru a deveni competitive și a înfrunta concurența atât pe piața UE, în anul 2007, cât și în țară.

Accesul la informație, la firmele de consultanță și de servicii ajută întreprinderile să demareze activitatea, să se dezvolte și să se internaționalizeze mai ales în cazul microîntreprinderilor și a întreprinderilor mici care dispun de resurse interne mai limitate și au nevoi specifice. Constituirea de rețele de întreprinderi permite IMM-urilor să fie competitive, să aibe acces la inovări și să-și promoveze exporturile. Serviciile constituie un element-cheie al prosperității economice prin furnizarea de asistență și mijloace umane puternic specializate necesare pentru dezvoltarea și restructurarea activității întreprinderilor. Dezvoltarea sectorului serviciilor necesită o investiție foarte mare în bunuri necorporale, îndeosebi cunoștințe și competențe specializate ale prestatorilor de servicii. În prezent, în condițiile economiei cunoașterii, factorul concurențial decisiv nu se mai situează numai în

interiorul întreprinderii, ci depinde tot mai mult de legăturile stabilite cu alte întreprinderi în vederea atingerii de obiective comune. De aceea, o preocupare permanentă a întreprinderilor o constituie stabilirea de relații, mai mult sau mai puțin durabile cu unul sau mai mulți parteneri prin constituirea de rețele - asociații sau grupuri de întreprinderi, implicite sau explicite, care urmăresc punerea și utilizarea în comun a diverselor resurse, obținerea de informații pertinente cu un cost cât mai mic, dezvoltarea relațiilor de încredere între membri, reducerea costurilor de tranzacție și a incertitudinii de pe piață etc. În țările dezvoltate, puterea publică facilitează crearea rețelilor de afaceri între IMM-uri și între acestea și firme de dimensiuni mari și foarte mari.

Creșterea competitivității IMM-urilor este condiționată de asigurarea și dezvoltarea pieței serviciilor de consultanță pentru elaborarea strategiilor, planurilor de dezvoltare a afacerilor, pentru management, marketing - studii de piață, internaționalizarea activității, protejarea mediului, achiziționarea de tehnologii, promovarea produselor la export etc.

Realizarea obiectivului I presupune acționarea în următoarele direcții:

- facilitarea transferului și promovarea diseminării tehnologiilor inovante realizate de unitățile de C-D;
- sporirea capacității IMM-urilor de a identifica, selecta și adopta tehnologiile corespunzătoare;
- intensificarea cooperării pe linie de cercetare-dezvoltare dintre universități, unități de cercetare-dezvoltare, întreprinderi mari și IMM-uri;
- facilitarea liberei circulații a mărfurilor și asigurarea accesului la piețele de bunuri și servicii;
- promovarea *e-business*-ului;
- sprijinirea dezvoltării sectorului noilor tehnologii ale informației și comunicațiilor;
- creșterea productivității muncii;
- accelerarea introducerii standardelor de calitate și a sistemelor de management al calității;
- creșterea exporturilor;
- amplificarea utilizării noilor tehnologii ale informării și comunicațiilor;
- dezvoltarea cooperării cu întreprinderile mari și implicarea în alianțe strategice cu firme din țară și străinătate;
- sprijinirea dezvoltării întreprinderilor care sunt în mai mare măsură capabile să inoveze și să asimileze noi produse și tehnologii;
- protejarea proprietății intelectuale, a potențialului creativ propriu;
- facilitarea accesului la brevete;
- încurajarea practicilor inovante;
- stimularea și dezvoltarea rețelei naționale a incubatoarelor de afaceri;
- facilitarea accesului întreprinderilor la programele comunitare;

- îmbunătățirea accesului IMM-urilor la serviciile de consultanță și de informații de calitate;
- întărirea capacității întreprinderilor de a întocmi planuri de afaceri viabile, de a apela la rețelele de informare, consultanță și instruire;
- susținerea înființării și dezvoltării incubatoarelor de afaceri și tehnologice în vederea stimulării înființării de IMM-uri;
- sprijinirea parcurilor industriale;
- susținerea înființării de rețele de întreprinderi, de clustere.
- dezvoltarea de servicii suport

Tabelul nr. 1

Indicatori pentru monitorizarea obiectivului

Nr. crt.	Denumire indicator	UM	Anul 2003	Anul 2007	Anul 2013	UE anul 2003
1.	Ponderea IMM-urilor în totalul exporturilor directe	%	24,4	28,8	35,4	
2.	Productivitatea muncii pe angajat					
	• micro	euro	4139	6200	9900	40000
	• mici	euro	3321	5000	8000	60000
	• mijlocii	euro	3251	4900	7800	90000
3.	Ponderea în totalul IMM-urilor a celor care au realizat activități de inovare	%				
	• mici	%	15,2 ^{x)}	18,8	36,6	
	• mijlocii	%	13,2 ^{x)}	16,8	24,6	
		%	21,3 ^{x)}	24,9	32,7	
4.	Ponderea IMM-urilor din industria prelucrătoare care au realizat activități de inovare	%	15,0 ^{x)}	18,6	26,4	40 ^{xx)}
	• mici	%	22,6 ^{x)}	26,2	34	63 ^{xx)}
	• mijlocii					
5.	Ponderea IMM-urilor din servicii care au realizat activități de inovare					
	• mici	%	10,9 ^{x)}	14,5	22,3	36 ^{xx)}
	• mijlocii	%	19,9 ^{x)}	23,5	31,3	54 ^{xx)}
6.	Întreprinderi certificate ISO 9000	număr	3180 ^{x)}	22800	240000	
7.	Ponderea IMM-urilor care dețin PC					
	• micro	%	16,6	28	85	
	• mici	%	65,1	76,4	90	
	• mijlocii	%	96,1	97	98	
8.	Ponderea IMM-urilor conectate la internet					
	• micro	%	5,1	8,6	14,6	
	• mici	%	35,4	59,8	71,2	
	• mijlocii	%	69,3	80,7	91,1	
9.	Ponderea IMM-urilor care își promovează activitatea prin pagini web					
	• micro	%	0,8	1,4	2,4	
	• mici	%	11,7	19,8	33,5	
	• mijlocii	%	24,2	40,9	69,1	

Nr. crt.	Denumire indicator	UM	Anul 2003	Anul 2007	Anul 2013	UE anul 2003
10.	Ponderea IMM-urilor care vând prin internet					
	• micro	%	0,5	5,0	10,0	
	• mici	%	1,4	15,0	25,0	
	• mijlocii	%	2,9	40,0	60,0	
11.	Ponderea IMM-urilor care cumpără prin internet					
	• micro	%	0,2	5,0	10,0	
	• mici	%	1,5	15,0	15,0	
	• mijlocii	%	1,8	40,0	40,0	
11.	Incubatoare de afaceri pentru IMM-uri	număr	20 ^{xxx}	33	55	

Notă: ^{x)} perioada 2000-2002; ^{xx)} perioada 1998-2000; ^{xxx)} anul 2004.

II. Dezvoltarea spiritului de întreprinzător și îmbunătățirea performanțelor manageriale

Spiritul de întreprinzător se află la originea oricărei reușite a întreprinderii și este motorul dezvoltării și inovării economice. Reușita economiei țării noastre este condiționată de existența a cât mai mulți întreprinzători și de sporirea numărului de întreprinderi în special cele competitive. Formularea unei politici corespunzătoare pentru dezvoltarea spiritului de întreprinzător trebuie să aibă în vedere și faptul că, motivările întreprinzătorilor pot fi numeroase: originalitate, independență economică, îmbogățire, recunoaștere socială. De asemenea, activitatea antreprenorială se află la baza creării de valoare adăugată și de locuri de muncă. În acest context, o importanță deosebită o prezintă crearea condițiilor-cadru, astfel încât candidații la înființarea unei întreprinderi să fie competenți, bine sfătuiți și motivați, să aibă curajul de a-și asuma riscuri și ambiția necesară pentru obținerea succesului economic. Totodată, apare necesară o mai bună adaptare a competențelor la nevoile întreprinderilor, precum și capacitatea de a învăța pe toată durata vieții, astfel încât să se răspundă necesităților întreprinderilor care își desfășoară activitatea într-o economie aflată în plină dezvoltare a cunoașterii. De aceea, este important ca să fie integrate în programele de învățământ de la toate nivelurile cunoștințele generale privind întreprinderea, managementul acesteia și spiritul de întreprinzător.

Într-o economie tot mai internaționalizată și bazată pe cunoaștere devine esențial să se stimuleze rata de creștere a *start-up*-urilor și să se asigure șansele de supraviețuire și de dezvoltare ale noilor întreprinderi. În prezent, contribuțiile fiscale și de securitate socială exercită o mare influență negativă asupra activității întreprinderilor nestimulându-le activitatea și generând costuri mari. Eficacitatea cu care bunurile și serviciile pot fi introduse pe piață influențează de asemenea competitivitatea întreprinderilor care le furnizează. Utilizarea eficace a comerțului electronic va constitui un factor cheie al competitivității în anii care vin.

Realizarea obiectivului II presupune acționarea în următoarele direcții:

- organizarea de seminarii, conferințe și mese rotunde cu reprezentanți din mediul de afaceri, precum și a unor campanii de mediatizare pentru îmbunătățirea imaginii întreprinzătorului și promovarea modelelor de succes;

- facilitarea creării de noi întreprinderi, transmiterii și renunțării la activitatea acesteia;
- orientarea pregătirii preuniversitare, universitare și profesionale în general către cunoașterea întreprinderii, a managementului acesteia precum și pentru încurajarea asumării spiritului de întreprinzător;
- promovarea culturii de întreprindere în întreaga societate;
- identificarea și promovarea de politici specifice pentru dezvoltarea serviciilor de consultanță și *training* pentru întreprinzători;
- întărirea disciplinei financiare și radierea firmelor inactive;
- programe de recalificare pentru angajații IMM;
- perfecționarea sistemului de evaluare a impactului asupra IMM-urilor a legislației comunitare;
- îmbunătățirea reglementării și simplificarea mediului administrativ în general, eliminarea birocratiei și a tuturor barierelor care stau în fața inovării și, mai ales, în ceea ce privește investițiile străine;
- simplificarea și modernizarea sistemului de taxe și impozite.

Tabelul nr. 2

Indicatori pentru monitorizarea obiectivului

Nr. crt.	Denumire indicatori	UM	Anul 2003	Anul 2007	Anul 2013	UE anul 2003
1.	IMM-uri active		356710	420000	510000	
	• micro	număr	313485	326000	405000	
	• mici	număr	34883	43000	58000	
	• mijlocii	număr	8342	8900	9500	
2.	Înmatriculări de întreprinderi	număr	123582	208000	355000	
3.	Pondere IMM-urilor în valoarea adăugată brută	%	60	74	80	52
4.	Pondere IMM-urilor în totalul personalului întreprinderilor	%	54,4	58	65	70,4
5.	Angajați ai IMM-urilor	număr	2134956	2520000	3060000	
6.	Cifra de afaceri a IMM-urilor	mil. euro	44672	55393	67801	
7.	Pondere cifrei de afaceri realizată de întreprinderile active mici și mijlocii în cifra de afaceri a totalului întreprinderilor	%	56,0	69,0	89,0	

Sursa: date prelucrate în cadrul CEIS.

III. Îmbunătățirea mediului financiar, facilitarea accesului la finanțare

Realizarea obiectivelor de către întreprinzători este condiționată și de asigurarea capitalului necesar, ei trebuind să aibe acces la tipul de finanțare potrivit și la momentul potrivit de-a lungul ciclului de viață al produselor. În cazul IMM-urilor, finanțarea prin apelarea la piața financiară este încă destul de

subdezvoltată, acestea fiind în general mai puțin rentabile și prezentând un grad ridicat de risc. În același timp, acordarea de garanții este efectuată în condițiile reglementării ajutoarelor de stat. Obținerea de garanții rămâne principalul obstacol pentru IMM-uri care caută să obțină fonduri.

În prezent, politica UE în materie de garanții pune accentul pe capitalul-risc, pe microcredite și pe împrumuturile către IMM-uri. De asemenea, rețelele de *business angels* urmează a fi dezvoltate.

Realizarea obiectivului III presupune acționarea în următoarele direcții:

- sprijinirea finanțării demarării afacerilor pe baza creșterii rolului fondurilor de capital-risc specializate, adaptate obiectivelor urmărite (pentru sectoare sau tehnologii specifice, centre de cercetare și parcuri științifice) și susținerea creării și devoltării incubatoarelor de întreprinderi;
- creșterea procentului de alocare de resurse financiare pentru stimularea înființării și sprijinirii funcționării IMM-urilor (de la 0,2% din PIB în prezent);
- dezvoltarea mecanismului de garantare, construirea unei rețele naționale de fonduri de garantare pentru IMM-uri cu potențial de creștere și care prezintă un risc ridicat;
- sprijinirea exploatării de către micile întreprinderi a posibilităților oferite de internet și comerțul electronic (împrumuturi garantate acordate pentru procurarea de echipamente informatice, soft și formarea personalului), astfel încât, mai ales micile întreprinderi, să poată să se modernizeze în aceste domenii și să-și întărească competitivitatea;
- întărirea capacității financiare a IMM-urilor pe baza diminuării fiscalității;
- sprijinirea creării de întreprinderi, inovante, care au un potențial de creștere economică și de creare de locuri de muncă; pe baza reducerii costurilor creditelor pentru IMM-uri prin dezvoltarea de scheme de garantare și de garanții mutuale care să răspundă necesităților de dezvoltare ale tuturor categoriilor de IMM.
- dezvoltarea fondurilor de investiții cu capital-risc;
- dezvoltarea fondurilor de capital inițial pentru întreprinderile noi.

Tabelul nr. 3

Indicatori pentru monitorizarea obiectivului

Nr. crt.	Denumire indicator	UM	Anul 2003	Anul 2007	Anul 2013	UE anul 2003
1.	Volumul creditelor acordate IMM-urilor	Miliarde lei	160000	270000	385000	
2.	Ponderea în PIB a creditelor non-guvernamentale oferite IMM-urilor	%	8,35	8,36	9,0	
3.	Nivelul garanțiilor acordate de stat	Mil.lei	539646 ^{x)}	1200000	1700000	

Notă: ^{x)} perioada 01.08.2002-30.06.2004.

Sursa: date prelucrate în cadrul CEIS.

Capitolul 7

PARTICIPAREA INVESTIȚIILOR STRĂINE LA DEZVOLTAREA ECHILIBRATĂ, SOCIOECONOMICĂ A TUTUROR REGIUNILOR ȚĂRII

Ștefan RĂGĂLIE,
Doina TĂTARU

O dată cu evoluția pozitivă a economiei și a creșterii competitivității exporturilor românești, în cursul anului 2004 s-a înregistrat o creștere semnificativă a investițiilor străine directe, ajungând la finele anului să se înregistreze un volum al acestora de aproximativ 4,1 miliarde de euro (circa 5,1 miliarde de dolari). Realizarea acestui volum de investiții directe a fost susținută, în mare parte, de marile privatizări din economie, precum PETROM, Electrica (Banat și Dobrogea) și cele două societăți comerciale de distribuție a gazelor naturale (Distrigaz Sud - București și Distrigaz Nord - Târgu Mureș). În ceea ce privește distribuția investițiilor străine pe cele 8 regiuni de dezvoltare economică, la finele anului 2004 s-au înregistrat mari disproporții în volumul de investiții promovat, care a accentuat decalajele de dezvoltare dintre diverse regiuni economice din România¹ (tabelul nr. 1).

La începutul anului 2005 domeniile de interes major pentru investitorii străini au fost cele din telecomunicații, servicii, industria energetică, industria construcții de mașini și industria metalurgică. Datorită disponibilităților care există în aceste domenii de interes, considerăm că atractivitatea acestora se va menține și în următorii ani, în condițiile în care țara noastră va fi integrată în structurile europene. Numai investițiile străine din cele cinci firme recent privatizate din domeniul energetic vor asigura în cursul anului 2005 peste 700 de milioane de euro.

Pentru creșterea atractivității pentru mediul de afaceri românești, s-au adus o serie de îmbunătățiri cadrului legislativ, privind promovarea investițiilor străine și a fiscalității, iar sistemul românesc de standarde s-a aliniat la sistemul internațional și european.

¹ În primele două module al acestui proiect s-a realizat o analiză a impactului ISD asupra performanțelor economice a firmelor românești inclusiv o analiză SWOT. Cu această ocazie s-a subliniat faptul că majoritatea ISD s-au făcut în întreprinderi deja existente în mediul economic românesc, sau aflate în procesul de privatizare și nu prin investiții noi.

Tabelul nr. 1

**Distribuția investițiilor străine realizate la finele anului 2004
pe cele 8 regiuni de dezvoltare economică**

Nr. crt.	Regiunea economică de dezvoltare	Nr. proiecte de investiții străine realizate	Ponderele investiției realizate în volumul total din 2004 în%	Valoarea investiției străine realizate în milioane euro
1	ADR 1 Nord-Est	72	2,20	90,2
2.	ADR 2 Sud-Est	33	1,01	41,4
3	ADR 3 Sud Muntenia	331	10,12	414,9
4.	ADR 4 Sud-Vest Oltenia	127	3,90	159,9
5	ADR 5 Vest	134	4,11	168,5
6.	ADR 6 Nord-Vest	132	4,04	165,6
7.	ADR 7 Centru	539	16,48	675,7
8.	ADR 8 București Ilfov	1940	58,89	2414,5

Sursa: calculat pe baza datelor statistice preluate de la BNR și ARIS.

Pentru eliminarea marilor decalaje existente astăzi în economia românească, în dezvoltarea economică viitoare, prefigurată pentru perioada 2007-2013 există o prioritate majoră în politica de promovare a investițiilor, ce vizează îmbunătățirea repartizării acestora, inclusiv a investițiilor străine directe (ISD) pe întregul teritoriu al țării noastre. Prin promovarea acestei măsuri de politică economică (corelată cu îmbunătățirea mediului de afaceri din țara noastră) se urmărește realizarea, într-o perioadă relativ scurtă, a unui transfer de resurse productive, materializate prin capital financiar, tehnologii moderne, management performant etc, spre acele regiuni din țara noastră unde s-au înregistrat decalaje mari față de media europeană.

Pe fondul *trend*-ului ascendent de creștere economică, ce s-a înregistrat în ultimii ani și ca urmare a îmbunătățirii mediului de afaceri, se estimează o creștere semnificativă a fluxului anual de investiții străine directe în economia românească, evaluat la un volum anual de circa 6-8 miliarde de euro. De fapt, această traiectorie ascendentă a volumului de investiții străine directe va reflecta semnificativ și noua politică fiscală adoptată recent, precum și liberalizarea contului de capital, măsuri dispuse în acest an, și ale căror efecte pozitive se vor materializa semnificativ în perioada 2007-2013, prin atenuarea impactului teritorial diferențiat al proceselor de creștere economică, proces condus în ultimul deceniu, exclusiv de forțele pieței.

În fapt, strategia de dezvoltare conținută în planul național de dezvoltare (PND) 2007-2013 se adresează mai multor coordonate de dezvoltare economică, în care rolul atragerii de investiții străine directe (ISD) rămâne semnificativ o dată cu consolidarea sectorului privat la nivelul tuturor regiunilor administrative. În ceea ce privește necesitatea îmbunătățirii repartizării investițiilor, inclusiv a ISD și a oportunităților de afaceri pe teritoriul țării se va atenua semnificativ concentrarea

inegală a investițiilor și a oportunităților de afaceri (în București concentrate peste 50% din ISD din țară plus încă 25% în alte cinci județe), care a făcut ca multe județe din România să rămână într-un con de umbră.

În politica de promovare a acestor investiții se are în vedere mobilitatea tot mai crescută a factorilor de producție din aceste regiuni și rolul major al inovării în domeniile în care aceste regiuni se vor specializa. Prin creșterea competitivității la nivelul fiecărei regiuni economice, se urmărește o îmbunătățire semnificativă a calității factorilor de producție utilizați, prin dezvoltarea infrastructurii naționale la nivelul cerințelor europene și în condițiile creșterii productivității în utilizarea acestor factori de producție. De fapt, această receptare de investiții străine directe, evaluată la circa 6-8 miliarde de euro, va dimensiona noile coordonate ale competitivității la nivelul economiei românești, după aderare la piața unică europeană.

La nivel regional politica viitoare de dezvoltare economică vizează:

- **îmbunătățirea dotării cu factori de producție**, materializată prin:
 - resurse umane (sub aspecte cantitativ și calitativ);
 - resurse naturale;
 - resurse intangibile constând în cunoștințe tehnico-științifice;
 - resurse financiare;
 - infrastructura aferentă noului mediu de afaceri;
- **consolidarea pieței interne la nivel regional** în paralel cu creșterea cererii interne. Pe măsura consolidării pieței interne, crește presiunea asupra producătorilor interni pentru diversificarea ofertei de produse și pentru promovarea procesului inovativ pentru consolidarea produselor proprii în piața regională;
- **consolidarea legăturilor dintre ramurile industriale antrenate**. Pe măsura dezvoltării unor noi firme industriale, în funcție de obiectul lor de activitate, acestea vor intra în legături contractuale, în aval sau în amonte, cu alte unități economice, ceea ce va duce la creșterea competitivității la nivelul respectivei ramuri industriale.
- **îmbunătățirea culturii antreprenoriale și a climatului concurențial intern**. Astăzi cultura antreprenorială marchează semnificativ modul de organizare și operare a firmelor industriale. În procesul lor de dezvoltare, firmele moștenesc atât patrimoniul cât și dimensiunea tehnică a culturii antreprenoriale (materializat prin modul în care fiecare individ percepe mediul economic - exprimat prin modul de tratare a procesului inovativ, cât și prin participarea efectivă la procesul de luare a deciziilor în procesul tehnologic și economic la nivel de firmă). În paralel, îmbunătățirea climatului concurențial contribuie la crearea și menținerea avantajelor competitive la nivel de firmă. În aceste condiții performanțele acestor firme își vor găsi o mai bună materializare prin dinamica raportului dintre mărimea exportului și volumul de investiții străine directe antrenate într-o perioadă determinată de timp.

Astăzi, pe lângă insuficiențele din domeniul dezvoltării pieței interne și a infrastructurii naționale, o lipsă fundamentală a fost inexistența planurilor de comunicare și promovare dinspre județe către instituțiile de tip guvernamental din țară și către organisme de profil din Uniunea Europeană. O soluție în etapa următoare este inițierea programelor de *training* și elaborarea politicilor comunicaționale și de promovare la nivelul Consiliilor Județene, Prefecturilor, Primăriilor, ONG-urilor și al IMM-urilor din județele României, mai cu seamă pentru acele regiuni rămase în urmă ca dezvoltare investițională.

Cu atât mai mult, în ceea ce privește necesitatea de a contracara potențiala decuplare a unor zone de dimensiuni mari de la procesul de creștere economică (estimat pentru perioada următoare la nivelul zonelor rurale și al orașelor mici și mijlocii) trebuie specificat următoarele:

- primarii din aceste localități au datoria de a iniția - solicitând să li se alăture prefectii județelor din care fac parte și consiliile aferente - proiecte de semnalare a nevoilor de restructurare locală și de a defini formule pe care le consideră utile în dezvoltarea așezării pe care o gestionează;
- forumurile economice internaționale (inițiate de companii private sau de instituții guvernamentale românești în orașele din România dar, mai cu seamă, în țări occidentale avansate economic) reprezintă o șansă pentru asemenea zone rurale, prin care propunerile acestora sunt aduse în atenția potențialilor investitori străini. Un alt aspect în abordarea proiectelor pe care edilii acestor localități ar trebui să-l ia în considerare este legătura pe care o pot crea cu zone învecinate, sinergiile și utilitățile care decurg dintr-o întrepătrundere a nevoilor de dezvoltare pe mai multe așezări, astfel încât o regiune mai mare să poată intra în atenția ISD. Evaluatorii programelor de finanțare din UE pot sprijini cu mai mare ușurință astfel de demersuri alături de companii interesate de piața românească.

În ceea ce privește necesitatea de a investi în revigorarea centrelor urbane, pentru a le permite să acționeze ca motoare ale creșterii economice și dezvoltării, pentru București, un obiectiv esențial rămâne ridicarea acestui municipiu la statutul de capitală europeană. Aceasta înseamnă o politică dinamică de deschidere pentru investitori în sectorul infrastructurii rutiere, utilităților de canalizare, filtrare a apei, colectare a deșeurilor etc., îmbinată cu una de reabilitare a centrului și zonelor istorice vechi, spațiilor verzi și *fief*-ului cultural-turistic.

Planul de promovare a imaginii publice a capitalei României trebuie să fie intrinsec legat de politica unitară de management a echipelor care vor gestiona administrarea Primăriei Capitalei din următorul deceniu. Pentru centrele urbane din țară, șansa acestora de a deveni centre de creștere regională cu implicațiile aferente trebuie să constituie principala preocupare la nivelul autorităților locale și în discuțiile bilaterale cu potențiali parteneri străini.

Pe lângă abordarea societății civile ca sprijin, administrația locală din centrele urbane poate comunica cu proprii locuitori, pe de o parte, dar și cu mediul extern orașului pe care îl administrează, pe de altă parte, intențiile sale de dezvoltare.

tare prin programe de relații publice diversificate, de durată, al căror *feed-back* constant din țară și de la instituțiile abilitate aduc partenerii investiționali la masa tratativelor.

În ceea ce privește gestionarea mai eficientă la nivel local a intervențiilor publice, cu un puternic accent pe componenta de planificare economică a teritoriului, care include, în primul rând, dezvoltarea turismului, autoritățile publice locale vor fi cele care vor antrena locuitorii săi în promovarea unor proiecte noi care vor măări atractivitatea economică a noilor zone economice. În cadrul acestei strategii de dezvoltare la nivel regional trebuie reținute și noile coordonate ale relațiilor publice de tip european, care pun față în față comunitățile locale și potențialii finanțatori ai viitoarelor proiecte de dezvoltare economică. Această modalitate de lucru trebuie să devină o practică care lipsește în prezent autorităților locale, dar care se dezvoltă accentuat în țările din comunitatea europeană. În acest context, ne referim la creșterea competitivității regiunilor ca locații pentru afaceri, (un obiectiv specific al priorității cinci), care presupune sprijinul în atingerea unei distribuții mai echilibrate a investițiilor private, inclusiv a ISD și creșterea inițiativelor privind investițiile în IMM-uri, cu un accent deosebit pe zonele rămase în urmă.

În sprijinul acestui deziderat dorim să menționăm câteva exemple care vin să sublinieze validitatea acestui obiectiv. Înfrățirile dintre localități românești și cele europene reprezintă o cale utilă de atragere a investitorilor străini către zone cu reală nevoie de dezvoltare. Relația Italia - România deschide o astfel de cooperare, cu perspective solide, o dată cu aderarea României la UE. Înfrățirea localității Smârdioasa din județul Teleorman cu localitatea San Roberto din provincia Reggio Calabria a dus la inițierea unor planuri de finanțare de către comunitatea locală italiană a introducerii rețelei de apă curentă. Alte două înfrățiri în derulare, între comuna Peștișani din județul Gorj cu localitatea Cardetto din Reggio Calabria și, respectiv, între comuna Crângu din județul Teleorman cu localitatea Bagaladi din aceeași regiune italiană, sunt căi prin care zonele rurale din sud-vestul țării capătă consistență în dezvoltarea treptată economică a comunităților respective. Primarii regiunii italiene au mobilizat, la rândul lor, comunitatea locală de afaceri cu rezultate în proiecte concrete, fiind în derulare formarea de consorții care să realizeze managementul serviciilor municipale.

În domeniul turismului, politica regională are ca scop recâștigarea pieței interne și atragerea turiștilor străini. Îmbunătățirea calității infrastructurii și a serviciilor turistice, diversificarea gamei ofertei interne și dezvoltarea turismului de nișă (pe termen scurt), cum ar fi turismul rural și agroturismul, ecoturismul, turismul balnear, turismul cultural, sportiv și istoric sunt domenii care au nevoie de investiții străine.

Un exemplu de proiect inițiat în zona turismului sportiv, în care investitori francezi de marcă au fost invitați de către autorități locale și companii private să inițieze și să deruleze investiții semnificative în România este reabilitarea domeniului schiabil de pe Valea Prahovei. Aici sunt implicate autoritățile locale din Sinaia, Bușteni și Azuga, iar partea franceză este reprezentată de consorțiul "France Neige International" alcătuit din compania "POMA" ("Pomagalski") - producătoare de echipament de transport pe cablu; compania "Deianeige" - deținătoare de

know-how în domeniul pistelor de schi și compania “York” - producătoare de tunuri de zăpadă). Intențiile sunt:

- să se reabiliteze un tronson schiabil în zona Sinaia, de la 9 km (cât măsoară în prezent) la 12 km (cât va avea până în anul 2007);
- să se re tehnologizeze transportul pe cablu printr-o nouă structură de teleferic și telescaun;
- să se ajungă să se unească domeniul schiabil al Platoului Bucegilor între Sinaia și Bușteni până la o lungime de 60 km de pârtii (nivel de dificultate: albastru, verde, roșu și negru - numai în Sinaia, pe Carp);
- să se deschidă piste și pe Valea Cerbului, în Bușteni;
- să se încerce amenajarea unei piste de coborâre în Azuga.

Toate acestea se vor executa la nivelul standardelor europene occidentale.

În studiile de oportunitate pentru susținerea promovării unor noi investiții, trebuie cuprinși și indicatorii de rezultat din proiectele finanțate prin PND 2007-2013 și anume:

- număr de comunicatori profesioniști angajați per structură organizațională;
- număr de instituții ale administrației locale (primării, școli, spitale, muzee etc.) și IMM-uri cu personal cu atribuții de comunicare și promovare;
- proiecte de reabilitare logistică și de imagine la nivel de regiune: acceptate de finanțatori și în diverse stadii de așteptare (număr);
- săli de sport, bazine de înot, pârtii de schi, patinoare, stadioane - cu facilitățile aferente (număr);
- spații amenajate expoziționale, de spectacol (număr).

În concluzie, pentru asigurarea unei dezvoltări echilibrate a tuturor regiunilor țării noastre la nivel local este necesar să se dezvolte o intensă activitate de promovare a noi oportunități de afaceri și de atragere a capitalului străin, prin două acțiuni majore, materializate prin:

- elaborarea unei politici coerente de atragere a investițiilor străine la nivel local. Această măsură are în vedere stabilirea unui portofoliu atractiv pentru investitorii străini de proiecte de investiții prioritare; realizarea la nivel local a unui portofoliu de locații disponibil pentru implementarea de noi proiecte de investiții; popularizarea investițiilor străine de succes și realizarea unei campanii unitare de promovare de noi oportunități de afaceri în toate regiunile din țara noastră;
- realizarea unor activități promoționale de atragere de noi investitori străini după finalizarea marilor privatizări, conform practicilor europene.

Capitolul 8

IMPORTANȚA DEZVOLTĂRII URBANE ȘI ROLUL PROGRAMELOR DE DEZVOLTARE URBANĂ ÎN CONTEXTUL VIITOAREI POLITICI REGIONALE A UE, DUPĂ ANUL 2006

Gheorghe IONAȘCU

În scopul reducerii disparităților regionale dintre statele membre și pentru realizarea extinderii, UE a propus politica de dezvoltare regională finanțată din fondurile comunitare:

- fondurile structurale;
- fondul de coeziune.

Atunci când a adoptat al doilea Raport privind politica de coeziune (ianuarie 2001), Comisia a dezbătut viitoarea politică pentru perioada 2007-2013, în contextul UE lărgite. În acest context, regiunile s-au angajat într-un proces de reflecție asupra reformei fondurilor structurale, politicii regionale după 2006 și asupra consecințelor acesteia vizavi de politica urbană.

Problematica urbană este fundamentată pe coeziunea economică și socială în Europa. În al doilea raport asupra coeziunii, Comisia a declarat că problema urbană reprezintă inima schimbărilor economice, sociale și teritoriale. Orașele joacă un rol strategic în procesul coeziunii și dezvoltării durabile. Pe baza documentului intitulat "Principii strategice în contextul viitoarei politici regionale a UE. Politica urbană după 2006", semnatarii promovează ideea unei politici regionale cu un caracter puternic urban în etapa 2006-2013. În timpul Conferinței "Orașe pentru coeziune", organizată la Londra în iulie 2002, primarul londonez a prezentat "Declarația privind politica regională cu o puternică dimensiune urbană într-o Europă lărgită", declarație semnată de 80 de primari și președinți ai regiunilor urbane. Uniunea Capitalelor din UE (UCUE) a propus la Lisabona, 2002, o perspectivă a politicii regionale care să fie mult mai aproape de problema urbană.

Conferința regiunilor europene (ARE) privind viitorul politicii regionale (Pecs, Ungaria, noiembrie 2002) recomanda ca ariei urbane lărgite, care deține cea mai mare pondere din populația UE și este marcată de disparități sociale și teritoriale, să-i fie alocată o atenție specifică prin viitoarea politică de coeziune. Discuția asupra reformei fondurilor structurale plasează valoarea adăugată în centrul

dezbatelor. În acest sens, zonele metropolitane și regiunile aflate în tranziție economică trebuie să primească suport prin fondurile structurale.

Consiliul European de la Lisabona (martie 2000) a adoptat strategia pentru dezvoltare durabilă care va ajuta economia UE să devină mai competitivă în actualul context al globalizării. Această strategie a fost detaliată și dezvoltată și la Consiliul European de la Barcelona (2002). Locurile/zonile unde aceste cunoștințe pot fi dezvoltate sunt în principal regiunile puternic urbanizate. Cunoștințele și produsele dezvoltate în aceste regiuni sunt accesibile și în zonele apropiate, astfel contribuind la dezvoltarea economică a zonelor învecinate. Oricum, rolul-cheie nu implică ca toate vecinătățile zonelor urbane să beneficieze de același nivel de dezvoltare. Uneori, zonele aflate în apropierea orașelor se confruntă cu probleme economice și sociale: restructurarea industrială, șomaj, excludere și dificultăți sociale, probleme de mediu, nivel scăzut al educației. Calitatea vieții în aceste zone este considerată ca fiind foarte scăzută. Concentrarea disparităților în zonele urbane periferice și calitatea scăzută a vieții simbolizează o slabă convergență economică și socială, convergență considerată obiectiv-țintă al intervenției comunitare prin fondurile structurale și fondurile de coeziune.

Regiunile urbane sunt afectate de numeroase probleme, cum sunt cele legate de șomaj ridicat, și care nu dispun de forța economică și financiară pentru realizarea coeziunii economice și sociale. În realitate, de activitatea economică a zonelor urbane nu beneficiază exclusiv și necesar numai locuitorii săi. În ultima perioadă, în politica de dezvoltare regională a UE este recunoscută, din ce în ce mai acut, necesitatea dezvoltării laturii urbane a regiunii. În actuala programare, fondurile structurale intervin din ce în ce mai des în zonele urbane. O implicare profundă a politicii regionale a UE în susținerea zonelor urbane este necesară în sensul în care UE dorește realizarea unor obiective: să devină mai competitivă, locuri de muncă mai bune, justiție socială, egalitatea șanselor, dezvoltare durabilă. Valoarea adăugată la nivel comunitar poate fi maximizată atunci când politica regională se concentrează pe problemele și oportunitățile zonei urbane, tratate din perspectiva UE. De aceea, următoarele aspecte pot beneficia de pe urma alocării fondurilor structurale:

- din perspectiva procesului de la Lisabona: crearea locurilor de muncă prin dezvoltarea infrastructurii și societății bazate pe cunoaștere, refacerea potențialului inovativ, susținerea transferului de cunoștințe, intensificarea aplicării rezultatelor cercetării științifice, realizarea unor rețele între regiuni, sectoare economice și instituții, susținerea creării și dezvoltării IMM și firmelor de servicii;
- către o convergență în cadrul zonelor urbane: regenerare urbană, stoparea degradării mediului înconjurător;
- către o mai mare coeziune socială: oportunități egale, acțiuni îndreptate către includerea socială a grupurilor dezavantajate, pregătire profesională care să vină în întâmpinarea nevoilor activității economice din zonele urbane, pregătirea profesională a imigranților.

Având în vedere cele amintite mai sus, putem spune că, din perspectiva viitoarei politici de dezvoltare regională a Uniunii Europene 2007-2013,

dezvoltarea urbană va reprezenta o nouă dimensiune, care va ajuta la adâncirea coeziunii economice și sociale în cadrul spațiului european.

În vederea reducerii disparităților regionale, economice și sociale, între statele membre și pentru realizarea unuia dintre obiectivele de bază la nivel comunitar - coeziunea dintre toate statele membre - Uniunea Europeană a adoptat politica de dezvoltare regională ale cărei instrumente specifice sunt fondurile structurale și fondul de coeziune. În ianuarie 2001, în timpul adoptării celui de-al doilea Raport privind politica regională și de coeziune (ianuarie 2001), Comisia Europeană a lansat o serie de dezbateri despre modul în care va arăta această politică în perioada 2007-2013, în contextul unei Europe extinse. În acest context, zonele urbane și regiunile s-au angajat într-un proces de reflecție asupra viitoarei reforme a fondurilor structurale, accentuându-se rolul politicii regionale după 2006 și consecințele ei asupra dezvoltării urbane. Inițiativa comunitară "Urban II", susținută prin Fondul European de Dezvoltare Regională (ERDF), în perioada 2000-2006, are în vedere dezvoltarea durabilă a zonelor urbane din UE. Urmând Inițiativei "Urban I" din perioada 1994-1999, "Urban II" acționează mult mai precis în direcția promovării și implementării unor modele inovative ale dezvoltării în vederea regenerării economice și sociale a arealelor urbane cu probleme.

În "Cadru de acțiune pentru o dezvoltare urbană durabilă", adoptat de CE în octombrie 1998, este recunoscută importanța dimensiunii urbane în politica comunitară și acesta este susținut, în particular, prin programele de dezvoltare regională cofinanțate din fondurile structurale. De asemenea, documentele de programare a regiunilor eligibile pentru obiectivele prioritare 1 și 2 din perioada 2000-2006 ale politicii regionale, integrează măsuri de dezvoltare economică și socială care să acopere un număr mai mare de zone urbane. Integrate teritorial, aceste măsuri pot garanta dezvoltarea echilibrată sau conversia unor regiuni. Mai mult, măsurile finanțate prin obiectivul 3 al politicii regionale (susținerea forței de muncă, reconversie și pregătirea profesională a tinerilor și a șomerilor) consolidează coeziunea socială în orașele care nu sunt eligibile obiectivelor 1 și 2. Inițiativa "Urban II" prezintă o valoare adăugată distinctă a intervenției sub programele obiectivelor prioritare prin susținerea formulării și implementării strategiilor inovative pentru dezvoltare economică durabilă și regenerare socială în limita numărului de zone urbane din Europa. "Urban II" poate furniza o legătură între abordările inovative la scară mică și să adopte o participare integrată la principalele programele ale fondurilor structurale. Obiectivele programului "Urban II" sunt:

- promovarea și implementarea unor strategii puternic inovative de regenerare urbană, economică și socială, în orașele mici și mijlocii, și în zonele în declin din conurbații;
- actualizarea cunoștințelor și a experienței în regenerarea și dezvoltarea urbană durabilă în UE.

Schema de implementare a programelor urbane are în vedere îmbunătățirea considerabilă a calității vieții în zonele-țintă. Programele "Urban II" au la bază un Ghid CE, care propune modele inovative de regenerare urbană a zonelor susținute prin proiecte. Acțiunile de susținere se referă la:

- îmbunătățirea condițiilor de locuit, prin renovarea clădirilor și crearea zonelor verzi;

- crearea locurilor de muncă (de exemplu, în: mediu, cultură și servicii pentru populație);
- integrarea claselor sociale mai puțin favorizate în sisteme de educație și pregătire;
- dezvoltarea unui mediu prietenos pentru sistemele publice de transport;
- crearea unui sistem de management al energiei, care să pună accent pe energia regenerabilă;
- utilizarea tehnologiei informaționale.

Măsurile proiectate în programe sunt selectate și implementate prin realizarea unui parteneriat între părțile implicate în procesul dezvoltării urbane. Fondul European de Dezvoltare Regională (ERDF) poate finanța peste 75% din costul total al programelor, dacă zona urbană e o regiune cu dezvoltare lentă comparativ cu a altor regiuni (obiectiv 1). Finanțarea directă (*cash*), venită de la UE pentru aceste zone urbane, ajunge la 3,5-15 milioane de euro. Unul din obiectivele programului "Urban" II este schimbul de bune practici în cadrul UE. Acesta este și obiectivul unui program specific al UE numit URBACT: "Cadrul European pentru Schimbul de Experiență". Planul de acțiune pentru dezvoltare urbană durabilă, adoptat de CE în octombrie 1999, are în vedere următoarele obiective:

- adâncirea prosperității economice și creșterea locurilor de muncă în zonele urbane (în care se încadrează 80% din populația UE);
- promovarea oportunităților egale, integrării sociale și reabilitarea zonelor urbane periferice;
- îmbunătățirea mediului urban (managementul transportului, deșeurilor, energiei etc.);
- o guvernare urbană corespunzătoare și creșterea participării actorilor locali la guvernare.

În România, tendința generală este accentuarea fenomenului de dezurbanizare și acest lucru este susținut de următoare idee: în ultimii zece ani s-au produs schimbări în repartiția pe medii de viață socială, în sensul creșterii ponderii numărului de locuitori din mediul rural de la 45,7% în 1992 la 47,3% în 2002 și scăderii implicite a ponderii numărului de locuitori din municipii și orașe de la 54,3% în 1992 la 52,7% în 2002. Această situație a fost determinată de sporul natural negativ și de migrația internă și externă. Factori de influență: emigrarea, cu stabilirea domiciliului în străinătate.

Din perspectiva aderării la UE, este necesar ca politica de dezvoltare urbană în România să fie recunoscută drept pârghie importantă în cadrul sistemului politic românesc, abordarea acesteia trebuind să primească influențele, actuale și viitoare, ale dezvoltării generale comunitare. Ca viitor stat membru al UE, România și orașele sale trebuie să se încadreze în tendința politicii urbane comunitare: euro-orașele. Precizăm acest lucru deoarece, pentru etapa 2007-2013, Comisia Europeană va acorda o atenție deosebită noilor state membre, regiunilor și orașelor acestora, care se confruntă cu probleme de dezvoltare importante. Disparități-

le existente va trebui să fie atenuate gradat și eșalonat, atât ca disparități interregionale, cât și ca disparități intraregionale, astfel încât, în perspectiva integrării efective a României în Uniunea Europeană, să se realizeze complementaritatea dezvoltării României cu dezvoltarea întregului continent european. Planurile de dezvoltare la nivel național va trebui să fie coordonate cu cele la nivel regional, județean și local, cu respectarea legilor promulgate, privind dezvoltarea, fără a neglija dezvoltarea zonelor speciale, ca cele ecologic fragile (zonele umede, zonele montane, zona deltaică etc.), subdezvoltate sau periferice, transfrontaliere.

8.1. Obiective

1. Dezvoltarea durabilă (sustenabilă) a așezărilor umane

Acest obiectiv implică aplicarea, de către administrația locală, a programelor adoptate prin Agenda XXI, la Rio de Janeiro, din 1992.

1. Asigurarea unui adăpost adecvat pentru toți.
2. Îmbunătățirea managementului așezărilor umane (tehnicieni și administratori).
3. Promovarea managementului și planificării durabile a terenului.
4. Asigurarea unor infrastructuri cu caracter ecologic (rețeaua de alimentare cu apă, canalizarea, serviciile sanitare, calitatea aerului, depozitarea deșeurilor).
5. Dezvoltarea tehnologiilor eficiente energetic, a resurselor de energie alternativă sau recuperabilă și a unui transport durabil.
6. Sprijinirea statelor amenințate de dezastre, prevederea și apărarea la dezastre naturale
7. Promovarea activităților într-o industrie a construcțiilor durabilă.
8. Promovarea dezvoltării resurselor umane și a capacității de construire, pentru toate programele de mai sus.

Pentru trecerea la dezvoltarea durabilă sunt necesare modele noi, proiecte-pilot și scenarii de management pentru studii de caz, care să poată fi apoi generalizate de către regizorii aleși ai comunităților locale. Importanța covârșitoare a dezvoltării durabile ar necesita chiar un organism la cel mai înalt nivel posibil, cu condiția să existe opțiunea politică pentru acest deziderat al României.

2. Adaptarea și îmbunătățirea strategiei de dezvoltare a României

Pe diverse planuri aceasta se referă, în principal, la creșterea calității vieții și la relansarea economică, în cadrul așezărilor umane. Dezvoltarea durabilă se bazează pe transferul de resurse naturale și capital natural al fiecărei generații către cea viitoare. Cea mai dificilă problemă rămâne determinarea pragului de dezvoltare durabilă, din punct de vedere al generației actuale și al celor viitoare, datorită complexității și impreciziei factorilor de influență. Impactul negativ al economiei în tranziție asupra mediului implică adoptarea dezvoltării durabile cu

mai multă hotărâre. Totodată, trebuie avut în vedere faptul că redresarea economică este o subproblemă a restructurării, care nu poate viza decât dezvoltarea durabilă. Strategia trebuie să aibă în vedere etape clare în abordarea problemei și alegerea politicilor.

Principalele obiective ale strategiei dezvoltării și reabilitării orașului ar trebui să vizeze:

- încurajarea diversității modurilor de locuire;
- conservarea vocației rezidențiale a așezării urbane;
- menținerea în limite de stabilitate a echilibrului ecologic global;
- evitarea segregării sociale a locuitorilor așezării;
- dezvoltarea controlată și diversificată a serviciilor și a activităților de microproducție;
- fluidizarea circulației în oraș, între cartiere, ansambluri etc.

Unul dintre scopurile strategiei de reabilitare ecologică urbană este recâștigarea coerenței, armoniei și congruenței comunităților, destructurate de industrializarea forțată, poluantă și de urbanizare. Armonizarea intereselor din comunitățile supuse reabilitării comportă un management performant, modern, care să stimuleze participarea efectivă și chiar afectivă a tuturor actorilor, la acest proces.

3. O politică adecvată de amenajare a teritoriului, de dezvoltare spațială a așezărilor umane

Această politică ar trebui să urmărească realizarea următoarelor deziderate:

- stimularea unei competiții între așezări (cel mai curat, frumos sat, cel mai plăcut oraș etc.);
- dezvoltarea rețelei de așezări umane în sistem rețea policentrică echilibrată;
- descentralizarea și autonomia localităților să permită autorităților locale să adopte o politică flexibilă, proces determinat de geometria variabilă a sistemelor de planificare teritorială;
- inițierea de relații de cooperare între orașe și extinderea acestora;
- ierarhizarea localităților și stabilirea funcțiunilor acestora în cadrul rețelei;
- selectarea unor orașe care s-ar putea dezvolta în categoria de metropolă europeană;
- aplicarea noilor teorii de dezvoltare cu privire la:
 - specializarea așezărilor umane;
 - dezvoltarea centrelor regionale (poli de dezvoltare);
 - adoptarea opticii strategice evolutive, continue;
 - autodezvoltarea locală;
 - valorificarea domeniilor-cheie ale dinamicii locale;
 - ridicarea calității infrastructurilor construite;

- internaționalizarea industriei;
- reducerea concentrării în zona marilor centre urbane;
- capitala să devină un veritabil centru european.

Rolul orașelor românești trebuie să fie consolidat în conformitate cu modelul european, spre a deveni competitive cu celelalte orașe din UE. Orașele constituie motorul dezvoltării economice a regiunilor. Orașele aflate în declin trebuie să fie susținute prin politicile comunitare, pentru creștere economică și coeziune socială. În acest scop, este necesară promovarea de politici integrate de dezvoltare pentru toate problemele: economice, sociale și de mediu. Noile euro-orașe trebuie să exprime interesele cetățenilor, ceea ce impune promovarea unor sisteme de audit urban. Rețeaua națională de observatoare urbane locale, promovată în 1999, de MLPAT, ar putea constitui o soluție, dacă ideea ar fi reluată. Înlăturarea disparităților din zonele urbane periferice și întărirea convergenței economice și sociale, obiectiv-țintă al intervenției comunitare, pot fi asigurate prin fondurile structurale și fondul de coeziune.

4. O politică urbană trebuie să se adreseze contradicțiilor dintre competiție, coeziune și inegalitățile inerente existente în filosofia și strategia UE

În prezent, UE este pusă în fața a două direcții diferite: prin volumul programelor UE este planificată creșterea competitivității și competiției, dar, în același timp, aceste programe încurajează coeziunea socială. O politică urbană trebuie să răspundă celor două direcții opuse. Prin inițiativele comunitare aflate sub incidența fondurilor structurale au fost finanțate două categorii de intervenții: (1) încurajarea inițiativei private la nivel urban este susținută prin politica inovativă care răspunde problemelor urbane și prin care se stimulează creșterea standardului european; (2) încurajarea legăturilor/conexiunilor între zone urbane, întărind rețeaua urbană la nivel european. Ambele inițiative recunosc limitele capacității Comisiei, dar încearcă să se adreseze dimensiunii unice a problemelor urbane în UE. Ele pot juca un rol important în politica UE, dar nu pot oferi soluții la toate problemele urbane. O politică urbană trebuie să tindă îndeosebi spre completare, decât spre finanțarea unor inițiative sau rețele. Inițiativa comunitară "Urban" va fi viabilă dacă își limitează resursele. O politică urbană are la bază politicile sectoriale și poate include domenii cum sunt: educația, piața muncii și pregătirea forței de muncă, mediu, planificarea, minoritățile etnice, C-D, cultura, turismul, recrearea. În același timp, statele membre își îndreaptă politica spre o abordare mai integrată, care să combine activități ale "actorilor" publici, privați și comunitari atât la nivel național cât și la nivel local, care să fie capabili să aloce resurse problemelor identificate și să cunoască rezultatele/beneficiile. Principiul subsidiarității arată rolul clar al UE și limitele sale. Scenariile alternative pentru forma strategii UE pot avea forma euro-orașelor.

5. Viitorul acțiunilor politicii urbane

Este evident că multe din întrebările puse inițial în legătură cu rolul unei politici urbane în UE - obiective, strategii, priorități, resurse, mecanisme - rămân

fără răspuns. Argumentele politice privind euro-orașele trebuie realizate la înalt nivel și vor include:

- repartizarea corespunzătoare a responsabilităților politice între diferite niveluri de guvernare, în particular acolo unde există legitimitate și oferind drept de acțiune statelor membre;
- granițele și dincolo de granițe;
- prioritățile sectoriale;
- nivelul de resurse cerut de politică;
- principii - de exemplu - necesități sau oportunități - utilizate în alocarea resurselor;
- combinația optimă a instrumentelor politice, administrative, fiscale - în atingerea obiectivelor.

Euro-orașele doresc să reprezinte/reflecte interesele cetățenilor și răspunsurile la întrebările lor. Acest lucru poate fi realizat numai prin prisma etapelor de parcurs. De asemenea, se consideră necesară o bază de date urbană la nivel european, care să identifice rangul oportunităților și al problemelor urbane care cad sub incidența politicii. Există mai mult de 250 de orașe foarte mari în UE. Există limite statice pentru comparații între ele. Eurostat deține date numai la nivel regional, existând diferențe mari între acesta și observatorul urban. De asemenea, se are în vedere o mai bună informare în legătură cu actuala politică UE privind orașele și impactul acesteia asupra dezvoltării lor. Acest lucru presupune un audit urban al actualei politici și direcția în care aceasta acționează. Trebuie permis euro-orașelor să identifice modul în care acțiunile UE ajută sau împiedică dezvoltarea orașelor și să detalieze acest lucru, precum și resursele implicate.

6. Perspective, tendințe și conexiuni între dezvoltarea urbană și cea regională

În ultimii ani, amenajarea teritorială a Europei s-a schimbat considerabil comparativ cu perioadele trecute (marcate de haos politic, de creștere a discrepanțelor și disparităților dintre regiunile centrale și multe din regiunile periferice, de nesiguranța postcomunistă etc.). Zona urbană centrală a Uniunii Europene - *corpus major* al economiei, științei și tehnologiei și principala sursă de inovație, este acum o parte a unui sistem integrat mai larg, al unui sistem ce se întinde în părțile de nord, est și sud ale continentului. Coridoare longitudinale compuse din regiuni și orașe sunt legate direct de principalele centre tradiționale de afaceri și inovații. Noile coridoare ale urbanizării se dezvoltă rapid și sunt susținute prin rețeaua transeuropeană, prin structura macroecologică europeană și printr-o cooperare interregională. Numărul insulelor de inovație aproape că s-a dublat, comparativ cu perioadele trecute. Astfel, sunt noile insule ale inovației, legate de centrele industriale și comerciale intermediare de insule tradiționale: Copenhaga, Berlin, Varșovia, Viena, Belgrad, Budapesta, Roma, Barcelona și Madrid (exemplele regiunilor/aglomerațiilor intermediare, specializate în sectoare economice distinctive și inovative: Hamburg, Braunschweig-Göttingen, Poznań, Salzburg-Linz, Florența, Marsilia și Lyon-Grenoble). Sistemul urbanizat este susținut de o structură macroecologică (SME), un sistem integrat de regiuni, ce salvează habi-

tatul natural (floră/faună) și mediul uman. Sistemul urban european este capabil să furnizeze facilități mari de depozitare pentru apă (potabilă), să restaureze și să extindă arii de pădure și să furnizeze produse agricole pentru piețele regionale. Economia din aceste regiuni rurale se bazează pe utilizarea potențialului indigen: spații deschise, moștenire naturală/culturală, forme sustenabile de recreație, specializarea firmelor mici și mijlocii ce furnizează cele mai multe locuri de muncă. Aceste regiuni funcționează într-o rețea interregională determinată de interese comune (similarități economice, turism, mediu) sau de caracteristici/localizare geografică (de exemplu, regiuni viticole, porturi de pescuit, regiuni de coastă, regiuni alpine, regiuni de lacuri). În general, autoritățile regionale și organizațiile regionale acționează pentru dezvoltarea economică.

Cei mai importanți factori din ultimii ani, responsabili de schimbările semnificative în organizarea spațială sunt:

1. comunicațiile, comerțul și sistemele de transport, care au schimbat dimensiunea nord-sud, realizând o combinație de dimensiuni est-vest cu nord-sud;
2. dezvoltarea coridoarelor est-vest ca o consecință a tendințelor de deconcentrare, dar și ca urmare a politicii de coeziune; autoritățile regionale au dorit să dezvolte accesibilitatea și să se conecteze cu sistemul central European;
3. Uniunea își va crește investițiile, după anul 2005, în sudul și estul Europei, în special în industria prelucrătoare, cercetare și servicii administrative computerizate;
4. conștientizarea faptului că pentru a realiza o Europă mai sigură este necesară o creștere echilibrată, pe întreg teritoriul UE. Pentru dimensiunea est-vest se au în vedere două coridoare de succes economic:
 - Amsterdam/Rotterdam - Rin - Braunschweig/Göttingen - Berlin - Poznań - Varșovia;
 - Stuttgart - Ulm - München - Salzburg/Linz - Viena - Budapesta - Belgrad.

Fiecare coridor va fi format dintr-o rețea de orașe și regiuni, ce vor beneficia de cooperare mutuală, specializare, schimb de informații (rețele de cooperare transregională). Coridoarele astfel constituite cuprind:

- regiunile cu orașe avansate: insule de inovație și zone urbanizate;
- regiunile cu orașe intermediare, adaptate noilor condiții: cuprind orașe dezvoltate/conectate la insule de inovație și specializate în funcții economice: comerț, prelucrare, învățământ;
- regiunile dependente: cuprind orașele de mărimi medii și mici semi-rurale, caracterizate prin specializare agricolă, industrii de mărime mijlocie și servicii profesionale specializate în domeniu (orientate spre telecomunicații, *high-tech* pe scară mică);
- densitatea mare a drumurilor, a căilor ferate și a comunicațiilor, conectate între ele.

De notat că, din 1990, părțile ramificațiilor acestor coridoare au fost dezvoltate ca urmare a intensificării cooperării transfrontaliere dintre regiuni, deconcentrării muncii oamenilor din marile orașe, precum și prin dezvoltarea planurilor spațiale interregionale în lungul granițelor. Dacă privim spre viitor, spațiului european unitar va reprezenta o importantă dimensiune geografică, economică și socială, informațională, ce va promova o politică comună de dezvoltare, pentru a-și atinge obiectivele. Ceea ce trebuie să deosebească programele viitoare de cele trecute sau existente, este finalitatea lor previzibilă, prevederea responsabilităților, a resurselor și a termenelor de realizare, astfel încât într-un număr de ani, problemele respective să fie complet rezolvate și nu tratate mereu, ca în prezent.

Nu este cazul aici să fie detaliate concret toate programele necesare de lucrări publice, de infrastructură tehnică, dar ele pot face obiectul programelor, care ar trebui să depășească prin perspectivă, durata de guvernare de patru ani, pentru a se adopta soluțiile de dezvoltare durabilă, concepută pe termen lung și nu de azi pe mâine, ca în prezent! Dezvoltarea spațial-urbanistică a teritoriului trebuie să însoțească și să stimuleze prin mijloace specifice - dezvoltarea economică. Aceste programe se pot corela cu cele propuse pentru îndeplinirea prevederilor legilor de aprobare a secțiunilor "Planului de amenajare a teritoriului național", sau cu alte programe, cum ar fi ISPA sau SAPARD. Concepția de dezvoltare spațială și urbanistică trebuie să asigure următoarele cerințe:

- elaborarea strategiilor coerente și a politicilor speciale de dezvoltare durabilă, pentru regiunile de dezvoltare, județe, municipii, orașe și comune;
- reforma sistemelor de planificare a dezvoltării spațial-urbanistice, a sistemului de reglementări urbanistice și tehnice pentru construcții, astfel încât acestea să asigure fluidizarea echipării teritoriului și a localităților, atragerea investitorilor, inclusiv străini și nu să blocheze;
- abordarea și ierarhizarea sistemică în propunerea de programe de dezvoltare la nivel național, regional, județean și local;
- dezvoltarea și întărirea rețelelor de localități, a relațiilor dintre ele, a legăturilor cu teritoriul - furnizor de resurse și a influenței polarizatoare benefice a centrelor urbane pentru localitățile rurale din vecinătate;
- elaborarea "Agendei locale XXI", ca instrument de sistematizare a strategiei, politicilor și programelor de dezvoltare locală și regională durabilă;
- realizarea planurilor de acțiune pentru implementarea acestor documente, care să prevadă responsabilități, resurse și termene eșalonate de dezvoltare.

8.2. Identificarea priorităților naționale de dezvoltare pentru perioada 2007-2013

- Modernizarea prin reabilitare urbană reprezintă mijlocul prin care orașul poate supraviețui, readaptându-se continuu la noile cerințe, generate de noile orizonturi de așteptare a generațiilor.

- Pentru strategia Planului național de dezvoltare a României, procesul de reabilitare urbană și de eliminare a disparităților urban-rural ar trebui să vizeze următoarele obiective majore prioritare, stabilite în PND 2004-2006, agreate de Comisia Europeană:
 - încurajarea diversității modurilor de locuire, inclusiv prin măsuri de modernizare a infrastructurii tehnico-edilitare rurale, fără urbanizarea integrală a satelor, respectiv prin conservarea tradițiilor, a artei populare, a meșteșugurilor și a culturilor locale;
 - conservarea vocației rezidențiale a așezărilor umane, cu măsuri pentru stabilizarea populației, inclusiv în zonele montane;
 - menținerea în anumite limite de stabilitate a echilibrului ecologic global, mai ales între spațiile libere și cele plantate;
 - protejarea și îmbunătățirea calității mediului în localități, prin programe locale;

Motivații

“Integrarea scopurilor de mediu în planificarea dezvoltării urbane, unde se transpun atât țelurile de rang superior, naționale și zonale, cât și inițiativele cetățenilor pe baza comunității lor de interese, ar fi esențială” (Vogt V., 1968).

“Deseori, construcția orașului degenerază către problema tehnologică a circulației, spațiul public fiind înstrăinat de scopul său, prin rețeaua circulației stradale sufocante” (Feldtkeller A., 1994).

Orașul trebuie să creeze locuitorilor bucuria de a trăi, spiritualitatea necesară de a visa și de a se instrui, prezența permanentă a naturii proaspete la tot pasul, care să-i țină pe oameni într-un permanent contact cu natura, din care fac parte. Numai astfel orașul își atinge scopul. Există deja numeroase asemenea orașe agreabile pentru locuire, inclusiv în Europa. Unul dintre obiectivele amenajării teritoriului, înscris în “Carta europeană” este stăpânirea creșterii zonelor urbane. O structură urbană echilibrată necesită punerea în operă metodică a unor planuri de ocupare a solului și de orientare a dezvoltării activităților economice, sociale și culturale, în beneficiul condițiilor de viață a locuitorilor.

Punerea în valoare și în circuitul public de valori a elementelor de patrimoniu arhitectural, a monumentelor istorice, a siturilor arheologice și a peisajelor, trebuie să se integreze în politicile de amenajare urbană. În acest mod se asigură și protecția patrimoniului cultural, o dată cu protecția mediului în general.

- Dezvoltarea resurselor umane și creșterea gradului de ocupare și combaterea excluziunii sociale, inclusiv evitarea segregării sociale a locuitorilor așezării, prin activitățile de modernizare a infrastructurii

Motivație: fenomenul de accentuare a excluziunii sociale.

În ultimii ani, multe orașe înregistrează creșteri economice importante, dar rezultatele acestor creșteri nu sunt împărțite echitabil între toate grupurile sociale. În multe orașe de succes a crescut procesul de marginalizare și excludere

socială. Noua piață a forței de muncă se confruntă cu schimbări importante legate de libera deplasare a forței de muncă în cadrul granițelor UE, rezultatul acestora fiind o puternică polarizare a veniturilor, standarde ridicate la angajarea forței de muncă, securitatea locurilor de muncă etc. Apariția unei dualități pe piața forței de muncă reprezintă un factor major în accentuarea divizării orașelor comunitare. Astfel, șomajul structural nu mai este cofinanțat pe termen lung în zonele aflate în declin. Mulți lucrători potențiali în orașe de succes - tineri intrați pe piața forței de muncă sau angajați mai în vârstă din industrii aflate în declin - își pierd capacitățile necesare în industriile moderne.

Creșterea concurenței și sporirea excluderii sociale justifică răspunsul Uniunii Europene din două motive: acest proces este, practic, internațional - și nu la nivel local, și este comun tuturor orașelor europene, iar cel de-al doilea răspuns este faptul că excluderea nu este consecința schimburilor de pe piața economică. Încă înainte de înființarea sa, strategia UE a fost aceea de creștere a liberei circulații a bunurilor, capitalului și locuitorilor în scopul îmbunătățirii eficienței economice de-a lungul Europei. În acest sens, eforturile de a stimula mobilitatea pe piața muncii au dus la încurajarea fluxurilor de emigranți din, în și în afara UE. Acești emigranți, de cele mai multe ori, minorități etnice, sunt adesea grupuri care s-au confruntat cu excluderea socială în propriile orașe. Dacă UE acceptă, în prezent, necesitatea unei politici comune care să reglementeze fluxul de emigranți în cadrul granițelor naționale, aceasta trebuie să accepte și responsabilitățile ce revin grupurilor de emigranți încurajați, într-o primă fază, a se deplasa.

Obiectivele declarate ale Comisiei Europene sunt cele legate de creșterea coeziunii sociale în cadrul granițelor UE. În același timp, schimbările urbane au contribuit la creșterea excluderii sociale. Abordarea sistematică a problemelor la nivel urban poate reprezenta cheia acestor probleme, deoarece excluderea socială reprezintă o amenințare pe termen lung cu implicații asupra stabilității politice a orașelor europene și a integrării europene. La aceasta s-au mai adăugat intoleranța, rasismul și represiunea, toate cu efecte asupra competitivității economice, reprezentând amenințări clare pentru proiectele comunitare și pentru cerința de a răspunde coerent problemelor la orice nivel.

Multe din forțele care determină schimbări urbane necesită răspunsuri care pot fi viabile numai la nivel urban sau numai la nivel național. De exemplu, amenințările asupra mediului urban, limitările politicii de transport, scala proiectelor de infrastructură etc. necesită răspunsuri, cooperare și resurse la nivel comunitar.

- Creșterea competitivității economice prin dezvoltarea diversificată și controlată a serviciilor și activităților de producție și dezvoltarea economiei bazată pe cunoaștere

Motivație: concentrarea orașelor pe aspectele economice au făcut ca acestea să devină centre de comandă și control pentru economia UE, fiind considerate din ce în ce mai mult cheia competitivității economice regionale, naționale și comunitare.

Orașele își sporesc rolul de important "actor" economic atât în restructurarea globală, economică, politică, cât și în descentralizarea administrativă din cadrul granițelor naționale, ocupând locul politicilor regionale tradiționale.

Multe dintre statele membre UE recunosc contribuția orașelor la bunăstarea națională și încep să își reconsidere politicile regionale/spațiale. Acțiunile și măsurile proiectate cu scopul de a întări din punct de vedere social, intelectual și fizic orașele vor contribui major la performanțele economiei europene.

Comisia Europeană, alături de guvernele statelor membre, au în vedere acțiuni cu impact direct asupra dezvoltării urbane. Acele acțiuni îndreptate spre zone urbane aflate sub incidența fondurilor structurale pot fi considerate în cadrul politicii urbane și regionale a UE. Unele dintre aceste fonduri reprezintă circa 30% din cheltuielile UE, obiectivul lor fiind, de exemplu, industria, competiția, mediu, transportul, energia, C-D și agricultura, toate acestea cu impact asupra formei și dezvoltării urbane. Natura, scala și impactul tuturor politicilor amintite mai sus trebuie înțeles și integrat în acțiunile cu specific urban ale Uniunii Europene.

Obiective complementare importante

Dezvoltarea economiei rurale și creșterea productivității agricole, prin măsuri de consolidare a gospodăriei țărănești integrate, ca celulă economică de bază a satului și stimularea formelor de asociere liberă, atât în producția agricolă cât și în prelucrarea locală a produselor.

Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii naționale și locale de transport, pentru fluidizarea circulației interioare, între cartiere și ansamblurile funcționale urbane, precum și între localități.

Programele operaționale prin intermediul cărora se vor gestiona fondurile structurale și cele de coeziune ale Uniunii Europene vor acoperi domeniile prioritare formulate mai sus.

8.3. Stabilirea obiectivelor pentru realizarea acestor priorități și cuantificarea indicatorilor pentru monitorizarea lor

Obiectivele au fost identificate diferențiat la nivel local și la nivel național.

a) Obiective la nivel local

Prioritatea majoră o au obiectivele fundamentale privind:

- regenerarea urbană;
- eliminarea disparităților urban-rural.

Concret, aceste priorități se pot realiza prin:

- actualizarea cunoștințelor și depistarea celor mai bune practici, pentru utilizarea experienței acumulate în regenerarea și dezvoltarea urbană durabilă din țările Uniunii Europene. Utilizarea experienței programului "Urban" I, care a finanțat în perioada 1994-1999 dezvoltarea a 118 zone urbane din cadrul Uniunii Europene și a acțiunii inovative a Fondului European de Dezvoltare Regională, care, în perioada 1989-1999 a finanțat 59 de proiecte-pilot de dezvoltare urbană;

- elaborarea unor strategii de dezvoltare durabilă a localităților, însoțite de politici economice, sociale și ecologice adecvate, inclusiv prin Agenda XXI locală. Promovarea și implementarea strategiilor puternic inovative de reabilitare urbană, în orașele mici și mijlocii și în zonele în declin din conurbațiile importante, stoparea dezurbanizării;
- asigurarea gradului de dotare și echipare a localităților, potrivit criteriilor minime ale rangului în care sunt înregistrate ierarhizat, prin Legea nr. 351/2001, privind aprobarea "Planului de amenajare a teritoriului național", Secțiunea a IV-a, "Rețeaua de localități". Derularea unor programe integrate pe municipii, orașe și comune;
- adoptarea și realizarea unor proiecte-pilot de reabilitare urbană complexă, pe localități, dar și pe ansambluri rezidențiale și pe cartiere, ca bază a unui viitor Program național de dezvoltare spațială și reabilitare urbană;
- crearea de noi locuri de muncă, prin dezvoltarea infrastructurii, a construcțiilor și lucrărilor publice, a unor incubatoare de afaceri și prin dezvoltarea IMM-urilor și a serviciilor pentru populație;
- dezvoltarea societății bazate pe cunoaștere, transfer de cunoștințe, educație, formare continuă, dezvoltarea industriei de soft și a informatizării;
- stoparea degradării mediului, în special în zonele urbane, prin adoptarea și derularea unor programe locale și zonale de protecția integrată a mediului, care să acționeze prioritar pentru înlăturarea cauzelor și nu pe diminuarea consecințelor;
- focalizarea proiectelor de dezvoltare și reabilitare pentru îmbunătățirea calității vieții și a mediului, în zonele-țintă, prioritare, cum ar fi: zonele urbane centrale, centrele istorie, zonele rezidențiale, zonele protejate cu patrimoniu istoric, arhitectural etc.;
- Preluarea obiectivelor "Planului de acțiune pentru dezvoltare urbană durabilă", adoptat de Comisia Europeană în octombrie 1999 și anume:
 - adâncirea prosperității economice și creșterea locurilor de muncă în zonele urbane (în care se încadrează 80% din populația UE);
 - promovarea oportunităților egale, integrării sociale și reabilitarea zonelor urbane periferice;
 - îmbunătățirea mediului urban (managementul transportului, infrastructurii tehnico-edilitare, deșeurilor, energiei etc.);
 - contribuția la o guvernare urbană corespunzătoare și creșterea participării locuitorilor și a altor actori locali la această guvernare.

Pentru fiecare obiectiv, cadrul de acțiune stabilește un set de modele pentru o acțiune inovativă, bazată pe parteneriatul public-privat-ONG. De altfel, acesta încurajează rețele de proiecte și instrumente și diseminarea bunelor practici.

Comisia propune utilizarea efectivă a instrumentelor comunitare actuale, pentru promovarea unei dezvoltări urbane mai integrate, recomandând ajustarea

politicilor comunitare, legislației și fondurilor, în scopul încurajării interesului comun al acestor obiective.

- Crearea coeziunii sociale a comunităților urbane, prin:
 - oportunități egale pentru toate categoriile și grupurile sociale;
 - acțiuni de includere socială a grupurilor dezavantajate;
 - pregătirea profesională adecvată cerințelor UE.

b) Obiective la nivel național (promotor - Guvernul și ministerul de resort)

- Promovarea unui program de asigurare - reactualizare a planurilor urbanistice generale ale localităților.
- Elaborarea unei metodologii-cadru pentru “Agenda locală XXI” și sprijinirea elaborării acestui document-cadru de dezvoltare durabilă, pentru orașe și comune.
- Promovarea, prin lege, a unui “Program național de reabilitare urbană complexă”, eșalonat pe 10-12 ani, pe baza unor proiecte-pilot de reabilitare urbană locală, în parteneriat, pentru municipii și orașe, urmărind și dezvoltarea unor coridoare urbane, de-a lungul principalelor axe europene.
- Promovarea unui “Program de modernizare a Capitalei României”, conceput pe termen mediu și lung, începând cu proiecte pilot.
- Promovarea, prin lege, a unui “Program național de modernizare rurală”, realizabil în parteneriat cu comunele, care să rezolve infrastructura tehnico-edilitară a zonelor rurale, drumurile și energia, gestionarea deșeurilor, asigurând și conservarea tradițiilor etnografice ale satelor, meșteșugurile, artizanatul și arhitectura locală.
- Promovarea unui “Program național de dezvoltare a turismului rural”, coordonat de autoritatea centrală pentru turism, în colaborare cu asociațiile operatorilor de turism rural.
- Promovarea unui “Program de elaborare a planurilor de amenajare a teritoriului regiunilor de dezvoltare”, stabilite prin Legea nr. 151/1998, reactualizată în 2004.
- Promovarea unui “Program național de consolidare a clădirilor avariate de seisme”, care să fie promovat prin lege, în parteneriat cu proprietarii, având termene optime, dar limitate, resurse și responsabilități, cu sprijin din fondurile structurale ale Uniunii Europene, pentru punerea în siguranță a clădirilor, într-un timp cât mai scurt cu putință.
- Stabilirea unui “Program de modernizare integrală a rețelelor majore de transport național”, integrate în liniile de transport european și mondial, prin autoritatea centrală din transporturi.
- Întocmirea unui program special de modernizare a infrastructurilor tehnico-edilitare și de transport și energie, cu sprijinirea fermelor rurale, a dezvoltării centrelor de prelucrare a resurselor locale și a asociațiilor de producători și prelucrători agricoli, pentru zona montană a României, în virtutea

dreptului la diferență a zonei montane, față de alte zone, instituit de organismele europene.

- Asigurarea de oportunități și instrumente administrative și fiscale, de stimulare efectivă a dezvoltării IMM-urilor și a serviciilor, atât în zonele urbane, cât și în cele rurale.
- Realizarea unei piețe a creditului ipotecar pentru construcția de locuințe și alte clădiri pentru producție și servicii.
- Acordarea de facilități fiscale, care să stimuleze activitățile de construire și investițiile private în economie.

Capitolul 9

DEZVOLTAREA ȘI MODERNIZAREA INFRASTRUCTURII DE TRANSPORT

Daniel FISTUNG

Integrarea României în Uniunea Europeană impune adaptarea și modernizarea transporturilor, în conformitate cu cerințele pieței comune. Acest lucru nu înseamnă doar alinierea din punct de vedere legislativ, ci mai ales a parametrilor tehnico-economici pe care infrastructura este obligată să îi atingă. Prin caracteristicile sale și în contextul politicii generale, transporturile din România au fost concepute să rezolve necesitățile interne de deplasare în teritoriu a mărfurilor și persoanelor, precum și tranzitul datorat activităților comerciale de import-export de pe întregul teritoriu. Specificitatea transporturilor constă în condiționarea prestărilor de servicii în funcție de calitatea și capacitatea infrastructurii. Din această cauză și din perspectiva cererii de infrastructură a transporturilor, determinată de dezvoltarea economică și cerințele de conectare la rețeaua europeană, trebuie luate în considerație:

- fluxul și intensitatea deplasării bunurilor și/sau persoanelor, în raport de cerințele activităților economice și a necesităților sociale;
- sezonabilitatea traficului de mărfuri și călători;
- diferențierea în profil teritorial a activității de transport;
- intercondiționarea diferitelor subsisteme de transport.

Dezvoltarea infrastructurii de transport joacă un rol important în integrarea pieței interne și sprijină punerea în valoare a poziției geografice a României ca zonă de tranzit, aflată la intersecția mai multor coridoare de transport trans-europene.

Actuala strategie de modernizare a transporturilor pornește de la premisa creșterii ponderii activității în PIB de la 7% în prezent la minimum 10% în anul 2015. Concomitent, se prevede ca ritmul mediu anual de creștere a volumului total de transport (tone transportate) să fie de 7-8% pe an.

Caracteristica definitorie a infrastructurii transporturilor o constituie faptul că prin intermediul rețelei de transport trebuie asigurată posibilitatea desfășurării concomitente a unei varietăți de servicii pentru un număr mare de utilizatori cu cerințe extrem de diferite. Traficul este diferit pentru căile ferate, rețeaua rutieră, căile navigabile, porturile și aeroporturile naționale. Interdependența dintre diferi-

tele moduri de transport duce, însă, la necesitatea realizării unor conexiuni adecvate între toate sistemele. În caz contrar, datorită disfuncționalităților pe anumite sectoare, sau dintre acestea, pot apărea efecte nefavorabile pentru întregul sistem de transport. Cu alte cuvinte, fluiditatea traficului pe întreaga rețea condiționează eficiența investițiilor în dezvoltarea infrastructurii.

Pentru România, un avantaj îl reprezintă distribuirea relativ armonioasă a infrastructurii de transport pe teritoriul național. Din păcate, însă, oferta inadecvată de infrastructură constituie un factor restrictiv în dezvoltarea sistemului economic. Fondurile reduse ce pot fi alocate cheltuielilor de capital pentru refacerea, modernizarea și extinderea căilor ferate, a drumurilor și a celorlalte segmente de infrastructură determină menținerea rețelei de transport sub nivelul mediu din țările europene dezvoltate, atât din perspectiva capacității, cât și a calității serviciilor ce pot fi oferite. De aceea este necesară atragerea de investiții masive în acest domeniu, atât din segmentul public cât, mai ales din cel privat. Parteneriatul public-privat, în cadrul modernizării și extinderii infrastructurii românești de transport, considerăm că reprezintă o soluție eficientă de finanțare a acestor lucrări, atât pe termen scurt cât și mediu. De asemenea, ținând cont că lucrările de infrastructură solicită fonduri uriașe, amortizarea acestora realizându-se pe perioade lungi, considerăm oportună accesarea fondurilor structurale ale Uniunii Europene prin proiecte riguros realizate și conforme cu strategia pe termen lung de dezvoltare a sectorului Transporturi.

Dezvoltarea transportului rutier și alinierea la standardele europene este motivată de necesitatea racordării coerente a rețelei naționale la rețeaua europeană și corelarea proiectelor de dezvoltare ale României cu cele din țările vecine.

Obiectivul final al strategiilor de dezvoltare ale actualelor structuri organizatorice existente în sistemul feroviar este funcționarea transportului pe calea ferată din România pe principii de rentabilitate în toate sectoarele lui de activitate. Căilor Ferate Române le revine rolul de a integra infrastructura feroviară națională în parametri tehnici și operaționali de nivel european, în mod nediscriminatoriu față de celelalte moduri, pentru a fi parte compatibilă și interoperabilă a viitoarei rețele feroviare transeuropene. La nivelul Uniunii Europene, obiectivul principal pentru perioada 2007-2013 este revigorarea sistemului de transport feroviar și recuperarea unui segment de circa 25% din piața de transport.

Obiectivul strategic fundamental în domeniul transportului aerian este realizarea unei industrii de transport sigure, eficiente, funcționale, compatibile și adaptabile cu politicile, principiile și instituțiile europene. Toate activitățile aeronautice civile trebuie să răspundă cerințelor pieței (se estimează că numărul de persoane transportate din și în România se va tripla până în anul 2013), să fie interoperabile, să funcționeze conform standardelor și reglementărilor aplicabile și să corespundă standardelor de siguranță și securitate.

În domeniul transportului naval strategia de modernizare și dezvoltare durabilă a infrastructurii de transport maritim și fluvial urmărește creșterea cotei de piață a acestui mod de transport, creșterea volumului de mărfuri tranzitate prin porturile românești și folosirea eficientă a capacităților construite ale porturilor.

Este necesară demararea unor acțiuni susținute pentru a dezvolta transportul intermodal, care să permită transportul materiilor prime și al mărfurilor la costuri scăzute. Ca urmare, apare ca o prioritate stabilirea unui echilibru între transportul feroviar și cel rutier și creșterea rolului transportului aerian și naval (maritim și fluvial). Introducerea pe scară largă a sistemelor de transport combinate și intermodale va duce la reducerea semnificativă a consumului de energie și a poluării mediului.

9.1. Obiective strategice

Crearea, în perspectivă, a unei piețe unice europene în domeniul transporturilor, face necesară adoptarea de către toate statele membre sau candidate, a unor măsuri care să permită integrarea rapidă a acestora, fără a crea disfuncționalități majore în domeniu. În aceste condiții, România trebuie să-și remodeleze structurile din transporturi și să implementeze *acquis*-ul comunitar. Cerințele UE în acest domeniu urmăresc în principal realizarea unui transport durabil. Pentru aceasta, România trebuie să-și orienteze acțiunile în următoarele direcții majore:

- a) consolidarea și îmbunătățirea pieței interne a transporturilor în scopul facilitării deplasării libere a bunurilor și persoanelor în spațiul comunitar;
- b) dezvoltarea unui sistem coerent în domeniul transporturilor, atât din punctul de vedere al infrastructurii cât și din punct de vedere legislativ, astfel încât să se poată integra rapid și fără distorsiuni majore în sistemul vest-european;
- c) reducerea disparităților regionale prin dezvoltarea infrastructurilor de transport;
- d) încurajarea acelor subsisteme de transport care să susțină procesele de dezvoltare durabilă;
- e) îmbunătățirea siguranței rutiere și fluidizarea circulației.

Prioritățile sunt determinate nu numai de cerințele UE în domeniu, ci și de realitatea obiectivă, de starea actuală a transporturilor românești. Pentru România, aderarea la UE constituie o oportunitate deosebită de a-și crea o infrastructură modernă a transporturilor, o mare parte a eforturilor financiare din domeniu fiind sprijinită de UE.

Din această perspectivă, un concept general privind modernizarea și dezvoltarea transporturilor în conformitate cu necesitățile naționale și cerințele de integrare în sistemul european de transport trebuie să aibă în vedere, după opinia noastră, următoarele elemente:

- definirea limitelor sistemului de transport (orizont de timp, distribuție geografică solicitată, moduri de transport, destinații);
- stabilirea elementelor fundamentale specifice activității de transport (situația demografică, starea economică, gradul de utilizare a spațiului, protecția mediului, necesarul de resurse energetice, necesitățile sistemului național de apărare, cerințele pieței europene a transporturilor).

Este necesară, totodată, respectarea anumitor principii în fundamentarea costurilor și beneficiilor programelor de modernizare a infrastructurii transporturilor românești, pentru evidențierea cu acuratețe a avantajelor investițiilor. Aceste principii se referă la:

- evaluarea costurilor și beneficiilor printr-o comparație între situația înfăptuirii proiectelor și efectele produse de nerealizarea acestora;
- estimarea distribuției efectelor și a eforturilor aferente realizării proiectelor, în timp și între diferiți beneficiari;
- evidențierea efectelor prin luarea în considerare a multiplelor influențe între diferitele moduri de transport;
- revizuirea periodică a calculelor economice de fundamentare a realizării proiectelor de infrastructură.

Toate elementele evidențiate trebuie raportate la cerințele sistemului economic național, ca de exemplu: nivelul și structura nevoilor ce trebuie acoperite; gradele de competitivitate și flexibilitate ce trebuie asigurate activității economice în raport cu stadiul de dezvoltare atins și efectele scontate ale activității de transport, atât cele directe și cele indirecte.

Direcțiile prioritare de acțiune în domeniul transporturilor românești în perspectiva integrării în spațiul comunitar sunt:

- a) direcționarea investițiilor prioritar spre acele segmente care pot asigura o integrare cât mai rapidă a sistemului național de transport cu sistemele de transport ale țărilor membre ale Uniunii Europene;
- b) dezvoltarea transporturilor românești în concordanță cu conceptul dezvoltării durabile;
- c) realizarea unor politici în domeniul transporturilor care să se integreze atât în strategia Uniunii Europene din acest domeniu cât și în politicile economice ale României;
- d) creșterea siguranței în transporturi și îmbunătățirea condițiilor de muncă din acest domeniu prin armonizarea legilor românești cu cele comunitare.

9.1.1. Creșterea gradului de accesibilitate a României și integrarea economiei naționale în economia globală

Asigurarea unei rețele adecvate de căi ferate, drumuri, căi navigabile, porturi și aeroporturi reprezintă o necesitate pentru funcționarea unei piețe care să permită mobilitatea agenților economici și a populației în condiții de eficiență economică, socială și fără prejudicii majore de ordin ecologic.

În stabilirea priorităților investiționale trebuie luate în considerare aspecte multiple, care să țină seama de utilizarea din perspective micro și macroeconomice a resurselor disponibile. Ierarhizarea priorităților investiționale în infrastructura transporturilor reprezintă o cerință majoră, având în vedere că efectuarea

lucrărilor solicită fonduri mari și pe o perioadă de timp mai îndelungată, în cazul întreruperii asigurării unui flux financiar adecvat amânându-se obținerea efectelor scontate.

Pentru România un exemplu concludent este cel al priorității dezvoltării rețelelor de transport europene care străbat țara. Astfel, la Conferința Paneuropeană a Transporturilor de la Creta din 1994 s-au stabilit, iar la Conferința de la Helsinki din 1998 s-au reconfirmat, coridoarele paneuropene de transport, teritoriul României fiind străbătut de trei dintre coridoare și anume:

- IV - Berlin/Nürnberg - Praga - Budapesta - Constanța - Salonic - Istanbul;
- VII - de-a lungul fluviului Dunărea;
- IX - Helsinki - St. Petersburg - Moscova/Pskov - Kiev - Liubashevsk - Chișinău - București - Dimitrovgrad - Alexandropolis.

Coridoarele IV și IX sunt multimodale, având componente rutiere și feroviare, incluzând porturi fluviale și maritime ca noduri și centre de colectare și distribuție între modurile de transport. Pentru aducerea rețelei rutiere la nivelul standardelor europene se preconizează realizarea drumurilor cu o lățime a părții carosabile cuprinsă între 10 și 12 metri, dimensionarea structurii rutiere pentru preluarea unei sarcini pe osie de 11,5 t și redimensionarea podurilor la clase E de încărcare. Actualmente, doar 42,7% din totalul podurilor construite pe rețeaua de drumuri naționale a României sunt încadrate la clasa de stare tehnică bună și foarte bună. Se va urmări, totodată, finalizarea autostrăzilor aflate în execuție, construcția de noi autostrăzi și drumuri expres; construcția de variante de ocolire pentru orașele situate pe rețeaua TEN - T și reabilitarea suprafețelor drumurilor și podurilor, de pe rețeaua TEN - T, prin utilizarea fondului de coeziune. În perioada 2007-2013 se are în vedere începerea construcției a 749 km de autostrăzi, din care 609,8 km prin utilizarea fondului de coeziune.

Importanța coridoarelor IV și IX în structura traficului derulat pe rețeaua SNCFR și necesitatea reabilitării lor rezidă din faptul că pe circa o cincime din lungimea totală a rețelei se desfășoară aproape o jumătate din traficul actual al mărfurilor și persoanelor.

Pentru rețeaua de căi ferate se va urmări, în principal, reabilitarea infrastructurii feroviare în vederea sporirii atractivității transportului feroviar prin creșterea vitezei de circulație, pe secțiunile aparținând rețelei interoperabile (rețeaua TEN-T, coridoarele paneuropene IV și IX), la 160 km/h pentru trenurile de călători și 120km/h pentru trenurile de marfă. Acest obiectiv poate fi atins prin utilizarea fondului de coeziune.

De asemenea, se va avea în vedere și asigurarea interoperabilității rețelei feroviare convenționale cu sistemele de transport feroviar european prin: introducerea în cale și la bordul materialului rulant motor a elementelor necesare sistemului de supraveghere ETCS; modernizarea instalațiilor de centralizare a stațiilor de cale ferată prin introducerea instalațiilor electronice de centralizare; dezvoltarea sistemului informatic pentru toate stațiile de cale ferată situate pe rețeaua feroviară interoperabilă din România; dezvoltarea rețelei de telecomunicații pentru

asigurarea suportului de transmisie de date și implementarea sistemelor informatice feroviare în toate stațiile de cale ferată situate pe infrastructura feroviară interoperabilă din România; implementarea centrului național de dirijare centralizată a traficului feroviar pe teritoriul României; re tehnologizarea instalațiilor de energo-alimentare a liniei de contact. Totodată, vor fi elaborate proiectele privind traseul rețelei și stațiile de cale ferată aferente rețelei de mare viteză din România, pentru conectarea rețelei feroviare românești la rețeaua europeană de mare viteză.

Considerăm că pentru o corectă abordare a priorităților de modernizare infrastructurală trebuie avute în vedere următoarele elemente:

- identificarea și selectarea obiectivelor trebuie să se bazeze pe evidențierea legăturilor componentelor infrastructurii de transport cu celelalte subsisteme economice și pe definirea corectă a capacității și a calității rețelei disponibile. Acest lucru este necesar deoarece obiectivele de realizat pot cuprinde lucrări destinate fie creării unor noi legături (creșteri ale capacității), fie îmbunătățirii unor segmente ale rețelei existente (creșterea calității). Din aceste considerente, o decizie trebuie să aibă în vedere evaluarea prin care starea infrastructurii afectează traficul din punct de vedere cantitativ (numărul de vehicule din circulație) sau/și calitativ (reduceri ale vitezei și siguranței de deplasare, creșteri ale costurilor de exploatare, creșteri ale nivelului de poluare a mediului etc.). O primă măsură propusă pentru a atinge acest obiectiv strategic o constituie reabilitarea și aducerea la standarde comunitare a rețelei transeuropene de transport din România. Astfel, se estimează ca aceasta va putea să preia, în condiții optime de siguranță a traficului și de protejare a mediului ambiant, volumele de trafic estimate la nivelul anului 2020, care vor fi cu 28% mai mari la traficul de persoane și cu 73% mai mari la traficul de mărfuri față de volumele de transport înregistrate în anul 2000 în cele 27 de țări membre sau candidate UE;
- delimitarea influențelor favorabile sau nefavorabile ale unor proiecte asupra anumitor ramuri, subramuri, produse, agenți economici sau categorii ale populației. Din acest punct de vedere se estimează o creștere a resurselor energetice și materiale ce ar trebui afectate realizării obiectivelor de modernizare și dezvoltare a transporturilor, în următorii zece ani cu: 13,9% la energia electrică, 33,6% la motorină, 25% la benzinele auto, 78,2% la bitum, 59,2% la produsele metalurgiei feroase și 42,1% la produsele metalurgiei neferoase;
- analiza ritmului de amortizare a lucrărilor, conjugat cu beneficiile economice create de noile caracteristici ale infrastructurii;
- evaluarea impactului proiectelor, luând în calcul că există o serie de factori de influență ce ar putea diminua sau amplifica efectele dorite ale investițiilor din acest sector economic;
- stabilirea unor criterii ce trebuie adoptate pentru ordonarea efectuării lucrărilor necesare și a indicatorilor utilizabili.

La nivel regional, se va urmări racordarea rețelei locale de transport la cea națională, prin construcția de variante de ocolire a orașelor și reabilitarea drumu-

rilor naționale, altele decât cele situate pe rețeaua TEN - T, pentru creșterea gradului de fluentizare și siguranță a traficului.

În cadrul transportului naval, se va acorda prioritate proiectelor ce contribuie la asigurarea navigabilității pe Dunăre, inclusiv a canalului Dunăre-Marea Neagră. Activitățile vor include lucrări de apărare și consolidare a malurilor, dezvoltarea unui sistem de semnalizare, măsurători topohidrografice pe Dunăre.

De asemenea, se are în vedere modernizarea și dezvoltarea porturilor maritime și fluviale în vederea creșterii volumului de mărfuri tranzitate prin porturile românești și folosirea eficientă a capacităților construite.

Referitor la infrastructura de transport aerian, se va urmări modernizarea echipamentelor de protecție a navigației aeriene, modernizarea și dezvoltarea infrastructurii aeroportuare, atât a aeroporturilor de interes național, respectiv Aeroportul Internațional Henri Coandă București, București Băneasa - Aurel Vlaicu, Timișoara - Traian Vuia și Constanța, cât și a aeroporturilor de interes local. Este esențială asigurarea, din timp, a capacității aeroportuare necesare prelucrării traficului, pentru a evita intrarea în limită de capacitate.

9.1.2. Asigurarea intermodalității

Un alt obiectiv strategic propus îl reprezintă asigurarea intermodalității și promovarea dezvoltării echilibrate a tuturor modurilor de transport.

Apărut ca urmare a dezvoltării managementului în transporturi, transportul combinat a început să fie tratat de sine stătător ca un mod de transport clasic. Datorită dezvoltării unor soluții tehnice specifice acestui mod de transport, denumirea de transport combinat a fost înlocuită cu cea de transport intermodal.

Dezvoltarea acestui mod de transport a devenit prioritară când, pe lângă abordarea clasică (eficientizarea economică a transportului), a apărut și necesitatea reducerii impactului poluant datorat activității de transport asupra mediului. Analizând impactul diferitelor moduri de transport asupra mediului, se constată că cele mai importante probleme apar în cazul transportului rutier. Or, tocmai acest mod de transport este cel mai facil și, în consecință, cel mai frecvent utilizat în acoperirea nevoii de transport specifice societății moderne atât pentru mărfuri, cât și pentru persoane.

Singura alternativă pentru înlocuirea parțială a transportului rutier, puternic poluant, este dezvoltarea soluțiilor de transport intermodal. Pentru a asigura competitivitatea sporită a acestui mod de transport, este necesară rezolvarea problemelor legislative și tehnice care, în prezent, nu au încă soluții unitare.

Dezvoltarea echilibrată a modurilor de transport se va concretiza printr-o creștere a cotei de piață a transportului feroviar, naval și aerian (de pasageri și mărfuri) la sfârșitul perioadei de programare față de nivelul actual.

Acest obiectiv va fi atins prin aplicarea unor măsuri de îmbunătățire a infrastructurii de căi ferate și prin realizarea unor centre logistice de transport intermodal feroviar-rutier, feroviar-fluvial, feroviar-maritim, îmbunătățirea infrastructurii de acces la porturile fluviale, liberalizarea serviciilor de transport aerian, realizarea

conexiunii dintre rețeaua de metrou a municipiului București și Aeroportul Internațional Henri Coandă București ca și realizarea de legături între metrou și stațiile de cale ferată ce deservește municipiul București, asigurarea conectării aeroporturilor de interes național și local la rețele de autostrăzi și căi ferate și construirea unui parc industrial *high-tech* de prelucrare și transport multimodal de mărfuri la Aeroportul Internațional Henri Coandă București precum și dezvoltarea portului Constanța ca principal punct de legătură pentru autostrada maritimă a Europei de SV cu rețeaua TEN-T. O altă măsură care va duce la realizarea obiectivului este dezvoltarea unui sistem integrat de transport urban cu trenul, tramvaiul, troleibuzul, autobuzul, metroul, în aria metropolitană a municipiului București, ceea ce presupune elaborarea cadrului juridic și instituțional necesar în vederea dezvoltării proiectelor și asigurării finanțării acestora.

9.1.3. Îmbunătățirea calității și eficienței serviciilor

Pentru proiectarea unei strategii de dezvoltare și modernizare eficientă a transporturilor, criteriile de definire a obiectivelor trebuie să aibă la bază:

- eficiența economică, prin faptul că prestațiile oferite trebuie să satisfacă standardele de calitate solicitate de utilizatori, la costuri minime față de caracteristicile vizate și în cadrul unei concurențe pe piață între diferitele moduri de transport sau/și între companiile de resort;
- utilizarea cât mai deplină a forței de muncă care să permită menținerea gradului de ocupare într-o proporție mărită, atât în cadrul sectorului cât și în cel al activităților conexe;
- crearea în cadrul sectorului a unor surse semnificative de finanțare a proiectelor de întreținere și modernizare viitoare a infrastructurii;
- posibilitatea implementării cerințelor europene specifice integrării sistemului național de infrastructuri, într-o perioadă cât mai scurtă de timp și cu un efort financiar minim;
- crearea condițiilor de creștere a competitivității agenților economici din România, angrenați în activități de transport, în vederea compatibilizării acestora cu cerințele concurenței de pe piața europeană de profil;
- posibilitatea satisfacerii unor necesități naționale ce pot apărea în situații deosebite (crize economice, dezastre naturale, crize politice sau militare);
- reducerea la minim a efectelor negative produse asupra mediului.

Asigurarea unor servicii de transport la standarde europene de siguranță, securitate, calitate și costuri constituie un obiectiv strategic major al sectorului. Atingerea lui presupune realizarea și respectarea sistematică a standardelor specifice de siguranță, securitate, calitate și costuri în ramura industriei de transport.

În mod concret, trebuie avute în vedere aplicarea unor măsuri de îmbunătățire a stării tehnice a rețelei de drumuri și poduri existente prin: realizarea

lucrărilor de întreținere la nivelul cerințelor impuse de traficul în continuă creștere, întreținerea preventivă pe timp de vară (reparații izolate, covoare asfaltice, ranforsări, reparații poduri, podețe etc.) și respectarea programelor de întreținere a drumurilor, prioritizate în funcție de importanța lor; întreținerea preventivă pe timp de iarnă prin folosirea unor metode moderne de eliminare a obstacolelor naturale (înzăpeziri) și implementarea programului meteo SIMIN (INMH) la nivel național (Secții și Districte de drumuri); stoparea tendințelor de depășire a normelor privind greutatea admisibilă pe osie prin intensificarea controlului autovehiculelor prin cântărire.

De asemenea, se vor aplica tehnologii moderne și materiale care să ducă creșterea duratei de exploatare a drumurilor în condițiile asigurării unui confort ridicat al utilizatorilor. Amenajarea intersecțiilor de nivel, construcția de pasaje de nivelate la trecerea peste calea ferată, semnalizarea orizontală și verticală, informarea utilizatorilor, utilizarea în prioritizarea lucrărilor a programelor complexe PMS (sistemul de management al pavajelor) și BMS (sistemul de management al podurilor), a BCTDR (banca centrală de date tehnice rutiere) și realizarea de marcaje și indicatoare de orientare și informare pe rețeaua rutieră vor fi prioritare în politica de dezvoltare și modernizare a infrastructurii rutiere. Pentru asigurarea unor servicii de transport la standarde europene, o dată cu dezvoltarea infrastructurii rutiere se va asigura pregătirea continuă a personalului care să implementeze noile cerințe și obiective.

În sectorul feroviar de marfă și călători se au în vedere:

- diversificarea și modernizarea serviciilor prin utilizarea de tehnologii noi de construcție și întreținere a infrastructurii;
- implementarea rețelelor de comunicații specializate IT&C;
- informatizarea activității operatorilor de transport;
- implementarea sistemelor multimodale de informare în timp real pentru călători;
- implementarea sistemului informatic “vânzare bilete și rezervare locuri la trenurile de călători” pe întreaga rețea feroviară convențională din România.

În același scop se mai au în vedere:

- îmbunătățirea și modernizarea stațiilor de cale ferată pentru asigurarea intermodalității între transportul feroviar cu celelalte moduri;
- elaborarea, dezvoltarea și corelarea graficelor de circulație a trenurilor de călători cu frecvență ridicată, atât pentru trenurile de lung parcurs, cât și pentru cele de scurt parcurs, menite să sporească atractivitatea transportului feroviar.

Punctual, sunt avute în vedere următoarele acțiuni, în sectorul transporturilor feroviare de marfă și călători:

- reabilitarea calității serviciilor de transport și a serviciilor conexe prin achiziționarea de vagoane de călători pentru trafic internațional și a unor noi tipuri de vagoane (de exemplu, tip FURGON pentru transportul autoturismelor în trenuri de călători);

- modernizarea vagoanelor de marfă;
- reabilitarea locomotivelor;
- extinderea rețelei interne de legături rapide de tip INTER și EURO CITY;
- punerea în circulație de trenuri expres de noapte pe rutele Timișoara-Cluj-Iași, Galați-Timișoara, București-Satu Mare-Oradea;
- suplimentarea de trenuri pe rutele internaționale București-Sofia și București-Budapesta;
- modernizarea și completarea parcului de vagoane de călători prin: îmbunătățiri de fiabilizare pentru revenirea la parametri constructivi de 140 km/h; achiziționarea de vagoane moderne de călători cu viteza maximă de circulație de 160 km/h; achiziționarea de vagoane moderne de dormit și cușetă apte să circule în trenuri expres și rapide, pe rețeaua europeană; achiziționarea de rame electrice și diesel pentru exploatarea în trafic suburban;
- cuplarea la legăturile internaționale ale serviciilor EURO CITY și garantarea duratelor de transport și a calității serviciului prestat pe teritoriul României la nivelul standardelor europene;
- mărirea confortului pe calea ferată prin modernizarea vagoanelor de călători și utilizarea de tehnologii moderne de concepție românească;
- dezvoltarea transportului intermodal prin refacerea și creerea unor noi terminale feroviar-rutier-fluvial/maritim-aeriane;
- introducerea de servicii diversificate de transport pentru mărfuri de tip "vagon direct de marfă", "tren direct de marfă", "expres de marfă", "transport la termen garantat", "transport din poartă în poartă";
- modernizarea și informatizarea rețelei de transmisie a datelor;
- perfecționarea serviciilor de eliberare a legitimațiilor de călătorie.

O altă prioritate o constituie îmbunătățirea serviciilor portuare și creșterea standardelor de siguranță și securitate maritimă și fluvială prin aplicarea unui management performant, o mai bună gestionare a activităților portuare, extinderea serviciilor informatizate, utilizarea hărților electronice în transportul fluvial și a unui sistem modern de măsurători și semnalizare pe sectorul românesc al Dunării. Totodată, se va avea în vedere dezvoltarea infrastructurii și a facilităților portuare destinate activităților de turism și de agrement.

Creșterea nivelului de siguranță a transportului aerian și reducerea costurilor generate de aceasta se va realiza prin îmbunătățirea managementului traficului aerian și implementarea conceptului de Cer European Unic. De asemenea, vor fi implementate măsuri moderne de securitate la nivelul agenților aeronautici civili. Trebuie adoptate măsurile necesare pentru diminuarea/lichidarea situațiilor de aglomerare atât în spațiile aeriene cât și în cele de la sol, astfel încât să se asigure spațiile necesare manevrelor efectuate în deplină siguranță. Pentru eficientizarea și ecologizarea activității acestui sector se are în vedere implementarea unui mecanism de licențiere și reglementare corect a operatorilor aerieni. Vor fi

analizate măsurile ce trebuie adoptate în cazul în care se reduce traficul aerian din zona unor aeroporturi datorită efectelor negative asupra mediului sau a aglomerației. În acest caz se va urmări implementarea unei rețele de aeroporturi care să fie în stare să preia traficul din zona cu activitate redusă sau închisă.

9.1.4. Asigurarea unei dezvoltări durabile a sectorului transporturi

Pentru ca România să fie dotată în viitor cu un sistem de transport care să acopere toate cerințele societății, ba mai mult, ca să poată constitui temelia dezvoltării eficiente și echitabile, din toate punctele de vedere, a actualului sistem de transport, trebuie să accepte adoptarea cât mai curând a principiilor de dezvoltare durabilă. Pornind de la cerințele acestui concept se poate defini transportul durabil ca fiind acel sistem complex care să satisfacă necesitatea de mobilitate a generațiilor actuale, fără a deteriora factorii de mediu și sănătatea și care să-și eficientizeze consumurile energetice astfel încât să fie posibilă satisfacerea necesității de mobilitate a generațiilor viitoare.

Acest deziderat este susținut de două aspecte majore:

1. Nivelul externalităților negative datorate activității de transport au ajuns la valori îngrijorătoare, ceea ce solicită adoptarea de urgență a măsurilor de stopare a acestui fenomen.

Modul de transport care contribuie, în cea mai mare parte, la această situație este, incontestabil, cel rutier. Acest lucru se datorează, în primul rând, dezvoltării accentuate a parcului auto și, implicit, a activității rutiere, în detrimentul celorlalte segmente de transport. Astfel, în mai puțin de 10 ani, gradul de motorizare al României aproape s-a triplat datorită, în principal, creșterii numărului de autovehicule particulare. Acest fenomen este extrem de îngrijorător dacă luăm în considerație că emisiile toxice ale autovehiculelor afectează grav atât echilibrul natural, dar mai ales viața omului. S-a ajuns la situația când într-un oraș precum este Bucureștiul, concentrațiile de poluanți datorate traficului auto, precum monoxidul de carbon, dioxidul de azot sau plumbul să ducă la diminuarea cu 2 până la 5 ani a speranței de viață a locuitorilor capitalei față de media națională, mult scăzută la rândul ei față de media europeană.

De altfel, nivelul costurilor externe datorat activității rutiere din România a atins cote inimaginabile. Astfel, la nivelul anului 2003 el era estimat la peste 4 miliarde de dolari anual. Raportat la populația țării, această valoare înseamnă circa 200 de dolari pe cap de locuitor, anual. Dacă amintim și faptul că aceste costuri sunt suportate aproape integral de cei afectați, în special populația care nu participă activ la activitatea de transport generatoare de externalități, putem afirma că anual fiecare locuitor al României “subvenționează” activitatea rutieră cu echivalentul a circa două salarii minime pe economie. Este evident că aceste tendințe nu mai pot fi susținute. De aceea este necesară adoptarea unui principiu sănătos de dezvoltare a întregului sistem de transport. În acest context, măsura

care se impune o reprezentă internalizarea costurilor externe, astfel încât fiecare transportator să achite integral costurile activității sale.

2. A doua cerință care ne face să afirmăm că transportul durabil reprezintă sistemul spre care trebuie să se îndrepte transportul din România este susținută de condițiile de membru al UE.

După cum este bine cunoscut, principiul dezvoltării durabile este cel avut în vedere în construcția politicilor economice europene. Acest lucru este cu tărie subliniat atât în documentele agendei 2000, ale Agendei XXI de dezvoltare pe plan local sau al programului comunitar de dezvoltare intitulat "Spre atingerea durabilității". Pentru susținerea acestui plan, Parlamentul European a hotărât adoptarea unor măsuri specifice care vizează, în principal, reducerea poluării datorată emisiilor de la motoare și protecția stratului de ozon. În acest context poate fi amintit "Programul combustibililor auto", care stabilește noile standarde de calitate privind combustibilii utilizați de motoarele auto.

Concluzionând, putem afirma că procesul de aderare la UE solicită modificarea de fond a politicii românești privind dezvoltarea transporturilor, în sensul includerii componentei ecologice în programul de modernizare a sistemului național de transport.

Adoptarea politicilor de dezvoltare durabilă a sistemelor de transport nu înseamnă modificarea imediată și totală a stilului de viață. Nu este necesară adoptarea doar a măsurilor vizând reducerea cererii privind mobilitatea sau de limitare a achiziționării de vehicule (mai ales a autoturismelor). Cel mai important obiectiv este acela prin care orice deplasare ce produce efecte negative asupra mediului și sănătății umane să fie realizată concomitent cu adoptarea măsurilor ce vizează diminuarea acestor efecte.

Pentru dezvoltarea unui sistem de transport durabil (STD) este necesară, deci, luarea în considerare, concomitent, a unor măsuri pe plan socioecologic și economico-ecologic.

Astfel, trebuie avute în vedere următoarele acțiuni:

A. Pe plan socioecologic:

- sporirea accesibilității la STD prin adoptarea celor mai viabile variante, care să satisfacă, în totalitate cerințele de mobilitate ale societății;
- asigurarea transparenței tuturor măsurilor și explicitarea acestora, concomitent cu încurajarea participării publice la dezbaterea utilității, scopului și costurilor acestor acțiuni;
- evaluarea impactului social și ecologic înaintea aplicării oricărei acțiuni;
- asigurarea unei permanente informări și educări în spiritul promovării STD;
- acordarea priorității în dezvoltarea sistemelor de transport, în favoarea celor ecologice, cu impact negativ minim sau nul;
- reorientarea și reorganizarea tuturor modurilor de transport în direcția STD;

-
- minimizarea producerii și evacuării de reziduuri, pentru fiecare fază a ciclului de viață a vehiculelor, concomitent cu reciclarea acestora;
 - stoparea degradării habitatelor, divizării ecosistemelor și a pierderilor de terenuri agricole sau cu destinații sociale;
 - reducerea sau eliminarea surselor de poluare (carburanți, componente ale autovehiculelor etc.);
 - acoperirea tuturor necesităților de transport pentru membrii colectivităților, concomitent cu creșterea calității și siguranței vieții.

B. Pe plan economico-ecologic:

- internalizarea costurilor externe, inclusiv a celor cu efect pe termen lung;
- promovarea unor programe de cercetare-dezvoltare care să fie axate pe realizarea de strategii, planuri și măsuri necesare dezvoltării STD;
- stabilirea indicatorilor specifici ai STD, care va trebui, în permanență, să fie urmăriți, valoarea acestora necesitând a fi în concordanță cu cea a indicatorilor generali de dezvoltare socioeconomică a societății;
- asigurarea unei rate de întrebuințare mai mari pentru resursele regenerabile, față de cele neregenerabile, concomitent cu utilizarea unor noi tipuri de materii și materiale, eficiente din punct de vedere tehnic și ecologic;
- reducerea, pe ansamblu, a consumului de combustibil prin eficientizarea sistemelor și activității (în principal adoptarea atât a traseelor minime de deplasare și a unui mod de conducere corespunzător);
- adoptarea unor măsuri administrative și de natură fiscală, în ideea încurajării transporturilor ecologice (o prioritate trebuie să fie transporturile publice), în detrimentul celor poluante;
- constituirea unor fonduri speciale destinate dezvoltării STD;
- utilizarea unor modele de prognoză specifice necesare adoptării, pe termen lung, a tuturor acțiunilor care să concure la implementarea STD, prin considerarea concomitentă a aspectelor din domeniul ecologic, economic, social, financiar, urbanistic etc.

Capitolul 10

AGRICULTURA, DEZVOLTAREA RURALĂ ȘI PESCUITUL

Filon TODEROIU

Anul 2007, data-țintă a aderării României la Uniunea Europeană, se apropie cu repeziciune și țara trebuie să își adapteze rapid economia rurală pentru a se putea integra în piața internă a Uniunii Europene și a adopta în integralitate politica agricolă comună (PAC). Aderarea la UE este, probabil, cel mai puternic factor de presiune pentru reforma rapidă a agriculturii și economiei rurale românești, dată fiind necesitatea integrării cu succes în economia rurală europeană.

Analiza situației curente a României indică necesitatea accelerării proceselor de restructurare și modernizare din agricultură, dezvoltare rurală și pescuit, având în vedere importanța economică și socială a acestora pentru asigurarea unei dezvoltări economice integrate și durabile a spațiului rural.

Slaba integrare a economiei rurale românești în economia de piață, din cauza preponderenței agriculturii de subzistență, ridică o serie de dileme politice din punctul de vedere al priorităților guvernamentale din etapa de preaderare privind zonele rurale. Procesul durabil de restructurare de după aderare și implementarea PAC pot avea drept rezultat un șomaj crescut și sărăcie la nivelul populației rurale. Devine necesară abordarea de urgență a problemei fundamentale a reducerii forței de muncă excesive din agricultură și a dezvoltării de activități economice alternative, precum și, în consecință, a surselor alternative de venit în zonele rurale. Este posibil ca restructurarea economiei rurale să devină mai dificilă după aderare, deoarece avantajele financiare oferite de PAC numeroșilor fermieri care practică o agricultură de subzistență ar putea consolida un tip de producție bazat pe autoconsum, asigurându-i viabilitatea pe termen scurt. Structura actuală a activităților agricole nu favorizează eforturile României de a valorifica pe deplin susținerea PAC din prima zi după aderare. Un efect direct vizibil al acestui fapt este acela că, în cadrul negocierilor, cifrele acceptate ca punct de referință statistic sunt bazate pe bunurile comercializate și nu pe statisticile globale inclusiv autoconsumul (cota de lapte, suprafețele viticole).

Situația actuală a agriculturii românești, la nivel macroeconomic, se prezintă cu venituri scăzute și cu o prea mare contribuție a agriculturii la PIB, cauzând îngrijorări cu privire la șansele reale ale României de a trece la euro, dat fiind că teoria Zonei Monetare Optime (ZMO) prevede că, pentru a putea avea o monedă comună, țările trebuie să aibă structuri economice similare.

La nivel microeconomic, integrarea poate fi periclitată de predominanța relațiilor de tip non-comercial din economia rurală a României și de cererea redusă pentru consum și investiții pe care acestea o pot genera. În plus față de situația din agricultură, perspectivele de dezvoltare a zonelor rurale sunt afectate negativ de infrastructura slabă, de scurtcircuitele în furnizarea serviciilor, de oportunitățile insuficiente de angajare în activități neagricole și de lipsa de facilități de instruire.

Structura inadecvată a fermelor reprezintă principalul factor care limitează competitivitatea agriculturii. Restabilirea proprietății private asupra pământului a avut meritul de a asigura majoritatea populației rurale împotriva sărăciei acute, însă nu a reușit să modernizeze agricultura sau să creeze noi sisteme de ferme capabile să producă pentru comerț și să fie competitive la nivel internațional. Un alt aspect abordat de această lucrare se referă la mobilitatea pieței factorilor de producție în economia rurală, deoarece aderarea la Uniunea Europeană va avea cu siguranță un impact asupra costurilor acestora. Pământul, forța de muncă și capitalul vor circula liber în Uniunea Europeană extinsă și acest fenomen va influența economia rurală în principal prin creșterea rapidă a costurilor lor.

Analiza structurii fermei și a demografiei rurale relevă faptul că problema cheie ține evident mai puțin de agricultură și mai degrabă de sfera socială, deoarece creșterea productivității și competitivității fermelor necesită transferul unei părți semnificative de forță de muncă de la activități agricole la activități non-agricole, cu slabe șanse de a muta această populație din zona rurală.

Reforma structurală a agriculturii ar trebui să aibă un dublu obiectiv: în primul rând, reducerea numărului de persoane care își câștigă traiul din agricultură și, prin urmare, eliberarea de terenuri pentru consolidarea fermelor; în al doilea rând, creșterea dimensiunilor fermelor și, drept consecință, sporirea eficienței agriculturii românești.

Descrescerea substanțială a populației active în agricultură de la 36% la aproximativ 15% (aproape de media din cele 10 noi state membre) presupune găsirea de soluții pentru a redirecționa aproximativ 2 milioane de persoane ocupate în agricultură spre alte domenii. Structura de vârstă a populației active în agricultură relevă faptul că un milion de persoane active care trăiesc în mediul rural au vârsta pensionării (peste 60 de ani) și s-ar putea retrage din activitățile agricole, disponibilizând astfel pământul pentru consolidarea unor ferme comerciale, cu condiția să beneficieze de un venit net garantat. De aceea, dată fiind amploarea problemei, trebuie inițiate programe de ajutor social și complementarea pensiilor fermierilor, mai degrabă decât să continue programele de susținere a fermelor de mici dimensiuni, care au ca efecte menținerea structurii actuale fragmentate a fermelor. De asemenea, pensionarea anticipată ar putea constitui o altă direcție de politică care să soluționeze problema excesului forței de muncă din agricultură. Scheme similare se aplică în unele țări ce au aderat la UE la 1 mai 2004 și face parte din măsurile de dezvoltare rurală finanțate în cadrul PAC.

Infrastructura rurală este esențială atât pentru crearea de activități alternative, cât și pentru crearea de noi locuri de muncă, cu implicații esențiale asupra diversificării economiei rurale.

Deoarece zona rurală este dezavantajată în comparație cu cea urbană în ceea ce privește atragerea de activități economice, sunt necesare politici care să intervină în sensul susținerii diversificării economiei rurale. Alături de identificarea potențialelor activități economice alternative în zonele rurale, este necesară și o nouă abordare politică, deplasând accentul de la fermă, la zona rurală și oferind motive economice întemeiate. Nivelul scăzut al veniturilor în zona rurală afectează negativ diversificarea activităților, însă instituțiile donatoare internaționale oferă o finanțare substanțială pentru a compensa lipsa finanțării la nivel rural.

Transferul forței de muncă de la activități agricole la activități nonagricole necesită o evaluare a instruirii, calificărilor și abilităților, precum și a nevoilor de instruire continuă.

Pornind de la problemele actuale ale agriculturii și ale zonelor rurale, și luând în considerare interdependența dintre ele, strategia se bazează pe aplicarea unui model multifuncțional de dezvoltare agricolă și rurală. Principiul de bază în aplicarea acestui model constă în promovarea dezvoltării funcțiilor agricole ale zonelor rurale însoțită de promovarea în egală măsură a funcțiilor nonagricole ale acestor zone. Acest model este compatibil cu politica economică și socială a Uniunii Europene, al cărei obiectiv principal constă în reducerea disparităților de dezvoltare între regiunile UE și, implicit, în diminuarea decalajelor de dezvoltare între rural și urban.

Un rol important în acesta evoluție îl are aplicarea Programului SAPARD în perioada de preaderare, ale cărui obiective generale constau în implementarea *acquis*-ului comunitar privind politica agricolă comună și politicile conexe, precum și rezolvarea problemelor prioritare specifice pentru dezvoltarea durabilă a sectorului agricol și a zonelor rurale din România.

Experiența SAPARD a creat un precedent pentru fondurile care se vor derula începând din anul 2007, prin crearea unor capacități instituționale atât la nivel central, cât și la nivel regional, impunând atât o disciplină financiară, cât și promovarea conceptului de investiții, prin participare publică și privată.

Accelerarea proceselor de restructurare și modernizare se impune deoarece în domeniul agricol s-a desprins ca problemă principală, la nivelul tuturor regiunilor țării, faptul că, valoarea adăugată brută a sectorului primar (agricultură plus silvicultură și piscicultură) este inferioară celei din sectorul secundar (industrie plus construcții). Valorile VAB în sectorul primar reflectă nivelul foarte scăzut al productivității muncii agricole, datorat slabei înzestrări tehnice, a fărâmițării suprafețelor agricole, a managementului deficitar în exploatațiile private.

Un alt fenomen prezent în agricultura actuală a României este utilizarea din ce în ce mai redusă a serviciilor de mecanizare, hidroameliorative sau de reproducție și selecție. Această situație este determinată de elemente ca: lipsa capitalului, precaritatea consultanței de specialitate etc.

Analiza stabilește problemele-cheie cu care se confruntă agricultura:

- numărul excesiv de mare de exploatații agricole;
- productivitatea și calitatea producției sunt scăzute, datorită lipsei resurselor financiare, utilizării insuficiente și ineficiente a resurselor

disponibile, lipsei personalului instruit pentru practicarea unei agriculturi moderne, cunoștințelor manageriale și de marketing insuficiente, precum și datorită infrastructurii tehnice inadecvate;

- nivelul scăzut al producției agricole care limitează cantitatea de materie primă necesară sectorului de procesare alimentară, pentru a fi competitiv;
- decalajul important între importurile de produse agricole și exportul acestora (în principal sunt exporturi de produse cu valoare adăugată scăzută);
- dezvoltarea economică a zonelor rurale este limitată datorită nivelului scăzut al veniturilor realizate din activitățile agricole (inclusiv din industria alimentară);
- decalajul între ritmul de creștere al prețurilor produselor agricole vândute de fermieri și prețul produselor industriale cumpărate, acestea din urmă crescând într-un ritm mult mai rapid.

Inexistența unei rețele de piață organizate, producătorii agricoli fiind nevoiți să-și vândă singuri produsele sau să le vândă unor “intermediari” la prețuri foarte mici.

Conștientizând problemele din spațiul rural și implicit cele din agricultură, România propune o strategie consolidată, prin care vor fi eliminate punctele slabe: surplusul de forță de muncă din agricultură, fragmentarea excesivă a exploatațiilor, infrastructura pieței agricole subdezvoltate, insuficienta educație profesională, populația îmbătrânită a zonelor rurale.

Concomitent eforturilor de consolidare a fermelor, angajarea forței de muncă în sectorul nonagricol va avea o importanță crescută în absorbția forței de muncă care rezultă din economia agricolă.

Crearea oportunităților de utilizare a surplusului de forță de muncă în activitățile nonagricole va asigura restructurarea și modernizarea sectorului agricol, fiind totodată o cale de eliminare a sărăciei.

Se impune mențiunea că apropierea momentului aderării României la UE și creșterea competitivității sectorului agricol conduc la conștientizarea fermierilor cu privire la necesitatea identificării surselor de venit alternativ.

Datorită fragmentării excesive a terenurilor și a condițiilor în care se practică agricultura actuală în România (numărul mare al fermelor de subzistență și semi-subzistență, slaba dotare tehnică etc.), producția realizată nu asigură necesarul de consum pentru întreaga populație a țării.

În acest sens, un rol important trebuie să-l aibă promovarea grupurilor de producători, a formelor asociative a parteneriatelor, dar și adaptarea structurii producției la cerințele pieței.

O importanță deosebită trebuie acordată îmbunătățirii prelucrării și marketingului produselor agricole și piscicole prin îmbunătățirea performanțelor producției agroalimentare din punctul de vedere al standardelor de calitate și al diversificării gamei sortimentale a produselor prelucrate, în scopul de a înlătura unele disfuncționalități ce se manifestă în prezent pe piața agricolă.

Transformările structurale radicale din România, datorate tranziției către o economie de piață funcțională impun acordarea unei atenții deosebite investițiilor în resursele umane, în vederea implementării programelor de dezvoltare rurală care să vizeze evoluția spațiului rural în ansamblu.

Absența diversificării activităților agricole și piscicole, neaplicarea tehnologiilor moderne și performante, starea igienico-sanitară precară, reclamă de asemenea îmbunătățirea pregătirii profesionale.

Necesitatea instruirii producătorilor agricoli, piscicoli și silvici în domeniul protecției mediului, în domeniul tehnologiilor nepoluante precum și în domeniul prelucrării produselor prin practici ecologice, reprezintă o cerință reală pentru dezvoltarea spațiului rural românesc.

Pornind de la aceste premise, strategia prevede măsuri adecvate orientate către consolidarea fermelor mici și a pieței produselor agricole, către instruirea populației rurale, către ocuparea forței de muncă în zonele rurale și către crearea și/sau consolidarea infrastructurii rurale, măsuri al căror rezultat va fi dezvoltarea economică și combaterea sărăciei.

Obiectivele generale ale strategiei pentru agricultură, dezvoltare rurală și pescuit

Obiectivele generale ale acestei strategii se bazează atât pe elementele analizei spațiului rural românesc, cât și pe noua orientare a politicii europene de dezvoltare rurală.

Obiectivele strategice se concretizează în:

- îmbunătățirea calității vieții în zonele rurale prin diversificarea economiei rurale;
- dezvoltarea economică durabilă a fermelor și a exploatațiilor forestiere
- creșterea competitivității sectoarelor agricol și forestier și adaptarea ofertei la cerințele pieței;
- promovarea inițiativelor locale prin încurajarea acțiunilor de tip "LEADER+";
- asigurarea pescuitului durabil și dezvoltarea acvaculturii.

Aceste obiective au fost dezvoltate plecând de la principalele direcții prioritare de acțiune în cadrul celui de-al doilea pilon al politicii agricole comune, fiind adaptate condițiilor specifice agriculturii și spațiului rural românesc.

10.1. Îmbunătățirea calității vieții în zonele rurale prin diversificarea economiei rurale

Obiectivul urmărește menținerea și îmbunătățirea structurilor sociale și economice îmbunătățirea vieții din spațiul rural.

Dezvoltarea durabilă a spațiului rural se bazează pe introducerea unor sisteme economice integrate ce trebuie să se implementeze în zonele rurale, urmărindu-se susținerea unor activități nonagricole care să absoarbă surplusul de

forță de muncă și să implice într-o mai mare măsură susținerea unor activități meșteșugărești, servicii, agroturism, cultivarea/recoltarea de fructelor de pădure, sericicultura, apicultura).

La momentul actual, ocupația de bază a locuitorilor din spațiul rural se limitează la activitățile agricole. Au apărut totuși și semnale ale reorientării activităților către surse alternative de venituri. Este vorba despre activități non-agricole (de exemplu, agroturismul și meșteșugurile tradiționale), ceea ar putea constitui premise pentru absorbția surplusului forței de muncă și pentru asigurarea stabilității economico-sociale.

Deși există un potențial istorico-cultural real, satul românesc nu reușește să-l valorifice pe deplin, perpetuându-se o paradoxală stare de precaritate. Aceasta ține atât de situația economică cât și de mentalitate.

Dezvoltarea spațiului rural și creșterea atractivității pentru investitori va fi sprijinită prin orientarea investițiilor spre:

- promovarea unor activități nonagricole privind dezvoltarea activităților meșteșugărești/microîntreprinderi (procesarea lemnului, confecționarea obiectelor artizanale, ceramică, croitorie, broderie, tricotaje, prelucrarea pieilor, a papurii și răchitei, instrumente muzicale tradiționale), a echipamentelor *hardware* și a produselor *software* destinate procesului productiv, crearea punctelor de informare turistică specifică, dezvoltarea rețelelor de piață pentru produsele tradiționale (suveniruri);
- încurajarea agroturismului și a “turismului verde”, respectiv a următoarelor tipuri de activități în acest domeniu: construirea și modernizarea de pensiuni turistice rurale și costiere, spații de campare, baze sportive și de recreere, echitație, ciclism montan, *bird-watching*, crearea de ferme pentru creșterea vânatului în semilibertate;
- dezvoltarea serviciilor de bază pentru populația din sectoarele economic și agricol, cum ar fi: infrastructura rurală și forestieră (drumuri de acces, canalizare, servicii igienico-sanitare, unități de învățământ de profil, biblioteci, spații de petrecere a timpului liber și pentru recreere), centre de informare agroturistică;
- renovarea și dezvoltarea satelor, conservarea și refacerea patrimoniului rural.

10.2. Dezvoltarea economică durabilă a fermelor și a exploatațiilor forestiere

Acest obiectiv vizează asigurarea managementului durabil al terenurilor agricole și forestiere, asigurarea continuității utilizării acestor terenuri, contribuind la menținerea viabilității comunităților rurale, la păstrarea, conservarea și perpetuarea peisajului natural și la îmbunătățirea condițiilor de mediu, la asumarea și respectarea restricțiilor comunitare de ordin ecologic, la diminuarea și chiar

evitarea procesului de depopulare semnalat în anumite zone (de exemplu, zona montană, zonele cu handicapuri naturale).

Realizarea acestui obiectiv va fi urmărită prin implementarea unor măsuri privind utilizarea durabilă a terenului agricol și forestier, astfel încât prin continuitatea dezvoltării terenurilor agricole prin aplicarea bunelor practici agricole și eliminarea factorilor care duc la utilizarea intensivă a terenurilor, să fie asigurată practicarea unei agriculturi durabile.

Pentru realizarea acestor deziderate, trebuie avute în vedere o multitudine de probleme: de la evitarea depopulării unor zone până la evitarea dispariției unor specii de plante și animale de interes comunitar, aceste probleme impunând o abordare integrată.

În România există atât zone defavorizate, zone cu handicapuri naturale, cât și zone care ar trebui să fie protejate în scopul conservării anumitor specii din fauna și flora sălbatică în habitatele lor naturale. În același context, se va acorda sprijin și pentru modernizarea lucrărilor de ameliorare a terenurilor sărăturate, a nisipurilor și a solurilor nisipoase, refacerea stării fizice a solurilor prin afânarea adâncă și combaterea crustei, corectarea reacției solului, refacerea rezervei de materie organică și a celei de elemente nutritive, înființarea perdelelor de protecție forestiere, pentru prevenirea alunecărilor de teren.

Totodată, zona montană reprezintă un procent ridicat din totalul suprafeței țării (33,7%) având o populație ce reprezintă 15,8% din totalul locuitorilor, ocupația de bază fiind legată de zootehnie și silvicultură. Potențialul zonei este dat de multitudinea de factori naturali și de ordin cultural-istoric. Locuitorii zonei montane se confruntă cu probleme legate de potențialul agricol limitat (dificultatea cultivării și a întreținerii culturilor, de condițiile climatice și de altitudine).

Pentru contracararea acestor neajunsuri, se au în vedere acordarea unor compensații atât pentru fermierii din zonele montane cu handicapuri naturale, cât și pentru cei din zone cu handicapuri naturale, altele decât zonele montane.

Întrucât practicarea agriculturii se lovește, în unele zone, de restricții de ordin ecologic, cum ar fi necesitatea protejării și refacerii stării de conservare favorabilă a anumitor specii în arealul lor, protejarea și refacerea biodiversității, introducerea unor areale în rețeaua ecologică paneuropeană "Natura 2000", se impune compensarea financiară a agricultorilor din aceste zone pentru cheltuielile suplimentare generate de aceste specificități, contribuind la stabilirea structurilor gestiunii durabile.

Un alt aspect important care interacționează cu aceste probleme zonale este cel al agromediului și al bunăstării animalelor, aspect ce implică sprijinirea fermierilor în vederea utilizării terenurilor agricole care sunt compatibile cu protecția și îmbunătățirea mediului, conservarea peisajului, a resurselor naturale, a solului și diversității genetice. În România, datorită unor aspecte ca practicarea agriculturii intensive (fapt ce a dus la scăderea fertilității solului, la reducerea diversității biologice și genetice și la o creștere a riscului de poluare a mediului înconjurător), este necesar ca fermierii să fie sprijiniți financiar în vederea conștientizării importanței acestor aspecte și practicării unei agriculturi ecologice, România beneficiind de un potențial ecologic considerabil.

Dezvoltarea silviculturii presupune creșterea contribuției acesteia la îmbunătățirea calității vieții, pe baza gestionării durabile a pădurilor. Asumarea *acquis*-ului comunitar în acest domeniu presupune acordarea sprijinului financiar pentru: conservarea și ameliorarea resurselor forestiere, asigurarea sănătății și vitalității ecosistemelor forestiere, creșterea potențialului pădurilor, conservarea și dezvoltarea diversității biologice forestiere, amplificarea funcțiilor de protecție ale pădurilor (protecția solului, a apei și a localităților), extinderea suprafeței terenurilor cu vegetație forestieră, integrarea ecosistemelor forestiere reprezentative în rețeaua națională a ariilor protejate, gestionarea durabilă a resurselor cinegetice și piscicole.

10.3. Creșterea competitivității sectoarelor agricol și forestier și adaptarea ofertei la cerințele pieței

Realizarea acestui obiectiv va fi urmărită prin finanțarea unor măsuri care vizează: îmbunătățirea capitalului uman, restructurarea potențialului fizic agricol și forestier, îmbunătățirea calității producției agricole și silvice, dezvoltarea fermelor de semisubzistență, în vederea creșterii viabilității economice a acestora și dezvoltarea formelor asociative și a parteneriatului agricol.

Prin susținerea unor acțiuni care să vizeze îmbunătățirea capitalului uman, se va urmări: pregătirea fermierilor și a celorlalte persoane implicate în activitățile agricole în scopul îmbunătățirii calității producției, al aplicării bunelor practici agricole prin finanțarea unor centre educaționale în domeniul agricol și silvic; încurajarea tinerilor fermieri în practicarea unei agriculturi moderne prin acordarea de facilități privind instalarea acestora și sprijinirea lor financiară pentru demararea activităților agricole și silvice; asigurarea veniturilor fermierilor vârstnici prin compensații financiare alocate pentru cedarea exploatației utilizarea serviciilor de consultanță prin organizarea unui sistem unitar pentru toți partenerii pieței din lanțul de comercializare a produselor agricole și crearea serviciilor de management și de consultanță agricolă și forestieră.

Nivelul educațional redus al agricultorilor români în ceea ce privește agricultura modernă, durabilă și creșterea animalelor, se reflectă atât în calitatea producției agricole și zootehnice, cât și în utilizarea “bunelor practici agricole”.

Populația rurală a României reprezintă 46,6% din total, o mare pondere având populația vârstnică. Această realitate impune necesitatea asigurării unui cadru instituțional de pregătire profesională și consultanță de specialitate pentru garantarea continuității și a schimbului de generații.

Referitor la structura pe sexe a populației rurale, datele statistice evidențiază o ușoară dominare a populației feminine, acesta fiind un argument important pentru încurajarea implicării acestora în activitățile specifice comunităților rurale. Acțiunile astfel direcționate, vor duce la asigurarea egalității șanselor între femei și bărbați.

Un potențial important pentru dezvoltarea socioeconomică a zonelor rurale

este reprezentat de tineret. De aceea încurajarea stabilirii sau a rămânerii acestora în comunitățile rurale trebuie să fie o preocupare permanentă.

Principalele acțiuni care vor fi finanțate în cadrul măsurii privind îmbunătățirea capitalului uman, vor fi:

- a) pregătire profesională și accesul la informare a populației rurale;
- b) stabilirea tinerilor fermieri în spațiul rural;
- c) pensionarea anticipată a fermierilor și a lucrătorilor din ferme;
- d) utilizarea serviciilor de consultanță prin organizarea unui sistem unitar pentru toți partenerii pieței din lanțul de comercializare a produselor agricole;
- e) crearea serviciilor de management și de consultanță agricolă și forestieră.

În ceea ce privește restructurarea potențialului fizic agricol și forestier, prin dezvoltarea acestei măsuri se urmărește: îmbunătățirea performanțelor fermelor prin investiții destinate menținerii sau îmbunătățirii potențialului productiv al solului, achiziționarea de echipamente performante care să permită realizarea unor producții agricole și forestiere de calitate, creșterea valorii economice a pădurilor, refacerea potențialului producției agricole și forestiere afectat de dezastre naturale și introducerea măsurilor preventive corespunzătoare, asigurarea unei structuri a producției conforme cerințelor pieței și normelor comunitare, crearea și/sau refacerea infrastructurii specifice.

Sprrijinul financiar alocat pentru modernizarea fermelor va conduce la diminuarea sau chiar la eliminarea costurilor mari de producție datorate utilizării echipamentelor existente (uzate fizic și moral), la creșterea valorii adăugate a producției, va permite efectuarea unor lucrări de exploatare agricolă și silvică eficiente și corecte. Îmbunătățirea calității echipamentelor folosite în exploatarea agricole și forestiere va contribui la păstrarea, conservarea și îmbunătățirea mediului, deci la gestionarea durabilă a resurselor naturale.

Îndeplinirea acestor parametri se va concretiza în creșterea eficienței și a viabilității exploatarea, în sporirea veniturilor deținătorilor terenurilor agricole și forestiere, a veniturilor personalului implicat în aceste exploatarea, în sporirea siguranței ocupaționale, deci în creșterea nivelului de trai din comunitățile rurale.

Pentru realizarea acestui obiectiv este necesară crearea și îmbunătățirea infrastructurii specifice materializată prin: căi de acces agricole și forestiere, sisteme de canalizare și de aducțiune a apei, comunicațiile, confortul locuinței, condiții sanitare și de igienă etc.

Prin îmbunătățirea calității producției agricole și silvice se vizează îndeplinirea standardelor de mediu, sănătate publică, bunăstare animală, protecția plantelor și a animalelor. Adaptarea calității produselor la standarde compatibile cu cele ale UE este foarte importantă din punctul de vedere al competitivității în raport cu produsele importate. Micii producători se vor confrunta cu o provocare uriașă o dată cu intrarea pe o piață comună, piață ale cărei standarde sunt foarte exigente.

Criteriul calității este o obligativitate pentru toți membri comunității europene. Pentru asigurarea accesului la piața unică europeană, producția agricolă și silvică realizată în România trebuie să se conformeze standardelor de calitate. Aceasta implică sprijinul financiar comunitar destinat fermierilor care participă la schemele de calitate (conformarea la standardele privind protecția mediului, sănătate publică, sănătatea animalelor și a plantelor, bunăstarea animalelor). Asumarea acestor noi obligații implică eforturi financiare suplimentare din partea agricultorilor și a deținătorilor de terenuri forestiere, eforturi ce vor trebui acoperite parțial sau total.

Politica comunitară referitoare la standardele de calitate și la siguranța alimentară implică acțiuni de informare și promovare pe scară largă atât a producătorilor cât și a consumatorilor, demers ce necesită sprijin financiar.

Sprijinul acordat pentru îmbunătățirea calității producției agricole și silvice va fi orientat spre următoarele tipuri de acțiuni:

- a) sprijin pentru agricultori și silvicultori în vederea adaptării la standardele comunitare, inclusiv cele privind agricultura ecologică;
- b) susținerea fermierilor care participa la schemele de calitate;
- c) sprijinirea grupurilor de producători în activitățile de informare și promovare a produselor obținute conform schemelor de calitate a alimentelor.

Exploatațiile agricole din România sunt în marea lor majoritate de dimensiuni mici, fragmentate, slab dotate, cu randamente reduse comparativ cu fermele europene. Se caracterizează printr-un profund caracter de subzistență și/sau semisubzistență ceea ce înseamnă că deținătorii lor produc, în principal, pentru asigurarea consumului propriu și doar o mică parte a acestora produc pentru comercializare. Numărul mare de exploatații de acest gen, care de altfel este o particularitate a agriculturii actuale românești, impune eforturi speciale orientate în direcția asigurării viabilității acestora.

În acest sens, se va urmări dezvoltarea fermelor de semisubzistență, în scopul creșterii viabilității economice a fermelor, creșterii veniturilor agricultorilor și reorientarea producției agricole

Dezvoltarea formelor asociative: dezvoltarea rețelelor de producție, prelucrare și comercializare specializate, a căror funcționare să se alinieze criteriilor comunitare reprezintă o necesitate acută în agricultura românească, care poate fi sprijinită prin stimularea constituirii și funcționării grupurilor de producători.

Încurajarea formării grupurilor de producători este importantă în contextul agroeconomic actual al României, unde predomină exploatațiile de mici dimensiuni, neviabile economic, dispersate teritorial și organizatoric. Această situație explică nivelul scăzut al progresului economico-social al comunităților rurale.

Sub aspect organizatoric, România se confruntă cu lipsa unui flux al circuitului organizat al producției agricole și forestiere. Actualul mod de comercializare a producției este greoi, deficitar, deoarece nu există încă raporturi parteneriale instituționalizate pentru toate etapele firești ale circuitului producției (de la producția primară până la destinația produsului finit, la cumpărător). O ilustrare a acestui aspect este dată de inexplicabila lipsă de pe piață a produselor indigene,

în raport cu abundența produselor similare importate, ale căror prețuri sunt adesea prohibitive. Aplicarea acestei măsuri va avea ca rezultat apariția unor exploatații de dimensiuni optime, va contribui la stabilitatea populației rurale, la crearea de locuri de muncă pentru toate categoriile de locuitori (de exemplu, tineri, femei), la creșterea atractivității vieții în spațiul rural.

10.4. Promovarea inițiativelor locale prin încurajarea acțiunilor de tip “LEADER+”

Programul LEADER a fost conceput și inițiat în ideea de a mobiliza toți actorilor din spațiul rural pentru elaborarea și implementarea unor strategii de dezvoltare locală în vederea conservării patrimoniului rural și cultural, dezvoltării mediului economic, îmbunătățirea abilităților organizatorice ale comunităților locale.

Esența inițiativei “LEADER+” constă în crearea parteneriatelor public-private pentru implementarea strategiilor de dezvoltare cât și schimbul și diseminarea de informații, încurajarea formării de organizații locale și sprijinirea acestora în stimularea activității civice și participarea comunităților locale la inițiativele ce vizează dezvoltarea lor.

În condițiile în care noua orientare europeană prevede renunțarea la inițiativele comunitare, în cadrul PAC s-a decis continuarea sprijinirii inițiativelor de tip LEADER+, întrucât acestea fac posibilă completarea programelor specifice prin implementarea strategiilor de dezvoltare integrată pregătite și implementate de către Grupurile Locale de Inițiativă (GAL). Se poate considera că încurajarea creării și testării de noi abordări pentru dezvoltarea durabilă și integrată a zonelor rurale, ca parte a programului ce va deschide calea către folosirea rezervelor neutilizate ale acțiunii civice, va contribui la o dezvoltare rapidă a acestor zone. Implementarea măsurilor planificate în cadrul acestui program vor contribui la îmbunătățirea dezvoltării spațiale și a infrastructurii rurale, inclusiv a resurselor legate de funcțiile economice, sociale și culturale.

În cadrul acestui obiectiv va fi susținută finanțarea care să stimuleze inițiativele locale care să permită dezvoltarea comunităților rurale să dezvolte inițiativele de afaceri pe baza de parteneriat, precum și proiectele pentru protejarea patrimoniului cultural și natural local.

10.5. Asigurarea pescuitului durabil și dezvoltarea acvaculturii

Pentru realizarea acestui obiectiv, finanțarea comunitară va fi orientată spre dezvoltarea unor măsuri privind:

- modernizarea unităților de acvacultură, a unităților de procesare a peștelui și organizarea pieței produselor/piscicole, precum și pentru exploatarea durabilă a resurselor acvatice vii prin pescuit

Prin promovarea modernizării unităților de acvacultură, a unităților de procesare a peștelui și organizării pieței produselor/piscicole se urmărește dezvoltarea și folosirea eficientă și durabilă a capacităților de producție în acvacultura, a capacităților de valorificare, reducerea impactului perturbator asupra mediului, diversificarea și conservarea patrimoniului biologic al speciilor cultivate și a produselor piscicole.

Având în vedere starea actuală existentă în România se impune modernizarea și susținerea financiară a restructurării activităților din domeniul acvaculturii, al procesării peștelui și al diversificării produselor piscicole în concordanță cu cerințele consumatorilor și ale standardelor de calitate și siguranță alimentară. Aceste demersuri sunt necesare în contextul satisfacerii nevoilor interne, dar și pentru susținerea producției autohtone, dat fiind impactul generat de apariția pieței unice.

Pentru realizarea obiectivelor propuse, sprijinul va fi acordat pentru reamenajarea și modernizarea unităților de acvacultură în ape dulci; sprijinirea cercetării pentru introducerea de noi specii în acvacultură și dezvoltarea acvaculturii organice; înființarea de stații pilot pentru practicarea acvaculturii marine; promovarea de tehnologii noi, în condițiile respectării Codului de Conduită pentru Acvacultura Responsabilă; achiziții de utilaje și promovarea de tehnologii moderne pentru procesarea peștelui și produselor piscicole; susținerea producătorilor piscicoli în vederea adaptării la standardele comunitare de calitate; proiecte pilot pentru dezvoltarea de noi piețe de profil; investiții pentru achiziționarea de echipamente pentru comercializarea peștelui și produselor piscicole; organizarea și dotarea centrelor de prima vânzare; încurajarea constituirii grupurilor de producători.

Exploatarea durabilă a resurselor acvatice vii prin pescuit

Exploatarea durabilă a resurselor acvatice vii prin practicarea pescuitului rațional reprezintă o necesitate pentru îmbunătățirea calității vieții în comunitățile de pescari, conservarea și refacerea stocurilor de pește marin și de apă dulce, perfecționarea și profesionalizarea forței de muncă și crearea unor oportunități ocupaționale alternative.

Patrimoniul de interes piscicol al României este constituit din suprafețe acoperite permanent sau temporar cu ape, având o întindere de aproximativ 500.000 ha de ape stagnante și 66.000 km de ape curgătoare, 25.000 km² de ape marine. În perioada 1998-2003 producția piscicolă a României a scăzut, astfel încât la nivelul anului 2003 a fost de 63% din cea a anului 1998. Cauzele scăderii producției piscicole atât în apele dulci cât și în cele marine s-au datorat condițiilor caracteristice stării de tranziție la economia de piață și în special lipsei investițiilor, supraexploatării prin pescuit irațional, a poluării mediului acvatic, a distrugerii habitatelor dar și a lipsei de material de populare. Aspectele prezentate conduc la necesitatea instituirii unui program de management integrat și durabil al zonei costiere: crearea oportunităților pentru realizarea veniturilor alternative ale locuitorilor din zonele costiere, crearea infrastructurii specifice, pregătirea personalului calificat, asigurarea dotării cu echipamente de exploatare și prelucrare specifice, încurajarea constituirii parteneriatelor.

Una din premisele promovării unor practici durabile de pescuit rezidă în reînnoirea flotei și modernizarea navelor de pescuit existente, urmărindu-se prin dotarea cu echipamente pentru: siguranța navigației; asigurarea condițiilor pentru creșterea calității produselor piscicole, dotarea cu unelte de pescuit selectiv.

În cadrul aceleiași măsuri se înscriu și acțiunile de dezvoltare durabilă a zonelor costiere de pescuit prin implementarea "Programului de management integrat al zonei costiere la Marea Neagră" care prevede: protecția mediului marin în vederea refacerii potențialului productiv; exploatarea comercială la nivel local al resurselor marine; promovarea parteneriatului public-privat la nivelul comunităților locale.

O condiție esențială pentru influențarea și impulsionearea pescarilor în respectarea unor reguli care să asigure exploatarea durabilă a resurselor de pescuit constă și în asigurarea unor condiții adecvate pentru practicarea pescuitului, cum ar fi înființarea porturilor pescărești, fiind prevăzute investiții în acest sens.

*

* *

Impactul așteptat în urma implementării măsurilor propuse:

- profesionalizarea agricultorilor;
- scăderea mediei de vârstă a populației rurale;
- egalitatea șanselor între femei și bărbați;
- extinderea serviciilor de consultanță de profil și conștientizarea populației asupra necesității acestora;
- apariția de noi locuri de muncă, stabile, implicând scăderea ratei șomajului în spațiul rural;
- scăderea și/sau evitarea riscului depopulării;
- îmbunătățirea serviciilor va duce la sporirea gradului de civilizație rurală;
- creșterea veniturilor și a calității vieții în comunitățile rurale;
- renovarea satelor și valorificarea potențialului natural, cultural și istoric;
- conștientizarea, educarea și responsabilizarea populației rurale asupra importanței calității mediului ambiant;
- oportunități reale pentru apariția de noi activități;
- creșterea gradului de informare și a calității informației prin diversificarea căilor de acces;
- dezvoltarea de exploatații agricole, forestiere și piscicole moderne, eficiente, durabile, conforme standardelor comunitare;
- înființarea și/sau reabilitarea infrastructurii rurale;
- diminuarea și/sau eliminarea disparităților dintre rural și urban.

Capitolul 11

PROTEJAREA ȘI ÎMBUNĂTĂȚIRE A CALITĂȚII MEDIULUI

Marina BĂDILEANU,
Cornelia NEAGU

Comisia Europeană pleacă de la premisa conform căreia între creșterea economică și menținerea unui nivel acceptabil al calității mediului nu există o contradicție intrinsecă. Astfel, măsurile de integrare a politicilor economice și de mediu ar trebui să reducă simultan poluarea și să îmbunătățească performanțele funcționării economiei.

În raportul său către Consiliul și Parlamentul Europei, Comisia Europeană pledează pentru un număr de soluții de îmbunătățire a funcționării piețelor produselor și serviciilor de mediu:

- fixarea corectă a prețurilor bunurilor de mediu;
- definirea drepturilor de proprietate pentru bunurile și serviciile de mediu astfel încât acestea să poată fi puse în aplicare prin lege și să fie comercializabile;
- determinarea unui preț care trebuie plătit (*price to pay*) (sub forma unei taxe sau impozit) pentru poluare;
- stabilirea unor sisteme de garanții rambursabile pentru încurajarea reciclării;
- subvenționarea bunurilor și serviciilor care generează efecte ecologice pozitive;
- negocierea unor acorduri specifice cu industria;
- intensificarea furnizării de informații despre caracteristicile ecologice ale bunurilor și serviciilor.

Comisia Europeană propune efectuarea unor analize asupra implicațiilor ecologice ale sistemelor de impozitare aplicate de statele Uniunii Europene. Aceste analize va trebui să includă efectele subvențiilor, taxelor, scutirilor și reducerilor de taxe asupra mediului înconjurător.

De asemenea, s-a elaborat un set de indicatori cu ajutorul cărora să fie posibilă monitorizarea stadiului integrării politicilor economice cu cele de mediu și

evidențierea importanței problemelor de mediu în reformele structurale ale economiei europene. Indicatorii se încadrează în patru categorii:

- cei care arată eficiența utilizării instrumentelor economice (de exemplu, nivelul veniturilor rezultate din taxele de mediu, eficiența utilizării permiselor comercializabile și a negocierii unor acorduri);
- cei care măsoară influențele politicilor și măsurilor dăunătoare mediului (de exemplu, indicatori privind importanța impactului subvențiilor);
- cei care indică valoarea componentelor mediului (indicatori ai economisirii și avuției care încearcă să surprindă impactul epuizării și degradării resurselor naturale);
- cei care se referă la industriile “de mediu” (de exemplu, indicatori privind cheltuielile “reparării” daunelor provocate de poluare și oferta de servicii de mediu).

În viziunea Comisiei Europene, elementele de bază ale unei strategii comunitare de integrare a mediului în politica economică sunt:

- adoptarea unei abordări graduale și credibile a integrării problemelor de mediu, abordare bazată pe o analiză a informațiilor științifice și tehnice disponibile, a condițiilor de mediu din diferitele regiuni ale Uniunii Europene și a potențialelor costuri și beneficii ale acțiunii sau, dimpotrivă, a lipsei de acțiune;
- inițierea unei abordări conforme cu Strategia de dezvoltare durabilă, adoptată în iunie 2001;
- adoptarea unei abordări care să țină seama de contribuția politicilor fiscale și bugetare la integrarea mediului, inclusiv de eficiența instrumentelor economice în atingerea obiectivelor de mediu;
- eliminarea subvențiilor care dăunează mediului.

Interdependențele dintre competitivitatea industrială și protecția mediului au făcut obiectul, în anul 1992, al unei rezoluții a Consiliului Industriei, prin care acesta a decis să integreze obiectivele de mediu în politica industrială a Uniunii Europene.

Concluziile întrunirii Consiliului Industriei din ziua de 29 aprilie 1999 asupra integrării mediului și dezvoltării durabile în politica industrială a Uniunii Europene au subliniat importanța:

- aplicării unor practici durabile de producție și consum; pentru aceasta este necesară promovarea unui management responsabil, creșterea conștientizării factorilor de decizie din domeniul industrial și încurajarea modificărilor în comportamentul consumatorilor;
- îmbunătățirea cooperării și schimbului de informații între instituțiile cu responsabilități în domeniul dezvoltării industriale și al protecției mediului, pentru a pune în aplicare politici și măsuri direcționate către dezvoltarea durabilă;

- evaluarea permanentă a impactului pe care politicile industriale le-ar putea avea asupra mediului, și a impactului acestora asupra competitivității industriei europene și angajării forței de muncă.

Consiliul Industriei arată că sporirea protecției mediului nu ar trebui să dăuneze competitivității Uniunii Europene pe piața mondială. Dimpotrivă, integrarea factorilor de mediu în politica economică ar trebui să sporească eficiența și deci să îmbunătățească competitivitatea Uniunii.

În raportul din iunie 1999 al European Environmental Agency (EEA), intitulat "Mediul Uniunii Europene la confluența dintre secole" (*EU's Environment at the turn of the century*) sunt prezentate câteva concluzii importante, astfel:

- în pofida succesului relativ al politicilor de mediu, în special la nivelul Uniunii Europene, se pot constata:
 - lipsa unei îmbunătățiri generale a calității mediului;
 - absența unui progres vizibil pe calea dezvoltării durabile;
- progresul pe calea dezvoltării durabile și chiar pe cea a îmbunătățirii calității mediului nu se poate face direct prin intermediul politicilor de protecție a mediului, ci prin cel al politicilor socioeconomice, însoțite de politici de mediu cuprinzătoare;
- în prezent, prețurile produselor și serviciilor nu sunt "echitabile", întrucât externalitățile de mediu sunt doar parțial internalizate (externalitățile de mediu se ridică la 4% din produsul intern brut al Uniunii Europene);
- percepția generală este aceea conform căreia, deși majoritatea politicilor sectoriale ale Uniunii Europene ținesc dezvoltarea durabilă, puține dintre acestea întrunesc condițiile specifice acestui proces.
- se evidențiază cu o din ce în ce mai mare acuitate existența unor priorități în domeniul progresului în procesele de integrare și dezvoltare durabilă, după cum s-a specificat și în raportul din anul 1999 al EEA, intitulat "Monitorizarea progresului pe calea integrării - O contribuție a evaluării globale a Comisiei Europene a celui de-al 5-lea plan de acțiune în domeniul protecției mediului" (*Monitoring progress towards Integration - A contribution to EC Global Assessment of the 5th EAP*), iar fiscalitatea echitabilă este una dintre acestea.

Într-o economie de piață, progresul în identificarea/evaluarea externalităților (ambele legate de calitatea mediului și de utilizarea resurselor) și în aplicarea unor politici corecte de prețuri și fiscale (taxe și subvenții) constituie un adevărat barometru pentru stadiul procesului de integrare europeană și al dezvoltării durabile. În anul 1993, a fost adoptat, la Lucerna, Programul de acțiune în domeniul protecției mediului, al cărui scop declarat a fost acela de a ajuta statele din centrul și estul Europei să soluționeze problemele ecologice. La acea dată, printre cele mai importante concluzii privind evoluția țărilor în tranziție se numărau:

- deși activitatea economică descrescătoare a dus la reducerea substanțială a emisiilor poluante, prin reformele economice ar trebui să se pro-

moveze activitățile și tehnologiile mai curate și mai puțin consumatoare de resurse;

- deoarece întreprinderile va trebui să țină seama de costul real de oportunitate a capitalului, accentul se va deplasa de la marile investiții de capital din industria grea către un proces continuu de înlocuire a capitalului tehnic și încorporarea noilor tehnologii. Ca rezultat, cantitatea medie de poluare generată pe unitatea de producție va scădea;
- în general, transformarea economică va afecta economiile țărilor central și est-europene în două moduri. La început, modificările structurale vor reduce presiunile asupra mediului. Aceste schimbări vor fi încurajate atât de înlăturarea subvențiilor la energie și tariful corectă a energiei, cât și de privatizare. Mai târziu, o dată cu relansarea economică, mediul înconjurător va fi din nou supus ingerințelor. Cele mai importante evoluții structurale cu influențe asupra situației ecologice pe termen scurt și mediu sunt:
 - ponderea industriei grele în produsul intern brut va scădea permanent;
 - ratele de creștere a producției industriale vor fi mai mici decât cele ale creșterii economice, având loc o deplasare de la activitățile care determină, în principal, poluarea aerului, către cele care poluează apa prin descărcări de efluenți;
 - evoluția ascendentă a transportului privat și a consumului vor pune noi probleme legate de poluarea rutieră și managementul deșeurilor, în special în aglomerările urbane;
 - modificările în organizarea producției vor permite întreprinderilor să reducă risipa de resurse, muncă și capital; prin *audit*-urile efectuate s-au identificat deja numeroase oportunități de reducere a pierderilor și de recuperare a materialelor din fluxurile de deșeuri;
 - înlocuirea vechilor echipamente va crea oportunitatea unui așa-numit *free lunch* ecologic. Chiar și numai din rațiuni economice, se vor utiliza tehnologii mai curate în industriile textilă, metalurgică, chimică etc.

Experiența acumulată în ultimii ani permite identificarea posibilităților și a limitelor, a condițiilor economice și politice necesare asigurării succesului aplicării politicilor și instrumentelor de mediu în România. Acestea se referă la existența:

- stabilității economice și politice, ambele contribuind la eficacitatea aplicării politicilor de mediu. O situație instabilă orientează actul decizional către obiective pe termen scurt și determină rate ale dobânzii mai mari pentru investițiile în domeniul protecției mediului. De asemenea, instabilitatea economică este însoțită de inflație care "erodează" taxele asupra poluării în cazul în care nu există un mecanism automat de reevaluare;
- piețelor concurențiale, astfel încât, firmele poluatoare monopoliste să nu poată trece noile costuri ale aplicării politicilor pe seama consumatorilor;

- piețelor dezvoltate pentru serviciile de mediu, care să ofere posibilitatea unor opțiuni alternative pentru agenții economici poluatori;
- cadrului legislativ specific, în concordanță cu celelalte legi adoptate. Or, în țările aflate în tranziție, legislația este adesea neclară, contradictorie și supusă unor frecvente modificări;
- implicării politice, deoarece sprijinul autorităților guvernamentale este important pentru lansarea oricărui nou program;
- consensului între grupurile de interes, prin stimularea cooperării firmelor, informarea publicului și participarea acestora, inclusiv prin presiunile exercitate de organizațiile neguvernamentale asupra poluatorilor și autorităților locale.

Capacitatea de punere în aplicare este “călcaiul lui Ahile” al celor mai multe politici ce vizează îmbunătățirea calității mediului. Una dintre principalele probleme este neputința de a construi o rețea instituțională adecvată. În același timp, statisticile din unele țări atestă că lipsa experienței în domeniu duce la o subestimare periculoasă a necesității sprijinului instituțional.

Conform prevederilor Agendei 2000, fiecare țară candidată la integrarea în Uniunea Europeană va trebui să adopte întregul *acquis comunitar* și să-și adapteze în mod corespunzător sistemul administrativ. Transpunerea Directivelor va însemna nu numai preluarea “ad litteram” a prevederilor, ci și amendarea, revocarea sau schimbarea legislației naționale pentru a evita discrepanțele și a reflecta conținutul celei comunitare. Astfel, din capitolul “Controlul poluării industriale și managementul riscurilor” al *acquis*-ului, România va trebui să preia:

1. Directiva 96/61/EEC privind prevenirea și controlul integrat al poluării (IPPC);
2. Directiva 96/82/EEC privind controlul pericolului de accident major implicând substanțe periculoase SEVESO II (COMAH);
3. Directiva 88/609/EEC privind limitarea emisiilor de poluanți specifici în atmosferă prin instalații mari de ardere (LCP);
4. Directiva 1999/13/EEC privind limitarea emisiilor de compuși organici volatili, datorate utilizării solvenților în anumite activități și instalații (VOC);

Directivele IPPC, SEVESO II, LCP și VOC sunt destinate prevenirii și reducerii poluării provenite din activități industriale, fiind foarte strâns legate între ele; în consecință, transpunerea și aplicarea acestora va avea loc în paralel, necesitând o corelare deosebit de strictă.

Legile ce vizează protecția mediului existente în România diferă substanțial de cele ale Uniunii Europene, fiind necesare eforturi considerabile pentru amendarea legislației existente și elaborarea unor noi reglementări pentru a se realiza conformarea.

Directiva privind prevenirea și controlul integrat al poluării industriale (IPPC) a fost adoptată în ziua de 24 septembrie 1996. Scopul principal al transpunerii

Directivei IPPC este stabilirea unui sistem de autorizare pentru prevenirea integrată a poluării în România, destinat:

- reglementării tuturor categoriilor de impact asupra mediului;
- introducerii tehnologiilor optime disponibile (*Best Available Techniques*, BAT);
- adoptării unei abordări individuale a autorizării;
- interzicerii punerii în funcțiune a instalațiilor înainte de eliberarea autorizației de mediu.

IPPC prevede că toate activitățile enumerate în anexa 1 a directivei necesită o autorizație integrată până în anul 2007 (cele noi, imediat).

Încă nu s-a stabilit dacă sistemul intern de autorizare IPPC va cuprinde numai instalațiile specificate în Directivă sau toate activitățile economice avute în vedere de actualul sistem de autorizare aplicat în România (Legea nr. 137/1995 și Ordinul nr. 125/96). Menționăm că, în prezent, sistemul românesc de autorizare nu respectă în totalitate cerințele Directivei IPPC.

Directiva prescrie utilizarea tehnologiilor optime disponibile (*Best Available Techniques*) - BAT. Definirea BAT pentru fiecare întreprindere în parte se va baza pe criteriile enumerate în anexa 4 a Directivei (dintre criterii menționăm tipul tehnologiilor utilizate, vârsta instalațiilor). Prin intermediul autorizației nu se va impune utilizarea unei anumite tehnologii, dar se vor specifica valorile-limită ale emisiilor conform "Notelor EU BAT". Dacă soluția nu este fezabilă din punct de vedere economic pentru întreprinderile existente, autorizația trebuie să cuprindă planuri de conformare; Directiva nu specifică limite de timp pentru aplicarea BAT.

IPPC oferă și posibilitatea eliberării unor autorizații separate (pentru apă, deșeuri, aer,) cu condiția ca toate să conțină secțiuni în care să se explice modul în care s-a asigurat într-o măsură "viabilă din punct de vedere economic" că "a fost aleasă soluția cea mai bună pentru mediu în ansamblul său".

Evidențele arată că multe întreprinderi nu se pot conforma condițiilor actualului sistem de autorizare din România. O primă estimare arată că, până în prezent, numai circa 25% din toate instalațiile IPPC au fost autorizate. Aproximativ 80% dintre deținătorii de autorizații nu respectă condițiile acestora și, prin urmare, Agențiile de Protecție a Mediului au întocmit programe de conformare.

Toate instalațiile noi (pentru care se solicită autorizarea după 1 noiembrie 2005) va trebui să obțină o autorizație integrată înainte de a putea intra în funcțiune. Construcția de noi instalații industriale va trebui să respecte imediat, prin abordarea BAT, valori-limită de emisie foarte stricte.

Același regim se va aplica și pentru utilajele existente care vor suferi modificări substanțiale. În perioada 1 noiembrie 2005 - 1 noiembrie 2015, toate activitățile care intră sub incidența IPPC va trebui să fie autorizate pentru a se mai putea desfășura. Diferitele ramuri industriale vor fi programate pentru solicitarea autorizației integrate conform unei scheme de tranziție (calendar conform căruia întreprinderile IPPC va trebui să solicite autorizații IPPC). Toate cerințele specifice privind crearea unui sistem de autorizare integrată în conformitate cu Directiva IPPC au fost transpuse printr-o nouă Hotărâre de Guvern în anul 2003.

Viitorul sistem de autorizare trebuie să găsească un echilibru între posibilitățile de protecție a mediului și cele de dezvoltare economică ale industriei din România.

Directiva SEVESO II a fost adoptată în ziua de 9 decembrie 1996 și a intrat în vigoare pe 3 februarie 1997. Aceasta a înlocuit Directiva 82/52/EEC privind controlul pericolului de accident major al anumitor activități industriale (SEVESO I).

Prima directivă a fost propusă ca răspuns la presiunile Parlamentului European ce au urmat dezastrului din 1976 când s-au înregistrat scăpări importante de dioxină la o fabrică din localitatea Seveso situată lângă Milano, în Italia. Alte accidente majore cum au fost cele de la Flixborough - Marea Britanie (1974), Beek - Olanda (1975) și Velbert - Republica Federală Germania (1979) au arătat că sistemele de control existente nu erau satisfăcătoare.

Realizarea transpunerii în legislația românească a Directivei SEVESO II a fost programată pentru anul 2003, iar intrarea în vigoare a legislației în anul 2005. Toate întreprinderile vor fi obligate să depună notificări, conform articolului 6 din Directivă, înainte de anul 2007, iar cele care intră sub incidența articolului 9 vor fi solicitate să depună rapoarte de siguranță în perioada anilor 2005-2013 conform unei "programări SEVESO". Această programare va fi corelată cu planul de depunere a cererilor de autorizare pentru IPPC - "programarea IPPC".

Numărul firmelor din România ce vor necesita autorizări SEVESO nu este cunoscut deocamdată. Totuși, o primă estimare bazată pe lista de activități IPPC sugerează că aproximativ 50 de societăți comerciale se încadrează în articolul 9 din Directiva Seveso II.

Prin Directiva privind limitarea emisiilor de poluanți specifici în atmosferă prin instalații mari de ardere LCP sunt stabilite valorile maxime admisibile pentru emisiile de SO₂, NO_x și particule generate de instalațiile noi cu capacități mai mari de 50 MW și, pentru întreprinderile vechi, nivelurile-țintă de reducere a emisiilor, având ca termen de referință anul 1980.

Statele membre ale Uniunii Europene sunt obligate să diminueze, în medie, cu 30% emisiile de NO_x și cu 59% emisiile de SO₂ față de nivelul înregistrat în anul 1980 (anexa 1 a Directivei).

Pentru aplicarea în România va fi necesară identificarea instalațiilor ce intră sub incidența LCP și întocmirea unui program național de reducere a poluării ce va fi negociat cu Uniunea Europeană. MAPM și-a propus să realizeze transpunerea Directivei LCP în legislația internă. De asemenea, Ordinul ministerial pentru transpunerea directivei va intra în vigoare până la sfârșitul anului 2005, ceea ce va impune ca instalațiile ce intră sub incidența LCP să se conformeze la normele Uniunii Europene începând din acest an.

Evaluarea preliminară a instalațiilor existente în România ce intră sub incidența LCP arată existența a 67 unități de acest tip, distribuția acestora pe ramuri industriale fiind următoarea:

- producerea energiei electrice și termice - 39 de unități, cu instalații LCP având capacități de producție cuprinse între 50 și 1000 MW;

- fabricarea cimentului și a altor materiale de construcții - 5 unități cu instalații LCP având capacități cuprinse între 50 și 300 MW;
- construcții de mașini - 3 unități, cu o capacitate a instalațiilor LCP între 50 și 100 MW;
- rafinarea petrolului - 10 unități;
- topitorii - aproximativ 10 unități (inventarul nu a fost încă definitivat).

Se estimează că, în anul 2007, circa 60 de instalații LCP (din cele existente în prezent) se vor afla în funcțiune.

Câteva dintre concluziile ce pot fi desprinse din cele prezentate anterior sunt:

- toate actele normative vor intra în vigoare până la 1 noiembrie 2005;
- aplicarea completă a noii legislații se va realiza până în anul 2015;
- după 1 noiembrie 2005, toate activitățile/instalațiile noi va trebui să se conformeze noii legislații bazate pe prevederile directivelor;
- toate activitățile existente va trebui să se adapteze, pe parcursul unei perioade de zece ani, cerințelor din directive. Firmele care nu se vor conforma noilor obligații își vor înceta activitatea.

În țările dezvoltate, abordarea de tip comandă și control a fost preponderentă în elaborarea politicilor de mediu. Această abordare se bazează, în principal, pe aplicarea unor instrumente de reglementare precum: standardele, permisele și licențele, controlul direct al utilizării solului și apei.

În țările dezvoltate, abordarea de tip comandă și control a fost preponderentă în elaborarea politicilor de mediu. Această abordare se bazează, în principal, pe aplicarea unor instrumente de reglementare precum: standardele, permisele și licențele, controlul direct al utilizării solului și apei. În ultimii ani însă, a fost pusă în aplicare o gamă foarte variată de instrumente economice destinate controlului poluării. Printre acestea se numără: taxele asupra poluării, permisele comercializabile, subvențiile, sistemele de garanții rambursabile etc.

Scopul utilizării acestor instrumente a fost acela de a conferi o mai mare flexibilitate și eficacitate măsurilor de control al poluării; cele mai multe dintre acestea funcționează ca stimulente pentru poluatori în identificarea și aplicarea celor mai eficiente mijloace de atingere a obiectivelor ecologice.

Utilizarea taxelor de mediu câștigă din ce în ce mai mult interes în Uniunea Europeană. De exemplu, în anul 2001, opt state membre aplicau taxe pe bioxidul de carbon. De asemenea, este în creștere nivelul taxării energiei, iar din taxele asupra poluării se colectează din ce în ce mai multe venituri. Ponderea taxelor pe poluare nonenergie și nontransport este mică, dar în creștere rapidă.

Analiza influențelor principalelor industrii poluatoare din România asupra mediului înconjurător arată diversitatea categoriilor de impact și complexitatea măsurilor de conformare la *acquis*-ul comunitar în domeniu.

Pentru creșterea competitivității industriale România trebuie să facă eforturi substanțiale pe multiple planuri. O latură importantă reprezintă conformarea la cerințele de protecție a mediului impuse de Uniunea Europeană, fără de care produsele industriale românești nu vor putea accede pe piața europeană. În aceste condiții, în toate ramurile industriale va trebui să fie considerate măsuri de aliniere la cerințele de protecție a mediului impuse la nivelul Uniunii. Pentru industria extractivă, de prelucrare primară și de producere a energiei electrice și termice aceste măsuri vizează obiective specifice care au fost detaliate în tema de cercetare. În continuare nu facem decât o scurtă trecere în revistă a acestora.

- Industria extractivă a petrolului, gazelor naturale și prelucrarea primară a petrolului.

Problema asigurării calității mediului înconjurător în limitele admise desfășurării în condiții naturale a vieții și activităților în condiții normale a vieții și activităților umane, impuse pentru activitatea petrolieră, care se desfășoară pe un areal mare și care, prin produsele obținute și prin tehnologiile aplicate pentru extragerea lor, este de regulă poluantă, impune organizarea unui cadru adecvat care să asigure:

- prevenirea impactului proceselor de exploatare asupra mediului;
- reorientarea spre tehnologii și tehnici de extracție cu un grad redus de poluare;
- refacerea calității mediului în zonele deja poluante sau care sunt afectate ca urmare a unor situații accidentale.

Programul de reorientare a activității în domeniul prevederii poluării în sectorul extracției hidrocarburilor necesită cca 200 de milioane de dolari pentru următorii 5 ani, iar în sectorul de petrochimie, cca 75 de milioane de dolari.

- Industria extractivă a cărbunelui

Una din problemele cheie care afectează în general sectorul carbonifer este problema protecției mediului, problemă care se amplifică ca urmare a închiderii unui număr atât de mare de mine și cariere (64 de obiective miniere până în anul 2003). Planificarea acțiunilor de protecție a mediului inclusă în programul de reabilitare a mediului trebuie să se facă ținându-se seama de realizările concrete din fiecare zonă, însă principala problemă în calea definitivării lor o constituie găsirea resurselor financiare necesare, problemă care, în anumite situații, nu și-a găsit soluție, necesitând un sprijin substanțial din partea organismelor internaționale.

Dacă refacerea mediului este una din principalele priorități din România, pe un loc similar se găsesc măsurile pentru prevenirea deteriorării sau poluării mediului. În acest sens, în România se acordă o atenție din ce în ce mai mare tehnologiei de producere a cărbunelui curat, tehnologii care să reducă emisiile poluante provenite din arderea cărbunilor. Majoritatea unităților producătoare de energie din țările central și est-europene au fost constituite fără echipamente de control al emisiilor, iar măsurile de implementare a tehnologiilor cărbunelui curat au fost până în prezent timide.

- Industria siderurgică

Conformarea la cerințele de protecție a mediului a impus efectuarea unor importante investiții, valoarea acestora depășind 50 de milioane de dolari. Măsurile au vizat în principal:

- reducerea emisiilor poluante;
- economia de energie și materii prime;
- îmbunătățirea fluxului tehnologic.

- Industria de producere a energiei electrice și termice

Integrarea din punct de vedere energetic a României în structurile Uniunii Europene va însemna, pe lângă îndeplinirea cerințelor impuse de legislația existentă în capitolul “Controlul poluării industriale și managementul riscurilor”, și respectarea condițiilor stabilite de două importante documente din acest domeniu: “Tratatul cartei energiei” și “Protocolul pentru eficiența energetică”; acestea stabilesc condițiile de cooperare în domeniul energiei și conțin ca principale prevederi promovarea stabilirii prețurilor energiei pe baza principiilor economiei de piață, reflectarea în prețuri a costurilor și beneficiilor de mediu pe întreg ciclul energetic, promovarea eficienței energetice, utilizarea combustibililor curați și a resurselor regenerabile de energie.

România a făcut un pas însemnat spre conformarea cu cerințele *acquis*-ului comunitar prin adoptarea Legii nr. 199/2000 privind utilizarea eficientă a energiei.

Alt fapt demn de menționat este acela că acțiunile începute în cursul anului 2000 privind ratificarea unor protocoale internaționale referitoare la protecția mediului, cu implicații deosebite asupra sectorului energetic, au fost finalizate la începutul anului 2001. Astfel, Decretul prezidențial nr. 136/2000 s-a finalizat prin promulgarea Legii privind evaluarea impactului asupra mediului în context transfrontier, adoptată la Espoo la 25 februarie 1991 (Legea nr. 22/2001). Un alt fapt semnificativ este acela că Decretul Prezidențial nr. 360/2000 care prevede ratificarea Protocolului de la Kyoto la Convenția-cadru a Națiunilor Unite asupra schimbărilor climatice, adoptat la 11 decembrie 1997, s-a finalizat în 2001 prin promulgarea Legii nr. 3/2000, prin Decretul prezidențial nr. 16/31 ianuarie 2001.

În calitate de semnatară a Protocolul de la Kyoto, România s-a angajat să realizeze:

- stabilizarea emisiilor de gaze cu efect de seră în anul 2000, la nivelul înregistrat în anul 1989;
- reducerea acestor emisii, în perioada 2008-2012, cu 8% față de nivelul de emisii înregistrat în anul 1989.

În procesul de integrare europeană, îndeplinirea obligațiilor asumate prin Protocolul de la Kyoto reprezintă o condiție obligatorie.

POLUAREA AERULUI

1. Emisiile de poluanți în atmosferă

Definiție: indicatorul reflectă cantitățile de emisii poluante evacuate în atmosferă. Pentru pulberi sedimentabile PM₁₀ se poate utiliza un indicator ce

reflectă procentul populației urbane expuse unor concentrații care depășesc limitele maxime admisibile (în prezent, metodologia de calcul a indicatorului nu este pusă la punct, dar informațiile necesare se referă la valorile-limită prevăzute de legislație).

Relevanță: relevanță deosebită pentru determinarea impactului asupra mediului ambiant a activităților antropice. Determinarea corectă a emisiilor de poluanți se face pe baza măsurărilor efectuate cu aparatură specializată. În situația în care nu se dispune de această aparatură, pentru postevaluări pe diferite perioade de timp, inclusiv pentru întocmirea inventarelor și a rapoartelor statistice, pentru verificări ale încadrării în norme, precum și pentru elaborarea unor prognoze, evaluarea emisiilor se face pe bază de calcul.

Obiective în România:

- emisiile de SO₂ se ridicau, în anul 2002, la 780837 tone, obiectivul pentru anul 2010 fiind stabilit la 918000 tone.
- emisiile de NO₂ erau, în același an, de 356932 tone, preconizându-se pentru anul 2010 o cantitate de emisii de 437000 tone.
- emisiile de NH₃ înregistrau, în 2002, o cantitate de 156306 tone, obiectivul propus pentru anul 2010 fiind de 210000 tone.
- pulberi sedimentabile PM₁₀. În UE valoarea-limită pentru PM₁₀ este de 50 μg/m³ (media pentru 24 de ore) care nu trebuie depășită mai mult de 35 de zile pe an, începând din anul 2005. În România anului 2002, în 3 localități au fost depășite valorile-limită cu cantități cuprinse între 0,061-0,093 mg/m³. Pentru anul 2003 a fost stabilită o concentrație de 0,060 mg/m³, obiectivul pentru anul 2010 fiind de 20 μg/m³.

2. Emisii de substanțe ce determină fenomenul de acidifiere

Definiție: indicatorul arată evoluția, începând din anul 1990, a emisiilor antropice de substanțe care determină fenomenul de acidifiere: oxizi de azot, amoniac și oxizi de sulf, fiecare substanță fiind măsurată prin potențialul de acidifiere. Acest indicator oferă, de asemenea, informații despre emisiile de substanțe pe sectoare de activitate: energie, transporturi, industrie, agricultură etc. Se măsoară în mii tone.

Relevanță: acidifierea este determinată de emisiile în atmosferă de dioxid de sulf, oxizi de azot și amoniac, de reacțiile chimice ale acestora cu alte substanțe, de depunerea ulterioară a acestora cu daune asupra ecosistemelor, construcțiilor, diferitelor materiale (coroziune). Efectele asociate fiecărui poluant sunt dependente de potențialul de acidifiere al acestuia și de proprietățile ecosistemului sau materialului. Cantitățile de substanțe care determină acidifierea depășesc adesea limitele maxime admisibile, în întreaga Europă eforturile concentrându-se asupra reducerii emisiilor.

Indicatorul ajută la evaluarea progresului făcut pe calea implementării Protocolului de la Göteborg relativ la Convenția din 1979 privind Poluarea transfrontalieră pe distanțe lungi (*Convention on Long Range Transboundary Air*

Pollution - CLRTAP) și la Directiva UE privind limitele emisiilor la nivel național (*National Emission Ceilings Directive* (NECD) - 2001/81/EC).

Obiective: obiectivele în domeniu sunt stabilite conform celor două acte normative menționate anterior (NECD și CLRTAP). NECD stabilește limite ale emisiilor, pentru perioada 1990-2010, mai stricte decât Protocolul de la Göteborg (CLRTAP) pentru cele 15 țări inițial membre ale UE (tabelul nr. 1). Protocolul de la Göteborg intră în vigoare pe 17 mai 2005, după ratificarea acestuia la începutul anului 2005.

Tabelul nr. 1

Reducerea procentuală prevăzută pentru anul 2010, față de 1990, a nivelului emisiilor de substanțe care determină fenomenul de acidifiere - NO_x , SO_x , NH_3 (obiective stabilite pe baza potențialului de acidifiere)

Țara	Obiective NECD 1990-2010	Obiective stabilite prin Protocolul de la Goteburg pentru 1990-2010
UE (15)	56	55
Germania	74	73
Franța	41	40
Italia	50	49
Suedia	36	36
Ungaria	43	39
Polonia	43	43
Bulgaria	-	51
România	-	28

Sursa: European Environment Agency - Core of set indicators.

SCHIMBĂRI CLIMATICE

3. Modificarea procentuală anuală a volumului emisiilor de gaze cu efect de seră

Definiție: modificarea procentuală față de anul de bază și obiectivele stabilite potrivit Protocolului de la Kyoto/Decizia Consiliului UE pentru perioada 2008-2012 (în echivalent CO_2).

Relevanța indicatorului și obiective propuse: sub incidența Protocolului de la Kyoto, Uniunea Europeană și România au convenit la o reducere de 8% a emisiilor de gaze cu efect de seră pentru perioada 2008-2012, față de anul de bază 1990 (tabelul nr. 2). Emisiile celor șase tipuri de gaze cu efect de seră avute în vedere prin Protocol sunt evaluate la potențialul de încălzire globală și agregate astfel încât să rezulte emisiile totale exprimate în echivalent CO_2 .

Tabelul nr. 2

Modificarea procentuală anuală a volumului emisiilor de gaze cu efect de seră, în diferite țări ale lumii, în perioada 1992-2010

%

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2010
UE (25)	93,8	91,9	91,8	92,1	94,1	92,5	92,2	90,7	90,4	91,5	91,0	:
UE (15)	97,7	96,0	96,1	97,0	99,0	97,3	97,8	96,2	96,3	97,6	97,1	92,0
Germania	91,4	90,2	88,4	87,8	89,3	86,3	84,3	81,4	81,1	82,0	81,1	79,0
Franța	102,5	98,5	97,7	99,2	102,1	100,7	103,2	99,9	98,8	99,5	98,1	100,0
Italia	99,7	98,5	97,0	103,3	101,8	103,0	105,4	106,4	107,1	109,1	109,0	93,5
Suedia	100,1	99,8	103,6	102,1	106,8	100,7	101,7	96,9	93,4	94,5	96,3	104,0
Ungaria	70,5	70,4	68,9	69,6	70,8	68,8	74,0	76,5	68,7	69,8	69,0	94,0
Polonia	77,8	76,2	77,8	73,8	77,4	75,6	71,4	71,0	68,3	67,7	67,7	94,0
SUA	101,2	103,0	104,9	105,8	109,1	110,4	110,8	111,8	114,8	112,3	113,1	93,0
Japonia	98,1	97,2	102,1	107,3	109,3	109,8	105,6	107,4	108,1	105,3	107,6	94,0
Bulgaria	64,6	63,7	57,4	60,6	58,5	55,3	49,4	45,3	44,8	46,4	44,0	92,0
România	66,7	66,1	63,9	66,6	68,5	61,2	54,1	47,4	48,5	50,0	52,0	92,0

Sursa: EUROSTAT, www.europa.eu.int/comm/eurostat.

4. Emisiile de gaze cu efect de seră

Definiție: acest indicator măsoară cantitatea de emisii de gaze cu efect de seră emise într-o anumită perioadă de timp (în general pentru un an calendaristic) și un anumit spațiu. Se exprimă în echivalent CO₂, în termeni absoluți sau relativi (raportat la numărul de locuitori).

Relevanță: indicatorul este relevant pentru măsurarea gradului de îndeplinire a obligațiilor impuse de Protocolul de la Kyoto și a potențialului de comercializare a emisiilor.

Obiective: față de anul 2002, în care s-au înregistrat 5,36 tone CO₂ echivalent/persoană, se propune ca obiectiv pentru anul 2013 o cantitate de 7 tone CO₂ echivalent/persoană.

GOSPODĂRIREA APEI

5. Consumul de apă

Definiție: indicatorul exprimă consumul de apă pe locuitor, înregistrat pe perioada unui an și se măsoară în m³/loc. (tabelul nr. 3).

Tabelul nr. 3

Evoluția consumului de apă în diferite țări, în perioada 1970-2001

m³/loc.

	1970	1975	1980	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Germania	:	:	:	:	:	531,94	:	:	494,67	:	:	:
Franța	:	:	:	632,5	666,1	:	:	522,08	557,03	552,56	:	:
Italia	780,47	:	996,66	918,92	991,28	981,34	:	:	976,32	:	:	:
Suedia	52,9	52,8	42,7	48,2	36,8	49,1	52,4	50,6	55,4	54,1	46,9	60,0

	1970	1975	1980	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Ungaria	:	:	:	:	:	585,72	582,37	559,87	561,44	540,31	546,93	:
Polonia	309,55	399,77	427,25	442,72	398,66	334,99	333,92	331,24	316,75	316,69	310,29	300,14
Bulgaria	:	:	:	:	1165,42	750,62	853,85	903,2	954,37	828,41	748,67	735,66
România	:	728,43	849,42	914,16	754,37	453,5	461,24	410,06	401,8	381,08	354,79	327,37

Sursa: EUROSTAT, www.europa.eu.int/comm/eurostat.

Relevanță: monitorizarea eficienței consumului de apă la nivel național, regional sau local este importantă pentru asigurarea utilizării durabile a acestei resurse, obiectiv specificat în cel de "Al șaselea program al Uniunii Europene de acțiune în domeniul mediului (2001-2010)". Ponderea consumului în totalul resurselor de apă oferă o imagine relevantă la nivel național despre presiunea care se exercită în timp asupra factorului de mediu. Indicatorul permite efectuarea de comparații între țări, reflectând raritatea, sau dimpotrivă, abundența resursei în plan regional.

Obiective: în Uniunea Europeană, Directiva-cadru privind apa (*Water Framework Directive* 2000/60/EC) impune statelor membre să: promoveze utilizarea durabilă a resurselor disponibile de apă; asigure echilibrul între extracția și evacuarea apelor, astfel încât în anul 2015, calitatea apelor de suprafață să fie satisfăcătoare. În România, Ministerul Mediului și Gospodăririi Apelor a stabilit o serie de obiective în ceea ce privește gospodărirea apelor (indicatorii nr. 6, 7, 8 și 9 din tabelul nr. 4).

Tabelul nr. 4

Indicatori care reflectă obiectivele României în domeniul gospodăririi apelor

6. Număr obiective de investiții pentru lucrări în domeniul apărării împotriva inundațiilor: - pentru asigurarea surselor de apă (an referință 2004) - pentru apărarea împotriva inundațiilor (an referință 2004)	8900 1695	8921 1765
7. Număr rețele de canalizare (an referință - 2004)	644	1207
8. Număr stații de epurare (an referință - 2004)	340	702
9. Număr locuitori echivalenți conectați la rețele de canalizare (an referință 2004)	10.192.131 (69% din total locuitori echivalenți)	18.496.296

Sursa: Ministerul Mediului și Gospodăririi Apelor.

PROTECȚIA SOLULUI

10. Situri contaminate/degradate

Definiție: termenul de sit contaminat se referă la zone clar delimitate în care prezența contaminării a fost confirmată iar severitatea posibilului impact asupra ecosistemelor și sănătății umane este de așa natură încât remediarea situației este necesară. Remediarea sau curățarea sitului poate implica reducerea sau chiar eliminarea impactului negativ.

Relevanță: emisiile de substanțe periculoase din surse locale au impact asupra calității solului și apei, în special asupra apelor de suprafață. Managementul siturilor contaminate are ca scop evaluarea efectelor adverse apărute și luarea de măsuri care să satisfacă standardele de mediu prevăzute de legislația în vigoare.

Obiective: în Uniunea Europeană nu au fost stabilite standarde privind calitatea solului, dar unele țări și-au propus ținte de atins în domeniu. În general, legislația urmărește prevenirea apariției de noi contaminări și elaborarea de obiective privind remedierea siturilor la care au fost depășite deja standardele de protecție a mediului. În România, conform Ministerului Mediului și Gospodăririi Apelor, ponderea siturilor contaminate/degradate va crește de la 2% în anul 2004, la 15% în 2013.

11. Ponderea zonelor vulnerabile în suprafața totală a țării

Definiție: se calculează ca raport între suprafața terenurilor agricole afectate de secetă, eroziune, alunecări de pământ, sărăturare, compactare, aciditate, poluare chimică etc. și suprafața agricolă totală (tabelul nr. 5).

Tabelul nr. 5

Suprafața terenurilor agricole afectate de diverși factori limitativi ai capacității productive, în 2002

mii ha

Factorul	Suprafața afectată
Secetă frecventă	7100
Exces periodic de umiditate	3781
Eroziunea solului prin apă	6300
Alunecări de teren	702
Eroziunea solului prin vânt	378
Schelet excesiv de la suprafața solului	300
Sărăturarea solului	614
Compactarea solului datorită lucrărilor necorespunzătoare	6500
Compactarea naturală a solului	2060
Formarea de crustă	2300
Rezervă mică și foarte mică de humus în sol	7485
Aciditate puternică și moderată	3424
Alcalinitate ridicată	223
Asigurare slabă și foarte slabă cu fosfor mobil	6330
Asigurare slabă și foarte slabă cu potasiu mobil	787
Asigurarea slabă cu azot	5110
Carențe de microelemente	1500
Poluarea chimică a solului	900

Sursa: Institutul Național de Statistică, *Anuarul statistic al României*, 2003.

În anul 2004, ponderea zonelor vulnerabile în suprafața totală a țării era de 8,2%.

Relevanță: evaluarea calității solurilor agricole constă în identificarea și caracterizarea factorilor care limitează capacitatea productivă a acestora.

Obiective: pentru România vezi pagina *web* a Ministerului Mediului și Gospodăririi Apelor.

BIODIVERSITATEA

12. Arii protejate

Definiție: indicatorul poate fi determinat procentual ca raport între suprafața ariilor protejate (stabilită prin intermediul Directivei habitatelor) și suprafața totală a țării respective (tabelul nr. 6). De asemenea, indicatorul poate fi exprimat în valori absolute prin suprafața totală a ariilor protejate (ha) sau prin numărul acestora.

Tabelul nr. 6

Ponderea ariilor protejate stabilite prin Directiva Habitatelor în suprafața totală a țărilor

%

Țara	2002	2003
UE (15)	12,3	12,5
Germania	7,0	7,0
Franța	6,3	6,8
Italia	14,7	14,7
Suedia	13,9	13,9
Spania	21,8	22,6
Portugalia	16,4	17,4
România	6,8	:

Sursa: EUROSTAT, www.europa.eu.int/comm/eurostat.

Relevanță: indicatorul are o mare relevanță deoarece ariile protejate sunt acele zone de terenuri sau ape, precum și alte obiective naturale, distincte, care se impun a fi conservate și transmise generațiilor viitoare datorită importanței lor științifice, estetice sau rarității.

Obiective: politica Uniunii Europene de conservare a naturii face parte integrantă din strategia Uniunii privind biodiversitatea. În principal, aceasta se bazează pe implementarea a două directive: Directiva Consiliului 92/43/EEC din 21 mai 1992 (Directiva habitatelor) privind conservarea habitatelor naturale și a faunei și florei sălbatice și Directiva Consiliului 79/409/EEC din 2 aprilie 1979 (Directiva păsărilor) privind protecția păsărilor sălbatice.

În România, propunerile pentru înființarea de noi rezervații naturale, parcuri naționale și monumente ale naturii se fac de către Ministerul Mediului și Gospodăririi Apelor cu consultarea Academiei Române (Comisia pentru Ocrotirea Monumentelor Naturii) și a Comisiei Naționale UNESCO (art. 34 din Legea protecției mediului). În anul 2002 existau un număr de 846 de arii protejate (din

care: 53 de rezervații științifice, 11 parcuri naționale, 231 de monumente ale naturii, 543 de rezervații naturale, 5 parcuri naturale și 3 rezervații ale biosferei), cu o suprafață totală de 1448271 ha, reprezentând 6,8% din suprafața totală a țării. Se prevede ca în anul 2013, ponderea ariilor protejate să crească la 15%.

Pentru o mai bună descriere a capitolului "Biodiversitate", se impune construirea a cel puțin încă doi indicatori care să se refere la Diversitatea speciilor (13) și Speciile amenințate și protejate (14). Aceștia vor veni în completarea celor prezentați, în următoarea etapă a proiectului.

AGRICULTURA

15. Suprafața fermelor care practică agricultura ecologică

Definiție: ponderea suprafețelor pe care se practică agricultura ecologică în totalul suprafeței agricole. Agricultura ecologică poate fi definită ca un sistem de producție care pune un accent deosebit pe protecția mediului și bunăstarea animalelor prin reducerea sau eliminarea utilizării îngrășămintelor chimice, pesticidelor, promotorilor de creștere. În Uniunea Europeană, cadrul legislativ pentru practicarea agriculturii ecologice este dat de Reglementarea Consiliului 2092/91 și amendamentele acesteia.

Relevanța: agricultura ecologică este un sistem de practicare a agriculturii special conceput pentru a fi durabil din punct de vedere ecologic, fiind guvernat de reguli clare, verificabile. În contextul legislativ oferit de Reglementarea 2092/91, agricultura ecologică se deosebește de alte modalități de a practica agricultura prin aplicarea de standarde (reguli de producție), proceduri de certificare (scheme obligatorii de inspecție) și un sistem specific de etichetare, care au determinat apariția unei piețe specifice, parțial izolată de celelalte piețe de produse agricole.

Obiective: deși Uniunea Europeană nu și-a stabilit o țintă precisă în ceea ce privește suprafețele de teren pe care se practică agricultura ecologică, un număr de state membre și-au propus ca obiectiv pentru anul 2010 un procent de 10-20% din totalitatea terenurilor agricole (tabelul nr. 7).

Tabelul nr. 7

Obiective propuse de diferite țări ale Uniunii Europene privind suprafețele pe care se va practica agricultura ecologică

Țara	Anul	Obiectiv
Austria	2004/2006	Cel puțin 105000 ha în 2004 și cel puțin 115000 în 2006
Belgia	2010	10% suprafețe cu agricultură ecologică
Danemarca	2005	10% suprafețe cu agricultură ecologică, cu 20000 ha mai mult decât în 1999
Franța	2005/2010	În 2010 Franța să devină liderul european al agriculturii ecologice; Conversia a 1 milion ha și 25000 fermieri până în 2005
Germania	2010	20% suprafețe cu agricultură ecologică

Țara	Anul	Obiectiv
Olanda	2005/2010	5% suprafețe cu agricultură ecologică până în 2005, 10% până în 2010
Suedia	2005	20% suprafețe cu agricultură ecologică
Regatul Unit	2005	10% suprafețe cu agricultură ecologică
România*	2013	10% suprafețe cu agricultură ecologică în 2013 față de 1% în 2004

Notă: * Ministerul Mediului și Gospodăririi Apelor.

Sursa: European Environment Agency - Core of set indicators.

16. Îngrășăminte chimice folosite în agricultură

Definiție: indicatorul arată cantitatea de îngrășăminte chimice consumată în agricultură (îngrășăminte azotoase, fosfatice și potasice) (tabelul nr. 8).

Relevanță: este relevant în special prin raportare la suprafețele pe care se aplică îngrășămintele.

Tabelul nr. 8

Evoluția cantităților de îngrășăminte chimice utilizate în agricultură, în diferite țări ale lumii, în perioada 1997-2002

mii tone

	1997	1998	1999	2000	2001	2002
UE (15)	17506	17463	17260	15663	15610	
Germania	2857	2938	3033	2743	2612	
Franța	4989	4837	4753	4145	4178	
Italia	1758	1748	1784	1732	1681	
Suedia	310	294	290	282	287	
Ungaria	427	371	433	417	323	
Polonia	1700	1557	1526	1584	1557	
Bulgaria	200	169	123	152	157	
România ¹	315	360	237	304	327	
România ²	404	383	331	342	369	326

Notă: România¹ EUROSTAT.

România² Anuarul statistic al României, Institutul Național de Statistică, 2003.

Sursa: EUROSTAT, www.europa.eu.int/comm/eurostat.

TRANSPORTURILE

17. Cererea de transport de marfă

Definiție: indicatorul este definit ca raport între distanțele de transport al mărfurilor (tone-km) și PIB (în prețuri constante 1995, exprimate în euro). Acesta include transportul pe șosele, cale ferată și apele interioare. Transporturile pe cale ferată și apele interioare includ mișcarea mărfurilor pe teritoriul național, indiferent de naționalitatea vehiculului sau vasului. Transportul pe șosele cuprinde deplasarea vehiculelor înregistrate în țara pentru care se face raportarea (tabelul nr. 9).

Tabelul nr. 9

**Indicele volumului mărfurilor transportate, în diferite țări ale lumii,
în perioada 1992-2003**

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
UE (25)	:	:	:	100,0	99,2	101,2	101,6	100,9	100,8	99,8	100,6	99,7
UE (15)	92,6	92,1	95,5	100,0	99,9	101,2	102,5	102,3	102,6	101,9	102,4	100,6
Germania	91,3	90,1	94,4	100,0	98,1	100,4	102,1	104,4	104,3	104,8	103,6	104,5
Franța	97,1	92,8	96,3	100,0	100,0	101,0	101,1	104,1	101,0	97,8	95,6	93,7
Italia	91,1	86,8	89,1	100,0	105,2	103,2	106,8	100,9	102,1	100,9	102,7	93,4
Suedia	90,6	94,5	94,0	100,0	101,0	102,5	95,7	91,1	93,1	88,8	90,3	90,8
Ungaria	:	93,2	92,8	100,0	97,4	97,5	107,9	99,6	97,5	91,9	91,3	87,2
Polonia	:	:	:	100,0	97,9	97,2	92,2	85,1	82,9	79,0	78,1	78,4
SUA	94,4	95,0	97,4	100,0	99,8	96,1	94,3	93,4	91,5	90,6	:	:
Japonia	:	:	:	100,0	99,9	98,2	97,2	98,9	97,8	97,4	97,4	:
Bulgaria	90,2	104,5	104,2	100,0	97,2	100,3	81,7	67,3	31,8	33,3	33,2	35,0
România	100,8	92,2	94,8	100,0	97,8	104,8	83,7	71,5	77,6	81,7	90,1	95,4

Sursa: EUROSTAT, www.europa.eu.int/comm/eurostat.

Relevanță: după sectorul energetic, transporturile constituie cel mai mare generator de emisii poluante. Tocmai de aceea evoluția distanțelor de transport, atât pentru mărfuri, cât și pentru pasageri, reprezintă un indicator relevant pentru domeniul analizat.

Obiective: principalul obiectiv este modificarea structurii pe moduri de transport în sensul stimulării transporturilor pe calea ferată.

18. Cererea de transport de pasageri

Definiție: indicatorul este definit ca raport între distanțele de transport al pasagerilor (om-km) și PIB (în prețuri constante 1995, exprimate în euro). Acesta include transportul cu autovehiculele, autobuzele și trenurile. Toate informațiile iau în calcul deplasarea pe teritoriul național, indiferent de naționalitatea vehiculelor. Cu toate acestea, colectarea datelor nu este armonizată la nivelul Uniunii Europene (tabelul nr. 10).

Tabelul nr. 10

**Indicele volumului transportului de persoane, în diferite țări ale lumii,
în perioada 1992-2003**

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
UE (25)	:	:	:	100,0	:	:	:	:	:	:	:	:
UE (15)	99,3	100,6	101,1	100,0	100,0	99,0	98,4	97,7	96,1	96,0	96,4	:
Germania	91,1	93,8	100,3	100,0	99,4	98,1	97,3	97,5	93,4	94,5	94,9	93,8
Franța	100,6	102,8	103,8	100,0	100,8	100,5	100,0	99,6	96,5	97,8	97,4	:
Italia	102,3	102,6	99,8	100,0	100,9	100,4	101,5	100,4	105,8	103,1	102,1	:
Suedia	105,8	106,6	101,9	100,0	99,3	97,3	94,8	93,3	90,7	90,8	91,5	:
Ungaria	106,5	101,2	100,7	100,0	99,1	95,7	92,2	90,1	87,0	84,0	82,3	:
Polonia	:	:	:	100,0	96,6	95,4	96,3	93,4	93,4	95,0	96,5	:

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
SUA	105,1	104,2	101,8	100,0	98,9	97,5	96,1	94,3	92,8	93,0	:	:
Japonia	:	:	100,9	100,0	99,4	98,5	100,6	100,9	98,5	99,0	99,1	:
Bulgaria	:	:	:	100,0	:	:	:	:	:	:	:	:
România	:	:	:	100,0	:	:	:	:	:	:	:	:

Sursa: EUROSTAT, www.europa.eu.int/comm/eurostat.

Relevanță: după sectorul energetic, transporturile constituie cel mai mare generator de emisii poluante. Tocmai de aceea evoluția distanțelor de transport, atât pentru mărfuri, cât și pentru pasageri, reprezintă un indicator relevant pentru domeniul analizat.

Obiective: principalul obiectiv este modificarea structurii pe moduri de transport în sensul stimulării transportului în comun.

19. Structura combustibililor utilizați în sectorul transporturi (în curs de elaborare)

SECTORUL ENERGETIC

Furnizarea unor servicii energetice corespunzătoare din punct de vedere calitativ, la prețuri acceptabile, în condițiile respectării normelor de protecție a mediului și asigurării securității aprovizionării, în conformitate cu cerințele creșterii economice reprezintă o componentă primordială a dezvoltării durabile.

În acest sens, în capitolul 9 al "Agendei 21" se apreciază că "energia este esențială pentru dezvoltarea economică și socială și o mai bună calitate a vieții. Pe plan mondial, în condițiile tehnologice actuale și ale creșterii permanente a cantităților de resurse utilizate, o mare parte a energiei este produsă și consumată în mod nesustenabil. Necesitatea de a controla emisiile de gaze cu efect de seră și de alte substanțe poluante impune sporirea eficienței producției, transportului, distribuției și consumului de energie și creșterea utilizării resurselor regenerabile de energie. Toate sursele de energie trebuie utilizate astfel încât să fie respectat mediul în ansamblul său".

Deși obiectivele dezvoltării durabile sunt foarte generale, este nevoie de un set de indicatori cuantificabili destinați măsurării și monitorizării progresului către realizarea acestor obiective. Astfel, de la publicarea Raportului Brundtland, "Viitorul nostru comun"¹ în 1987 de către Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare, diferite organizații naționale și internaționale au început să elaboreze seturi de indicatori care să măsoare și să evalueze aspectele dezvoltării durabile. Aceste eforturi au fost amplificate în urma adoptării, în 1992, a "Agendei 21", prin care (în capitolul 40) se solicită statelor lumii, organizațiilor guvernamentale și neguvernamentale internaționale să definească un sistem indicatori ai dezvoltării durabile. Începând din anul 1995, prin Programul de lucru al Națiunilor Unite privind indicatorii dezvoltării durabile² (*United Nations Work Programme on Indicators of Sus-*

¹ The World Commission on Environment and Development, 1987: *Our Common Future*, Oxford University Press, London, United Kingdom.

² United Nations, 1996, *Indicators of Sustainable Development - Framework and methodologies*, United Nations, New York; Division of Sustainable Development, United Nations

tainable Development) a fost elaborat un set-nucleu de indicatori referitori la dimensiunile ecologică, socială, economică și instituțională ale dezvoltării durabile, care includ și o serie de indicatori specifici domeniului energetic. Indicatori referitori la sectorul energetic au fost, de asemenea, definiți de OCDE¹ și EUROSTAT².

La aceste eforturi se adaugă și lucrarea Agenției Internaționale pentru Energie privind dezagregarea indicatorilor de eficiență și utilizare a energiei pe diferite sectoare economice și estimarea emisiilor de gaze cu efect de seră aferente³. De asemenea, în anul 1999, Agenția a inițiat Proiectul privind indicatorii dezvoltării durabile a energiei⁴.

20. Intensitatea energetică a economiei

Definiție: intensitatea energetică a economiei reprezintă raportul dintre consumul de energie primară și produsul intern brut, pe perioada unui an. Consumul de energie primară se calculează ca sumă a consumurilor interne de cărbune, electricitate, țiței, gaze naturale și resurse regenerabile de energie. Evoluția PIB se exprimă în prețuri constante pentru compensarea influențelor fenomenului inflației. Intensitatea energetică se exprimă în kgep/1000 euro (tabelul nr. 11).

Relevanța indicatorului: acest indicator arată ce cantitate de energie primară se folosește pentru a realiza o unitate de PIB și relevă eficiența energetică generală a economiei respective, arătând nivelul tehnologic al acesteia. Indicatorul arată gradul de decuplare dintre consumul de energie și creșterea economică, dar nu reflectă cauzele care determină evoluțiile înregistrate. Reducerea intensității energetice poate fi rezultatul pozitiv al îmbunătățirii eficienței energetice, modificării cererii de energie determinată de factori structurali, comportamentali sau tehnologici.

Obiective: în UE nu sunt stabilite valori-țintă ale intensității consumului de energie; alte obiective în domeniile protecției mediului sau energiei sunt influențate de sau influențează intensitatea energetică. Câteva dintre acestea sunt:

- obiectivul-indicativ pentru intensitatea consumului final de energie din UE, stabilit în Comunicarea din 1998 "Eficiența energetică în Comunitatea Europeană: către o strategie a utilizării raționale a energiei", COM (98) 248 finală, de reducere anuală cu 1% (peste reducerea care ar fi atinsă în condiții normale) a intensității consumului final de energie începând din 1998;

Department of Economic and Social Affairs, 2000 Report of the Consultative Group to Identify Themes and Core Indicators of Sustainable Development, New York, USA, 6-9 March.

¹ OECD, 2000, Energy/Environment Indicators. În "Towards Sustainable Development Indicators to Measure Progress, Proceedings of the OECD Rome Conference, OECD, Paris, France.

² European Commission, 1999 "Integration - Indicators for Energy", Office for Official Publications of the European Communities, Luxemburg.

³ International Energy Agency, 1997, "Indicators of Energy Use and Efficiency - Understanding the link between energy and human activity". OECD/IEA, Paris, France.

⁴ International Energy Agency, 1999, "Indicators for Sustainable Energy Development", OECD/IEA, Paris, France.

- obiectivele stabilite prin semnarea Protocolului de la Kyoto privind reducerea gazelor cu efect de seră;
- directiva propusă privind eficiența energetică a consumului final și serviciile energetice, COM (2003) 739 finală, care stabilește ca obiective pentru statele membre economisirea a 1% pe an din întreaga energie furnizată între anii 2006 și 2012, comparativ cu scenariul *business-as-usual*.

Tabelul nr. 11

Evoluția intensității energetice în diferite țări ale lumii, în perioada 1991-2002*kgep/1000Euro*

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
UE (25)	:	:	239,89	213,34	230,39	234,98	227,58	224,16	217,10	211,58	212,91	209,86
UE (15)	216,22	212,21	212,90	207,31	206,74	210,82	204,72	203,11	197,75	193,29	194,41	191,69
Germania	194,40	186,47	187,75	181,82	179,31	184,17	179,83	175,88	169,32	165,50	168,89	165,65
Franța	207,65	202,60	206,45	194,36	198,84	207,43	198,69	198,13	191,67	190,32	191,75	189,57
Italia	194,03	195,40	193,92	187,29	192,42	190,11	189,01	191,36	190,87	186,93	183,96	184,17
Suedia	269,43	259,44	266,35	272,36	265,53	268,42	255,40	248,52	238,16	215,04	229,14	224,26
Ungaria	801,42	747,17	757,52	729,52	739,29	746,34	700,10	661,92	642,05	600,50	588,64	574,20
Polonia	1074,98	1619,25	1615,21	1064,83	961,94	972,12	876,88	788,92	726,54	675,83	669,22	650,07
SUA	387,74	383,99	381,52	374,15	369,13	365,34	353,59	341,91	338,31	334,20	338,00	331,00
Japonia	115,44	116,41	117,11	121,58	122,19	121,33	120,68	121,08	122,01	120,67	123,00	119,00
Bulgaria	2142,08	2134,28	2305,53	2192,15	2326,04	2543,78	2392,28	2250,68	1986,60	1900,65	1902,67	1781,33
România	2002,67	1915,23	1809,71	1645,39	1662,84	1716,56	1647,99	1563,38	1418,77	1455,26	1367,19	1266,54

Sursa: EUROSTAT, www.europa.eu.int/comm/eurostat.

În România, în Strategia națională în domeniul eficienței energetice (HG nr. 163/2004 publicată în Monitorul oficial, nr. 160 bis/24 februarie 2004), se preconizează o reducere cu 50% a intensității energetice (scenariul optimist), cu 40% (scenariul moderat), respectiv 30% (scenariul pesimist) până la sfârșitul anului 2015, pentru o dinamică estimată a PIB de 5,4% în perioada 2003-2015.

21. Structura consumului final de energie pe sectoare ale economiei

Definiție: consumul final de energie se referă la energia furnizată consumatorilor pentru toate modurile de folosire a energiei. Acesta se calculează ca sumă a consumurilor finale de energie din toate sectoarele de activitate (industrie, transporturi, agricultură, servicii, casnic) (tabelul nr. 12).

Structura consumului final de energie pe sectoare ale economiei exprimă ponderea diferitelor sectoare de activitate în consumul final de energie. Indicatorul nu cuprinde cantitățile de resurse utilizate în scop neenergetic și pe cele utilizate pentru producerea altor combustibili. De asemenea, nu sunt cuprinse consumurile înregistrate în sectorul energetic și pierderile în rețelele de transport și distribuție. Indicatorul poate fi prezentat în două moduri: valori absolute și relative.

Relevanța indicatorului: este un indicator energetic de relevanță maximă pentru evaluarea potențialului de conservare a energiei în diferitele sectoare de activitate. Acesta arată cererea sectorială de energie a țării. Deoarece structura pe sectoare a fiecărei economii diferă de la caz la caz, comparațiile între țări nu își

au rostul. În această situație, de o mai mare relevanță poate fi compararea consumurilor finale ale sectoarelor exprimate în valori absolute (de exemplu în industrie, vezi tabelul nr. 13).

Tabelul nr. 12

**Evoluția consumului final de energie în diferite țări ale lumii,
în perioada 1991-2002**

mii tep

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
UE (25)	1029839	1011655	1015156	1005259	1026959	1069534	1059924	1069309	1071065	1071014	1096898	1082824
UE (15)	879386	873364	880463	874884	895895	933540	926128	942029	947204	950129	972631	959979
Germania	224161	218413	219341	215457	222342	230895	226131	224450	219934	213270	215174	210485
Franța	142103	143222	142890	137875	141243	148621	145654	150829	150719	151624	158652	152686
Italia	109883	110222	110464	108769	113563	114339	115335	118451	123073	123005	125625	125163
Suedia	30804	30704	32385	32952	33679	34603	34119	34251	34076	34532	33132	33668
Ungaria	18119	15835	15709	15550	15621	16200	15509	15598	15851	15799	16400	16915
Polonia	60124	59140	64374	61908	63360	66192	65224	60378	58843	55572	56198	54396
Bulgaria	12374	10897	10715	10804	11402	11520	9286	9904	8798	8578	8611	8695
România	26458	23725	21846	23821	25494	28307	27935	25321	21714	22388	22876	23247

Sursa: EUROSTAT, www.europa.eu.int/comm/eurostat.

Tabelul nr. 13

**Evoluția consumului final de energie în industrie în diferite țări ale lumii,
în perioada 1991-2002**

mii tep

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
UE (25)	317149	306041	296295	297004	306185	306927	309457	304194	300499	311908	310561	306084
UE (15)	256370	250826	246788	249947	258743	258048	261537	260977	261911	270897	272033	268368
Germania	64652	61221	58013	58744	61951	60605	58394	57707	56540	58787	55762	55630
Franța	36075	36816	35599	34733	37049	37164	36425	36907	35581	36067	38237	36511
Italia	35157	35181	34172	35089	36283	35709	36741	35774	38198	39240	39272	39529
Suedia	11745	11358	11940	12062	12610	12848	13084	13073	13048	13610	12534	12683
Ungaria	5439	4397	4190	3902	3805	3958	3682	3666	3508	3490	3580	3749
Polonia	22733	20887	21704	21184	22720	24172	23946	21111	18450	18883	17358	16570
Bulgaria	6867	5597	4889	5339	6032	5938	4551	4675	3675	3637	3635	3484
România	15342	10805	9526	12306	13801	13556	12205	10036	8258	9017	9663	10595

Sursa: EUROSTAT, www.europa.eu.int/comm/eurostat.

Obiective: în UE, propunerea de Directivă a Parlamentului European privind eficiența utilizării finale a energiei și serviciile energetice (COM (2003) 739) prevede economii anuale de energie care vor conduce, în anul 2012 la economii de 6%. Fiecare dintre sectoarele de activitate vor contribui la realizarea acestui deziderat.

22. Structura consumului final de energie pe tipuri de combustibil

Definiție: structura consumului final de energie pe tipuri de combustibil arată contribuția fiecărui tip de combustibil (cărbune, produse petroliere, gaze naturale, energie nucleară, resurse regenerabile etc.) la asigurarea necesarului de energie. Indicatorul poate fi prezentat în două moduri: valori absolute și relative.

Relevanța indicatorului: este un indicator energetic care descrie evoluția utilizării diferitelor resurse energetice. Impactul asupra mediului al folosirii fiecărei categorii de resurse este diferit.

Tabelul nr. 14

**Evoluția consumului final de produse petroliere în diferite țări ale lumii,
în perioada 1991-2002**

mii tep

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
UE (25)	440139	442324	446093	443893	447314	461018	461974	471862	473305	469234	480782	475218
UE (15)	407473	411998	416347	413390	417383	429568	428660	437582	438210	435461	446456	440448
Germania	103094	104825	106873	103692	104474	106417	105421	104586	101252	98052	100779	96206
Franța	67519	68888	69598	66624	68032	70779	69065	72380	71625	71428	76334	73815
Italia	53337	53392	52880	51322	53099	52994	53511	54563	57204	56146	57457	57239
Suedia	11818	12190	12089	12587	12567	12852	12519	12541	12507	12655	11202	11370
Ungaria	5142	4963	4471	4488	4147	4009	3865	4076	4279	4174	4152	4346
Polonia	9232	9546	10291	11024	11582	13152	14466	15167	16282	15436	15424	15080
Bulgaria	3067	2826	3131	3074	2893	2782	2330	3381	3282	2980	3071	3139
România	7580	6160	4956	5405	5371	6478	6985	6303	4744	5607	6192	6738

Sursa: EUROSTAT, www.europa.eu.int/comm/eurostat.

Obiective: contextul internațional al alocării resurselor energetice are o importanță covârșitoare pentru analiza condițiilor utilizării acestora în industria energetică românească, o industrie dependentă de importuri.

Principale aspecte ce caracterizează situația asigurării cu energie a țărilor Uniunii Europene sunt:

- creșterea dependenței energetice de sursele externe de energie. Astfel, pe baza prognozelor existente, dependența de importuri va atinge în cca 20-30 de ani, în medie, 70% (90% pentru țitei, 70% pentru gaz și aproape 100% pentru uilă);
- capacitatea extrem de limitată de a influența condițiile ofertei de energie;
- imposibilitatea de a răspunde provocării schimbărilor climatice, de a respecta angajamentele prevăzute în Protocolul de la Kyoto.

Procesul de acceptare a noi membri va accentua dependența energetică a Uniunii. Astfel, importurile de gaz ale țărilor candidate vor crește de la 60, la 90% din cerere, iar cele de petrol de la 90, la 94%. Între timp, aceste țări care acum sunt exportatoare de cărbune, va trebui să importe 12% din necesar în perspectiva anilor 2020, sub impactul restructurării acestui sector.

23. Ponderea producției de electricitate din surse regenerabile în consumul total de electricitate

Definiție: indicatorul reflectă raportul dintre cantitatea de electricitate produsă cu ajutorul surselor regenerabile de energie și consumul național brut de electricitate, calculat pe perioada unui an. Acesta măsoară contribuția surselor regenerabile de energie la asigurarea consumului național de energie electrică. Electricitatea generată din surse regenerabile cuprinde energia hidro, eoliană, solară, geotermală și pe cea generată cu ajutorul biomasei/deșeurilor. Consumul

național brut de electricitate cuprinde energia electrică generată din toate sursele de energie, la care se adaugă importurile și se scad exporturile (tabelul nr. 15).

Tabelul nr. 15

**Evoluția ponderii producției de electricitate din surse regenerabile
în consumul total de electricitate, în diferite țări ale lumii,
în perioada 1992-2002 și obiective pentru anul 2010**

%

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2010
UE (25)	12,6	12,9	13,2	12,7	12,4	12,8	13,1	13,1	13,7	14,2	12,7	21,0
UE (15)	13,7	14,0	14,2	13,7	13,4	13,8	14,0	14,0	14,7	15,2	13,5	22,0
Germania	3,9	4,0	4,3	4,7	4,7	4,3	4,9	5,5	6,8	6,2	8,1	12,5
Franța	17,3	16,2	19,5	17,7	15,2	14,8	14,3	16,4	15,0	16,4	13,4	21,0
Italia	17,6	17,3	18,0	14,9	16,5	16,0	15,6	16,9	16,0	16,8	14,3	25,0
Suedia	52,9	52,8	42,7	48,2	36,8	49,1	52,4	50,6	55,4	54,1	46,9	60,0
Ungaria	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	0,7	1,1	0,7	0,8	0,7	3,6
Polonia	1,5	1,4	1,6	1,6	1,7	1,8	2,1	1,9	1,7	2,0	2,0	7,5
SUA	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Japonia	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Bulgaria	5,4	2,9	2,2	4,2	6,4	7,0	8,1	7,7	7,4	4,7	6,0	:
România	20,2	22,4	23,4	28,0	25,3	30,5	35,0	36,7	28,8	28,4	30,8	:

Sursa: EUROSTAT, www.europa.eu.int/comm/eurostat.

Relevanța indicatorului: în general, energia electrică provenită din surse regenerabile de energie este considerată ca fiind "ecologică", cu emisii de CO₂ pe unitatea de energie reduse. De asemenea, celelalte emisii de substanțe poluante sunt mai mici decât în cazul arderii combustibililor fosili. Excepție face arderea deșeurilor urbane care, datorită costurilor mari de separare, implică incinerarea unor amestecuri de deșeuri care pot include metale grele. Emisiile în atmosferă provenite din incineratoarele de deșeuri fac obiectul unor reglementări speciale care implică un control atent al emisiilor de cadmiu, mercur etc. Exploatarea resurselor regenerabile poate avea și efecte negative asupra peisajelor, habitatelor și ecosistemelor, însă acestea pot fi minimizate printr-o atentă alegere a amplasamentului centralelor.

Obiective: directiva inițială a UE privind promovarea electricității din surse regenerabile de energie pe piața internă de electricitate (2001/77/EC) stabilea pentru anul 2010 (tabelul) o țintă indicativă de 22,1% din consumul brut de electricitate a celor 15 (la acea vreme) state ale Uniunii, pentru electricitatea rezultată din surse regenerabile. Se solicită statelor membre să stabilească și să îndeplinească anumite obiective în domeniu, conforme cu Directiva anterior menționată și cu prevederile protocolului de la Kyoto. Pentru noile state membre, obiectivele indicative sunt prevăzute în tratatele de aderare: ținta de 22,1% în anul 2010, stabilită inițial pentru cele 15 state membre, a devenit 21% pentru Uniunea formată din 25 de state.

În România, conform HG nr. 1535 din 12/18/2003 privind aprobarea Strategiei de valorificare a surselor regenerabile de energie (publicată în Monitorul oficial, nr. 8 din 01/07/2004), ponderea resurselor regenerabile va fi de 30% în anul 2010 (obiectiv ce ar trebui reconsiderat având în vedere valorile înregistrate în prezent).

DEȘEURILE

24. Ratele de recuperare și reciclare a deșeurilor de ambalaje

Definiție: ponderea deșeurilor de ambalaje reciclate în totalul ambalajelor utilizate pe piață.

Relevanță: producția de ambalaje afectează mediul de la extracția resurselor din care se realizează, până la colectarea deșeurilor și tratarea sau eliminarea acestora. Indicatorul oferă informații cu privire la cantitatea de deșeuri generate și implicit la eficacitatea politicilor în domeniu.

Obiective: în UE, obiectivele sunt stabilite conform Directivei privind ambalajele și deșeurile din ambalaje (tabelul nr. 16).

Tabelul nr. 16

Obiective stabilite de Uniunea Europeană în domeniul recuperării și reciclării deșeurilor de ambalaje

	Obiective stabilite prin Directiva 94/62/EC	Obiective noi
Obiectiv privind recuperarea	Min. 50%, max. 65%	Min. 60%
Obiectiv privind reciclarea	Min. 25%, max. 45%	Min. 55%, max. 80%
Anul de realizare a obiectivului	30 iunie 2001	31 decembrie 2008

Sursa: European Environment Agency - Core of set indicators.

În România, cantitatea totală de ambalaje introdusă pe piață în anul 2003 a fost de 892 820,26 tone, structura deșeurilor de ambalaje fiind următoarea: hârtie și carton 26,5% (235 175, 53 tone); plastic 26,5% (236 456,58 tone); sticlă 23,5% (210 509,23 tone); metal 11,8% (104 654, 05 tone); lemn 11,7%.

Cantitatea de deșeuri de ambalaje din deșeurile colectate în anul 2003 a fost de 131 mii tone, ceea ce corespunde unei rate de reciclare de 26%. Raportat la întreaga cantitate de deșeuri introdusă pe piață în anul 2003, procentul de reciclare este de 14,6%.

Dacă se adaugă la această cantitate deșeurile de ambalaje colectate prin circuite separate prin achiziție directă acestea fiind în principal ambalaje din hârtie carton și metal procentul de reciclare este de peste 21%. În aceste condiții, obiectivele stabilite de Ministerul Mediului și Gospodăririi Apelor sunt următoarele (tabelul nr. 17):

Tabelul nr. 17

Obiective pentru România în domeniul reciclării deșeurilor de ambalaje

%

	2003	2013
Creșterea ratei de reciclare a deșeurilor de ambalaje	21	55,1
Creșterea ratei de valorificare a deșeurilor de ambalaje	21	62

Sursa: Ministerul Mediului și Gospodăririi Apelor.

25. Cantitatea de deșeuri menajere generate, din care deșeuri menajere depozitate neconform

26. Numărul de depozite neconforme de deșeuri menajere

Definiție: cantitatea de deșeuri generate se exprimă în kilograme pe locuitor și an

Relevanță: deșeurile reprezintă o pierdere imensă atât de materiale, cât și de energie. Cantitatea de deșeuri generate poate oferi o bună imagine asupra eficienței noastre ca societate, în special în relație cu utilizarea resurselor naturale și cu tehnologiile de reciclare. Deșeurile menajere urbane constituie în general numai 15% din cantitatea totală de deșeuri generate, dar datorită complexității compoziției, aplicarea unui tratament ecologic este destul de complicată.

Obiective: în Uniunea Europeană a fost stabilit, prin cel de "Al cincilea plan de acțiune în domeniul mediului" un obiectiv de 300 kg deșeuri menajere pe locuitor, iar prin cel de-al șaselea plan nu a fost reînnoit acest obiectiv datorită insuccesului în realizarea obiectivului inițial.

În România se pune în mod acut problema modului de depozitare a deșeurilor menajere. Astfel, Ministerul Mediului și Gospodăririi Apelor și-a propus ca obiective următoarele:

Tabelul nr. 18

Depozitarea deșeurilor menajere

	2003	2013
Numărul de depozite de deșeuri menajere neconforme	251	76
Scăderea cantității de deșeuri menajere depozitate neconform (milioane tone/an)	4,27	2,20

Sursa: Ministerul Mediului și Gospodăririi Apelor.

Capitolul 12

RESURSELE UMANE

Silvia CIUCĂ, Speranța PÂRCIOG,
Cristina LINCARU, Luiza MLADEN, Eva MILITARU

A. Factori de influență și scenarii de evoluție a ocupării în România, în perioada 2007-2013

Ocuparea forței de muncă exprimată în termeni atât absoluți, cât și relativi (sub forma ratei/ratelor ocupării, precum și în structură), este dependentă de mai mulți factori de influență, fiecare dintre aceștia imprimând tendințelor sale de evoluție o mișcare sensibil diferită, câteodată contradictorie. În același timp, este foarte posibil ca, în perioade diferite din punct de vedere istoric, ori în condiții diferite, unul dintre factorii de influență să acționeze mai puternic în timp ce alții să aibă o acțiune mai slabă.

Principalii factori de influență care pot acționa și vor acționa, cu intensități și de maniere diferite asupra ocupării forței de muncă în România în perioada acoperită de actualul plan național de dezvoltare vor fi:

- creșterea economică;
- rata inflației;
- evoluția productivității muncii, exprimată ca PIB/lucrător;
- evoluția cursului de schimb al valutei naționale, în raport cu valuta principalei piețe de expert, respectiv cu euro.

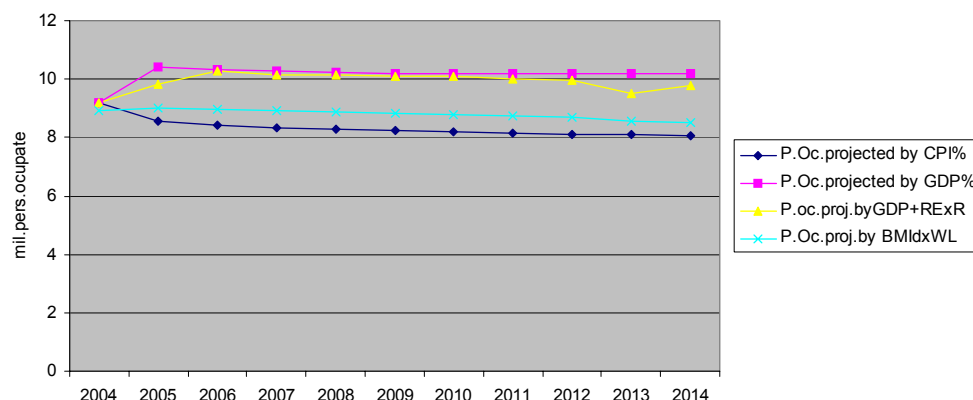
De regulă, creșterea economică respectiv continua expansiune a dimensiunilor economiei, exprimată prin principalul agregat macroeconomic, produsul intern brut, poate determina - sau cel puțin așa ar trebui - la ritmuri constante și suficient de ridicate o creștere în expresie absolută a ocupării și chiar o creștere a ratei de ocupare, deși, acest ultim indicator este dependent și de structura pe grupe de vârste a populației totale și a celei în vârstă de muncă.

Referindu-ne numai la dimensiunea absolută a ocupării, o perioadă de creștere economică susținută, chiar și la ritmuri care în medie nu ar fi mai mari de 5-6% pe an ar trebui să determine anumite creșteri ale populației ocupate pe orizontul de prognoză, ce ar putea-o aduce pe aceasta la un nivel apropiat de 10 milioane de persoane. Totuși, chiar într-un astfel de scenariu ce poate fi calificat ca unul optimist, de expansiune, acest nivel nu ar putea fi menținut decât pentru o perioadă limitată de timp, probabil până în jurul anului 2011, după care, presiunile competitive tot mai intense ar determina o nouă reducere în expresie absolută a

ocupării, ceea ce ar aduce-o înapoi practic la nivelurile actuale, respectiv la circa 9 milioane de persoane ocupate.

Graficul nr. 1

Proiecții alternative ale ocupării, în expresie absolută, pentru intervalul 2004-2014, în funcție de variabila explicativă folosită pentru proiectare

Sursa: INCSMPS, calculele făcute de dr. Cătălin Ghinăaru.

Legendă:

- P. Oc. projected by CPI% = populația ocupată proiectată în funcție de rata inflației;
- P. Oc. projected by GDP% = populația ocupată proiectată în funcție de ritmul creșterii economice;
- P. Oc. proj. by GDP+RExR = populația ocupată proiectată în funcție de ritmul creșterii economice ajustat cu aprecierea/deprecierea "efectivă" a valutei naționale față de euro, respective aprecierea/deprecierea nominală "corectată" cu suma ratei inflației și creșterii de la un an la altul a salariului mediu brut pe economie;
- P. Oc. proj. by BMIdxWL = populația ocupată proiectată în funcție de evoluția productivității muncii exprimată la "standardul Big Mac" (creat și dezvoltat de "The Economist") cu productivitatea muncii exprimată în "nr. de ore de muncă necesare în vederea cumpărării unui Big Mac".

Acest *trend* optimist trebuie totuși ponderat de faptul că, pentru întreaga perioadă de prognoză, se prevede menținerea în continuare, ca element fundamental al politicilor macroeconomice, a așa-numitei "ancore monetariste", ceea ce presupune un control atent al inflației și în genere al agregatelor monetare, spre a se preîntâmpina astfel orice "supraîncălzire" a economiei și spre a se menține predictibilitatea variației prețurilor, astfel încât nivelul inflației să tindă către paliere compatibile cu așa-numita "inflație non-accelerată". În acest fel, prin menținerea și întărirea predictibilității variației prețurilor, este susținută predictibilitatea și stabilitatea economiei în ansamblu, ca garanție a atragerii în primul rând a unor fluxuri masive de investiții directe. Totuși, în acest mod, creditul nu va putea fi încurajat decât de o manieră limitată, ceea ce va greva asupra capacității creșterii economice de a genera ocupare.

O bună parte din investiții se vor orienta astfel către factorul capital, fapt de altfel necesar pentru economia românească și pentru agenții economici. Acest tip

de investiții, cel puțin în etapa inițială, va avea doar o capacitate redusă de generare de noi locuri de muncă. Astfel, dacă prognoză pentru intervalul 2007-2013 ocuparea doar în funcție de țintele de inflație, chiar permițând o expectație de creștere a prețurilor ceva mai mare (cu cca 0,3-0,5 puncte procentuale) decât cea din prognoza oficială, totuși, ocuparea intră pe un *trend* descendent, pentru întregul interval de prognoză.

Controlul agregatelor monetare și astfel controlul inflației permite într-adevăr creșterea economică constantă, dar, această creștere economică, date fiind restricțiile privind creditarea și masa monetară în circulație (remonetizare moderată a economiei), nu mai este generatoare de creșteri de ocupare. Totuși, în aceeași logică de prognoză, apare o modificare a structurii ocupării, în sensul reducerii continue a ponderii populației ocupate în agricultură în totalul populației ocupate, aproximativ cu un punct procentual pe an. Într-o anume măsură, desigur, acest fenomen compensează reducerea volumului absolut al ocupării.

Menținerea unei inflații strict controlate și astfel crearea unei expectații mai puțin decât moderată de creștere a prețurilor va face ca, investițiile, chiar și cele ce vor avea în vedere factorul de producție capital să nu fie foarte mari, întrucât agenții economici nu vor putea spera într-o recuperare rapidă a acestora prin transferul unei părți a costurilor investiționale în prețuri la utilizatorii finali, acestea neurmând să aibă creșteri foarte consistente de la o perioadă la alta. Creșterile de productivitate vor fi moderate, ceea ce va face ca un volum evident mai mare de *output* final să fie realizat cu un aport mai redus al factorului muncă, deci în condiții de reducere a ocupării.

Creșterile moderate de productivitate în condițiile reducerii permanente a expectațiilor de creștere a prețurilor vor duce la o reducere în volum a ocupării. Acest fapt este evident atunci când se proiectează ocuparea doar în funcție de rata inflației, indiferent de perioadă, exprimată în număr de ani consecutivi, care este luată în calcul pentru realizarea proiecției și, de asemenea, indiferent de momentul de timp din trecut de la care pornesc seriile statistice. Astfel, indiferent de faptul că seriile de date folosite pornesc cu cca zece ani în urmă (1995), de la începutul tranziției (1990) sau chiar și numai de la momentul atingerii "masei critice a progresului în tranziția de la plan la piață" (1999), *trend*-urile ocupării proiectată doar în funcție de evoluția ratei inflației, fixată normativ, rămân descendente.

Un alt aspect foarte important este acela al legăturii dintre ocupare și productivitatea muncii. Teoretic vorbind, legătura dintre cele două variabile ar trebui să fie puternică și directă, nivelul productivității urmând a determina *de facto* nivelul ocupării forței de muncă. Totuși, în realitate, ocuparea nu este total determinată de productivitate. Avem astfel o parte, o fracție, din volumul ocupării care este determinat de productivitate, avem însă și o altă parte din ocupare ce nu este direct legată de productivitate și care formează un fel de "balast" al ocupării sau altfel spus este vorba de acea ocupare de joasă productivitate sau de subocuparea relativă. Acest fenomen este practic prezent în toate economiile.

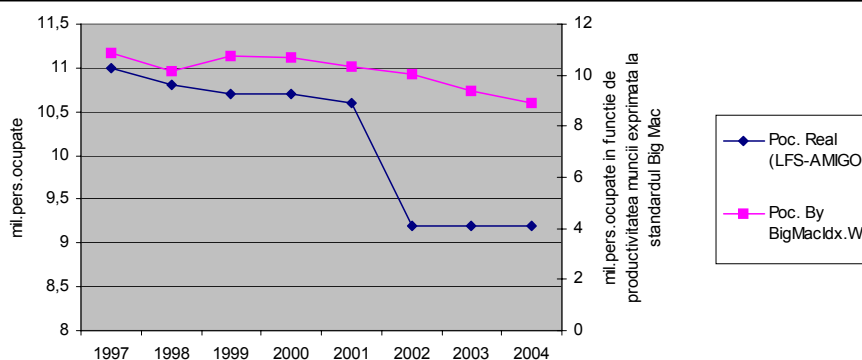
O economie cu o structură ca cea a României este predispusă la apariția unei zone relativ vaste de ocupare de slabă productivitate, respectiv de balast al ocupării. Astfel, dacă am calcula ocuparea în funcție de o măsură nonstandard dar extrem de relevantă a productivității, respectiv de numărul de ore de muncă

pentru cumpărarea unui Big-Mac (ca și etalon pentru produsele standard deci de mai înaltă productivitate, de regulă) atunci am observa o diferență semnificativă față de nivelul actual al ocupării, ce arată existența unei zone destul de vaste de ocupare de joasă productivitate, respectiv locuri de muncă precare, ce nu ar putea rezista presiunilor competitive ce se vor intensifica odată cu aderarea la UE și care, în consecință, vor dispărea.

De asemenea, după aceeași măsură a productivității muncii, creșterile de productivitate, ce vor apărea (măsurat aici în număr de ore de muncă necesare pentru cumpărarea unui Big Mac) vor fi de natură a reduce chiar și ocuparea ce este direct legată de productivitate. Cu alte cuvinte, ocuparea va fi în declin, întrucât, creșterile de productivitate nu vor fi atât de mari încât să ducă la o "lărgire" (*economies of scale*) sau adâncire (*economies of scope*) semnificativă a pieței, ceea ce ar crea premisa generării de noi locuri de muncă, ci ele se vor concentra pe sporirea productivității și a competitivității capacităților de producție deja existente. Desigur, există posibilitatea ca, în continuare, să se mențină un așa-numit balast de ocupare sau o supraocupare relativă, ținând cont că, totuși, structura economiei nu se modifică "peste noapte". Altfel spus, locurile de muncă de joasă productivitate nu vor dispărea imediat, ceea ce va atenua reducerea de ocupare. Această evidență este însă contradictorie și - în cele ce urmează - vom încerca să explicăm de ce.

Graficul nr. 2

Evoluția populației ocupate pe intervalul 1997-2004, conform celei de-a doua "măsură alternative" a ocupării, ocuparea conform LFS-AMIGO și ocuparea în funcție de "productivitatea muncii la standardul Big Mac"

Notă: se poate observa "ruptura metodologică" creată de INS în anul 2002, corectată însă de "populația ocupată calculate în funcție de productivitatea la standardul Big Mac", care reflectă mult mai corect, pe lângă "balastul" de ocupare cu productivitate redusă și trendul "natural" de termen lung, legat de realitățile economice, exprimate prin productivitatea muncii raportată la un produs "standard".

Sursă: AMIGO-INS și INCSMPS, calculele făcute de dr. Cătălin Ghinărau.

Legendă:

- P. oc. Real = populația ocupată cf. INS;
- P. oc. By BigMacIdx.WL = populația ocupată calculată în funcție de productivitatea muncii la standardul Big Mac.

Așa după cum este calculată productivitatea în prezent, respectiv ca productivitate a muncii în industrie (PIB/lucrător), ea ascunde faptul că o mare parte a populației ocupate a României lucrează de fapt în agricultura de subzistență, ceea ce face ca o măsură mult mai exactă a ocupării să fie aceea exprimată ca PIB/persoană ocupată, având la numitor raportul populației ocupate totale și nu doar populația ocupată în industrie. Aceasta va face ca creșterile de productivitate să nu mai apară atât de mari de la un an la altul, ceea ce exprimă declinul mai lent al ocupării totale precum și faptul că, în modelele ce proiectează ocuparea și rata șomajului folosind numai rata inflației, se produce în continuare o reducere concomitentă a ocupării și șomajului, pe fondul creșterii populației inactive. O economie cu productivitate scăzută, marcată în structura sa de existența unui vast sector de subzistență, permite retragerea în aparentă inactivitate a unui număr relativ ridicat de persoane în vârstă de muncă și apte de muncă.

Se poate observa de altfel, că între *trend*-ul ocupării totale, exprimată în milioane persoane ocupate, calculat pe baza ecuației ce folosește în calitate de variabilă explicativă productivitatea muncii la standardul "Big Mac" (număr de ore de muncă pentru cumpărarea unui Big Mac) și ocuparea totală, exprimată în milioane de persoane ocupate, calculată folosind drept variabilă explicativă rata inflației, apare o diferență semnificativă. Dacă în proiecția ocupării folosim drept variabilă explicativă doar rata inflației, atunci aceasta, respectiv ocuparea, urmează un *trend* permanent descendent, acompaniat însă de un *trend* descendent al ratei șomajului, ceea ce nu poate semnifica decât acumularea unei mase din ce în ce mai mari de persoane inactive în vârstă de muncă și apte de muncă, fapt ce nu poate fi conform cu cerințele unei economii ce dorește să performeze pe piața europeană.

În schimb, dacă vom calcula ocuparea folosind drept variabilă explicativă, măsura nonstandard a productivității menționată mai sus, dar care se referă la un produs standardizat, deci care oferă posibilități de maximizare a productivității muncii, atunci vom observa că acest *trend* nu mai este uniform descendent, ci urmărește creșterile de productivitate și creșterea economică ce rezultă din aceasta, permițând o stabilitate a ocupării la un nivel apropiat de cel actual, după care, către sfârșitul intervalului, apare un ușor declin, ce poate fi dat de faptul că, expunerea economiei la presiunile competitive din cadrul UE și creșterile de productivitate domestică, vor începe să determine reducerea efectivă a "balastului de ocupare". În ambele cazuri însă, către finalul intervalului ar trebui ca ocuparea totală, exprimată în milioane de persoane, să fie mai mică cu o cifră cuprinsă între 500 de mii și 1 milion. Marja atât de largă, este consecința existenței acestui "balast de ocupare" semnificativ din zona agriculturii de subzistență.

Un alt element deosebit de important din prisma evoluțiilor ocupării îl reprezintă cursul de schimb. Evoluția valutei naționale în raport în special cu valuta principalei noastre piețe de export respectiv cu euro, reprezintă un parametru important de competitivitate, care poate adăuga un plus ocupării sau poate, dimpotrivă, să contribuie la reducerea acesteia. Mișcările pot fi în acest sens semnificative. Astfel, o valută depreciată constant sau menținută constant pe un *trend* de depreciere, poate crea un avantaj competitiv important, chiar dacă de nivel scăzut pentru o economie națională.

Existența în sine a acestui avantaj, combinată în cazul României cu un cost scăzut al forței de muncă, în primul rând ca efect al nivelului redus al salariilor comparativ cu economiile ce constituie principala piață de export, pot permite menținerea competitivității, chiar și în condițiile unui nivel redus al investițiilor productive, deci al unor creșteri reduse de productivitate. Astfel, se poate menține în continuare o ocupare peste nivelul permis de productivitatea muncii, fără ca acesta să afecteze competitivitatea.

În condițiile în care există și o supraofertă de muncă și deci presiunile în sensul măririi salariilor nu sunt exagerate, menținerea unui *trend* de depreciere poate ajuta la menținerea competitivității fără investiții majore și totodată fără mișcări deosebite în ceea ce privește ocuparea. O dată însă ce valuta națională a intrat pe un *trend* de apreciere, acest avantaj începe ușor să dispară. În plus, aprecierea sau deprecierea efectivă nu rezultă doar din evoluțiile cursului de schimb, ci ele trebuie corectate cu rata inflației și cu creșterile salariale, în special cu cele înregistrate la nivelul salariului mediu pe economie. Astfel, o depreciere aparentă, rezultată doar din evoluția cursului de schimb, poate fi, de fapt, o apreciere ușoară dacă o corectăm cu rata inflației, respectiv cu creșterea prețurilor interne și cu creșterea salariilor. Cu alte cuvinte, avantajul rezultat din raportul valută națională/valuta principalei piețe de export este doar unul relativ.

Până acum, ținând cont atât de reducerea progresivă și constantă a ratei inflației din ultimii ani, precum și de faptul că salariul mediu cel puțin, nu a înregistrat creșteri majore, deprecierea valutei naționale a fost în măsură permanent să ofere exportatorilor și în special celor din sectoarele cu valoare adăugată scăzută (textile, încălțăminte, siderurgie) ce au ponderea cea mai ridicată în totalul exporturilor, un avantaj care a compensat atât creșterile de prețuri interne, cât și creșterile de salarii.

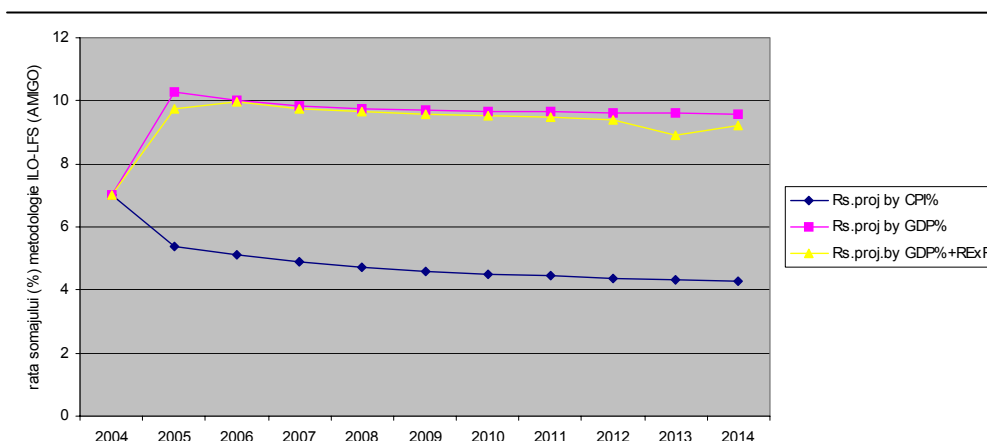
Acest lucru nu se va mai putea însă întâmpla în intervalul de prognoză. Folosirea de către exportatori, de o manieră mecanică, a unei mișcări de tip *long*, deci a unei mișcări de cumpărare a valutei pieței de export pe baza expectației deprecierei valutei naționale ca urmare a replicării acestei mișcări de către Banca Centrală nu mai este posibilă. De asemenea, este contraindicată investiția pur speculativă în active imobiliare (terenuri și construcții), aceasta nefiind decât un alt canal de alimentare a inflației. Mai mult decât atât, trebuie spus că moneda națională, nu va putea și nu avea cum să “scape” de tendința generală de apreciere a valutelor din spațiul central și est-european. Astfel, este evident că aprecierea leului sau, în extrem, deprecierea foarte modestă și fluctuantă, combinată cu mișcarea de creștere a salariilor și prețurilor interne, ambele inevitabile, vor eroda puternic avantajul competitiv oferit până acum de o valută constant depreciată.

Aprecierea va duce, în mod inevitabil, la pierderea de locuri de muncă, în special în sectoarele ce foloseau acest avantaj competitiv de nivel scăzut. Astfel evoluția ocupării, departe de a mai fi una lineară, va deveni una fluctuantă, urmărind evoluțiile deprecierei/aprecierii efective a valutei naționale, respectiv a evoluției cursului de schimb EURO/ROL, corectate cu rata inflației și creșterile de la un an la altul ale salariului mediu brut. În anii în care aprecierea efectivă va fi relativ mare, ocuparea nu va putea evolua ascendent decât de o manieră

incrementală. În anii în care aprecierea efectivă nu va mai fi atât de pronunțată, ocuparea va putea înregistra creșteri mai substanțiale.

Graficul nr. 3

**Evoluția ratei șomajului, proiectată pentru intervalul 2004-2014,
în funcție de diferite variabile explicative**

Sursa: INCSMPS, calculele făcute de dr. Cătălin Ghinăru.

Legendă:

- *Rs. proj. by CPI%* = rata șomajului proiectată în funcție de rata inflației;
- *Rs. proj. by GDP%* = rata șomajului proiectată în funcție de ritmul creșterii economice;
- *Rs. proj. by GDP%+RExR* = rata șomajului proiectată în funcție de ritmul creșterii economice ajustat cu aprecierea/deprecieri "efectivă" a valutei naționale față de euro (conceptul de "depreciere/apreciere efectivă" este explicat în legenda graficului precedent).

Pe acest *trend* și folosind un mecanism care ia în considerare drept variabile explicative ale ocupării creșterea economică, ca generator de noi locuri de muncă, corectată însă cu efectul aprecierii/deprecierii efective a valutei naționale față de valuta principalei sale piețe de export (euro), mișcarea uniform descendentă este înlocuită cu o fluctuație, ce permite ușoare creșteri ale ocupării, în special în perioada 2008-2010, urmate apoi de un ușor declin, ce aduce ocuparea totală, exprimată în milioane de persoane, aproape de nivelul actual. Totuși, în acest scenariu, nu mai este posibilă menținerea unei rate a șomajului constant descendente, mișcarea economiei impunând revenirea pe piața muncii a unui număr important de persoane în vârstă de muncă și apte de muncă, care, cel puțin aparent, s-au "retras" în inactivitate.

O parte dintre acestea își vor găsi un loc de muncă în timp ce o parte nu. Astfel rata șomajului va evolua către valori apropiate de 10%, ce ar reflecta de fapt mai bine realitățile efective ale pieței românești a muncii. Totuși, trebuie să remarcăm că, în aceste condiții și presupunând că *trend*-ul de apreciere efectivă nu va fi totuși foarte puternic (practic deprecierea nominală se va relua din

2006-2007), un anume balast de ocupare se va menține, el fiind rezultatul folosirii în continuare a avantajelor comparative de nivel scăzut, deci a menținerii în continuare, atât în zona agriculturii, dar și în sectoarele de industrie și servicii a unor zone de productivitate scăzută și foarte scăzută și chiar de subocupare relativă.

Trebuie menționat în final că, și în acest caz, creșterea ratei șomajului nu reprezintă o ipoteză ce va fi neapărat confirmată. Reducerea ratei șomajului sau menținerea acesteia la un nivel relativ staționar comparativ cu cel din prezent, poate fi posibilă, dată fiind migrația pentru muncă în străinătate. Doar în condițiile în care în fața acesteia apar obstacole cu adevărat importante, din partea în special a statelor de destinație ale acestui fenomen, doar atunci și numai atunci, se poate considera că ipoteza unei creșteri a ratei șomajului față de nivelul actual, normală de altfel, ar deveni și pe deplin realizabilă.

Evoluțiile veniturilor și mai ales ale veniturilor salariale ca și pentru veniturile formale și cu grad înalt de predictibilitate, ele însele un indicator al predictibilității/stabilității generale a mediului economic și de afaceri, se constituie într-o reflecție atât a condițiilor generale de pe piața muncii, a raporturilor ce se stabilesc între cererea și oferta de muncă, dar și într-o reflecție a politicilor salariale și de venituri în general, atât la nivel de corporație/întreprindere cât și la nivel macro-economic.

Din această perspectivă, proiectarea evoluțiilor veniturilor salariale implică tratarea următoarelor arii problematice:

- evoluția previzibilă a salariului mediu brut, principalele variabile explicative folosite pentru realizarea proiecțiilor, scenarii și mecanisme posibile de evoluție;
- evoluția previzibilă a salariului minim brut pe economie, principalele variabile explicative folosite pentru realizarea proiecțiilor, scenarii și mecanisme posibile de evoluție, raportul dintre salariul minim și cel mediu;
- potențialul inflaționist al creșterilor salariale și raportul dintre creșterile salariale și nivelul de referință constituit în mod convențional de “suma productivității și inflației”;
- ponderea salariilor în totalul veniturilor disponibile ale gospodăriilor.

Abordând prima dintre problematicile enunțate, respectiv cea a evoluțiilor previzibile ale salariului mediu pe economie pentru intervalul 2004-2014, trebuie să spunem că, după ce mai bine de un deceniu, respectiv din 1990 și până în 2002, salariul mediu brut exprimat în dolari s-a situat în jurul cifrei 100, la sfârșitul anului 2004, acesta ajunsese, exprimat tot în dolari la cursul de schimb al pieței, la nivelul de 253. Cele mai importante creșteri s-au manifestat începând cu anii 2001-2002, pe fondul unei creșteri economice ale cărei ritmuri au fost din ce în ce mai ridicate de la un an la altul precum și al reducerii progresive, tot de la un an la altul, a ratei inflației.

Astfel, atât creșterea dimensiunilor economiei cât și reducerea variațiilor prețurilor de consum de la un an la altul (ceea ce s-ar traduce prin creșterea stabilității economice în condiții de dezvoltare) au produs o mult așteptată de altfel

creștere a salariilor medii, apropiindu-le oarecum de nivelurile din celelalte țări central și est-europene, în mare majoritate membre ale UE, începând cu mai 2004. Dacă ar fi să continuăm acest *trend* și mai ales dacă ar fi să proiectăm evoluția salariilor medii brute pentru intervalul 2004-2014, doar în funcție de principalul parametru al economiei românești, respectiv rata inflației, folosind în acest scop o serie al cărei punct de început este în anul 1999, respectiv în anul în care a fost atinsă așa-numita "masă critică a progresului în tranziția de la plan la piață", atunci, creșterile salariale ar fi mai puțin spectaculoase cel puțin pentru următorii 6-8 ani.

Proiectarea evoluției salariilor medii brute folosind ca variabilă explicativă rata inflației, ne duce la o valoare a salariului mediu brut pe economie de cca 560 de dolari în jurul anilor 2010-2011. De abia după acest orizont de timp, deci către sfârșitul intervalului de prognoză, ca urmare a acumulării unui număr suficient de ani consecutivi de creștere economică și inflație nonaccelerată, nivelul salariului mediu brut ar începe să înregistreze o dinamică ceva mai accentuată, ceea ce ar duce la atingerea unui nivel de cca 1000-1030 de dolari către anii 2013-2014. Presupunând menținerea aceluiași raport între dolar și euro (0,70-0,75), aceasta ar reprezenta cca 780-800 de euro, ceea ce ne-ar plasa cu aproximație către limita de jos a intervalul în care se găsesc actualmente salariile minime din țările ce formau până în mai 2004, UE-15.

În consecință, aceasta ar însemna menținerea pe întreaga perioadă luată în calcul a principalului nostru avantaj competitiv, respectiv costurile scăzute ale factorului muncă, rezultat cu precădere al nivelului scăzut al salariilor. Practic, România s-ar situa din acest punct de vedere în aceeași poziție comparativ cu celelalte țări din Uniunea Europeană, devansând probabil doar Bulgaria. Scenariul de față nu este neverosimil, el fiind unul în care exportatorii și în special cei din ramurile cu valoare adăugată redusă ar avea de câștigat întrucât, el ar permite menținerea principalului nostru avantaj competitiv și în consecință menținerea piețelor de export din Uniunea Europeană chiar și în condițiile unei concurențe acerbe din partea producătorilor asiatici ori a celor din spațiul CSI.

De asemenea, un astfel de scenariu ar corespunde realității efective de pe piața românească a muncii, caracterizată printr-o supraofertă relativă și o cerere insuficientă și neatractivă. Aceasta ar face ca, teoretic cel puțin, angajatorii să poată crește productivitatea și volumul de *output*-uri fără să fie necesară o creștere în același ritm a salariilor. O astfel de evoluție, ar fi similară celei dintr-o serie de țări asiatice care dispun, ca și România, de o forță de muncă abundentă și oarecum bine educată și în consecință creșterile de productivitate și în mod logic și de *output* nu trebuie neapărat urmate și de creșteri de salarii sau în orice caz, acestea pot să fie mai mult decât moderate. Chiar și luând în considerare valurile de pensionări anticipate din ultimul deceniu al secolului XX, precum și îmbătrânirea generală a populației, totuși, populația în vârstă de muncă a României se va găsi la un maxim istoric pentru perioada de prognoză.

Pe piața muncii se află și generațiile născute în anii 1967-1970 (cele mai numeroase din perioada postbelică) și au intrat recent generațiile relativ numeroase născute în anii '80 ai secolului XX. În consecință, pe intervalul de prognoză,

penuria de ofertă de muncă nu este prevăzută. Cu toate acestea, nu trebuie pierdut din vedere potențialul migratoriu, fapt ce ar putea crea o "penurie relativă" la nivelul ofertei de muncă, ce s-ar putea accentua în anii următori. Acest fapt în sine va determina practic o presiune asupra cererii de muncă, care va fi nevoită să transfere o parte din câștigurile de productivitate către factorul muncă, fapt ce va fi vizibil în dinamica salariului mediu. Astfel, datorită actorului exogen "migrația pentru muncă în străinătate", precum și datorită avantajului comparativ "proximitate geografică în raport cu principala piață de export" șansele de realizare a unui astfel de scenariu, în care creșterile de productivitate și implicit de *output* nu ar fi însoțite și de creșteri salariale semnificative, scad simțitor.

Această ipoteză ne conduce către cel de al doilea scenariu de evoluție salarială, în care proiectarea acestora nu mai este realizată doar în funcție de rata de inflație, de altfel în continuă și marcantă reducere pe tot intervalul de prognoză și planificare strategică, ci ia în considerare transferul unei părți din câștigurile de productivitate către factorul muncă și de aici reflectarea unei fracțiuni din acestea în dinamica salariului mediu. Astfel, mecanismul de proiectare este modificat ușor, cu punctul de pornire al seriei variabilei exogene același an 1999, al atingerii "masei critice a progresului în tranziția de la plan la piață", dar adăugând la variațiile induse de această variabilă explicativă, 1% din productivitatea muncii exprimată ca PIB/lucrător (persoană ocupată).

Astfel, o mică fracție din câștigurile de productivitate înregistrate în fiecare an sunt transferate asupra factorului muncă, simulând astfel practic efectul asupra pieței muncii al migrației pentru muncă în străinătate, fenomen care, dacă ținem cont de evidența empirică istorică provenind din alte state ce au intrat în Uniune la un nivel de dezvoltare sensibil mai scăzut decât cel al "nucleului dur franco-german plus țările din BENELUX", va continua cel puțin pe parcursul intervalului de prognoză, cel mai probabil la aceleași niveluri ca și în prezent. Folosind acest mecanism, salariul mediu brut ar atinge o valoare de aproximativ 700 de dolari sau echivalentul a aproximativ 500 de euro la orizontul anilor 2009-2011.

Această variantă de prognoză este convergentă cu mai multe aprecieri (privind nivelul salariului mediu brut), realizate de diverși analiști economici și publicate ca atare în diverse materiale de specialitate către sfârșitul anului precedent (2004). Folosind în continuare acest mecanism de proiectare, salariul mediu brut ar atinge un nivel de aproximativ 1400 de dolari la orizontul anilor 2013-2014, respectiv cca 1000 de euro, în condițiile în care s-ar păstra actualul raport de schimb dintre dolar și euro. Aceasta ar plasa salariul mediu brut prognozat pentru România la acea dată (2013-2014), la limita superioară a intervalului în care erau salariile minime din țările ce formau până la 01.05.2004 UE (UE-15), în anii 2002-03.

Desigur, acest scenariu este unul optimist. Deși, chiar și în acest caz, salariile românilor ar fi tot cele mai mici din Europa (ceea ce ar păstra într-o oarecare măsură, avantajul competitiv al salariilor scăzute), ele ar duce totodată la o creștere sensibilă a veniturilor salariale ale românilor, cel puțin la nivelul mediei salariale. Acest fapt în sine ar marca un punct decisiv în creșterea semnificativă a gradului de solvabilitate al cererii interne, în realizarea efectivă a rolului ei de motor al creșterii economice, în dezvoltarea unei piețe domestice real-solvabile,

atractivă pentru investitori prin puterea ei de cumpărare de bunuri și servicii și în reducerea dependenței excesive față de exporturi, ceea ce ar duce implicit la reducerea unor vulnerabilități economice specifice țărilor mai slab dezvoltate (cu o piață domestică slab dezvoltată).

Trebuie totuși spus că acest scenariu, de altfel foarte favorabil și dezirabil, se poate realiza doar în condițiile în care țintele inflaționiste sunt cu adevărat atinse, iar expectația de creștere a prețurilor nu este nici măcar cu o fracție de punct procentual mai mare decât cea din prognozele Băncii Centrale. Altfel, proiecția arată riscul unui puternic derapaj, respectiv al creării unui “balon de săpun” inflaționist, ce ar putea antrena o cădere masivă a economiei.

B. Priorități naționale de dezvoltare, corelate cu politicile de dezvoltare ale Uniunii Europene

Principalele provocări de natură generală, care vor influența evoluția pieței muncii pe termen lung și care trebuie luate în considerație în elaborarea strategiei de dezvoltare, sunt legate de:

- evoluția demografică defavorabilă, respectiv procesul continuu și lent de scădere a populației României (spor natural negativ și sold negativ al migrației externe). Impactul pe termen scurt va fi reducerea numărului populației active și îmbătrânirea forței de muncă. Acest aspect va crea o povară pentru sistemul de asigurări sociale și de pensii. În acest sens, creșterea ratei de participare a forței de muncă la activitatea economică va deveni o prioritate strategică pentru dezvoltarea pieței muncii;
- obiectivele UE de creare a celei mai competitive economii, bazate pe cunoaștere, cu locuri de muncă mai multe și mai bune, înalt coezivă social. Crearea societății bazate pe cunoaștere va accentua necesitatea utilizării tehnologiilor informaționale și de comunicație, precum și folosirea lor pe scară largă în economie. În acest sens, o prioritate strategică pentru dezvoltarea pieței muncii va fi reprezentată de formarea profesională în domeniul tehnologiilor electronice pentru toți cetățenii, în acord cu cerințele societății bazate pe cunoaștere.

Dezvoltarea economiei bazate pe cunoaștere presupune, de asemenea, o creștere constantă a cunoștințelor profesionale. De aceea, trebuie reconsiderate condițiile de organizare a muncii și posibilitățile de reconciliere între învățarea pe parcursul întregii vieți și muncă, precum și între viața profesională și familie. Noile tehnologii ale informației solicită o nouă calitate a muncii - condiții de muncă mai bune, precum și o protecție și o siguranță socială în creștere. De aceea stabilirea și dezvoltarea unui cadru legislativ și instituțional care să asigure o combinație optimă între flexibilitatea și securitatea muncii va deveni o prioritate a dezvoltării pieței muncii.

Pe lângă provocările de natură generală, trebuie luate în considerare și evoluțiile probabile ale pieței muncii (trecute în revistă în paragraful anterior).

C. Obiective strategice

1. Asigurarea ocupării depline.
2. Creșterea calității și productivității muncii.
3. Creșterea coeziunii și incluziunii sociale.

Corepunzător acestor obiective strategice, principalele domenii de intervenție avute în vedere sunt enumerate în continuare.

Pentru obiectivul strategic 1: asigurarea ocupării depline:

- măsuri active și preventive pentru șomeri și persoane inactive;
- măsuri de creștere a veniturilor din ocupare;
- crearea de locuri de muncă și dezvoltarea spiritului antreprenorial;
- promovarea îmbătrânirii active;
- promovarea adaptabilității și mobilității pe piața muncii.

Pentru obiectivul strategic 2: creșterea calității și productivității muncii:

- promovarea dezvoltării capitalului uman și a învățării pe tot parcursul vieții;
- rentabilizarea muncii și crearea de stimulente corespunzătoare.

Pentru obiectivul strategic 3: creșterea coeziunii și incluziunii sociale:

- promovarea integrării și combaterea discriminării persoanelor dezavantajate pe piața muncii;
- asigurarea egalității de șanse;
- reducerea disparităților regionale privind ocuparea.

Principalele măsuri pe domeniile majore de intervenție

• Obiectivul strategic 1: “Asigurarea ocupării depline”

1.1. Măsuri active și preventive pentru limitarea șomajului și creșterea participării pe piața muncii

Pentru îmbunătățirea participării pe piața muncii se va acționa în vederea dezvoltării economice și a creării de locuri de muncă durabile prin:

- creșterea ponderii sumelor alocate măsurilor active în PIB. Sumele alocate vor fi dirijate pentru finanțarea politicilor active în acele zone și sectoare de activitate care stimulează angajatorii în crearea de noi locuri de muncă și diversificarea programelor speciale pentru zone defavorizate;
- creșterea continuă a calității serviciilor de ocupare oferite și externalizarea către sectorul privat a anumitor servicii și în mod special a celor de mediere a muncii, de informare și consiliere individuală a persoanelor în căutarea unui loc de muncă;
- asigurarea de oportunități pentru un nou început profesional personalizat pentru toți șomerii, în mai puțin de 12 luni de la intrarea în șomaj, prin

acompaniament social (în special pentru tineri, înainte de a împlini 6 luni de șomaj și adulților înainte de 12 luni de șomaj);

- extinderea programelor de formare profesională continuă oferite în cadrul întreprinderilor prin dezvoltarea parteneriatelor sociale cu angajatorii și susținerea programelor de formare profesională a salariaților pentru prevenirea riscului de șomaj și a creșterii performanțelor profesionale individuale;
- dezvoltarea parteneriatelor în cadrul comunităților locale, având ca scop generarea de oportunități de creștere a ocupării prin implicarea tuturor actorilor la nivelul comunităților locale;
- diversificarea acordurilor contractuale de muncă, inclusiv cu privire la timpul de lucru, favorizând progresul în carieră și un mai bun echilibru între viața profesională și viața de familie;
- monitorizarea pieței muncii prin crearea unei rețele de coordonare inter-instituțională, în care evoluțiile sunt evaluate periodic;
- modernizarea sistemului de monitorizare și evaluare a programelor de ocupare în vederea calculării indicatorilor statistici utilizați la nivelul UE ;
- dezvoltarea unui sistem de evaluare periodică a impactului măsurilor active, în vederea adaptării continue a programelor de ocupare la nevoile pieței muncii.

De asemenea, se va acționa prin acordarea de facilități care să ducă la încurajarea muncii în sistem formal, în special prin:

- continuarea măsurilor de scădere a cotelor de contribuții de asigurări sociale prin aplicarea unei politici fiscale care să încurajeze munca în sistemul formal;
- extinderea unor programe de formare profesională pentru persoanele care își desfășoară activitatea în mediul rural prin susținerea financiară a acestora;
- extinderea facilităților de stimulare a angajării prin subvenționarea locurilor de muncă durabile, pentru categorii dezavantajate pe piața muncii (persoane cu handicap, persoane în vârstă de peste 45 ani, tineri absolvenți ai instituțiilor de învățământ, femei);
- creșterea graduală a salariului minim brut pe țară;
- ajustarea cadrului juridic privind sistemul de asistență socială, prin prevederea unor facilități care să încurajeze munca în sistem formal;
- reformarea elementelor restrictive din legislație privind ocuparea care afectează dinamica pieței muncii și ocuparea acelor categorii de persoane care întâmpină dificultăți de acces pe piața muncii;
- extinderea unor scheme de creditare pentru IMM-uri în vederea creării de noi locuri de muncă și corelarea programelor de creditare a tuturor instituțiilor cu atribuții în domeniul dezvoltării și înființării de IMM-uri.

1.2. Măsuri de creștere a veniturilor din ocupare

Un alt domeniu important de acțiune este cel al politicii de venituri pentru stimularea ocupării prin:

- creșterea salariului minim pe economie în concordanță cu menținerea unui nivel decent de trai și în corelație cu creșterea productivității muncii. Stabilirea nivelului salariului minim pe economie va avea în vedere de asemenea, păstrarea unui raport optim între salariul minim și salariul mediu astfel încât distribuția salarială între ramuri și între salariați cu pregătire diferită să contribuie la creșterea motivației muncii și la creșterea productivității;
- reducerea nivelului taxelor și a impozitelor pe muncă astfel încât costul total al forței de muncă să devină atractiv pentru investitori și să permită crearea unui număr sporit de locuri de muncă, reducerea dimensiunilor sectorului informal și menținerea echilibrului bugetar;
- îmbunătățirea condițiilor și procedurilor de salarizare în sectorul public (instituții publice, regii autonome, companii naționale) prin stabilirea de principii unitare de salarizare și prin introducerea unor criterii de performanță specifice sectorului public. Crearea unui cadru consensual în procesele de negociere a salariilor și eficientizarea sistemelor de negociere colectivă.

1.3. Crearea de locuri de muncă și dezvoltarea spiritului antreprenorial

În vederea susținerii creării de locuri de muncă, principalele măsuri privesc:

- îmbunătățirea cadrului de reglementare și eliminarea barierelor administrativ-birocratice care determină costuri suplimentare nejustificate la înființarea și în timpul funcționării întreprinderilor, trecerea la societatea informațională și îmbunătățirea sistemului de evaluare și control al impactului reglementărilor, asigurarea transparenței deciziilor, acțiunilor și măsurilor luate pentru dezvoltarea mediului de afaceri și a întreprinderilor mici și mijlocii;
- dezvoltarea întreprinderilor inovative prin stimularea parteneriatelor cercetare-dezvoltare-inovare, creșterea cheltuielilor de cercetare-inovare în cadrul firmei sau în afara acesteia;
- dezvoltarea serviciilor suport pentru IMM (servicii *on-line* pentru facilitarea accesului la informațiile publice legate de dezvoltarea afacerilor și relația cu administrația publică);
- asigurarea accesului nediscriminatoriu al întreprinderilor mici și mijlocii la programele de susținere a sectorului; identificarea și promovarea celor mai potrivite acțiuni menite să crească accesul IMM la diferite surse de finanțare;
- îmbunătățirea cadrului instituțional și a dialogului permanent public-privat, care să asigure elaborarea și implementarea politicilor și măsurilor coerente pentru stimularea dezvoltării IMM;

- promovarea folosirii instrumentelor financiare nontradiționale (de exemplu, capitalul de risc, capitalul inițial și rețelele *business angels*) în rândul firmelor mici.

Pentru promovarea culturii antreprenoriale, principalele măsuri vor trebui să aibă în vedere:

- sprijinirea accesului la programele de instruire pentru dezvoltarea aptitudinilor antreprenoriale; diversificarea temelor de instruire în cadrul curriculei de învățământ în care se predau elemente de formare antreprenorială a tinerilor atât în învățământul de bază, cât și liceal și universitar;
- dezvoltarea programelor pentru instruirea antreprenorială a tinerilor absolvenți neîncadrați în muncă și a șomerilor, prin recalificare și/sau formare continuă;
- crearea de parteneriate publice-private între întreprinzători, administrațiile publice locale și unitățile de învățământ;
- sprijinirea accesului întreprinzătorilor la serviciile de consultanță pentru demararea unei afaceri;
- implicarea mass-media în promovarea unei noi atitudini antreprenoriale.

1.4. Promovarea îmbătrânirii active prin:

- creșterea graduală a vârstei de pensionare și limitarea pensionărilor anticipate prin implementarea unor măsuri flexibile de stimulare a angajatorilor;
- cuprinderea în cursuri de formare profesională continuă, cu prioritate, a persoanelor în vârstă de peste 45 ani prin adaptarea planurilor de formare profesională la nevoile care apar pe piața muncii și prin dezvoltarea unor abilități profesionale a grupurilor vizate;
- acordarea de stimulente angajatorilor care încadrează în muncă pe perioadă nedeterminată persoane în vârstă de peste 45 ani sau persoane care mai au 3 ani până la îndeplinirea vârste de pensionare;
- întărirea parteneriatului social și dezvoltarea unor programe de formare profesională continuă a angajaților cu cofinanțare patronat (angajator) - bugetul asigurărilor sociale de stat.

1.5. Promovarea adaptabilității și mobilității pe piața muncii:

- revizuirea și, dacă este cazul, reformarea elementelor restrictive din legislația privind ocuparea forței de muncă care afectează dinamica pieței muncii și ocuparea acelor categorii de persoane care întâmpină dificultăți de acces pe piața muncii; susținerea diversității acordurilor contractuale și de muncă, inclusiv cu privire la timpul de lucru, favorizând progresul în carieră, un echilibru mai bun între viața profesională și de familie și între flexibilitatea și securitatea muncii;
- preocupare permanentă pentru asigurarea de condiții de muncă mai bune, incluzând sănătatea și protecția muncii, reducerea substanțială a

ratei de incidență a accidentelor de muncă și a bolilor profesionale; dezvoltarea sistemului de prevenire, supraveghere și control al bolilor profesionale în scopul îmbunătățirii condițiilor de muncă;

- anticiparea și un management pozitiv al tranziției economice și al procesului de restructurare economică;
- facilitarea mobilității forței de muncă și creșterea adaptabilității acesteia, prin îmbunătățirea accesului la informații privind locurile de muncă vacante;
- sprijinirea creșterii responsabilității sociale a marilor companii, dezvoltarea dialogului social.

• **Obiectivul strategic 2: “Creșterea calității și productivității muncii”**

2.1. Promovarea dezvoltării capitalului uman și a învățării pe tot parcursul vieții

Prioritățile pentru dezvoltarea capitalului uman sunt:

- A. Identificarea nevoilor de formare cu focalizare pe competențele de bază.
- B. Dezvoltarea parteneriatului în formarea profesională continuă.
- C. Asigurarea resurselor adecvate formării profesionale continue.
- D. Facilitarea accesului la formarea profesională continuă.
- E. Promovarea formării profesionale continue.
- F. Asigurarea calității sistemului de formare profesională continuă.

A. Identificarea nevoilor de formare cu focalizare pe competențele de bază

Pentru această prioritate sunt importante următoarele direcții de acțiune:

- dezvoltarea practicii de gestiune previzională a calificărilor prin elaborarea de scenarii de evoluție a pieței muncii pe termen mediu;
- transpunerea cererii de competențe de bază în programe de formare;
- dezvoltarea și creșterea calității serviciilor de informare și consiliere privind cariera în sensul autoevaluării și evaluării nevoilor de formare.

B. Dezvoltarea parteneriatului în formarea profesională continuă se va realiza prin:

- promovarea parteneriatului dintre autoritățile publice, partenerii sociali și alți actori relevanți, la nivel central și local, în vederea fundamentării, elaborării și implementării politicilor și strategiilor de formare profesională continuă, creșterea numărului de actori implicați în facilitarea accesului la formarea profesională continuă, atât în sistemul formal, cât și în cel non-formal și informal, inclusiv prin asigurarea resurselor necesare formării;
- implicarea partenerilor sociali și a altor actori relevanți la definirea/validarea calificărilor, a standardelor ocupaționale și a programelor-cadru de formare profesională continuă contribuind astfel la asigurarea transparenței calificărilor și a consistenței certificatelor;

- implicarea actorilor relevanți în promovarea, corelarea, finanțarea, derularea și monitorizarea programelor/proiectelor/planurilor de acțiune care au ca obiect formarea profesională continuă; asigurarea coerenței abordărilor și a utilizării raționale a resurselor disponibile;
- implicarea partenerilor sociali și a altor actori relevanți la asigurarea calității formării profesionale continue și la asimilarea modelului european al calității în formarea profesională continuă; asigurarea calității proceselor de autoevaluare, de evaluare externă a furnizorilor de formare și de examinare a absolvenților;
- dezvoltarea cooperării la nivel local/regional pentru identificarea nevoilor de formare și pentru facilitarea accesului la formare; dezvoltarea și implementarea conceptului de “regiune a învățării”;
- apropierea mediului de învățare de mediul de producție și de cel științific, prin dezvoltarea cooperării între furnizorii de formare, întreprinderi, unitățile de învățământ superior și de cercetare;
- consolidarea, raționalizarea și profesionalizarea structurilor de dialog social la nivel național, local/regional și sectorial, atribuindu-le în mod judicios un statut consultativ sau decizional, corespunzător rolului asumat;
- dezvoltarea cooperării la nivel european și internațional în domeniul formării profesionale continue, valorificând programele europene dedicate formării profesionale continue.

C. Asigurarea resurselor adecvate formării profesionale continue

- asigurarea transpunerii în practică a cadrului legislativ de stimulare a finanțării formării profesionale continue;
- implicarea partenerilor sociali în finanțarea formării profesionale continue;
- extinderea rețelei de furnizori de formare profesională;
- măsuri de schimbare a percepției cu privire la cheltuielile pentru formare de la costuri la investiții.

D. Facilitarea accesului la formarea profesională continuă

- diversificarea și flexibilizarea accesului la oferta de formare profesională continuă și flexibilizarea accesului;
- stimularea angajatorilor pentru formarea personalului propriu în vederea creșterii și diversificării competențelor profesionale ale persoanelor încadrate în muncă; măsuri de stimulare a valorificării învățării;
- crearea de oportunități de formare profesională continuă cât mai aproape de beneficiari, în propriile comunități, sprijinite de TIC, cu costuri rezonabile pentru beneficiarii de formare;
- îmbunătățirea accesului la formare profesională în mediul rural;
- creșterea participării la programele de formare profesională a persoanelor în căutarea unui loc de muncă;

- extinderea rețelei de centre de formare profesională a adulților, a ANOFM, modernizarea și dotarea centrelor existente;
- monitorizarea evoluției accesului la formare profesională continuă.

E. Promovarea formării profesionale continue

- măsuri de promovare a beneficiilor formării profesionale continue în ceea ce privește creșterea accesului la un loc de muncă;
- implicarea mass-media și a partenerilor sociali în promovarea formării profesionale continue;
- Monitorizarea implementării strategiei pentru dezvoltarea formării profesionale continue.

F. Asigurarea calității sistemului de formare profesională continuă

- Creșterea calității în formarea continuă poate fi asigurată prin:
 - crearea unui sistem național unitar al calificărilor pentru calificările de la nivelul 1 la 5;
 - dezvoltarea de standarde ocupaționale care descriu competențele, de către partenerii sociali, ca bază pentru definirea calificărilor;
 - implementarea sistemului național unitar de formare, evaluare și certificare bazat pe competențe;
 - modularizarea formării profesionale care să permită ajustarea programelor de formare în concordanță cu nevoile pieței muncii și cu așteptările beneficiarilor;
 - dezvoltarea competențelor-cheie (utilizarea IT, limbi străini, abilități antreprenoriale și competențe sociale);
 - implementarea sistemului de evaluare și certificare a competențelor dobândite pe cale nonformală și informală;
 - implementarea modelului european de asigurare a calității;
- asigurarea bunei funcționări a sistemului național de formare, evaluare și certificare a formatorilor;
- introducerea metodelor inovative de predare bazate pe tehnologia informației.

2.2. Rentabilizarea muncii și crearea de stimulente corespunzătoare

- asigurarea unui raport optim și echitabil între salariul minim și salariul mediu astfel încât distribuția salarială între ramuri și între salariați cu pregătire diferită să contribuie la creșterea motivației muncii și a productivității muncii;
- stimularea valorificării învățării pentru creșterea productivității muncii;
- creșterea gradului de aplicare a măsurilor de descurajare a recurgerii la folosirea muncii informale.
- **Obiectivul strategic 3: “Creșterea coeziunii și incluziunii sociale”**

3.1. Promovarea integrării și combaterea discriminării persoanelor dezavantajate pe piața muncii

Măsuri pentru tineri:

- adaptarea sistemului de învățământ la cerințele pieței muncii printr-o abordare globală a sistemului de învățământ cu nevoile pieței muncii pentru a se asigura tranziția de la școală la muncă astfel încât să se evite riscul de șomaj;
- extinderea și flexibilizarea sistemului de stimulare a angajatorilor în vederea încadrării în muncă a tinerilor prin acordarea de facilități în funcție nivelul de studii ale absolvenților de învățământ;
- extinderea rețelei de centre de informare și consiliere privind orientarea în carieră prin elaborarea unor programe personalizate astfel încât să existe posibilitatea orientării fiecărei persoane către un loc de muncă adaptat aptitudinilor și pregătirii profesionale.

Măsuri pentru șomerii de lungă durată:

- asigurarea participării la cel puțin o măsură activă de stimulare a ocupării în primele luni de șomaj evitându-se astfel intrarea în șomaj de lungă durată;
- asigurarea unui acompaniament social personalizat pentru dezvoltarea unor abilități și competențe profesionale pentru șomerii de lungă durată;
- dezvoltarea programelor de formare profesională în meserii solicitate pe piața muncii prin implicarea tuturor actorilor cu atribuții în domeniu.

Măsuri pentru persoanele cu handicap:

- întărirea și dezvoltarea capacității instituționale pentru oferirea serviciilor de calitate tuturor persoanelor cu handicap cu potențial lucrativ restant;
- dezvoltarea centrelor de informare și consiliere pentru persoane cu handicap pentru mărirea șanselor de ocupare în locuri de muncă adecvate tuturor tipurilor de handicap;
- facilitarea accesului la toate formele de învățământ.

Măsuri pentru persoanele de etnie rromă:

- reducerea abandonului școlar în rândul persoanelor de această etnie;
- creșterea ponderii persoanelor de etnie rromă încadrate în muncă, în totalul persoanelor programate a fi încadrate;
- extinderea programelor de formare profesională a adulților, adresate persoanelor de etnie rromă, în meserii tradiționale;

Măsuri pentru integrarea imigranților:

- asigurarea accesului pe piața forței de muncă al străinilor care au dobândit o formă de protecție în România;
- dezvoltarea capacității de ocupare și creșterea șanselor găsirii unui loc de muncă pentru străinii care au dobândit o formă de protecție în România;
- prevenirea și combaterea discriminării imigranților pe piața forței de muncă.

3.2. Asigurarea egalității de șanse

Măsurile preconizate pentru asigurarea egalității de șanse pot fi clasificate în două grupe principale:

- măsuri generale orientate către crearea bazei legale și instituționale pentru garantarea egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați pe piața muncii și înființarea structurilor instituționale pentru implementarea și monitorizarea politicilor privind egalitatea de șanse;
- măsuri specifice adaptate nevoilor grupurilor de femei și bărbați care se confruntă cu discriminări pe piața muncii.
 - Creșterea gradului de ocupare a femeilor prin măsuri active de stimulare a ocupării în domenii precum serviciile și noile tehnologii IT și măsuri privind reconcilierea vieții profesionale cu viața de familie.
 - Facilități pentru angajatorii care reîncadrează în muncă a salariații, femei și bărbați, după efectuarea concediilor de maternitate sau/și de îngrijire a copilului până la vârsta de 2 ani.

3.3. Reducerea disparităților regionale privind ocuparea

În acest sens:

- vor fi promovate condiții favorabile pentru activitatea în sectorul privat și investiții în regiunile slab dezvoltate;
- se va asigura ca susținerea națională în regiunile slab dezvoltate prin concentrarea investițiilor în capitalul uman și în educație, precum și într-o infrastructură adecvată;
- va fi consolidată poziția documentelor strategice în domeniul dezvoltării regionale în sensul stabilirii priorităților politicii de ocupare a forței de muncă;
- vor fi dezvoltate strategiile de ocupare regionale cu implicarea activă a partenerilor sociali, a autorităților administrației publice locale și a ONG-urilor;
- va fi încurajată autonomia autorităților locale, prin lărgirea competențelor și a responsabilităților, proces care trebuie însoțit de adâncirea procesului de descentralizare a implementării bugetului de stat;
- se va dezvolta capacitatea administrativă a autorităților locale, pentru a putea promova și implementa proiecte specifice în vederea accesului la fondurile structurale;
- vor fi încurajate organizațiile patronale de la nivel local și/sau regional în elaborarea și implementarea proiectelor în domeniul politicii sociale și a ocupării forței de muncă;
- dezvoltarea IMM-urilor din sectoarele productive și de servicii;
- susținerea investițiilor în formarea profesională pentru asistarea autorităților locale în realizarea noilor lor competențe în domeniul formării profesionale.

Capitolul 13

PRIORITĂȚI DE DEZVOLTARE ÎN DOMENIUL SĂNĂTĂȚII

Aurelia MARCU

Prioritățile de dezvoltare în domeniul sănătății pentru perioada 2007-2015 și mai ales obiectivele cuantificabile sunt legate direct de rezultatele care vor fi obținute în urma implementării diverselor strategii ale Ministerului Sănătății elaborate în cadrul reformei sistemului de sănătate. Cele mai importante și complexe au fost lansate în anii 2003 -2004 și merg până în 2010-2015. Dintre acestea enumerăm următoarele:

- Strategia națională pentru prevenirea și controlul infecțiilor cu transmitere sexuală, aprobată în 2003, cu implementare în perioada 2003-2006. Strategia națională de sănătate publică, capitolul 3, secțiunea 7, dezvoltă obiectivele strategice și activitățile legate de bolile cu transmitere sexuală, până în 2015.
- Planificarea și reglementarea sistemului de servicii de sănătate - studiu realizat în cadrul proiectului Băncii Mondiale R0/4568 în colaborare cu GVG transformată în HG 1088/2004 - pentru aprobarea Strategiei naționale privind serviciile de sănătate și a Planului de acțiune pentru reforma sectorului de sănătate, publicată în MO nr. 696/3 august 2004; orizontul de implementare 2013-2014.
- Strategia națională de sănătate publică - aprobată prin Ordinul ministrului Sănătății nr. 923/2004, publicat în MO, nr. 662/26 iulie 2004 orizontul acestei strategii fiind anul 2015.
- HG 1342/2004 - Strategia națională pentru supravegherea, controlul și prevenirea cazurilor de infecție cu HIV/SIDA în perioada 2004-2007, publicat în MO, nr. 865/22 septembrie 2004. Obiective strategice și activități în acest domeniu până în 2010-2015 găsim în Strategia națională de sănătate publică.

În aceste condiții, nu dispunem de datele necesare pentru a elabora obiective cuantificabile.

În cadrul analizei de situație și a analizei SWOT am putut identifica problemele din sistem care ar putea duce către problemele prioritare.

1. În domeniul guvernancei

- continuarea dezvoltării cadrului legal în domeniul organizării serviciilor și furnizorilor de asistență medicală;
- ameliorarea sistemului de informații din domeniul sănătății;
- dezvoltarea și implementarea sistemelor organizaționale de conducere a spitalelor, pentru creșterea eficienței acestor unități;
- dezvoltarea unui sistem modern de acreditare a furnizorilor de servicii de sănătate;
- dezvoltarea de sisteme adecvate de management al calității.

2. În domeniul finanțării

- ameliorarea finanțării sistemului de sănătate prin creșterea ponderii din PIB alocate sistemului și identificarea unor resurse suplimentare;
- creșterea resurselor alocate serviciilor primare, serviciilor ambulatorii și internărilor de “o zi” efectuate la nivelul spitalelor;
- dezvoltarea de noi mecanisme de finanțare a spitalelor;
- menținerea (stoparea creșterii) costurilor produselor farmaceutice;
- definirea detaliată a pachetului de servicii acoperit din asigurările sociale de sănătate;
- dezvoltarea asigurărilor private de sănătate și asigurarea transparenței în generarea și utilizarea fondurilor de către acestea.

3. În domeniul îmbunătățirii capacităților și eficienței lor

- îmbunătățirea distribuției resurselor umane - prin acordarea de stimulente practicienilor din zonele izolate și subdezvoltate;
- dezvoltarea de modele de îngrijiri medicale adaptate nevoilor populației din zonele rurale și izolate;
- dezvoltarea de modele de îngrijiri medicale adaptate nevoilor grupelor populaționale defavorizate;
- continuarea reconversiei și restructurării resurselor spitalicești utilizate sub nivelul optim.

4. În domeniul infrastructurii

- reabilitarea fizică a clădirilor în care se desfășoară activități medicale;
- modernizarea maternităților și a serviciilor de neonatologie;
- modernizarea sistemelor medicale de urgență.

5. În domeniul sănătății publice

- extinderea obiectivelor programelor de prevenire a îmbolnăvirilor și de promovare a sănătății;
- dezvoltarea setului de bază al indicatorilor de sănătate în concordanță cu recomandările UE.

6. În domeniul satisfacției consumatorilor

- dezvoltarea de programe de informare și comunicare cu privire la drepturile și obligațiile asiguraților;
- dezvoltarea de programe de informare și comunicare cu privire la criteriile de evaluare a calității actului medical;

Prioritățile de dezvoltare enumerate mai sus vor fi abordate într-o primă etapă prin activități în următoarele planuri:

- îmbunătățirea serviciilor de asistență medicală acordată mamei și copilului prin:
 - asigurarea, până în anul 2008 pentru toate gravidele, asistenței pre/intra și postnatală de calitate în cadrul asigurărilor sociale de sănătate;
 - reducerea până în anul 2012 a ratei de mortalitate maternă cu 10% față de valoarea anului 2006;
 - reducerea până în anul 2015 a unui nivel de 10/oo a ratei de mortalitate infantilă;
 - scăderea până în anul 2010 cu 50% a prevalenței malnutriției proteino-calorice la copilul sub 1 an;
 - reabilitarea până în anul 2012 a tuturor maternităților și secțiilor de neonatologie;
- dezvoltarea sistemelor de medicină de urgență prin:
 - reabilitarea și dotarea tuturor serviciilor de primiri urgențe de la nivelul spitalelor până în anul 2012;
- îmbunătățirea accesului la servicii medicale primare în zonele rurale și în zonele urbane de mici dimensiuni:
 - identificarea zonelor defavorizate - până în 2007;
 - identificarea problemelor cu care se confruntă medicii de familie în zonele defavorizate și includerea soluționării acestora pe lista priorităților - până în 2008;
 - dezvoltarea infrastructurii necesare pentru reducerea cu 50% a deficitului de acoperire a zonelor defavorizate - 2011;
- îmbunătățirea finanțării sistemului de sănătate:
 - mărirea ponderii finanțării pentru sănătate pe baza unei creșteri planificate a procentului din PIB, alocat anual cu o țintă a creșterii de 0,3% din PIB pe an, până la un nivel de referință de 8% din PIB, până în 2014;
 - dezvoltarea, până în 2009, a planurilor naționale de contabilitate pentru sistemul de sănătate compatibile cu cele din UE;
 - creșterea până în 2012 cu 50% a ponderii cheltuielilor alocate serviciilor primare de sănătate în raport cu 2007 și asigurarea condițiilor ca medicii de familie să utilizeze aceste fonduri.

Bibliografie

- Boutelier, R., Gassman, O., Zedtwitz, M.V.,** *Managing Global Innovation, Uncovering the Secrets of Future Competitiveness*, Springer Verlag, Berlin - Heidelberg - New York, 1999.
- Brockhoff, K., Chakrabarti, A. K., Hauschildt, J. (eds.),** *The Dynamics of Innovation. Strategic and Managerial Implications*, Springer Verlag, Berlin - Heidelberg - New York, 1999.
- Commission Européenne,** *La politique industrielle dans une Europe élargie.* Communication au Conseil, au Parlement Européen, au Comité Economique et Social et au Comité des Régions, Bruxelles, le 11.12.2002, COM(2002) 714 final.
- Commission of the European Communities,** *2003 Regular Report on Romania's Progress Towards Accession* [COM(2003) 700 final].
- Commission of the European Community,** *Enlargement Strategy Paper: Report on progress towards accession by each of the candidate countries*, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg, 2000, 2001, 2002.
- Consiliul Concurenței,** *Raport anual 2002*, București, 2003.
- Croitoru, L., Russu, C., Târhoacă, C., van Zon, H.,** *Industrial Policy of Romania from the Perspective of the EU Accession: Neutrality vs. Selectivity*, Pre-Accession Impact Study No. 13, PHARE Project RO 9907-02-01, Institutul European din România, București, 2002.
- Dinu, M. (coordonator), Mereuță, C., Ciupagea, C., Țurlea, Geomina, Oncescu, Carmen, Ardelea, D.,** *Sistemul de companii. Diagnostic structural*, în Colecția "Economia României", Editura Economică, București, 2001.
- Dinu, M.,** *Economia României. Întreprinderile mici și mijlocii. Cu ce ne integrăm?*, Editura Economică, București, 2002.
- Drăgulănescu, N.G., Broché, I., Vaucelle, B.,** *Impactul transpunerii sistemului calității din UE în anumite sectoare industriale din România*, Pre-accession Impact Studies, Institutul European din România, București, 2003.
- European Commission,** 2004 Regular Report on Romania's progress towards accession.
- European Environment Agency,** Core of set indicators, www.eea.int.
- EUROSTAT,** www.europa.eu.int/comm/eurostat.
- Fingleton, J., Fox, E., Neven, D., Seabright, P.,** *Competition Policy and the Transformation of Central Europe*, The Centre for Economic Policy Research, London, 1996.

- Gros, D., Steinherr, A.,** *Winds of Change. Economic Transition in Central and Eastern Europe*, Longmans, London, 1995.
- Iancu, A.,** *Liberalizare, integrare și sistemul industrial*, Editura Expert, București, 2002.
- Iancu, A.,** *Politici industriale alternative, piața și integrarea în Uniunea Europeană*, în: *Oeconomica*, nr. 2/2001, Societatea Română de Economie, Institutul Român pentru Libera Inițiativă, București, 2001.
- Institutul de Economie a Industriei,** *Ajustări structurale în perspectiva integrării României în structurile economice ale Uniunii Europene*, Probleme economice, nr. 6-7/1999, Institutul Național de Cercetări Economice, Centrul de Informare și Documentare Economică, București, 1999.
- Institutul Național de Statistică,** *Anuarul statistic al României*, 2003.
- Marina Bădileanu,** *Economia protecției mediului*, Ed. Sylvi, 2001.
- Mereuță, C., Ciupagea, C. (coordonatori),** *Politica industrială a României. Orizont 2000-2005*, Contract Ministerul Cercetării și Tehnologiei nr. 1902/1998/I, București, 1998.
- Ministerul Mediului și Gospodăririi Apelor,** *Interpretarea datelor de raportare a ambalajelor și deșeurilor de ambalaje pentru anul 2003*.
- Ministerul Mediului și Gospodăririi Apelor,** www.mappm.ro.
- Ministerul Mediului și Gospodăririi Apelor,** *Strategia națională privind schimbările climatice pentru România, 2005-2007*, versiunea a doua, 17 februarie 2005.
- Organization for Economic Cooperation and Development,** *Industrial Policy în OECD Countries: Annual Report*, Paris, 1993-2002.
- Porter, M.,** *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*, The Free Press, New York, 1985.
- Porter, M.,** *The Competitive Advantage of Nations*, The Free Press, New York, 1990.
- Russu, C.,** *Politica industrială a României. Experiențe comunitare și imperative pentru industria românească*, în: *Politica industrială în perspectiva aderării la Uniunea Europeană*, Academia Română, Grupul de reflecție Evaluarea Stării Economiei Naționale ESEN-2: Un proiect deschis, Probleme ale integrării României în Uniunea Europeană, Secția de Științe Economice, Juridice și Sociologie a Academiei Române, Institutul Național de Cercetări Economice, Centrul de Informare și Documentare Economică, București, 2001.
- Russu, C.,** *Provocările globalizării și capacitatea de răspuns a industriei românești*, în: *Oeconomica*, nr. 3/2001, Societatea Română de Economie, Institutul Român pentru Libera Inițiativă, București, 2001.
- Sandu, Steliana,** *Inovare, competență tehnologică și creștere economică*, Editura Expert, București, 2002.

United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), *The Competitive Corporations, Industrial Corporations and Industrial Restructuring in Developing Countries*, UN, New York, 2000.

Voiculescu, D., Mereuță, C., *Analiza de competitivitate a economiei românești*, Editura Academiei Române, București, 1999.